

**ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΟΜΕΑΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

**Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΟ
ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ**

Διπλωματική εργασία της: Σοφίας Δαμπάλη
Α.Ε.Μ.: 963/05
Κατεύθυνση: Διεθνών Σπουδών
Μάθημα: Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο

Επιβλέπων: Επίκουρος Καθηγητής κ.
Κωνσταντίνος Αντωνόπουλος

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	2
ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	4
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ.....	5
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ.....	6
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ-Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑΣ ΖΩΝΗΣ.....	11
I. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ.....	11
II. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ.....	12
III. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑΣ ΖΩΝΗΣ.....	14
IV. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ (ΜΕΣΗ ΓΡΑΜΜΗ/ΠΛΑΓΙΑ ΓΡΑΜΜΗ) ΣΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑΣ ΖΩΝΗΣ.....	14
V. Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ-Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΑ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ (ΑΟΖ).....	21
I. Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ: ΑΠΟ ΓΕΩΛΟΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΩΣ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ.....	21
VI. Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ 1958 (ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ 1958 ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΣ).....	22
VII. Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ Ή ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΩΝ.....	23
VIII. Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΟΖ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ Ή ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ.....	24
IX. ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 74 ΚΑΙ 83 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΔΘ 1982.....	26
X. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΟΡΙΟΥ.....	27
XI. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ (ΜΕΣΗ/ΠΛΑΓΙΑ ΓΡΑΜΜΗ) ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ.....	31
XII. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ.....	39
XIII. ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΩΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΣΗ ΓΡΑΜΜΗ.....	40
XIV. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΡΧΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ.....	43
I. ΤΡΟΠΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ ΣΕ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ-ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΩΣ ΚΙΝΗΤΡΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ.....	43
α) ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ.....	46
β) ΚΟΙΝΑ ΟΡΥΚΤΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ/ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ/ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ.....	49
γ) ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ.....	50
δ) ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ.....	51
ε) Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΗ ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗΣ.....	52
στ) ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΜΗΚΟΥΣ ΑΚΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ.....	52
ζ) ΕΓΓΥΤΗΤΑ.....	54
η) ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΥΝΕΧΕΙΕΣ/ΔΙΑΚΟΠΕΣ.....	55
θ) Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΗΣ.....	55
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο: ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ - ΕΘΙΜΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ.....	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΩΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΑΣΚΗΘΕΙΣΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ.....	68
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	78

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ	82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΔΙΕΘΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ.....	84

ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΟΖ:	Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
ΔΔ:	Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης
ΔΔΔΘ:	Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου της Θάλασσας
ΗΕ:	Ηνωμένα Έθνη
ΚατΔΔ:	Καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου
Μίλι:	Ναυτικό Μίλι = 1852 μέτρα
ΟΗΕ:	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Σύμβαση ΔΘ 1982:	Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας 1982
βλ:	Βλέπε
AJIL:	American Journal of International Law
BYIL:	British Yearbook of International Law
ICLQ:	International and Comparative Law Quarterly
ILR:	International Law Reports
RHDI:	Revue Hellenique de Droit International
VJIL:	Virginia Journal of International Law
GJICL:	Georgia Journal of International and Comparative Law

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ

- 1945: Διακήρυξη Truman
- 1958: Σύμβαση της Γενεύης για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και τη Συνορεύουσα Ζώνη
Σύμβαση της Γενεύης για την Ανοικτή Θάλασσα
Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα
Σύμβαση της Γενεύης για την αλιεία και την προστασία των βιολογικών πόρων της Ανοιχτής Θάλασσας
- 1964: Σύμβαση Αλιείας του Λονδίνου της 9^{ης} Μαρτίου 1964
- 1982: Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΜΦΩΝΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Αριθμ. Έκθεσης (Report Number)	Διεθνείς Συμφωνίες (International Maritime Boundaries)
Βόρεια Αμερική:	
No. 1-1	Καναδάς-Δανία (Γροιλανδία) (1973)
No. 1-5	Μεξικό-Ηνωμένες Πολιτείες (1970, 1976 και 1978)
Κεντρική Αμερική/Καραϊβική:	
No. 2-1	Κολομβία-Κόστα Ρίκα (1984)
No. 2-2	Κολομβία-Δημοκρατία της Δομινίκης (1978)
No. 2-4	Κολομβία-Ονδούρα (1986)
No. 2-5	Κολομβία-Παναμάς (1976)
No. 2-6	Κόστα Ρίκα-Παναμάς (1980)
No. 2-7	Κούβα-Αιτή (1977)
No. 2-8	Κούβα-Μεξικό (1976)
No. 2-13(1)	Trinidad και Tobago/Βενεζουέλας (Κόλπος της Παρία) (1942)
Νότια Αμερική:	
No. 3-1	Αργεντινή-Χιλή (1984)
No. 3-2	Αργεντινή-Ουρουγουάη (1973)
Αριθμ. Έκθεσης (Report Number)	Διεθνείς Συμφωνίες (International Maritime Boundaries)
Νότια Αμερική:	
No. 3-4	Βραζιλία-Ουρουγουάη (1972)
No. 3-5	Χιλή-Περού (1952)
No. 3-7	Κολομβία-Εκουαδόρ (1975)
No. 3-8	Κόστα Ρίκα-Εκουαδόρ (1985)
No. 3-9	Περού-Εκουαδόρ (1952)
Αφρική:	
No. 4-2	Γκάμπια-Σενεγάλη (1975)
No. 4-4	Σενεγάλη-Γουινέα Μπισσάου (1960)
No. 4-5	Κένυα-Τανζανία (1976)
Κεντρικός Ειρηνικός/Ανατολική Ασία	
No. 5-3	Αυστραλία-Νέα Γουινέα (1978)
No. 5-9	Μαλαισία-Ινδονησία (1969)
No. 5-12	Ιαπωνία-Νότια Κορέα (1974)
No. 5-13(1)	Μαλαισία-Ταϊλάνδη (1971)
Ινδικός Ωκεανός/Νοτιοανατολική Ασία:	
No. 6-2(5)	Αυστραλία-Ινδονησία (1989)
No. 6-6(2)	Ινδία-Ινδονησία (1977)
No. 6-8	Ινδία-Μαλβίδες (1976)
No. 6-11	Ινδία-Ταϊλάνδη (1978)
Περσικός Κόλπος:	
No. 7-2	Μπαχρέιν-Ιράν (1971)
No. 7-6	Ιράν-Κατάρ (1969)
Μεσόγειος/Μαύρη Θάλασσα:	
No. 8-1	Κύπρος-Ηνωμένο Βασίλειο (1960)
No. 8-2	Γαλλία-Ιταλία (1986)
No. 8-4	Ελλάδα-Ιταλία (1977)

No. 8-5 Ιταλία-Ισπανία (1974)

Βόρεια και Δυτική Ευρώπη:

No. 9-2 Γαλλία-Ισπανία (1974)
No. 9-3 Γαλλία-Ηνωμένο Βασίλειο (1988)
No. 9-5 Ιρλανδία-Ηνωμένο Βασίλειο (1988)
No. 9-6 Νορβηγία-Σοβιετική Ένωση (1957)
No. 9-7 Πορτογαλία-Ισπανία (1976)
No. 9-9 Δανία-Νορβηγία (Βόρεια Θάλασσα) (1965)
No. 9-11 Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας-Ολλανδία (1971)
No. 9-13 Ολλανδία-Ηνωμένο Βασίλειο (1965)
No. 9-15 Νορβηγία-Ηνωμένο Βασίλειο (1965)

Βαλτική Θάλασσα:

No. 10-3 Φιλανδία-Σουηδία (1972)
No. 10-4 (1) Φιλανδία-Σοβιετική Ένωση (Κόλπος της Φιλανδίας) (1965)
No. 10-8 Πολωνία-Σοβιετική Ένωση (1969)
No. 10-10 Σουηδία-Πολωνία (1989)

NΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

- *Fisheries Case (United Kingdom v. Norway) Judgment of 18/12/1951*, 116 ILR 18, no. 36
- *Minquiers et Ecrehos Case (France v. United Kingdom)*, Judgment of 17/11/1953, www.icj-cij.org
- *North Sea Continental Shelf Case (The Netherlands/Denmark-FR Germany) (1969)* , ICJ Rep. 1969, 3

- Fisheries Jurisdiction (Federal Republic of Germany v. Iceland) (2/2/1973)
Fisheries Jurisdiction (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Iceland) (25/7/1974), www.icj-cij.org

- *Aegean Sea Continental Shelf Case (Greece v. Turkey) (19/12/1978)*, www.icj-cij.org
- *Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*, Judgment, ICJ Rep. 1982, 18
- *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (USA-Canada)*, ICJ Rep. 1984, 246
- *Libya-Malta Continental Shelf Case*, ICJ Rep. 1985, 13
- *Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening)* (11/9/1992), www.icj-cij.org
- *Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway)*, ICJ Rep. 1993, 38
- *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain) (2001)*, Merits, Judgment, www.icj-cij.org
- *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening) (Merits)*, ICJ Rep. 2002, 303
- *Case concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras) (2007)*, www.icj-cij.org

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΑΙΤΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

- *Anglo-French Continental Shelf Arbitration, (United Kingdom v. France) (1977)*, 54 ILR 6
- *Report and Recommendations to the Governments of Iceland and Norway of the Conciliation Commission on the Continental Shelf Area between Iceland and Jan Mayen (1981)*, 62 ILR 108
- *Delimitation of the Maritime Boundary between Guinea and Guinea-Bissau (1985)*, 77 ILR 635
- *Maritime Delimitation between Guinea-Bissau and Senegal (Guinea-Bissau v. Senegal) (1991)*, 83 ILR 1

- *Case concerning the Delimitation of Maritime Areas between Canada and the French Republic- St. Pierre et Miquelon Arbitration (France-Canada) (1992), 31 ILM 1145*
- *Yemen-Eritrea Arbitration (Phase II, Maritime Delimitation) (1999), www.pca-cpa.org*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η θάλασσα¹ με τις ποικίλες χρήσεις, λειτουργίες και οφέλη που προσφέρει τόσο από άποψη φυσικών πόρων (ζωικοί και φυτικοί οργανισμοί, αλιεύματα, ορυκτός πλούτος) όσο και από την χρήση της ως πηγή ενέργειας μέσω των κυμάτων, ως δίαυλος επικοινωνίας μέσω της ναυτιλίας, ως πηγή αναψυχής, ως σπουδαίος οικονομικός παράγοντας και πηγή πλούτου για τα παράκτια κράτη και τους παρόχθιους πληθυσμούς δεν θεωρείται άδικα οδός και θησαυρός, όριο άμυνας της εδαφικής ακεραιότητας των παράκτιων κρατών αλλά και οικονομικής χρησιμοποίησής από όλα σχεδόν τα κράτη. Για τους ανωτέρω λόγους υπήρχε από πολύ νωρίς αυξημένο ενδιαφέρον για την όσο το δυνατόν καλύτερη και αποδοτικότερη αξιοποίηση της θάλασσας και του θαλάσσιου πλούτου της.

Η συνεχιζόμενη εκμετάλλευση της θάλασσας, που συνοδεύτηκε από σημαντικές τεχνολογικές εξελίξεις και τεχνολογικά επιτεύγματα, ήγειρε ζητήματα διεκδικήσεων από πλευράς των κρατών σε όλο και ευρύτερες θαλάσσιες περιοχές, οδήγησε στον σταδιακό κατακερματισμό της σε ποικίλες θαλάσσιες ζώνες εθνικής κυριαρχίας ή δικαιοδοσίας καθώς και σε διαφορές μεταξύ των κρατών ως προς την ανεύρεση σαφών και επαληθεύσιμων κριτηρίων για την οριοθέτηση των θαλάσσιων αυτών ζωνών. Πιθανόν, ο πρωταρχικός λόγος για την δημιουργία αυτών των συνόρων ήταν η τεχνολογική επίτευξη της εξόρυξης πολύτιμων υδρογονανθράκων και άλλων μη ζώντων πόρων του βυθού και του υπεδάφους, η οποία προϋπέθετε συχνά τον προσδιορισμό της περιοχής μεταξύ των χειριστών της. Διάφορες χώρες άρχισαν να διακηρύττουν νέες ζώνες θαλάσσιας δικαιοδοσίας και να καθορίζουν τα σύνορα με άλλα κράτη προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τις περιοχές στις ζώνες αποκλειστικής δικαιοδοσίας τους.

Τα ζητήματα της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών, έτσι όπως αποτυπώθηκαν μέσα από την πρακτική των κρατών και το εθιμικό δίκαιο, με πρωταρχικούς στόχους την επέκταση της κρατικής κυριαρχίας τους στη θάλασσα και την εξασφάλιση του δικαιώματος της ναυσιπλοΐας σε περιοχές εκτός της κρατικής δικαιοδοσίας αυτών, έχοντας διέλθει μέσα από περιόδους κρίσης και αμφισβητήσεων καθώς και μέσα από τρεις Διεθνείς Συνδιασκέψεις (1958, 1960, 1973-1982) για το δίκαιο της θάλασσας, που οδήγησαν σε διεθνείς συμβάσεις αντίστοιχα στον χώρο του συμβατικού δικαίου, επιχείρησαν να καταλήξουν σε σταθερές και αντικειμενικές διαδικασίες στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών. Τα καθεστώτα της συνορεύουσας ζώνης, της υφαλοκρηπίδας, της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (στο εξής ΑΟΖ) 200ν.μ. και της αιγιαλίτιδας ζώνης 12ν.μ. απέκτησαν ισχύ κανόνα δικαίου, ενώ η αξιοποίηση των υδρογονανθράκων κατά μήκος των ακτών πολλών κρατών έφερε σημαντικά οικονομικά, βιομηχανικά και τεχνολογικά οφέλη στα παράκτια κράτη.

Η συνέχιση προβλημάτων οριοθέτησης, που επιζητούν επίλυση, αποδεικνύουν ότι το θέμα της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών αποτελεί εγχείρημα εξαιρετικά δυσχερές και δυσεπίλυτο, ώστε κάθε εκ των προτέρων πρόβλεψη ως προς τα πιθανά αποτελέσματα της οριοθέτησης να θεωρείται μόνο επισφαλής.

Στην παρούσα εργασία θα επιχειρηθεί μία σύντομη διερεύνηση των νομικών κανόνων και αρχών της οριοθέτησης των θαλάσσιων ζωνών μέσα από την κρίση των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, ιδιαίτερα του Διεθνούς Δικαστηρίου και των άλλων διαιτητικών οργάνων. Έπειτα από μια σύντομη ανάλυση των εννοιών της αιγιαλίτιδας και της συνορεύουσας ζώνης καθώς και των σχετικών με αυτές ζητημάτων, αναλύονται διεξοδικά τα καθεστώτα της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ, τα οποία επισύρουν τα περισσότερα και σπουδαιότερα ζητήματα οριοθέτησης μεταξύ των κρατών. Δίνεται έμφαση στις διάφορες ειδικές και σχετικές περιστάσεις στην οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών των παράκτιων ηπειρωτικών και νησιωτικών περιοχών, των οποίων η επίκληση από τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα και από τα ενδιαφερόμενα κράτη υπήρξε είτε αποσπασματική, ως εξαίρεση στην αρχή της ίσης απόστασης είτε αποκλειστική, ως συνιστώσα τον βασικό κανόνα κάτω από τη στέγη του εθιμικού δικαίου.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ-Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑΣ ΖΩΝΗΣ

I. Η ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Στην κλασική του μορφή το δίκαιο της θάλασσας προέβλεπε δύο θεμελιώδεις ζώνες στο θαλάσσιο χώρο: την αιγιαλίτιδα ζώνη, όπου το παράκτιο κράτος ασκούσε κυριαρχία και την ανοιχτή θάλασσα, όπου κανένα κράτος δεν είχε κυριαρχία και ήταν ανοιχτή για χρήση και εκμετάλλευση από το σύνολο των κρατών «res communis omnium». Στη βασική περιοχή εθνικής δικαιοδοσίας εντάσσονταν τα εσωτερικά ύδατα κάθε κράτους. Στη συνέχεια εμφανίστηκε μία τρίτη ζώνη, η ειδική ζώνη αλιείας και μία υποθαλάσσια, η υφαλοκρηπίδα. Πρόσφατα δημιουργήθηκε η ΑΟΖ και τώρα πια η υφαλοκρηπίδα αλλάζει όνομα και πλάτος και καθιερώνεται ο διεθνής βυθός, ζώνη που θα έπεται της υφαλοκρηπίδας και θα αποτελεί κοινό κτήμα της ανθρωπότητας.²

Κάθε παράκτιο κράτος καθορίζει συνήθως με την εσωτερική νομοθεσία του τα όρια των θαλασσιών ζωνών που το περιβάλλουν μέχρι το ανώτατο κατά το διεθνές δίκαιο επιτρεπτό όριο. Όταν η γεωγραφική θέση συγκεκριμένου παράκτιου κράτους επιτρέπει την εξάντληση των παραδεκτών ανωτάτων ορίων πλάτους κάθε θαλάσσιας ή υποθαλάσσιας ζώνης χωρίς ενδεχόμενο επικάλυψης κάποιας ζώνης η οριοθέτηση, μονομερής σε αυτή την περίπτωση, δεν δημιουργεί προβλήματα. Στις περισσότερες περιοχές, ωστόσο, τα κράτη είναι υποχρεωμένα να μοιραστούν τις θαλάσσιες εκτάσεις, τις οποίες δικαιούνται το κάθε ένα από αυτά. Έτσι, είναι απαραίτητη η χάραξη νοητών θαλάσσιων ή υποθαλάσσιων μεθοριακών γραμμών, που να ορίζουν τις αντίστοιχες θαλάσσιες ζώνες των παράκτιων κρατών, που γειτονεύουν. Η χάραξη για παράδειγμα ενός συνόρου στην υφαλοκρηπίδα μεταξύ αντικείμενων ή παρακείμενων κρατών είναι ένας λεπτομερής καθορισμός της έκτασης του βυθού, την οποία δικαιούνται κάθε ένα από αυτά. Όπως τόνισε το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στην *Υπόθεση της αλιείας μεταξύ Μ. Βρετανίας και Νορβηγίας (1951)* «η οριοθέτηση των θαλάσσιων χώρων έχει πάντοτε διεθνή χαρακτήρα»³ υπό την έννοια ότι δεν μπορεί να εξαρτηθεί από μόνη τη θέληση του παράκτιου κράτους, όπως αυτή εκδηλώνεται στο εσωτερικό δίκαιο. Αν και η οριοθέτηση αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε, μονομερή δικαιοπραξία (επειδή μόνο το παράκτιο κράτος μπορεί να προβεί σε αυτή), η ισχύς της σε σχέση προς τρίτα κράτη εξαρτάται από το διεθνές δίκαιο. Με την απουσία κάποιας σχετικής συμφωνίας η διαδικασία δεν δύναται από τη φύση της να αυξάνει, να μειώνει ή να καταργεί αυτό το δικαίωμα. Αυτή η θεώρηση οδηγεί στην ιδέα των διαφορετικών εννοιών μεταξύ διανομής και οριοθέτησης.

Οι όροι οριοθέτηση, διανομή, διαχωρισμός και κατανομή των θαλάσσιων περιοχών έχουν διαφορετικό εννοιολογικό περιεχόμενο. Ο σκοπός της οριοθέτησης, ως διαδικασίας ενεργής θεσμοθέτησης ενός θαλάσσιου τίτλου σε μία θαλάσσια περιοχή, διαφέρει από αυτόν της απονομής μιας ισομερούς διανομής μιας προηγουμένως μη οριοθετημένης ζώνης, διαδικασία που θεωρείται διανομή. Οι δύο διαδικασίες οριοθέτησης και διανομής είναι ξεχωριστές επειδή έχουν διαφορετικούς στόχους. Ο διαχωρισμός είναι διαδικασία περισσότερο ευδιάκριτη καθώς περιλαμβάνει τον διαχωρισμό ενός συνόρου ή την αναγνώριση συνοριακών γραμμών με διάφορα μέσα, διαδικασία που έπεται του θέματος της οριοθέτησης.⁴ Αυτή η διάκριση μεταξύ διανομής και οριοθέτησης απασχόλησε το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)*⁵ και διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο στην εξελικτική διατύπωση του δικαίου σχετικά με την υφαλοκρηπίδα από το Δικαστήριο.

Οι οριοθετήσεις θαλάσσιων ζωνών αποτελούν ιδιαίτερα δύσκολο έργο, επειδή στη θάλασσα δεν υπάρχουν φυσικά στοιχεία τα οποία θα ήταν δυνατόν να αποτελέσουν οροθετικά σημεία. Στις υποθαλάσσιες περιοχές ειδικότερα δεν είναι δυνατή η δυνατότητα διάγνωσης της

² Εμμανουήλ Ρούκουνα, Διεθνές Δίκαιο, τεύχος δεύτερο, δεύτερη έκδοση, εκδ. Αντώνη Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006, σελ. 79-92

³ ICJ Rep. (1951) 139

⁴ Kriangsak Kittichaisaree, *The Law of the Sea and Maritime Boundary Delimitation in South-East Asia*, Oxford University Press, 1987, σελ. 9-12

⁵ *North Sea Continental Shelf Case (1969)*, ICJ Rep. 1969, 3

γεωμορφολογίας του εδάφους με γυμνό οφθαλμό. Στο ζήτημα της οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών εθνικής κυριαρχίας ή δικαιοδοσίας εμπλέκονται αφενός ο νομοθέτης (τα κράτη που θέτουν σχετικούς κανόνες δικαίου) αφετέρου ο δικαστής. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι δύο εξουσίες συμπλέκονται σε τέτοιο σημείο, ώστε ο δικαστής Jennings, έκανε λόγο για *judge-made law*, δίκαιο δηλαδή που διαμορφώνεται μέσα από τη δικαστηριακή πρακτική.

Η οριοθέτηση συνίσταται στην επιλογή ενός θαλάσσιου ορίου, μιας νοητής γραμμής, στην οποία σταματά η κυριαρχία ή δικαιοδοσία ενός κράτους και αρχίζει η κυριαρχία ενός άλλου. Το πρόβλημα της οριοθέτησης συνίσταται στη διαδικασία επιλογής του κατάλληλου θαλάσσιου ορίου, στην απόφαση σχετικά με το θαλάσσιο όριο, στη χάραξη και τελική απεικόνιση της νοητής γραμμής στα: εθνικά ή εσωτερικά ύδατα, αιγιαλίτιδα και συνορεύουσα ζώνη, υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ.

Υπάρχουν οι εξής περιπτώσεις οριοθέτησης: Α) Καθορισμός μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών ζωνών που ανήκουν στο ίδιο κράτος, Β) Καθορισμός του εξωτερικού ορίου μίας θαλάσσιας ζώνης (αιγιαλίτιδα ζώνη, συνορεύουσα ζώνη, υφαλοκρηπίδα, ΑΟΖ), κήρυξη δηλαδή από μέρους ενός κράτους ζώνης εθνικής κυριαρχίας (αιγιαλίτιδα ζώνη) και έπειτα εθνικής δικαιοδοσίας, όταν το κράτος βρίσκεται σε τέτοια γεωγραφική θέση που του επιτρέπεται από το δίκαιο της θάλασσας να διεκδικήσει το εύρος των θαλάσσιων ζωνών του σε όλη την δυνατή έκταση (μονομερής οριοθέτηση που έχει πάντα διεθνή χαρακτήρα). Γ) Οριοθέτηση μεταξύ κρατών που συνίσταται στην ανάγκη να αποσαφηνιστεί το όριο ανάμεσά τους, γιατί βρίσκονται σε τέτοια γεωγραφική θέση που υπάρχει επικάλυψη ζωνών, είτε γιατί οι ακτές τους είναι απέναντι η μία σε σχέση με την άλλη (μέση γραμμή), είτε γιατί οι ακτές τους είναι παρακείμενες (γραμμή ίσης απόστασης).

II. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Η κύρια διαδικασία οριοθέτησης γίνεται με τη συμφωνία των ενδιαφερόμενων κρατών έπειτα από επιτυχείς διαπραγματεύσεις, μέθοδος που δεν επιδέχεται εξαίρεση σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο.⁶ Υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός οριοθετήσεων που πραγματοποιήθηκαν με τη σύναψη συμφωνίας χωρίς διενέξεις. Η ύπαρξη νησιών στις προς οριοθέτηση περιοχές προκαλούσε, όπως είναι αναμενόμενο προβλήματα, ωστόσο, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων υιοθετήθηκε η μέση γραμμή ή η ίση απόσταση, επιλογή που υποδηλώνει ότι λήφθηκε υπόψη ολικά ή μερικά η ύπαρξη νησιών. Παρά την εκτεταμένη αναφορά σε κείμενα συμφωνιών των μερών σε διάφορες περιπτώσεις θαλάσσιων οριοθετήσεων και τη λεπτομερή παρουσίαση αυτού του υλικού σε γραπτούς και προφορικούς ισχυρισμούς από τα διάδικα μέρη, οι συμφωνίες αυτές είχαν μικρή απήχηση σε δικαστικές και διαιτητικές αποφάσεις. Σε κάθε περίπτωση δύναται να επισημανθεί, ότι οι συμφωνίες αυτές, καθεμιά από τις οποίες έφερε τα δικά της ιδιάζοντα και ξεχωριστά χαρακτηριστικά, δεν συνέβαλαν στη δημιουργία ενός αυτόνομου συστήματος οριοθέτησης. Οι συμφωνίες θαλάσσιας οριοθέτησης αγνόησαν τη σημασία των γεωλογικών ή γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών, ενώ άλλες επικάλυψαν υποθαλάσσιες περιοχές που περιείχαν κοιλάτες ή χαντάκια σε σημαντικό βάθος.⁷

Σε περίπτωση αδυναμίας των κρατών να συμφωνήσουν δημιουργούνται διεθνείς διαφορές, οι οποίες θεωρούνται εξ ορισμού νομικές, και καθίσταται αναγκαία η παραπομπή αυτών σε κάποιο διεθνές δικαιοδοτικό όργανο, δικαστικό (κυρίως το Διεθνές Δικαστήριο) ή διαιτητικό. Σε διεθνή δικαιοδοτικά όργανα συνυπάρχουν συνήθως τα εξής στοιχεία: το δικαστήριο έχει ιδρυθεί και η λειτουργία του διέπεται από διεθνή πράξη, δεν υπόκειται ιεραρχικά σε οποιαδήποτε εθνική εξουσία, είναι καθ' ύλη αρμόδιο για την εκδίκαση διαφορών και αξιώσεων που πηγάζουν από διεθνείς έννομες σχέσεις, ενώ η κατά τόπο αρμοδιότητά του δεν περιορίζεται χωρικά στα όρια ενός και μόνο κράτους. Τα διεθνή δικαστήρια δεν συνδέονται μεταξύ τους με οποιαδήποτε οργανική ή λειτουργική σχέση, ενώ κάθε διεθνές δικαιοδοτικό όργανο διαθέτει τη δική του δικονομία. Η δικαστική επίλυση μιας διεθνούς διαφοράς δεν είναι δυνατή, παρά μόνο εφόσον τα διάδικα κράτη συναινέσουν για την υπαγωγή

⁶ Ελλείψει συμφωνίας δύνανται τα κράτη να αποδέχονται μια γεωγραφική γραμμή ως *de facto* γραμμή οριοθέτησης

⁷ Η συμφωνία μεταξύ Γαλλίας/Ισπανίας No. 9-2 (1974) αγνόησε το χαντάκι του Cap Breton. Η συμφωνία Κούβας/Αιτής No.2-7 (1977) ίδρυσε μια γραμμή ίσης απόστασης χωρίς να λαμβάνει υπόψη το χαντάκι Cayman, ενώ η οριοθέτηση Ινδίας/Ταϊλάνδης, No. 6-11 (1978) δεν συνυπολόγισε την λεκάνη Andaman, όπως και η συμφωνία ΗΠΑ/Βενεζουέλας που αγνόησε την λεκάνη της Βενεζουέλας.

της διαφοράς σε δικαστικό διακανονισμό. Ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο έχει την αρμοδιότητα της αρμοδιότητας, την εξουσία να αποφασίσει το ίδιο κατά πόσο είναι αρμόδιο να επιληφθεί της συγκεκριμένης διαφοράς. Αποστολή του ΔΔ ειδικότερα είναι να αποφαινεται σύμφωνα με τις αρχές του διεθνούς δικαίου επί νομικών διεθνών διαφορών που του υποβάλλουν τα κράτη.⁸

Ιδιαίτερη σημασία πρέπει συνεπώς να αποδοθεί στη διεθνή νομολογία, που προσπάθησε να διευκρινίσει άλλοτε με επιτυχία και άλλοτε όχι τις αρχές και τους κανόνες που διέπουν την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών ιδιαίτερα της υφαλοκρηπίδας. Το δίκαιο της θαλάσσιας οριοθέτησης αποτελείται κατά κύριο λόγο από την συσσωρευμένη νομολογία του ΔΔ και των διαιτητικών οργάνων. Αποτέλεσμα αυτών είναι ένα σύνολο αρχών που υπάγονται, σύμφωνα με τις εξαγγελίες του ΔΔ, στο γενικό διεθνές δίκαιο. Η πολυπληθής νομολογία των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, που επέχει θέση δικαίου, θεωρούμενη υπό αυτό το πρίσμα ως βασική πηγή του δικαίου των οριοθετήσεων, κατέχει πρωτεύουσα θέση, αφού η ιχνηλάτηση των εθιμικών κανόνων στους οποίους παραπέμπουν άμεσα ή έμμεσα οι σχετικοί κανόνες της Σύμβασης ΔΘ 1982 δεν είναι δυνατή χωρίς την ανάλυση της νομολογίας που τους κατέγραψε. Για το λόγο αυτό προκύπτει απαραίτητη παράλληλα με την πρόοδο της επιστημονικής θεωρίας η μελέτη της εξελισσόμενης διαδικασίας του δικαίου της θαλάσσιας οριοθέτησης μέσα από την πρακτική των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων.⁹

Από την *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)*, εκδόθηκε πληθώρα αποφάσεων από το ΔΔ και άλλα διεθνή όργανα σχετικά με ζητήματα θαλάσσιας οριοθέτησης. Στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση της θαλάσσιας περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (1993)* για παράδειγμα το Δικαστήριο σημείωσε ότι: «το έργο ενός δικαστηρίου είναι να ορίσει την οριοθετική γραμμή μεταξύ περιοχών που βρίσκονται υπό τη θαλάσσια δικαιοδοσία δύο κρατών. Η κατανομή της περιοχής συνεπώς είναι η συνέπεια της οριοθετήσεως και όχι το αντίστροφο».¹⁰ Ο ρόλος της πρακτικής των κρατών είναι ως ένα σημείο προβληματικός. Τα μέρη ενώπιον του Δικαστηρίου έδειχναν συνήθως επιμονή στην επίκληση της πρακτικής των κρατών, ωστόσο, το Δικαστήριο υπήρξε ιδιαίτερα προσεκτικό ως προς το βαθμό συνυπολογισμού της πρακτικής. Το Δικαστήριο εμφανίζεται να υποστηρίζει την άποψη ότι η επίκληση άλλων μεθόδων οριοθέτησης δεν μπορεί να ακολουθήσει την οδό της σύνθετης διαδικασίας της εφαρμογής των αρχών επιείκειας. Ωστόσο η *prima facie* συνάφεια της πρακτικής των κρατών γίνεται αποδεκτή από το Δικαστήριο. Πολλές από τις πρόσφατες υποθέσεις του Δικαστηρίου βασίστηκαν σε ειδικές συμφωνίες (*Υποθέσεις: Τυνησίας/Λιβύης (1982)*, *Υπόθεση του Κόλπου του Μάινε (Καναδάς-ΗΠΑ) (1984)*, *Λιβύης-Μάλτας (1985)*, *Ελ Σαλαβαδόρ-Ονδούρας (1992)*).

Η κωδικοποίηση του δικαίου της θάλασσας με τη Σύμβαση του Δικαίου της Θάλασσας 1982 (στο εξής Σύμβαση ΔΘ 1982) χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό ανακριβής, τόσο ως προς τις ρυθμίσεις σχετικά με την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ, όσο και με την αιγιαλίτιδα ζώνη, παρότι στην τελευταία γίνεται αναφορά στις έννοιες της επιείκειας, των ειδικών περιστάσεων και του ιστορικού τίτλου. Οι αρχές επιείκειας είναι ασαφείς και οι σχετικές περιστάσεις θεωρητικά απεριόριστες, ενώ κύριος γνώμονας της δικανικής σκέψης του Διεθνούς Δικαστηρίου και των *ad hoc* διαιτητικών οργάνων είναι ότι οι αρχές επιλέγονται από το σύστημα που πρέπει να επιλεγούν σύμφωνα με την καταλληλότητά τους για την επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος.¹¹ Η επιταγή της «δίκαιης λύσης» στις περιπτώσεις της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ εξασφαλίζει τελικά ότι η θυσία αυτή δεν θα βαρύνει αποκλειστικά μόνο το ένα κράτος. Ανεξάρτητα από τις σχετικές ρυθμίσεις για την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών στη Σύμβαση ΔΘ 1982 (άρθρο 78 για την ΑΟΖ, 83 για την υφαλοκρηπίδα και 15 για την αιγιαλίτιδα ζώνη), ολόκληρη η διεθνής νομολογία των οριοθετήσεων έχει αναγάγει την έννοια της δίκαιης λύσης σε πεμπτουσία των διαδικασιών οριοθέτησης.¹² Ωστόσο αυτό δεν σημαίνει

⁸ Κ. Ιωάννου-Σ. Περράκη, Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη, τεύχος Ι: γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1984, σελ.21-56

⁹ Yoshifumi Tanaka, Reflections on Maritime Delimitation in the Cameroon/Nigeria Case, 53 *ICLQ* 369 (2004), σελ. 373-377

¹⁰ ICJ Rep. 1993, σελ. 79, παρ. 90

¹¹ Jonathan I. Charney, Progress in International Maritime Boundary Delimitation Law, 88 *AJIL* 227 (1994), σελ. 229-230

¹² Όλες οι διευθετήσεις για τις θαλάσσιες ζώνες κινούνται γύρω από τέσσερις κυρίως έννοιες: της ίσης αποστάσεως (equidistance), της μέσης γραμμής (median line), των ειδικών περιστάσεων (special circumstances) και των αρχών της επιείκειας (equitable principles). Τα μέρη επιλεκτικά είτε προχωρούν στην προσωρινή χάραξη της ίσης απόστασης(μέσης/πλάγιας γραμμής) και την αναπροσαρμόζουν,

ότι τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα καθώς επιλαμβάνονται της επιλύσεως μιας διαφοράς με τελικό σκοπό να φτάσουν σε μια δίκαιη λύση αναγνωρίζουν στον εαυτό τους το δικαίωμα να προβούν σε λύση ex aequo et bono, καθώς για να υφίσταται μια τέτοια περίπτωση θα έπρεπε τα μέρη να εξουσιοδοτήσουν ρητά το δικαστικό όργανο που επιλαμβάνεται της διαφοράς, ενέργεια η οποία στις υποθέσεις που διερευνήθηκαν από το Δικαστήριο έως τώρα δεν υπαγορεύθηκε από κανέναν από τους διαδίκους.

III. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑΣ ΖΩΝΗΣ

Αιγιαλίτιδα ζώνη (ή χωρική θάλασσα ή χωρικά ύδατα) είναι η θαλάσσια ζώνη που εκτείνεται πέρα από την ξηρά και από τα εσωτερικά ύδατα και επί της οποίας το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία. Από το συμβατικό δίκαιο είναι γενικώς αναγνωρισμένο, ότι το παράκτιο κράτος ασκεί πλήρη κυριαρχία στη γειτονική προς την ξηρά περιοχή (άρθρο 2 Σύμβασης ΔΘ 1982), η οποία ωστόσο περιορίζεται από το δικαίωμα της αβλαβούς διέλευσης. Η περιοχή αυτή θεωρείται ζώνη ουσιώδους σημασίας για το κράτος, για την ασφάλεια και την άμυνα, την προαγωγή των οικονομικών, εμπορικών και πολιτικών συμφερόντων, την αποκλειστικότητα στους τομείς έρευνας, εκμεταλλεύσεως και προστασίας του θαλάσσιου πλούτου. Για τον λόγο αυτό η περιοχή αυτή συγκέντρωνε ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τα παράκτια κράτη, τα οποία είτε προέβαιναν σε σύναψη συμφωνιών είτε σε ξεχωριστές νομικές ρυθμίσεις.

Στα εσωτερικά ύδατα, που βρίσκονται μεταξύ της ακτής και των σημείων από τα οποία αρχίζει η μέτρηση της αιγιαλίτιδας ζώνης (κατά τη Σύμβαση ΔΘ 1982 τα ύδατα που βρίσκονται προς το εσωτερικό των ευθειών γραμμών βάσεως της αιγιαλίτιδας ζώνης, άρθρο 8 παρ. 1 Σύμβασης ΔΘ 1982), το παράκτιο κράτος έχει πλήρη κυριαρχία με μόνους περιορισμούς τους προβλεπόμενους από το διεθνές δίκαιο για την προσόρμιση και τον ελλιμενισμό των ξένων πλοίων. Στον όρο αυτόν συμπεριλαμβάνονται οι όρμοι, ο αιγιαλός, η παραλία, οι λιμένες, οι κόλποι και οι λεγόμενοι ιστορικοί κόλποι ενός κράτους. Βρίσκονται μεταξύ της ακτής και των σημείων από τα οποία αρχίζει η μέτρηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και κατά τη Σύμβαση ΔΘ 1982 βρίσκονται «εντεύθεν» της γραμμής βάσεως της αιγιαλίτιδας ζώνης. Συνεπώς οποιαδήποτε δραστηριότητα μέσα στα εσωτερικά ύδατα, όπως η αλιεία ή η θαλάσσια έρευνα διέπεται από τη νομοθετική αρμοδιότητα του παράκτιου κράτους. (άρθρο 2 παρ.1 Σύμβασης ΔΘ 1982). Βασική διαφορά μεταξύ εσωτερικών υδάτων και αιγιαλίτιδας ζώνης, κατά το διεθνές δίκαιο, είναι ότι τα ξένα πλοία μόνο στην αιγιαλίτιδα ζώνη έχουν δικαίωμα αβλαβούς διέλευσεως. Κατ' εξαίρεση η αβλαβής διέλευση δύναται να επιτρέπεται σε εσωτερικά ύδατα, που προέκυψαν λόγω της χάραξης ευθειών γραμμών βάσης.

IV. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ (ΜΕΣΗ ΓΡΑΜΜΗ/ΠΛΑΓΙΑ ΓΡΑΜΜΗ) ΣΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΙΓΙΑΛΙΤΙΔΑΣ ΖΩΝΗΣ

Οι κανόνες του σύγχρονου διεθνούς δικαίου σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ των κρατών ανιχνεύονταν σε συγκεκριμένη ρύθμιση στη Σύμβαση της Γενεύης του 1958, στην οποία θεσπίστηκαν οι πρώτοι κανόνες οριοθέτησης στο δίκαιο της θάλασσας. Με τις συμβάσεις της Πρώτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1958 η αρχή της ίσης απόστασης (equidistance principle, μέση/πλάγια γραμμή), θεσπίστηκε ως ο βασικός κανόνας οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης με την εξαίρεση των «ειδικών περιπτώσεων». Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 12 παρ. 1 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη προέβλεπε πως, σε περίπτωση ελλείψεως συμφωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων κρατών η οριοθέτηση επιτελούνταν με βάση τη μέση γραμμή που χαράσσονταν από τα πλησιέστερα σημεία επί των γραμμών βάσης, από τις οποίες μετριοούνταν η αιγιαλίτιδα ζώνη των κρατών. Κατ' εξαίρεση η οριοθετική γραμμή μπορούσε να χαράσσεται διαφορετικά λόγω ιστορικών τίτλων ή άλλων ειδικών περιπτώσεων που καθιστούσαν αναγκαία κάποια άλλης μορφής οριοθέτηση. Είναι χαρακτηριστική η *Υπόθεση Ελ-*

εφόσον παρίστανται ειδικές περιστάσεις, είτε αναχωρούν απευθείας από αυτήν εφόσον συντρέχει κάποια ειδική ή σχετική περίπτωση προς επίτευξη ενός δικαίου αποτελέσματος. Σε αυτές περιλαμβάνεται μερικές φορές και το ζήτημα της εντάξεως των νησιών στην αντίστοιχη οριοθέτηση.

*Σαλβαδόρ/Ονδούρα*¹³, που αφορούσε το νομικό καθεστώς του κόλπου Fonseca. Το Τμήμα του Δικαστηρίου, που επιλήφθηκε της υπόθεσης, θεώρησε ότι το καθεστώς του κόλπου εντάσσονταν στα ιστορικά εσωτερικά ύδατα, που συνείχαν τα τρία παραθαλάσσια κράτη (Ελ Σαλβαδόρ, Ονδούρα, Νικαράγουα) αφού αυτά είχαν αδιαίρετα οφέλη στις θαλάσσιες ζώνες προς τη θάλασσα στην γραμμή που έκλινε τον κόλπο. Από το καθεστώς αυτό εξαιρέθηκαν οι ειδικές ζώνες 3ν.μ. από την ακτή κάθε κράτους.

Παρότι το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης επεκτάθηκε στα 12ν.μ., ο ανωτέρω κανόνας, με ελάχιστες παραλλαγές, συμπεριλήφθηκε στις ρυθμίσεις που εισήγαγε η Τρίτη Συνδιάσκεψη την Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Στη σύμβαση ΔΘ 1982 και συγκεκριμένα στο άρθρο 15 αυτής προβλέπονταν ότι «όταν οι ακτές δύο κρατών είναι παρακείμενες ή βρίσκονται η μια απέναντι από την άλλη, κανένα από τα δύο κράτη δεν δικαιούται, εκτός αν υπάρχει συμφωνία περί του αντιθέτου μεταξύ τους, να εκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη του πέραν της μέσης γραμμής, της οποίας κάθε σημείο ισαπέχει από τα πλησιέστερα σημεία των γραμμών βάσης, από τα οποία μετριέται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα δύο κράτη. Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται, ωστόσο, στις περιπτώσεις ύπαρξης ιστορικών τίτλων ή άλλων ειδικών περιστάσεων, που καθιστά αναγκαία την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης των δύο κρατών με διαφορετικό τρόπο». Η αναγνώριση ενός ιστορικού τίτλου από τη διεθνή κοινότητα βασίζεται σε ορισμένες προϋποθέσεις, που κατά τρόπο πάγιο απαιτείται να συντρέχουν σε κάθε περίπτωση. Ως ιστορικός τίτλος νοείται η μακροχρόνια πρακτική του παράκτιου κράτους, η οποία έγινε ρητά ή σιωπηρά δεκτή από τα άλλα κράτη, και η οποία νομιμοποιεί αξίωση σε μεγαλύτερο τμήμα της αιγιαλίτιδας ζώνης από αυτό που θα προέκυπτε από την εφαρμογή της μέσης γραμμής. Η ιδιομορφία ορισμένων ακτών, η ύπαρξη νησίδων ή διαύλων επικοινωνίας κρίνονται ότι αποτελούν ειδικές περιστάσεις.

Καθίσταται προφανές, ότι το άρθρο αυτό επαναλαμβάνει με μικρές μόνο φραστικές αλλαγές τη ρύθμιση του άρθρου 12 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη. Έχει υποστηριχθεί ότι η διάταξη αυτή ενσωματώνει εθιμικό κανόνα, στοιχείο που προκύπτει τόσο από την πανομοιότυπη διατύπωση των δύο συμβατικών ρυθμίσεων, όσο και από το γεγονός ότι στη μεγάλη τους πλειοψηφία οι διμερείς συμφωνίες οριοθέτησης καθιερώνουν την αρχή της ίσης απόστασης ως τη βασική μέθοδο οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης σε περίπτωση κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές. Στις περισσότερες περιπτώσεις εφαρμόζεται η αρχή της ίσης απόστασης, η οποία προκειμένου περί κρατών των οποίων οι ακτές παράκεινται η μία προς την άλλη, πραγματοποιείται με την πλάγια γραμμή, ενώ προκειμένου περί κρατών των οποίων οι ακτές βρίσκονται η μία απέναντι από την άλλη πραγματοποιείται με την μέση γραμμή.

Ειδικότερα η πλάγια γραμμή είναι μια κάθετη γραμμή επί των ακτών που χωρίζουν δύο κράτη, κάθε σημείο της οποίας απέχει εξίσου από τα εγγύτερα σημεία από τα οποία μετριέται το εσωτερικό όριο (γραμμή βάσεως) της αιγιαλίτιδας ζώνης του κάθε κράτους. Η μέση γραμμή είναι μία γραμμή παράλληλη προς τις ακτές των δύο απέναντι κρατών, της οποίας το κάθε σημείο απέχει εξίσου από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης του κάθε κράτους.

Ο τρόπος χάραξης της γραμμής βάσης έχει συνέπειες και ως προς τη χάραξη των εξωτερικών ορίων της ζώνης. Εξαρτάται συνεπώς από τη διαμόρφωση της ακτής και τη μέθοδο χάραξης της φυσικής γραμμής ή της ευθείας γραμμής βάσης του κάθε κράτους για τον τελικό καθορισμό των μεταξύ τους θαλάσσιων συνόρων.¹⁴

Ο βασικός κανόνας που θεσπίζεται με το άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 είναι ότι η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ γειτονικών κρατών γίνεται κατ' αρχήν με συμφωνία μεταξύ των κρατών και όχι μονομερώς. Σε περίπτωση μη επίτευξης σχετικής συμφωνίας επιβάλλεται η εφαρμογή της μεθόδου της ίσης απόστασης (μέση γραμμή/πλάγια γραμμή) με τις προβλεπόμενες εξαιρέσεις. Οι ρυθμίσεις του άρθρου 12 παρ. 1 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη και του άρθρου 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 συνιστούν ένα ολοκληρωμένο σύνολο κανόνων οριοθέτησης που αποτελείται τα εξής στοιχεία: α) η οριοθέτηση δύναται να γίνει στη βάση συμφωνίας μεταξύ των αφορούντων κρατών, β) με την απουσία μιας τέτοιας συμφωνίας ενδείκνυται η χρήση της μεθόδου της ίσης απόστασης εκτός και αν γ) ειδικές περιστάσεις υποδεικνύουν κάποια άλλη λύση.

www.icj-cij.org

¹⁴ Χ. Δίπλα, Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών, τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2003, σελ. 262-318

Αυτός ο τριπλός κανόνας: συμφωνία/ίση απόσταση, ειδικές περιστάσεις επισύρει τρία σχόλια. Καταρχήν το πρωτεύον στοιχείο του κανόνα, η πιθανότητα της ανεύρεσης λύσης μέσω συμφωνίας θα μπορούσε να έχει παραληφθεί ως αυταπόδεικτη. Τα κυρίαρχα κράτη είναι πάντα ελεύθερα να συνάψουν ή να μη συνάψουν συνθήκες, πολύ περισσότερο είναι ελεύθερα να καθορίσουν το περιεχόμενο των συνθηκών εντός των ορίων που τίθενται από τους επιτακτικούς κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Το δεύτερο σχόλιο αφορά τις σχέσεις ανάμεσα στα άλλα δύο στοιχεία του κανόνα: την ίση απόσταση και τις ειδικές περιστάσεις. Έχει υποστηριχθεί, ότι υπάρχει μια ιεραρχική σειρά μεταξύ αυτών των στοιχείων υπό την έννοια ότι οι ειδικές περιστάσεις εφαρμόζονται μόνο κατ' εξαίρεση. Θα έπρεπε συνεπώς να θεωρούνται στοιχείο υποδεέστερο της ίσης απόστασης. Έτσι δημιουργείται μια υπόθεση υπέρ της αρχής ίσης απόστασης, η οποία θα έπρεπε να αντικρουσθεί από το κράτος που υποστηρίζει την ύπαρξη ειδικών περιστάσεων. Ωστόσο, αυτή η υποτιθέμενη αντίθεση δεν συνάγει απόλυτα με την πραγματικότητα, εφόσον τα δύο στοιχεία καλύπτουν διαφορετικές καταστάσεις. Εάν συντρέχει η ύπαρξη ειδικών περιστάσεων, ίσως δεν υπάρχει χώρος για την αρχή της ίσης απόστασης. Το τρίτο σχόλιο αφορά τις ειδικές περιστάσεις, οι οποίες δεν προσδιορίστηκαν ποτέ επακριβώς εκτός από μια αναφορά στον ιστορικό τίτλο. Στο σχόλιό της η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου έδωσε ελάχιστες διευκρινίσεις μέσω των αναφορών της στην εξαιρετική ιδιομορφία των ακτών και την παρουσία νησιών ή διαύλων ναυτιλίας. Ωστόσο, οι εργασίες της Επιτροπής απέδειξαν τον λόγο για τον οποίο το άρθρο 12 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη όπως και το άρθρο 6 της Σύμβασης 1958 για την Υφαλοκρηπίδα αναφέρονταν σε ειδικές περιστάσεις. Αυτή η αναφορά χρησιμοποιήθηκε για να διορθώσει τα αδικαιολόγητα και συχνά αναπόφευκτα άδικα αποτελέσματα που μπορούσαν να προκύψουν από μια μηχανική εφαρμογή της μεθόδου της ίσης απόστασης και συνεπώς πρόθεσή της ήταν μια δίκαιη οριοθέτηση σε κάθε περίπτωση.

Το ερώτημα της οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν έτυχε ιδιαίτερης προσοχής στην Τρίτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Αυτό οφείλονταν αναμφισβήτητα στο γεγονός, όπως τονίστηκε από το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση Βόρειας Θάλασσας (1969)*, ότι: «η παραμορφωτική επίδραση που δημιουργείται από συγκεκριμένες ιδιομορφίες της ακτής στις γραμμές χάραξης της ίσης απόστασης παραμένει σχετικά περιορισμένη εντός της αιγιαλίτιδας ζώνης ενισχύεται, ωστόσο, καθώς κανείς κινείται προς τη θάλασσα»¹⁵. Για τον λόγο αυτό μια μεγάλη πλειοψηφία αντιπροσωπειών δέχτηκε την διατήρηση της διατύπωσης του άρθρου 12 παρ. 1 της Σύμβασης 1958 για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη, που αναφέρει την αρχή της ίσης απόστασης και τις ειδικές περιστάσεις παραλείπει, ωστόσο, οποιαδήποτε άμεση αναφορά σε αρχές επιείκειας. Για τον ίδιο λόγο δεν υφίσταται αμφιβολία ότι σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης ο κανόνας της ίσης απόστασης-ειδικές περιστάσεις φαίνεται να έχει αποκτήσει status εθμικού δικαίου.

Ως προς το ζήτημα του εξωτερικού ορίου, της μεθόδου οριοθέτησής της αιγιαλίτιδας ζώνης ανεξάρτητα από την ύπαρξη άλλων κρατών στις περιοχές το Δικαστήριο στην *Υπόθεση της αλιείας μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Νορβηγίας (1951)*¹⁶ σημείωσε ότι υπάρχουν τρεις μέθοδοι αντιμετώπισης του ανωτέρω ζητήματος, οι οποίες δύνανται να εφαρμόζονται είτε μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό: α) η παράλληλη χάραξη σε περίπτωση που η ακτή είναι ευθύγραμμη, β) η πολυγωνική μέθοδος και γ) η μέθοδος του ημικυκλίου, η οποία ανταποκρίνονταν στην απόφαση του Δικαστηρίου και στη Σύμβαση ΔΘ 1982. Στην πράξη δεν σημειώθηκαν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ των κρατών και για το λόγο αυτό η σχετική διεθνής νομολογία δεν είναι ιδιαίτερα πλούσια. Εξαιτίας του περιορισμένου εύρους της ζώνης αυτής έως τη δεκαετία του 70', εύρος το οποίο δεν ξεπερνούσε τα τρία έως έξι ναυτικά μίλια, οι περιπτώσεις επικάλυψης της ζώνης μεταξύ κρατών ήταν αφενός λιγοστές, αφετέρου και σε περίπτωση ανάγκης οριοθέτησης, η εφαρμογή γεωμετρικών μεθόδων οριοθέτησης (π.χ. η γραμμή ίσης απόστασης) δεν δημιουργούσε σοβαρά προβλήματα σε γραμμές που εκτεινόταν σε μικρή απόσταση από την ακτή. Τα κράτη προέβαιναν στην οριοθέτηση της ζώνης αυτής μέσω διαπραγματεύσεων, όποτε αυτό χρειαζόνταν, χωρίς να δημιουργούνται μείζονες διαφορές που να απαιτούν την επέμβαση τρίτου για την επίλυσή τους.

Μετά από μια σειρά επανειλημμένων προσπαθειών στο πλαίσιο των Διεθνών Συνδιασκέψεων με σειρά διαφωνιών μεταξύ των κρατών καθιερώθηκε στο άρθρο 3 της Συμβάσεως 1982 ΔΘ ότι «κάθε κράτος έχει το δικαίωμα να καθορίσει το πλάτος της

¹⁵ *North Sea Continental Shelf Case (1969)*, ICJ Rep. (1969) 3, σελ. 37, παρ. 59

¹⁶ *Fisheries Case (United Kingdom n. Norway) (1951)*, 116 ILR 18 no.36

αιγιαλίτιδας ζώνης του μέχρι σημείου που δεν υπερβαίνει τα 12 ν.μ., που μετρούνται από γραμμές βάσης καθορισμένες σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση». Η καθιέρωση του ανώτατου ορίου των 12 ν.μ. οδηγεί στο ασφαλές συμπέρασμα ότι το πλάτος 0 έως 12 μίλια έχει καθιερωθεί εθμικά. Σήμερα η συντριπτική πλειοψηφία των κρατών έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 12 ν.μ. Η Ελλάδα, ωστόσο, σύμφωνα με το νόμο 230/1936 έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 6ν.μ.¹⁷ Τα κράτη εκείνα που όπως η Ελλάδα έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη μικρότερη των 12μιλίων, δικαιούνται σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο να επεκτείνουν την αιγιαλίτιδα ζώνη τους ως το ανώτατο όριο που προβλέπει το άρθρο 3 της Σύμβασης ΔΘ 1982, δηλαδή στα 12ν.μ. Όταν η απόσταση μεταξύ των ακτών δύο όμορων ή απέναντι ευρισκομένων κρατών είναι λιγότερη από το άθροισμα της εκτάσεως της αιγιαλίτιδας ζώνης, το θαλάσσιο όριο χαράσσεται στη μέση της αποστάσεως μεταξύ των δύο ακτών (π.χ. μέση γραμμή μεταξύ Σάμου και Κουσάντασι).

Η διεύρυνση αυτή είχε ως αποτέλεσμα ο κανόνας του 1958 να εφαρμόζεται σε πολύ ευρύτερες θαλάσσιες ζώνες, όπου η χρήση της γεωμετρικής μεθόδου της ίσης απόστασης μπορούσε να οδηγεί σε παρεκκλίσεις ιδιαίτερης βαρύτητας όταν επρόκειτο για γραμμές 12ν.μ. καθώς και στην περίπτωση διαφόρων ανωμαλιών της ακτής, οι οποίες υπό ιδιαίτερες συνθήκες μπορούσαν να θεωρηθούν ως ειδικές περιστάσεις που δικαιολογούσαν απόκλιση από την εφαρμογή της μέσης γραμμής.

Ανάλογες δυσκολίες κλήθηκε να αντιμετωπίσει το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση των Θαλασσιών Ζωνών και των Εδαφικών Ζητημάτων μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέιν* (2001), της οποίας η συνεισφορά στο δίκαιο της οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης μεταξύ κρατών με αντικείμενες ακτές, με την οποία το Δικαστήριο ήρθε αντιμέτωπο για πρώτη φορά, ήταν ιδιαίτερα σημαντική.¹⁸ Η φυσική οριοθέτηση ήταν αυτή της υφαλοκρηπίδας, ενώ επιχειρήθηκε ένα κοινό θαλάσσιο όριο για την αιγιαλίτιδα ζώνη και την ΑΟΖ.¹⁹ Επιβεβαιώθηκε ο εθμικός κανόνας του άρθρου 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982, τον οποίο το Δικαστήριο ερμήνευσε κατά τρόπο ανάλογο και συναφή με εκείνον που αφορά την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ και εισήχθη η βασική αρχή σύμφωνα με την οποία η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης πρέπει να καταλήγει σε δίκαιο αποτέλεσμα, όπως αυτό της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Εφόσον κανένα κράτος δεν ήταν μέλος της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για το δίκαιο της θάλασσας και το Κατάρ μόνο είχε υπογράψει χωρίς να έχει επικυρώσει τη Σύμβαση ΔΘ 1982, έπρεπε να εφαρμοστεί το εθμικό διεθνές δίκαιο, παρότι τα μέρη συμφωνούσαν, ότι εθμικοί κανόνες αντανακλούνταν και στις σχετικές διατάξεις της

¹⁷ Η Σύμβαση ΔΘ 1982 επιβεβαίωσε το δικαίωμα των νησιών σε δική τους αιγιαλίτιδα ζώνη, υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ. Ανίκανη να συναινέσει σε αυτήν την de facto επιβεβαίωση του δικαιώματος επέκτασης της Ελλάδας στο Αιγαίο, η Τουρκία αρνήθηκε να υπογράψει τη Σύμβαση διατηρώντας αυτή τη θέση έως σήμερα. Παρότι η Ελλάδα υπέγραψε και επικύρωσε τη Σύμβαση ΔΘ 1982 απέφυγε να επεκτείνει την αιγιαλίτιδα ζώνη της, πέραν των 6ν.μ., επέκταση που είχε τη δικαιοδοσία να πραγματοποιήσει σύμφωνα με τη Σύμβαση του ΔΘ 1982 και το εθμικό δίκαιο. Επιπλέον η προσφυγή της Ελλάδας στο Διεθνές Δικαστήριο το 1976 προκειμένου αυτό να αποφανθεί, ότι τα ελληνικά νησιά έχουν υφαλοκρηπίδα, ορίζοντας τις αρχές και κανόνες του διεθνούς δικαίου που διέπουν την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας Ελλάδας-Τουρκίας και ζητώντας από αυτό να προσδιορίσει την πορεία του ορίου μεταξύ των τμημάτων υφαλοκρηπίδας που ανήκουν σε κάθε κράτος, απορρίφθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο, το οποίο κηρύχθηκε αναρμόδιο να κρίνει επί της ουσίας της διαφοράς. Βλ. γενικά για τη διαφορά μεταξύ Ελλάδας Τουρκίας στο Αιγαίο, α) Κ. Ιωάννου-Α. Στρατή, *Δίκαιο της Θάλασσας*, Β' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα 2000, και β) Γεωργίου Παπαδημητρίου, *Η Διαφορά για την Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου και το Κυπριακό Πρόβλημα*, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1975, σελ. 11-31

¹⁸ *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain)*, Merits, Judgment, www.icj-cij.org

¹⁹ Η *Υπόθεση για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών και των εδαφικών ζητημάτων μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέιν* (2001) υπήρξε η μακρότερη υπόθεση στην ιστορία του Δικαστηρίου. Ξεκίνησε το 1991 διήλθε μέσα από την ογκωδέστερη δικογραφία που γνώρισε ποτέ το Δικαστήριο και απόφαση επί της ουσίας εκδόθηκε στις 16 Μαρτίου 2001. Αρχικά η διαφορά αφορούσε την εκμετάλλευση πετρελαίου από το βυθό και το υπέδαφος της θαλάσσιας περιοχής που χωρίζει τα δύο κράτη και η υποβολή της στο Διεθνές Δικαστήριο έγινε με μονομερή προσφυγή του Κατάρ τον Ιούλιο του 1991 βάσει της συμφωνίας των δύο εμπλεκόμενων κρατών, η οποία είχε καταγραφεί στο Πρακτικό της Doha το 1990. Στο κείμενο αυτό, που το Δικαστήριο θεώρησε ότι θεμελιώνει την αρμοδιότητά του στη συγκεκριμένη υπόθεση, τα μέρη ζητούσαν από αυτό να χαράξει ένα ενιαίο όριο μεταξύ των αντίστοιχων περιοχών του βυθού, υπεδάφους και υπερκείμενων υδάτων. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας το Δικαστήριο γνώρισε τη μεγαλύτερη στην ιστορία του απόπειρα στηρίζεως τίτλων κυριαρχίας επί ψευδών και χαλκευμένων αποδεικτικών στοιχείων.

Σύμβασης ΔΘ 1982. Το Δικαστήριο εφάρμοσε την διορθωτική προσέγγιση της επιείκειας (corrective equity approach) στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και σε αυτήν του κοινού θαλάσσιου ορίου κάτω ακολουθώντας το εθιμικό δίκαιο. Η διορθωτική προσέγγιση της επιείκειας (corrective equity approach) δύναται κατά συνέπεια να εφαρμόζεται σε κάθε μέθοδο θαλάσσιας οριοθέτησης κάτω από τη σφαίρα του συμβατικού και εθιμικού δικαίου ανεξάρτητα από την μορφολογία των ακτών.

Στο νότιο τμήμα της προς οριοθέτηση περιοχής η απόσταση μεταξύ των ακτών των δύο απέναντι κρατών ήταν μικρότερη από 24ν.μ., με αποτέλεσμα στο σημείο αυτό να πρόκειται μόνο για την αιγιαλίτιδα ζώνη που έπρεπε να οριοθετηθεί. Έτσι ενώ στο βόρειο τμήμα της περιοχής το Δικαστήριο εφάρμοσε τους κανόνες για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ, στο νότιο τμήμα αποφάσισε ότι το θαλάσσιο σύνορο έπρεπε να χαραχθεί αποκλειστικά βάσει των κανόνων για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Σύμφωνα με τον σχετικό κανόνα το σύνορο θα έπρεπε να είναι η γραμμή ίσης απόστασης εκτός και αν ειδικές περιστάσεις απαιτούσαν παρέκκλιση από αυτή. Ωστόσο, κανένα από τα δύο μέρη παραλείποντας να προσκομίσει επίσημους χάρτες δεν είχε προσδιορίσει τις γραμμές βάσης από τις οποίες έπρεπε να μετρηθεί η αιγιαλίτιδα ζώνη.

Το Δικαστήριο κλήθηκε να ορίσει τις σχετικές ακτές επί των οποίων μπορούσαν να τοποθετηθούν οι γραμμές βάσης και περαιτέρω τα κατάλληλα σημεία επ' αυτών για να χαραχθεί η μέση γραμμή σύμφωνα με το άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 και το εθιμικό δίκαιο. Υποστηρίζοντας ότι υπήρχε στενή αλληλοεξάρτηση μεταξύ του κανόνα «ίση απόσταση/ειδικές περιστάσεις» που εφαρμόζεται στην αιγιαλίτιδα ζώνη και του κανόνα «αρχές επιείκειας/σχετικές περιστάσεις» που εφαρμόζεται στην υφαλοκρηπίδα και στην ΑΟΖ²⁰ το Δικαστήριο επανήλθε στην κρατούσα άποψη πριν από τις αποφάσεις του 1969 και 1977. Έτσι χάραξε μια προσωρινή μέση γραμμή την οποία στη συνέχεια επαλήθευσε εξετάζοντας εάν ειδικές περιστάσεις υπαγόρευαν μετατόπισή της²¹. Θεώρησε ότι στην εν λόγω περιοχή δεν υπήρχε καμία τέτοια περίπτωση.

Η υπόθεση αυτή φανερώνει τις αβεβαιότητες του δικαστικού αγώνα. Όπως συνηθίζεται στις θαλάσσιες οριοθετήσεις δεν μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι η γραμμή που χαραχθηκε στην περίπτωση αυτή ήταν η μόνη δυνατή. Μία συγκεκριμένη επιλογή δεν είναι συνήθως η μόνη κατάλληλη, αλλά αξιολογείται ως μία από την ομάδα των λογικά δυνατών επιλογών.²²

Στη διαιτητική απόφαση για την *Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γουινέας και Γουινέας Μπισσάου (1985)*²³ η προς οριοθέτηση περιοχή αφορούσε εν μέρει μόνο σε οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Το διαιτητικό δικαστήριο μολονότι δεν αντιμετώπισε την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης ως ξεχωριστό τμήμα χάραξε τη θαλάσσια οριοθετική γραμμή κατά τέτοιο τρόπο, ώστε σε ένα νησί που βρισκόταν δύο μίλια νότια της γραμμής οριοθέτησης αναγνωρίστηκε αιγιαλίτιδα ζώνη 12 μιλίων.

Οι ρυθμίσεις της Σύμβασης του 1958 και αυτές της Σύμβασης ΔΘ 1982 έχουν παραμείνει σιωπηλές αναφορικά με τις αρχές που θα έπρεπε να διέπουν την οριοθέτηση των εσωτερικών θαλάσσιων υδάτων. Μία λύση θα ήταν η επιστροφή σε αρχές που εφαρμόζονταν πριν από το 1958. Ωστόσο κάτι τέτοιο θα ήταν μη επιτυχές καθότι τη στιγμή εκείνη το διεθνές δίκαιο εμφανίζονταν επιφυλακτικό και διστακτικό ανάμεσα σε διάφορα κριτήρια και μεθόδους. Για τον λόγο αυτό κάποια λύση με αναλογική εφαρμογή των κανόνων που καθορίζουν την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης θα ήταν προτιμότερη.²⁴

²⁰ Ibid. σελ. 8, παρ. 12

²¹ Ibid. σελ. 94, παρ. 176

²² Για τις ιδιαιτερότητες και τα επιμέρους προβλήματα που εμφανίστηκαν κατά την Οριοθέτηση Κατάρ/Μπαχρέιν βλ. Maurice Mendelson, *The curious case of Qatar v. Bahrain in the International Court of Justice*, *LXXII BYIL* 183 (2001), σελ. 183-211

²³ *Guinea- Guinea Bissau Arbitration (1985)*, 77 ILR 635

²⁴ Βλ. *Academie de droit international de la Haye*, Hague Academy of International Law, *A handbook on the new Law of the Sea*, ed. by Rene-Jean Dupuy, Daniel Vignes, Martinus Nijhoff Publishers 1991, σελ. 439-442

V. Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΣΑΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ-Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΣΧΕΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΑ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Στην σύμβαση της Γενεύης 1958 το μοναδικό άρθρο που σχετίζονταν με την Συνορεύουσα Ζώνη, το άρθρο 24, αναφερόταν στον έλεγχο από το παράκτιο κράτος «σε μια ζώνη της ανοιχτής θάλασσας που συνορεύει με την αιγιαλίτιδα ζώνη». Στην παράγραφο 3 του άρθρου αυτού αναφέρονταν, ότι κανένα από τα δύο κράτη δεν είχε το δικαίωμα αντιτιθέμενο στην μη επίτευξη συμφωνίας μεταξύ τους να επεκτείνει την συνορεύουσα ζώνη πέρα από τη μέση γραμμή. Σε αντίθεση με το άρθρο 12 παρ. 1 της Οριοθέτησης της Αιγιαλίτιδας Ζώνης της Σύμβασης της Γενεύης 1958 αυτή η πρόβλεψη δεν έκανε κάποια αναφορά σε ειδικές περιστάσεις. Η παράλειψη αυτή οφείλονταν στο γεγονός ότι στη ζώνη αυτή οι εξουσίες του παράκτιου κράτους ήταν πολύ περιορισμένες σε τομείς ρητά θεσπισμένους από τα κείμενα, όπως ειδικότερα ορίζονταν στο άρθρο 24 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα και Συνορεύουσα Ζώνη σε εξουσίες πρόληψης και καταστολής παραβιάσεων της τελωνειακής, φορολογικής, μεταναστευτικής, υγειονομικής νομοθεσίας του που έλαβαν χώρα ή επρόκειτο να λάβουν χώρα στο έδαφος του ή στην αιγιαλίτιδα ζώνη του σε ορισμένο αριθμό περιπτώσεων. Ακόμη και μια αναπόφευκτη οριοθέτηση δεν θα επηρέαζε άμεσα το εν λόγω κράτος.

Το άρθρο 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 αναγνωρίζει τον θεσμό της συνορεύουσας ζώνης αλλά τον περιγράφει απλά ως μια ζώνη που συνορεύει με την αιγιαλίτιδα ζώνη του παράκτιου κράτους. Η ακριβής διατύπωση του κειμένου της Σύμβασης ΔΘ 1982 «ως μια ζώνη συνεχόμενη προς την αιγιαλίτιδα ζώνη» υπονοεί ότι πρόκειται για ζώνη της ανοιχτής θάλασσας, η οποία δεν μπορεί να υπερβεί τα 24ν.μ. από τις γραμμές βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης, ενώ τα ύδατα της συνορεύουσας ζώνης αποτελούν τμήμα της ανοιχτής θάλασσας. Αν ένα κράτος έχει αιγιαλίτιδα ζώνη 12ν.μ. δικαιούται να έχει συνορεύουσα ζώνη 12 ν.μ.

Έχει υποστηριχθεί ότι οι γραμμές βάσης για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης και της συνορεύουσας ζώνης ταυτίζονται. Η πρακτική των κρατών και οι όροι του άρθρου 24 της σύμβασης του 1958 για την Συνορεύουσα Ζώνη και του άρθρου 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 επιβεβαιώνουν αυτή την υπόθεση. Ωστόσο δεν γίνεται κάποια αναφορά στον τρόπο οριοθέτησης αυτής της ζώνης. Δυνατή εξήγηση για αυτό θα μπορούσε να είναι ότι το ζήτημα αυτό απλά έχει παραληφθεί. Αυτή η ερμηνεία ωστόσο δεν είναι εύκολα αποδεκτή καθότι είναι απίθανο οι σχεδιαστές κατά τη σύνταξη και διατύπωση του άρθρου να έχουν ξεχάσει να συμπεριλάβουν έναν κανόνα οριοθέτησης στο άρθρο 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982, όταν το άρθρο 24 της Σύμβασης του 1958 που χρησίμευσε ως πρότυπο για τη νέα ρύθμιση καθώς και σαν ένα πρώτο προσχέδιο που θα διαμόρφωνε μέρος του περιεχομένου της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας εμπεριείχε έναν τέτοιο κανόνα. Επιπλέον μια πιο ικανοποιητική εξήγηση δύναται να βρεθεί στην επιθυμία των συμμετεχόντων να μην περιπλέξουν τις ήδη δυσχερείς, πολύπλοκες και περισσότερο σημαντικές διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Θεωρήθηκε επίσης ότι ένας κανόνας οριοθέτησης για τη συνορεύουσα ζώνη ήταν περιττός από τη στιγμή που η ζώνη αυτή αποτελούσε τμήμα της ΑΟΖ, ώστε η οριοθέτηση αυτής θα οδηγούσε αυτόματα και σε οριοθέτηση της συνορεύουσας ζώνης. Μια άλλη εξήγηση αποτελεί το επιχείρημα που προτάθηκε κατά τη διάρκεια της Τρίτης Συνδιάσκεψης ότι τα χαρακτηριστικά που προβλέφθηκαν για το άρθρο 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 θα μπορούσαν να εφαρμοστούν ταυτόχρονα από τα αφορούντα κράτη καθιστώντας κάθε ιδέα οριοθέτησης περιττή.

Ενώ οι ανωτέρω ερμηνείες δύνανται να εξηγούν την απουσία οποιουδήποτε κανόνα οριοθέτησης, ωστόσο, δεν την δικαιολογούν. Ένας τέτοιος κανόνας παραμένει στην πραγματικότητα αναγκαίος στην περίπτωση που τα εμπλεκόμενα κράτη ή κάποιο από αυτά αποφασίσουν να μην υιοθετήσουν ΑΟΖ. Μία δυνατότητα στην περίπτωση αυτή ως προς τον τρόπο οριοθέτησης της συνορεύουσας ζώνης είναι να γίνει επίκληση και αναλογική εφαρμογή είτε του άρθρου 15 για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης είτε των άρθρων 74 ή 83 για την οριοθέτηση της ΑΟΖ ή της υφαλοκρηπίδας της Σύμβασης ΔΘ 1982. Μια άλλη δυνατότητα είναι η προσφυγή στην αρχή της ίσης απόστασης, η οποία αποτυπώνεται στο άρθρο 24 παρ. 3 της σύμβασης της Γενεύης 1958 ως συμβατική ρύθμιση ή σε κάποιον κανόνα του εθιμικού δικαίου. Αυτή η λύση θα περιλάμβανε την αυστηρή και αποκλειστική εφαρμογή της μεθόδου της ίσης απόστασης, αλλά θα εμπεριείχε τον κίνδυνο της άδικης οριοθέτησης. Μία άλλη λύση είναι ότι απουσία οριοθετικής ρύθμισης τα χαρακτηριστικά που περιλαμβάνονται στο άρθρο 33 δύνανται να εφαρμοστούν ταυτόχρονα από τα αφορούντα κράτη, λύση η οποία θα ήταν

δύσκολο να συμφιλιωθεί με το αληθές νόημα του άρθρου 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 και επιπλέον θα μπορούσε να διαψεύσει το άρθρο 303 παρ. 2 της Σύμβασης ΔΘ 1982, το οποίο παρέχει εξουσία στο παράκτιο κράτος σχετικά με την μετακίνηση αρχαιολογικών και ιστορικών αντικειμένων στη συνορεύουσα ζώνη, δικαιοδοσία που υπερβαίνει τις συνήθεις αρμοδιότητες ελέγχου, καταστολής και τιμωρίας.

Αυτές οι θεωρήσεις αποδεικνύουν ότι η αποτυχία να συμπεριληφθεί κανόνας οριοθέτησης στο άρθρο 33 της Σύμβασης ΔΘ 1982 δύναται να προκαλέσει προβλήματα, τα οποία θα ήταν προτιμότερο να επιλυθούν μέσω της προσφυγής στο άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 για την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης.²⁵ Συνορεύουσα ζώνη έχει κηρύξει μικρός αριθμός κρατών, ενώ η Ελλάδα δεν έχει κηρύξει τέτοια ζώνη. Σε κάθε περίπτωση η ζώνη αυτή κρίνεται ήσσονος σημασίας σε σύγκριση με τα σημαντικότερα καθεστώτα της υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ.

²⁵ Βλ. Academie de droit international de la Haye, Hague Academy of International Law, A handbook on the new Law of the Sea, edited by Rene-Jean Dupuy, Daniel Vignes, Martinus Nijhoff Publishers 1991, σελ. 442-445

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ (ΑΟΖ)

I. Η ΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ: ΑΠΟ ΓΕΩΛΟΓΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΩΣ ΤΟΝ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Το ενδιαφέρον και η συστηματική ενασχόληση με την υφαλοκρηπίδα εντοπίστηκε στο χρονικό σημείο, όπου η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος επέτρεψε την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του βυθού σε μεγάλο βάθος και σε ευρύτετη κλίμακα. Οι ζώνες της υφαλοκρηπίδας αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την οικονομία της θάλασσας, αφού σ' αυτές περιέχονται πλούσιοι βιολογικοί πόροι και σπουδαία κοιτάσματα. Στην έννοια του βυθού στην οποία περιλαμβάνονται το έδαφος και το υπέδαφος του πυθμένα της θάλασσας, η υφαλοκρηπίδα απαρτίζεται από α) την υφαλοκρηπίδα, που αποτελεί την συνέχεια της ξηράς κάτω από τη θάλασσα, η οποία αρχίζει από την ακτή και τελειώνει εκεί όπου το επικλινές του βυθού γίνεται απότομα έντονο, κλίση που συνήθως παρατηρείται σε βάθος 150 έως 200 μέτρων, β) το υφαλοπλανές, το τμήμα του βυθού που κατεβαίνει σε βάθος μεγαλύτερο από 200 μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας, παρουσιάζει κλίση από 30°-45° και εκτείνεται από τα 200 μέτρα, δηλαδή από το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας, μέχρι βάθος 3000-4000 μέτρα περίπου, το οποίο υπάγεται μαζί με την υφαλοκρηπίδα στη γενικότερη κατηγορία του υφαλοπλαισίου, γ) το ηπειρωτικό ανύψωμα που δημιουργείται από κατακρημνίσεις ή άλλα γεωλογικά φαινόμενα στη βάση του υφαλοπλανούς και δ) τις ωκεάνιες αβύσσους, διακρίνονται σε πεδιάδες της αβύσσου (2.500-5.700 μέτρα κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας) και σε λάκκους της αβύσσου (από 5.700 μέτρα και πέρα).

Ωστόσο οι γεωλογικές διακρίσεις του βυθού δεν συμπίπτουν αναγκαία με τις νομικές προσεγγίσεις που σχετίζονται με την υφαλοκρηπίδα. Η ανάγκη ίσης μεταχείρισης μεταξύ παράκτιων κρατών, μερικά από τα οποία δεν έχουν υφαλοκρηπίδα υπό γεωλογική έννοια ή έχουν στενή υφαλοκρηπίδα, ανάγκασε τους νομικούς να απομακρυνθούν από τον γεωλογικό ορισμό.²⁶ Για τον λόγο αυτό η Συνδιάσκεψη της Γενεύης 1958 προσδιόρισε στο άρθρο 1, ότι η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως το σημείο όπου το βάθος του νερού φτάνει τα 200 μέτρα, αν όμως η εκμετάλλευση του βυθού γίνεται σε βάθος μεγαλύτερο των 200 μέτρων, τότε η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως το σημείο αυτό. Επιπλέον στην υφαλοκρηπίδα ανήκουν ο βυθός της θάλασσας και το υπέδαφος των αντίστοιχων περιοχών που συνέχονται προς τις ακτές των νησιών. Συνεπώς τα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας δύναται να μεταβάλλονται. Η Σύμβαση της Γενεύης 1958 αποτέλεσε μία βασική προσπάθεια των κρατών να επιλύσουν θεμελιώδη προβλήματα που συνδέονται με το δίκαιο της θάλασσας.²⁷

Από τη διακήρυξη Truman το 1945, μία δογματική βάση που θεμελιώνει τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους σε γεωλογικούς και οικονομικούς λόγους, σημειώθηκε η έναρξη των κρατικών διεκδικήσεων και αναμετρήσεων για τη ζώνη της υφαλοκρηπίδας.²⁸ Η

²⁶ Όπως τόνισε το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης* (1982) στην παρ. 133 της Απόφασής του: «η υφαλοκρηπίδα είναι ένας θεσμός του διεθνούς δικαίου ο οποίος, μολονότι παραμένει συνδεδεμένος με ένα φυσικό γεγονός, δεν πρέπει να ταυτίζεται με το φαινόμενο που περιγράφεται με τον ίδιο όρο-υφαλοκρηπίδα- σε άλλες επιστήμες. Από το πρώτο ακόμα στάδιο της εξέλιξης της νομική έννοια της υφαλοκρηπίδας απέκτησε μία ευρύτερη εννοιολογική διάσταση, έτσι ώστε να περιλαμβάνει κάθε περιοχή του βυθού που βρίσκεται σε κάποια σχέση με τις ακτές ενός γειτονικού κράτους, ανεξαρτήτως αν παρουσιάζει τα ειδικά χαρακτηριστικά που ένας γεωγράφος θα απέδιδε σε μια υφαλοκρηπίδα».

²⁷ Μιχαήλ Κουλούρη, *Το Διεθνές Δίκαιον της υφαλοκρηπίδος και οι Τάσεις του Δικαίου της Θαλάσσης*, εκδ. Αντ, Σάκκουλα, Αθήνα 1976, σελ. 41-54

²⁸ Όπως αναφέρει ο καθηγητής C. Rousseau, η διακήρυξη Truman δημιούργησε τις βάσεις για μια θεωρία δικαιολόγησης των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας. Σύμφωνα με αυτή λόγω της ανακάλυψης πετρελαίου και άλλων ορυκτών στην υφαλοκρηπίδα των ΗΠΑ, υπήρχε η ανάγκη εξασφάλισης, συντηρήσεως και λογικής εκμεταλλεύσεως του φυσικού πλούτου του βυθού. Η διακήρυξη Truman δεν περιείχε διεκδίκηση πλήρους εδαφικής κυριαρχίας επί της υφαλοκρηπίδας, αλλά αναφερόταν σε δικαιοδοσία και έλεγχο θεμελιώνοντας τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στο γεγονός ότι η υφαλοκρηπίδα θεωρήθηκε ως η φυσική προέκταση του εδάφους. Ωστόσο η θεωρία του γεωλογικού δεσμού δεν παρείχε επαρκή δικαιολογητική βάση για την αναγνώριση δικαιωμάτων στην υφαλοκρηπίδα αφενός επειδή η γεωλογική συνέχεια δεν έχει ως βέβαιο αποτέλεσμα τη δημιουργία

οριοθέτηση ζωνών εθνικής κυριαρχίας μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές κατέστη σημαντικό πολιτικό και νομικό θέμα στις διεθνείς σχέσεις. Μία Δεύτερη Συνδιάσκεψη το 1960 στη Γενεύη για τη ρύθμιση της έκτασης της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν κατέληξε σε αποτέλεσμα. Η ανάπτυξη της ιδέας της υφαλοκρηπίδας κατά τη διάρκεια 1950 και 1960 καθώς και η θέσπιση εκτεταμένων αλιευτικών ζωνών και ΑΟΖ από όλα σχεδόν τα παράκτια κράτη υπό την κατεύθυνση της Σύμβασης ΔΘ 1982 έδωσε αφορμή για προβλήματα οριοθέτησης σε όλο τον κόσμο. Παρόμοια προβλήματα ανέκυπταν αν τα περισσότερα κράτη επέκτειναν την αιγιαλίτιδα ζώνη τους στο επιτρεπόμενο όριο των 12ν.μ., έχει, ωστόσο, συναφθεί ένας μεγάλος αριθμός συμφωνιών οριοθέτησης για την υφαλοκρηπίδα και την αιγιαλίτιδα ζώνη και έχουν αναφερθεί συμφωνίες για την οριοθέτηση ζωνών αλιείας. Η Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας εισήγαγε στη Σύμβαση ΔΘ 1982 ένα πολύπλοκο σύστημα καθορισμού των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας που δεν ανταποκρίνεται σε γεωλογικά ή άλλα επιστημονικά δεδομένα, αλλά εκφράζει πολιτικούς συμβιβασμούς που αποβλέπουν στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη έκταση της υφαλοκρηπίδας των κρατών που έχουν ευεργετηθεί από τη φύση. Έχοντας εισάγει δύο νέα κριτήρια, ένα της αποστάσεως και ένα γεωλογικό που παραμερίζει το κριτήριο της εκμεταλλεύσεως, η Σύμβαση ΔΘ 1982 ορίζει ότι όλα τα παράκτια κράτη ανεξάρτητα από το πλάτος της υφαλοκρηπίδας τους με τη γεωλογική έννοια έχουν υφαλοκρηπίδα που εκτείνεται σε απόσταση τουλάχιστον 200 ναυτικών μιλίων από τις γραμμές βάσεως από όπου μετρείται η αιγιαλίτιδα ζώνη. Σε αυτή την περίπτωση ο βυθός ταυτίζεται με τον βυθό της ΑΟΖ. Αν όμως ο βυθός του παράκτιου κράτους – που η γεωφυσική χαρακτηρίζει ως υφαλοκρηπίδα συν το υφαλοπλανές συν το ηπειρωτικό ανύψωμα δηλαδή το υφαλοπλαίσιο – ξεπερνά σε πλάτος τα 200ν.μ. τότε η υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως το ακρότατο σημείο του ηπειρωτικού ανυψώματος με τη διαφορά ότι τα ύδατα που βρίσκονται πέρα από τα 200ν.μ. και πάνω από την υφαλοκρηπίδα αποτελούν ανοικτή θάλασσα. Όπως έχει διαμορφωθεί το δίκαιο για την υφαλοκρηπίδα, μέσα από τη Σύμβαση της Γενεύης 1958, τη Σύμβαση ΔΘ 1982 και το εθιμικό δίκαιο το παράκτιο κράτος έχει συμφυή προς την κυριαρχία όλα τα δικαιώματα που επιτρέπουν την εξερεύνηση και την εκμετάλλευση της υφαλοκρηπίδας.

Οι διαφορές σχετικά με την οριοθέτηση είναι το τίμημα που πληρώνουν τα παράκτια κράτη όταν επεκτείνουν τις ζώνες εθνικής κυριαρχίας. Τέτοιες διαφορές οδήγησαν σε σημαντικές δικαστικές αποφάσεις. Επιπλέον εφόσον τεράστιες θαλάσσιες περιοχές με μεγάλες offshore βιομηχανίες παραμένουν μη οριοθετημένες π.χ. στη θάλασσα της νότιας Κίνας, στον ανατολικό Ειρηνικό και στην Καραϊβική, καθίσταται φανερό ότι προβλήματα οριοθέτησης θα εξακολουθήσουν να κρατούν απασχολημένους εκπροσώπους κρατών, μελετητές του Διεθνούς Δικαίου και γεωγράφους για αρκετά χρόνια ακόμα.²⁹

VI. Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΓΕΝΕΥΗΣ 1958 (ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ 1958 ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥΣ)

Από την αρχική σύλληψη της ιδέας της υφαλοκρηπίδας επικρατούσε η άποψη ότι τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά ήταν τόσο ποικίλα που ήταν δύσκολο αν όχι αδύνατο να διατυπωθούν σαφείς και συγκεκριμένοι κανόνες για την οριοθέτηση θαλασσιών ζωνών και την δημιουργία θαλάσσιων συνόρων μεταξύ των κρατών. Στην *Υπόθεση διαιτησίας Γουινέα/Γουινέα-Μπισσάου(1985)* το διαιτητικό όργανο ανέφερε: «οι παράγοντες και οι μέθοδοι που αναφέρονται είναι αποτέλεσμα νομικών κανόνων, παρότι εξελίσσονται από φυσικούς, μαθηματικούς, ιστορικούς, πολιτικούς, οικονομικούς ή άλλους παράγοντες. Ωστόσο, δεν περιορίζονται στον αριθμό και κανένας από αυτούς δεν είναι υποχρεωτικός για το δικαστήριο από τη στιγμή που κάθε περίπτωση οριοθέτησης είναι μοναδική, όπως τόνισε το Διεθνές Δικαστήριο. Όπου υπάρχει επίδραση παραγόντων το δικαστήριο πρέπει να τους συγκεντρώσει και να τους προσδιορίσει. Είναι αποτέλεσμα των περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης υπόθεσης και ιδιαίτερα των ιδιαζόντων χαρακτηριστικών της περιοχής».³⁰

τίτλου υπέρ του εγγύτερου κράτους και αφετέρου επειδή υπάρχουν παράκτια κράτη χωρίς υφαλοκρηπίδα υπό γεωλογική έννοια. Αντιμετώπισε την υφαλοκρηπίδα ως αντικείμενο δικαιωμάτων δηλαδή ως νομική κατηγορία και εισήγαγε την έννοια των αρχών επιείκειας σχετικά με την οριοθέτηση προκαλώντας μία σειρά από μελλοντικές αντιφάσεις.

²⁹ Rainer Lagoni, 'Interim Measures Pending Maritime Delimitation Agreements, 78 *AJIL* 345 (1984), σελ. 346-347

Εκτός από τον προσδιορισμό των κυριαρχικών δικαιωμάτων στη Σύμβαση της Γενεύης 1958 επιχειρήθηκε για πρώτη φορά η ρύθμιση της οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας των ακτών των κρατών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κείμενο της Σύμβασης εμπεριείχε κατά ένα μέρος της τουλάχιστον μία έκθεση στην προοδευτική ανάπτυξη του δικαίου. Το άρθρο 6 όριζε ότι η αρχή της ίσης απόστασης(μέση/πλάγια γραμμή) θεσπίστηκε ως η βασική μέθοδος οριοθέτησης με την εξαίρεση των «ειδικών περιστάσεων»: «Στην περίπτωση κατά την οποία η ίδια υφαλοκρηπίδα παράκειται στα εδάφη δύο ή περισσότερων κρατών των οποίων οι ακτές βρίσκονται απέναντι η μια σε σχέση με την άλλη, τα όρια της υφαλοκρηπίδας καθορίζονται με συμφωνία μεταξύ αυτών των κρατών. Εν ελλείψει συμφωνίας και εφόσον ειδικές περιστάσεις δεν δικαιολογούν διαφορετικό καθορισμό των ορίων αυτά καθορίζονται από την μέση γραμμή κάθε σημείο της οποίας βρίσκεται σε ίση απόσταση από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετρείται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα κράτη αυτά. Στην περίπτωση κατά την οποία η ίδια υφαλοκρηπίδα παράκειται στα εδάφη δύο όμορων κρατών τα όρια της υφαλοκρηπίδας καθορίζονται με συμφωνία μεταξύ των κρατών αυτών. Εν ελλείψει συμφωνίας και εφόσον ειδικές περιστάσεις δεν δικαιολογούν διαφορετικό καθορισμό των ορίων, ο καθορισμός αυτός διενεργείται με την εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης από τα εγγύτερα σημεία των γραμμών βάσης από τις οποίες μετρείται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης καθενός από τα κράτη αυτά». Η πρακτική των κρατών για τα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση μέρη υπαγορεύονταν από τη Σύμβαση ενώ για τα μη συμβαλλόμενα μέρη η πρακτική δεν κατέληξε σε εθιμικό κανόνα.³¹ Η ιδέα μάλιστα της μοναδικότητας του κάθε θαλάσσιου συνόρου βρήκε υποστήριξη στη διεθνή νομολογία: στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* το Δικαστήριο διακήρυξε: «είναι φανερό ότι κάθε υπόθεση διαφοράς επί υφαλοκρηπίδας πρέπει να αξιολογηθεί με βάση τα δικά της συστατικά με αναφορά στις ιδιάζουσες συνθήκες της. Για αυτό δεν χρειάζεται εδώ να γίνει ιδιαίτερη προσπάθεια για τη συγκεκριμενοποίηση αρχών και κανόνων που σχετίζονται με την υφαλοκρηπίδα».³²

VII. Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ Ή ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΩΝ ΚΡΑΤΩΝ

Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές υπήρξε αφορμή για τη δημιουργία σφοδρών αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων και οδήγησε σε αφθονία συμβατικών ρυθμίσεων και δικαστηριακής πρακτικής. Ένας σημαντικός αριθμός συγκρούσεων επιλύθηκε με συμφωνία. Μια ολόκληρη σειρά διαφορών – *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)*, *Γαλλοβρετανική Διαφορά σχετικά με την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)*, *Υπόθεση οριοθέτησης περιοχών της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Λιβύης και Μάλτας (1985)* και *Τυνησίας και Λιβύης (1982)*, *Υπόθεση του Κόλπου του Μαινέ μεταξύ Καναδά και Ηνωμένων Πολιτειών (1984)* και *Υπόθεση Γουινέας-Γουινέας Μπισσάου (1985)* απασχόλησε επί σειρά ετών το Διεθνές Δικαστήριο και άλλα διαιτητικά και δικαιοδοτικά όργανα και επιτροπές. Μια αντιπαραθεση μεταξύ Ισλανδίας και Νορβηγίας για την *Υφαλοκρηπίδα το νησιού Jan Mayen(1993)* επιλύθηκε με συμβιβασμό.

Οι ρυθμίσεις του άρθρου 6 παρ. 1 και 2 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την υφαλοκρηπίδα είναι όμοιες με αυτές που περιέχονται στο άρθρο 12 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα και Συνορεύουσα Ζώνη, το οποίο προέβλεπε τη μέση γραμμή και ίση απόσταση και του άρθρου 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982, σχετικά με την οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης υπό την έννοια ότι επαναλαμβάνουν τον τριπλό κανόνα συμφωνία/ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις με μόνη διαφοροποίηση στην περίπτωση της Σύμβασης ΔΘ 1982 η έμφαση να δίνεται στην οριοθέτηση με συμφωνία και ακόμη ουδεμία αναφορά να γίνεται-φαίνεται για καλό λόγο- στην περίπτωση ιστορικού τίτλου ως ειδική περίπτωση.

Η διαφορά μεταξύ των δύο παραγράφων του άρθρου 6 έγκειται στην διάκριση μεταξύ της μέσης γραμμής και της γραμμής της ίσης απόστασης. Η πρώτη είναι μια γραμμή που

³⁰ *Delimitation of the Maritime Boundary between Guinea and Guinea-Bissau (1985)*, 77 ILR σελ. 294, παρ. 102

³¹ Μετά από την υιοθέτηση και τη θέση σε ισχύ των συμβάσεων της Γενεύης 1958 πολλά κράτη προχώρησαν σε διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών τους. Οι προσπάθειες σε διμερές επίπεδο επίτευξης συμφωνιών οριοθέτησης δεν ήταν πάντοτε επιτυχείς και οι συνεπαγόμενες διαφορές άρχισαν περί το τέλος της δεκαετίας του 1960 να υποβάλλονται στο Δικαστήριο.

³² ICJ Rep. 1982, σελ. 18, παρ. 29

εκφράζει το σημείο κατά το ήμισι μεταξύ των αντικείμενων ακτών, ενώ η τελευταία είναι μια γραμμή που εκτείνεται πλάγια σε ορθή γωνία στη γραμμή βάσης από την οποία χαράσσεται η αιγιαλίτιδα ζώνη. Στην περίπτωση αυτή η ίση απόσταση δεν αναφέρεται στις περιοχές που πρέπει να κατανεμηθούν αντίστοιχα στις παρακείμενες ακτές, αλλά στην γραμμή βάσης. Ανάλογα με την κατεύθυνση της ακτής στο σημείο όπου το εδαφικό σύνορο μεταξύ των παρακείμενων κρατών πλησιάζει την θάλασσα η γραμμή της ίσης απόστασης δύναται να έχει ασταθή αποτελέσματα στην διαίρεση της υφαλοκρηπίδας. Αυτή η κατάσταση δύναται ακόμη να αποκαλύψει μια διαφορά στην έκφραση «ειδικές περιστάσεις» στις δύο παραγράφους. Αν μία μέση γραμμή μεταξύ αντικείμενων κρατών αποδίδει κατά ίσο μέρος κατάλληλα τμήματα της υφαλοκρηπίδας σε κάθε κράτος ο διορθωτικός ρόλος των ειδικών περιστάσεων δύναται να είναι μόνο περιορισμένος. Ωστόσο, αν μία γραμμή ίσης απόστασης μεταξύ παρακείμενων κρατών αποδίδει δυσανάλογα τμήματα τότε ο διορθωτικός ρόλος των ειδικών περιστάσεων δύναται να είναι πιο δραστηκός.

Για τα μη συμβαλλόμενα στη σύμβαση της Γενεύης μέρη η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 6 δεν βρίσκει εφαρμογή. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση των παρακείμενων κρατών όπου η γραμμή της ίσης απόστασης δεν καλύπτεται από εθιμικό δίκαιο. Παρόλα αυτά η μέση γραμμή μεταξύ αντικείμενων κρατών θα μπορούσε να είναι υποχρεωτική για τα μη συμβαλλόμενα μέρη καθώς και μεταξύ των μερών της Σύμβασης, επειδή σύμφωνα με αυτή τα εγγενή δικαιώματα των δύο κρατών συναντιούνται και συμπλέκονται.

Αυτές οι απόψεις δύναται να περιοριστούν, όπως προαναφέρθηκε, μόνο στην περίπτωση των παρακείμενων κρατών αφήνοντας στην ίση απόσταση πιθανόν κάποια προνομιακή θέση στην περίπτωση των αντικείμενων κρατών. Κάθε αναφορά στην αρχή της ίσης απόστασης εγκαταλήφθηκε στην Τρίτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία υιοθέτησε ένα ενιαίο κριτήριο επιείκειας για την οριοθέτηση μεταξύ παρακείμενων και αντικείμενων κρατών για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας καθώς και για την ΑΟΖ (άρθρα 74 και 83 Σύμβασης ΔΘ 1982). Παρόλα αυτά η ίση απόσταση δύναται να συνεχίσει να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε διαπραγματεύσεις σχετικά με την προσωρινή ρύθμιση συνόρων και στην οριοθέτηση της ΑΟΖ και αλιευτικών ζωνών που παρέχουν λιγότερα πεδία αμφισβητήσεων σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα.³³

VIII. Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΟΖ ΜΕΤΑΞΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ Ή ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ

Παρότι η ιδέα της επέκτασης των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους πέρα από τα όρια της αιγιαλίτιδας ζώνης δεν είναι νέα, η έμφαση για τη δημιουργία Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) δόθηκε από τα κράτη εκείνα που δεν είχαν υφαλοκρηπίδα υπό γεωλογική έννοια, επειδή στα κράτη αυτά η απόκλιση του βυθού είναι πολύ μεγάλη σε μικρή απόσταση από τις ακτές τους.

Ήδη πριν από τη θέση σε ισχύ της Σύμβασης ΔΘ 1982 η διεθνής νομολογία είχε αναγνωρίσει, ότι η ΑΟΖ αποτελεί θεσμό του εθιμικού διεθνούς δικαίου ανεξάρτητα από τη Σύμβαση ΔΘ 1982. Η ΑΟΖ εκτείνεται στο θαλάσσιο χώρο που φθάνει ως τα 200ν.μ. από τις γραμμές βάσης από τις οποίες μετρείται το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης, ενώ θεωρείται ότι περιλαμβάνει ένα πλέγμα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του παράκτιου και των άλλων κρατών που καθορίζονται με γνώμονα την αναγνώριση κυριαρχικών δικαιωμάτων αλιείας και προστασίας του ενάλιου πλούτου υπέρ του παράκτιου κράτους. Συγχρόνως πρέπει να υπάρξει εξισορρόπηση με τα συμφέροντα των διαφόρων μερών και της διεθνούς κοινότητας στην ανοικτή θάλασσα.

Ζητήματα οριοθέτησης της ΑΟΖ θεωρήθηκαν από τα πιο αμφιλεγόμενα θέματα που υποβλήθηκαν στην Τρίτη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Ήταν έκδηλη η ανησυχία ότι αυτά τα θέματα, που αποκάλυπταν έναν έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών, που υπερασπίζονταν την μέθοδο της ίσης απόστασης και αυτών που ήταν υπέρμαχοι της αποκλειστικής εμπιστοσύνης στις αρχές επιείκειας, θα αποδεικνύονταν άλυτα και θα έβαζαν σε κίνδυνο την επιτυχία της ίδιας της Συνδιάσκεψης στο σύνολό της. Οι οπαδοί της ίσης απόστασης επιθυμούσαν να διατηρηθεί ο κανόνας της «ίσης απόστασης-ειδικών περιστάσεων» του άρθρου 6 της Σύμβασης του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα και αυτός να

³³ βλ. αναλυτικά D. P. O'Connell, The International Law of the Sea, Vol. II, ed. by I.A. Shearer, Oxford University Press (Clarendon) 1984, Κεφ. 16 σελ.635-639

επεκταθεί στην ΑΟΖ εφόσον, κατά την άποψή τους, μια τέτοια λύση θα εξύψωνε την ίση απόσταση σε σχέση με τις ειδικές περιστάσεις. Τα κράτη που υποστήριζαν τις αρχές της επιείκειας δεν επιθυμούσαν οποιαδήποτε αναφορά των νέων διατάξεων στην ίση απόσταση με τη ελλίδα της περιορισμένης προσφυγής σε αυτή τη μέθοδο ή ακόμα και της εξάλειψής της.

Τελικώς οι ρυθμίσεις του άρθρου 74 της Σύμβασης ΔΘ 1982 που αφορούν στην οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές είναι πανομοιότυπες με αυτές του άρθρου 83 που σχετίζονται με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Το τελικό κείμενο που εμφανίζεται στα άρθρα 74 (1) (ΑΟΖ) και 83 (1) (υφαλοκρηπίδα) έχει ως εξής: «η οριοθέτηση της ΑΟΖ (ή της υφαλοκρηπίδας αντίστοιχα) μεταξύ κρατών με αντικείμενες ή παρακείμενες ακτές πρέπει να λαμβάνει χώρα με συμφωνία στη βάση του Διεθνούς Δικαίου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου προκειμένου να επιτευχθεί μια δίκαιη λύση». Η ανωτέρω διατύπωση την οποία το Διεθνές Δικαστήριο έχει ήδη συμπεριλάβει στο κείμενο πολλών υποθέσεων του προορίζεται να καλύπτει έναν μεγάλο αριθμό περιπτώσεων οριοθέτησης. Το περιεχόμενο της χαρακτηρίζεται από τρία στοιχεία: α) οριοθέτηση στη βάση συμφωνίας, β) το περιεχόμενο της συμφωνίας οριοθέτησης συμβαδίζει με τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που προέρχονται από τις πηγές του, όπως απαριθμούνται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, κατά κύριο λόγο το έθιμο και τις συνθήκες και γ) η συμφωνία οριοθέτησης και συνεπώς η εφαρμογή των κανόνων Διεθνούς Δικαίου στους οποίους προσαρμόζεται η συμφωνία οδηγούν σε μια δίκαιη λύση.

Στη Σύμβαση ΔΘ 1982 εισήχθη στην παρ. 1 του άρθρου 76 κατά την ερμηνεία της υφαλοκρηπίδας το κριτήριο της απόστασης. «Η υφαλοκρηπίδα ενός παράκτιου κράτους αποτελείται από το έδαφος και το υπέδαφος των υποθαλάσσιων περιοχών που εκτείνονται πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη μέσα από τη φυσική προέκταση του εδάφους ως το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας ή σε μια απόσταση 200ν.μ., από τις οποίες μετριέται το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης, όταν το εξωτερικό πλαίσιο της υφαλοκρηπίδας δεν εκτείνεται πέρα από αυτή την απόσταση». Η βάση του νόμιμου τίτλου για την ΑΟΖ του παράκτιου κράτους εμφανίζεται λιγότερο διαφοροποιημένη από αυτή των περιοχών της υφαλοκρηπίδας, όπως προκύπτει μέσα από τη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου, το οποίο τόνισε τη σημασία του κριτηρίου της απόστασης των 200 μιλίων στην *Υπόθεση Λιβύης-Μάλτας (1985)*. Στην ανωτέρω υπόθεση το κριτήριο της απόστασης κατέστη η μοναδική βάση τίτλου στο έδαφος και το υπέδαφος εντός του ορίου των 200ν.μ. Ωστόσο, στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο συνήγαγε, ότι η παρουσίαση του κριτηρίου της απόστασης δεν οδήγησε στην απόδοση κάποιου ειδικότερου κύρους στην μέθοδο της ίσης απόστασης είτε ως γενικός κανόνας είτε ως μια υποχρεωτική μέθοδος οριοθέτησης ή μια μέθοδος που η εφαρμογή της πρέπει να ελέγχεται κατά προτεραιότητα σε κάθε περίπτωση.

Γενικότερα δύναται να επισημανθεί ότι οι αρχές της οριοθέτησης είναι παρόμοιες ιδιαίτερα όταν οι εμπλεκόμενες ακτές απέχουν λιγότερο από 400 μίλια. Ωστόσο, παρουσιάζονται διαφοροποιήσεις στην εξισορρόπηση των παραγόντων επιείκειας ιδιαίτερα όταν οι προς οριοθέτηση περιοχές της ΑΟΖ είναι σημαντικές περισσότερο λόγω των πλούσιων αλιευμάτων παρά λόγω της εξόρυξης στην περιοχή πετρελαίου ή κοιτασμάτων. Και οι δύο έννοιες, υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, συνυπάρχουν μέσα από τη σφαίρα του εθιμικού δικαίου και του καθεστώτος που προέκυψε από τη Σύμβαση ΔΘ 1982 και εμπεριέχουν σημαντικά στοιχεία ομοιότητας και αλληλοδιδυκότητας. Επικεντρώνονται στον έλεγχο των οικονομικών πόρων και βασίζονται σε διάφορες βαθμίδες της έννοιας της γειτονικότητας και του κριτηρίου της απόστασης. Η ΑΟΖ εμπεριέχει το ενδιαφέρον για υφαλοκρηπίδα στον πυθμένα αυτής σε μια ζώνη 200 ν.μ. Υπάρχουν, ωστόσο, σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο αυτών νομικών καθεστώτων τόσο από άποψη δικαιωμάτων εκμετάλλευσης και εξόρυξης των φυσικών πόρων όσο και από άποψη έκτασης των κυριαρχικών δικαιωμάτων κάθε ζώνης.

Υπό αυτό το πλαίσιο η πρακτική των κρατών και οι αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων σχετικά με την οριοθέτηση μεμονωμένων θαλάσσιων συνόρων είναι σημαντικές. Ένα τέτοιο σύνορο διαχωρίζει περιοχές διαφοροποιημένων καθεστώτων, όπως για παράδειγμα μία ΑΟΖ και μία ζώνη αλιείας 200 μιλίων, όπως στην *Υπόθεση του Κόλπου του Μάινε (1984)*. Η απόφαση του Τμήματος σε αυτή την περίπτωση εφάρμοσε κριτήρια επιείκειας κατά βάση πανομοιότυπα με αυτά που εφαρμόζονται στην υφαλοκρηπίδα. Παράλληλα τόνισε την ανάγκη χρήσης κριτηρίων που προσιδιάζουν σε μια πολύπλευρη οριοθέτηση, η οποία περιλαμβάνει σωρευτικά την ρύθμιση για την υφαλοκρηπίδα και τα υπερκείμενα ύδατα.

ΙΧ. ΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 74 ΚΑΙ 83 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΔΘ 1982

Ενώ η Σύμβαση του 1958 έδωσε κάποια κατεύθυνση ως προς τη μέθοδο που ενδείκνυται να εφαρμοστεί στην αιγιαλίτιδα ζώνη, οι συμβατικές ρυθμίσεις της Σύμβασης ΔΘ 1982 σχετικά με την οριοθέτηση της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας, παρότι προσδιορίζουν το προς επίτευξη αποτέλεσμα, αποτυγχάνουν να υποδείξουν κάποιο συγκεκριμένο μέσο προς επίτευξη αυτού του στόχου, αφού παραλείπουν οποιαδήποτε αναφορά σε συγκεκριμένη μέθοδο οριοθέτησης. Τα άρθρα 74 και 83 Σύμβασης ΔΘ 1982 χαρακτηρίζονται από την πλήρη απουσία κάποιας πρακτικής μεθόδου προς επίτευξη της αναγκαίας λύσης. Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο των άρθρων αυτών πρέπει να συνάπτεται μία συμφωνία στη βάση του διεθνούς δικαίου προς επίτευξη μιας επεικούς λύσης. Συνεπώς τα κράτη είναι ελεύθερα να επιλέξουν όποια μέθοδο επιθυμούν εφόσον αυτή οδηγεί σε μια επεικική λύση.³⁴

Οι κανόνες που περιέχονται στα άρθρα 74 (1) και 83 (1) της Σύμβασης ΔΘ 1982, αποτέλεσμα διαβουλεύσεων μεταξύ του προέδρου της Συνδιάσκεψης με τις σχετικές αντιπροσωπείες, που επιδίωκαν μία συμβιβαστική λύση, δεν μπορούσαν, όπως ήταν φυσικό, να ικανοποιήσουν όλα τα συμμετέχοντα κράτη και σε τεχνικό επίπεδο παρουσιάζουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Το σημαντικό πλεονέκτημα της Σύμβασης ήταν ότι η συντριπτική πλειοψηφία των αντιπροσωπειών των κρατών ήταν έτοιμη να την επιδοκιμάσει, αφού η ίδια περιορίζονταν στην διατήρηση των υπαρχόντων αρχών του συμβατικού και εθιμικού δικαίου χωρίς ωστόσο να τις απαριθμεί και χωρίς να εξειδικεύει το περιεχόμενό τους. Το κείμενο συνιστά μια φωτογραφία του υπάρχοντος δικαίου χωρίς να αποκαλύπτει τα κύρια σημεία του τελευταίου.

Η νέα αυτή διατύπωση ικανοποιεί πλήρως την απαίτηση ότι η οριοθέτηση που είναι αποτέλεσμα αυτής θα είναι δίκαιη. Ενώ δηλαδή το νέο κείμενο δεν συγκεκριμενοποιεί το περιεχόμενο των κανόνων στους οποίους αναφέρεται, δίνει έμφαση στο πιο σημαντικό χαρακτηριστικό αυτών των κανόνων, στην δίκαιη λύση που θα έρχονταν ως αποτέλεσμα της εφαρμογής τους. Αυτό το συμπέρασμα οδηγεί και στη σκέψη ότι οι ίδιοι οι κανόνες οριοθέτησης πρέπει απαραίτητα να είναι δίκαιοι, γιατί είναι δύσκολο διαφορετικά να εξηγήσει κανείς πώς η προσφυγή σε άδικους κανόνες δύναται να οδηγήσει σε μία δίκαιη οριοθέτηση. Ωστόσο στην *Υπόθεση Καμερούν/Νιγηρία (2002)* το Δικαστήριο εφάρμοσε την μέθοδο της ίσης απόστασης στο πλαίσιο των νέων αυτών άρθρων, επειδή θεωρήθηκε ότι η μέθοδος αυτή οδηγούσε σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Η νομολογία αναφορικά με τη θαλάσσια οριοθέτηση κινείται προς την εφαρμογή της διορθωτικής προσέγγισης της επιείκειας (corrective equity approach). Η πρόσφατη νομολογία κατέδειξε την εφαρμογή αυτής της μεθόδου όχι μόνο σε οριοθέτηση αντικείμενων ακτών αλλά και παρακείμενων κάτω από τη σφαίρα του εθιμικού δικαίου. Έτσι δύναται να ειπωθεί, ότι ο εθιμικός χαρακτήρας της διορθωτικής προσέγγισης της επιείκειας (corrective equity approach) είναι σαφώς εδραιωμένος στο δίκαιο της θαλάσσιας οριοθέτησης. Από την *Υπόθεση Καμερούν/Νιγηρία (2002)*³⁵ συνάγεται ότι η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να είναι εφαρμόσιμη κάτω από τη Σύμβαση ΔΘ 1982 καθώς επίσης και κάτω από το εθιμικό δίκαιο.

Η έλλειψη σαφήνειας και ειδικότητας που συνέβαλε, όπως προηγουμένως αναφέρθηκε, στην ευρεία αποδοχή της Σύμβασης δύναται να διαιωνίσει την έλλειψη προβλεψιμότητας, που είναι συμφυής με το ακαθόριστο της «αρχής ίσης απόστασης-ειδικών περιστάσεων» καθώς και με τις αρχές της επιείκειας. Επιπλέον στην περίπτωση του σχετικά πρόσφατου θεσμού της ΑΟΖ η αναφορά στο υπάρχον συμβατικό και εθιμικό δίκαιο δεν έχει ιδιαίτερο νόημα.³⁶ Γενικά δύναται να ειπωθεί ότι οι αρχές της οριοθέτησης σε κάθε θαλάσσια ζώνη είναι παρόμοιες ενώ, μπορούν να υπάρξουν διαφοροποιήσεις ως προς την εξισορρόπηση των παραγόντων επιείκειας ιδιαίτερα όταν οι αμφισβητούμενοι πόροι αφορούν την αλιεία παρά το πετρέλαιο ή το φυσικό αέριο.

Ωστόσο η ομοιότητα των κανόνων για την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ δεν υπονοεί ότι αυτοί οι κανόνες υποδεικνύουν ίδιες λύσεις σε όλες τις περιπτώσεις. Δύνανται να υπάρχουν πρακτικοί λόγοι για τους οποίους τα σύνορα και των δύο θα έπρεπε να συμπίπτουν,

³⁴ Dr. Erik Franckx, *Maritime Boundaries in the Baltic SEA: Post-1991 Developments*, *GJICL* 249 (2000), σελ. 249

³⁵ *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (2002)*, ICJ Rep. 2002, 303

³⁶ *Libya-Malta Continental Shelf Case*, ICJ Reports 1985, σελ. 35, παρ. 39

ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν ταυτίζεται με την δήλωση ότι η παρόμοια διατύπωση των δύο κανόνων οδηγεί και σε παρόμοια αποτελέσματα. Η ιδέα αποδίδει ως ζήτημα αναγκαίου συμπεράσματος τη διάκριση μεταξύ διανομής και οριοθέτησης, η οποία στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας αποτρέπει την επιείκεια από το να γίνει μια παράφραση δίκαιων ή ίσων μεριδίων, δίνοντας εξουσία στα δικαστήρια να αποκαταστήσουν τη φύση και αποτρέποντας τις ειδικές περιστάσεις από το να γίνουν κάθε και όλες οι περιστάσεις, έτσι ώστε οι σχετικές με την οριοθέτηση αποφάσεις να καθίστανται στο σύνολό τους υποκειμενικές.

Θεωρείται μη πρακτικό να υπάρχουν διαφορετικά σύνορα για τον βυθό και για τα υπερκείμενα ύδατα από τη στιγμή που αυτό θα προκαλούσε σύγχυση στις ασκηθείσες δικαιοδοσίες. Αν το κράτος Α είχε κυρίαρχα δικαιώματα πάνω στον βυθό και το κράτος Β πάνω στα υπερκείμενα ύδατα το κράτος Α δεν θα μπορούσε να ελέγξει τις περιβαλλοντικές απειλές στα καθιστικά αλιεύματα ή να ελέγξει πλήρως τις απειλές ασφάλειας σε εγκαταστάσεις, ενώ το κράτος Β δεν θα μπορούσε να ελέγξει περιβαλλοντικές απειλές σε αλιεύματα προερχόμενα από την εκμετάλλευση του βυθού. Αλληλοσυγκρουόμενες δικαιοδοσίες δεν θα προκαλούσαν μόνο σύγχυση ως προς την εφαρμογή του νόμου, αλλά θα οδηγούσαν και στον ίδιο τον υποβιβασμό της δικαιοδοσίας. Ο αντίκτυπος της ένωσης των γραμμών οριοθέτησης του βυθού και των υπερκείμενων υδάτων δύναται να αποδειχθεί ακατανίκητος.

Επιπλέον η τελική επιλογή του ορίου στην περίπτωση της συνοριακής ταύτισης εξαρτάται κάποιες φορές από τη χρονική σειρά των διαπραγματεύσεων. Αν ένα σύνορο για τον βυθό προηγείται στην διαπραγμάτευση αυτό είναι πιθανό να είναι ένα σύνορο που βασίζεται στις αρχές για την υφαλοκρηπίδα και είναι πιθανό το σύνορο για τα υπερκείμενα ύδατα να συμπίπτει από τη δύναμη της επήρειας του προηγούμενου συνόρου όταν τα μέρη αρχίζουν να διαπραγματεύονται για αυτό. Είναι ακόμη και το αντίθετο πιθανό. Οι κυβερνήσεις αξιολογούν τα ενδιαφέροντά τους προτού επιχειρήσουν διαπραγματεύσεις σε αντιστοιχία με την υφαλοκρηπίδα ή την ΑΟΖ είτε μαζί είτε ξεχωριστά και ασχολούνται πρώτα με τη μία ή την άλλη ανάλογα με αυτά τα ενδιαφέροντα. Στην περίπτωση ενός κράτους που αξιολογεί τα ενδιαφέροντα του σε μη ζώντες πόρους περισσότερο σημαντικά από τα ενδιαφέροντά του σε ζώντες πόρους και το γειτονικό σε αυτό κράτος υποστηρίζει το αντίθετο η έναρξη των διαπραγματεύσεων δύναται να κατευθυνθεί από την χάραξη της γραμμής που αρχικά συμφωνείται απορροφώντας στη συνέχεια και τη δεύτερη γραμμή που πρόκειται να συμφωνηθεί.

Αυτό που θεωρείται δίκαιο για την υφαλοκρηπίδα δεν είναι κατ' ανάγκη δίκαιο και για την ΑΟΖ. Δύναται για παράδειγμα να υπάρχει μία δυσαναλογία στην κατανομή των ζώντων πόρων εντός των περιοχών οριοθέτησης. Ενώ μία γραμμή ίσης απόστασης δύναται να είναι απολύτως κατάλληλη για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας το αντίθετο δύναται να ισχύει για την ΑΟΖ. Εάν πρόκειται για διαφορετικής μορφής δικαιοσύνη οι γραμμές οριοθέτησης δύναται να αποκλίνουν. Η ύπαρξη δύο γραμμών που αποκλίνουν η μία με την άλλη θα οδηγούσε σε μία κατάσταση, στην οποία μέρος της ΑΟΖ που ανήκε σε ένα κράτος θα κάλυπτε μέρος της υφαλοκρηπίδας του άλλου κράτους, κατάσταση που θα δημιουργούσε σύνθετα προβλήματα δικαιοδοσίας και ελέγχου.

X. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΟΡΙΟΥ

Ο κανόνας της ίσης απόστασης (μέση/πλάγια γραμμή) με τη ρήτρα των ειδικών περιστάσεων που αποτέλεσε συμβατική ρύθμιση από το 1958 αντιμετωπίστηκε σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα για πρώτη φορά στη νομολογία δέκα χρόνια αργότερα. Η οριοθέτηση ενός ενιαίου θαλάσσιου συνόρου, όταν είναι γεωγραφικά εφικτή, συνεπάγεται την εφαρμογή κανόνων που είναι κοινοί για όλες τις θαλάσσιες ζώνες που οριοθετούνται. Με την καθιέρωση του θεσμού της ΑΟΖ από τη Σύμβαση ΔΘ 1982 και λόγω της στενής σχέσης της εν λόγω ζώνης με την υφαλοκρηπίδα άρχισε να τίθεται σε πολλές περιπτώσεις ζήτημα για τη χάραξη ενιαίων θαλάσσιων συνόρων.

Στο παρελθόν προκειμένου για την οριοθέτηση επικαλυπτόμενων περιοχών υφαλοκρηπίδας ανοιχτά των ακτών των κρατών εφαρμοζόταν ο συμβατικός κανόνας του άρθρου 6 της Σύμβασης του 1958 και το εθιμικό δίκαιο. Με τις πρόσφατες εξελίξεις η υιοθέτηση της ΑΟΖ θέτει πλέον ζήτημα χρήσεως δύο ξεχωριστών ή ενός κοινού ορίου για τις δύο ζώνες. Στη Σύμβαση ΔΘ 1982 προτείνεται η συγχώνευση των δύο ζωνών, ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας, όταν η τελευταία εκτείνεται έως τα 200ν.μ. Κατά την Τρίτη Συνδιάσκεψη των

Ηνωμένων Εθνών του Δικαίου της Θάλασσας τα κράτη, τα οποία ήταν προικισμένα με ευρεία υφαλοπλαίσια, επέμειναν στη διαφοροποίηση του καθεστώτος των δύο ζωνών, ενέργεια που δικαιολογεί την προνομιακή αντιμετώπιση που τους παραχωρήθηκε τελικά από τη Σύμβαση. Το άρθρο 76 παρ. 1 της Σύμβασης ΔΘ τους επιτρέπει να διεκδικούν υφαλοκρηπίδα πέραν των 200 ν.μ. εφόσον το υφαλοπλαίσιο τους επεκτείνεται πέραν του ορίου αυτού. Εάν οι δύο ζώνες είχαν απλώς συγχωνευθεί η υφαλοκρηπίδα δεν θα μπορούσε να διαφοροποιηθεί ως προς το εύρος της σε σχέση με την ΑΟΖ για την οποία είχε γίνει αποδεκτό ότι δεν θα μπορούσε να ξεπεράσει τα 200ν.μ. Πάντως, διαφορετικής φύσης δικαιώματα και συμφέροντα έχει το κράτος στην ΑΟΖ, συναφή κυρίως με την αλιεία και την προστασία του περιβάλλοντος, από αυτά που σχετίζονται με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων του θαλάσσιου βυθού και υπεδάφους της υφαλοκρηπίδας. Θέμα κοινού ορίου τίθεται μόνο στην περίπτωση οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, η οποία δεν ξεπερνά τα 200ν.μ. είτε πρόκειται για κράτη με αντικείμενες είτε για κράτη με παρακείμενες ακτές. Επίσης όταν οι ακτές των δύο κρατών είναι όμορες και η υφαλοκρηπίδα των δύο κρατών εκτείνεται πέραν των 200ν.μ. θέμα κοινού ορίου τίθεται μόνο για την περιοχή μέχρι τα 200ν.μ. Από εκεί και πέρα θα πρέπει να οριοθετηθεί μόνο η υφαλοκρηπίδα, δηλαδή μόνο ο βυθός και το υπέδαφος.

Η συμβατική πρακτική των κρατών τάσσεται υπέρ ενός ενιαίου συνόρου, εφόσον η συντριπτική πλειοψηφία των συμφωνιών οριοθέτησης με αντικείμενο περισσότερες από μία θαλάσσιες ζώνες υιοθετούν ένα κοινό όριο, πρακτική που εναρμονίζεται με το γενικό κανόνα οριοθέτησης της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών σύμφωνα με τα άρθρα 74 και 83 Σύμβασης ΔΘ 1982. Σε διαφορετική περίπτωση τα κράτη παραπέμποντας το θέμα στην κρίση τρίτου-διαιτητού ή δικαστού, μπορούν να ζητήσουν κοινή συναινέσει να αποφανθεί για ένα κοινό όριο και για τις δύο ζώνες είτε να επιλύσει τις σχετικές τους διαφωνίες ως προς την εφαρμογή του ενιαίου ορίου.³⁷

Ζήτημα ενιαίου θαλάσσιου ορίου τέθηκε στη *διαιτητική απόφαση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γουινέας και Γουινέας-Μπισσάου (1985)* καθώς και στην *Υπόθεση των Νησιών Saint Pierre και Miquelon (1992)*, στην *Απόφαση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (1993)*, στη *διαιτητική απόφαση για τη Θαλάσσια Οριοθέτηση μεταξύ Ερυθραίας και Υεμένης (1999)* καθώς και για πρώτη φορά στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Μεθορίου στην Περιοχή του Κόλπου του Maine (1984)*. Στην τελευταία υπόθεση,³⁸ όπου ζητήθηκε από το Τμήμα του Διεθνούς Δικαστηρίου να χαράξει μία ενιαία γραμμή οριοθέτησης για την υφαλοκρηπίδα και για τα υπερκείμενα ύδατα αυτό θεώρησε ότι: «δεν υπάρχει κανόνας του Διεθνούς Δικαίου που να μην επιτρέπει τη θαλάσσια οριοθέτηση δύο διαφορετικών στοιχείων με μία και μόνη γραμμή και συμπλήρωσε ότι κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί με την εφαρμογή ενός κριτηρίου ή συνδυασμού κριτηρίων, τα οποία δεν δίνουν προτιμησιακή μεταχείριση σε ένα από τα δύο αντικείμενα (υφαλοκρηπίδα και υπερκείμενα ύδατα) και ταυτόχρονα προσφέρονται εξίσου για τη διαίρεση εκατέρου από αυτά».

Το Δικαστήριο απέρριψε τόσο την προηγούμενη συμπεριφορά των κρατών, όσο και γεωλογικούς παράγοντες που αφορούσαν μόνο στο βυθό, και οικολογικούς παράγοντες που σχετίζονταν με τα υπερκείμενα ύδατα, και κατά συνέπεια και την αμερικανική θέση που πρότασε ως φυσικό όριο το Northeast Channel, το οποίο απέδιδε το Georges Bank στην πλευρά των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ που υποστήριζαν, ότι οι οικολογικοί παράγοντες της υπό οριοθέτηση περιοχής έπρεπε να ληφθούν υπόψη και τόνιζαν ότι έπρεπε να τους αποδοθεί όλη η περιοχή του αλιευτικού πεδίου Georges Bank, ενώ ο Καναδάς, βάσει του άρθρου 6 της Σύμβασης 1958 για την Υφαλοκρηπίδα, που δέσμευε τα δύο κράτη, ήταν υπέρ της μέσης γραμμής. Το Δικαστήριο απορρίπτοντας το άρθρο 6 λόγω της ανάγκης ρύθμισης στην υπόθεση και ορίου ζώνης αλιείας πλην αυτού της υφαλοκρηπίδας επέλεξε ως εφαρμοστέο δίκαιο για τις δύο ζώνες το εθνικό δίκαιο. Κινούμενο στα πλαίσια των αρχών επιείκειας, το Δικαστήριο προσπάθησε να εντοπίσει τα κριτήρια που θα του επέτρεπαν να καταλήξει στο ενιαίο όριο που αιτήθηκαν οι διάδικοι. Επισήμανε το γεγονός της επιλογής ενός και μόνο ορίου με διττό προορισμό, αποκλείοντας τη χρήση κάθε κριτηρίου που θα βρισκόταν σε τυπική και αποκλειστική συνάφεια με τα ειδικά χαρακτηριστικά της μίας από τις δύο πραγματικότητες (υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ), που έπρεπε να οριοθετηθούν. Αναζήτησε έτσι ουδέτερα κριτήρια με την έννοια ότι ταιριάζουν περισσότερο σε μία οριοθέτηση με πολλαπλούς στόχους και

³⁷ Χ. Δίπλα, Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών. Τ. Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2003, σελ. 307-312

³⁸ ICJ Reports 1984, παρ. 194-195, σελ. 327

κατέληξε σε γεωγραφικά στοιχεία αναφερόμενο στη διαμόρφωση των ακτών των δύο κρατών για να καταλήξει σε μία τεθλασμένη γραμμή.

Η *διαιτητική απόφαση για την Οριοθέτηση της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γουινέας και Γουινέας-Μπισσάου (1985)*³⁹ περιλάμβανε την οριοθέτηση ενός ενιαίου συνόρου για την αιγιαλίτιδα ζώνη, την ΑΟΖ και την υφαλοκρηπίδα πέρα από το όριο των 12ν.μ. Το διαιτητικό όργανο δεν προέβη σε κάποια ξεκάθαρη διάκριση μεταξύ των κανόνων που εφαρμόζονται στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης από τη μία πλευρά και της ΑΟΖ από την άλλη, ενώ το τελικό όριο χαράχθηκε σύμφωνα με διάφορα κριτήρια επιείκειας. Επειδή δεν είχε καθοριστεί κανένα από τα πολυεθνικά σύνορα κατά μήκος της δυτικής ακτής της Αφρικής, το Δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με μία εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση. Εξετάζοντας το σύγχρονο διεθνές δίκαιο της θαλάσσιας οριοθέτησης αρχικά επισήμανε, ότι ο τελικός στόχος ήταν ένα δίκαιο αποτέλεσμα που προϋπέθετε προσφυγή σε παράγοντες και εφαρμογή μεθόδων που το ίδιο είχε την εξουσία να συγκεντρώσει. Η ίση απόσταση δεν θεωρήθηκε ότι εκφράζει εθιμικό δίκαιο και συνεπώς δεν θεωρήθηκε είτε υποχρεωτική είτε πρωταρχική μέθοδος. Το πρώτο τμήμα της γραμμής που κατασκευάστηκε, ένα παράκτιο τμήμα, ακολουθούσε τον ισχυρισμό της Γουινέας και ήταν σύμφωνο με το εδαφικό σύνορο μεταξύ των δύο κρατών, ενώ το δεύτερο τμήμα βασιζόταν κυρίως στην μακρογεωγραφική διαμόρφωση της δυτικής ακτής της Αφρικής. Η γραμμή χαράχθηκε λαμβάνοντας υπόψη τους διάφορους ισχυρισμούς των μερών με την κατασκευή μιας γραμμής κατακόρυφης στη γενική κατεύθυνση της δυτικής ακτής της Αφρικής.

Στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης Θαλάσσιων Ζωνών Γροιλανδίας και Jan Mayen (1993)*⁴⁰ το Δικαστήριο ενόψει της διαφωνίας αρχικά των μερών για ένα κοινό όριο εφαρμόσε το άρθρο 6 για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και εθιμικό δίκαιο για την οριοθέτηση της ζώνης αλιείας. Έχοντας, ωστόσο, ξεκινήσει από μία προσωρινή μέση γραμμή και για τις δύο ζώνες το Δικαστήριο την μετατόπισε με τέτοιο τρόπο που να καταλήγει σε ένα κοινό όριο τόσο για την υφαλοκρηπίδα όσο και για την ΑΟΖ. Ενώ όμως στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine* το αίτημα του κοινού ορίου προσδιόριζε το ενιαίο εφαρμοστέο δίκαιο, στην *Υπόθεση του Jan Mayen* η ερμηνεία του εφαρμοστέου δικαίου οδήγησε στο κοινό όριο.

Η *Υπόθεση διαιτησίας μεταξύ Υεμένης/Ερυθραίας (1999)*⁴¹ αποτελείται από δύο στάδια. Στο πρώτο το διαιτητικό όργανο αφοσιώθηκε στην εδαφική κυριαρχία και τη φύση της διαφοράς, ενώ με τη θαλάσσια οριοθέτηση ασχολήθηκε στην δεύτερη και τελική φάση. Το άρθρο 2 της συμφωνίας διαιτησίας προέβλεπε την εφαρμογή της Σύμβασης ΔΘ 1982 και κάθε άλλου αρμόζοντος παράγοντα. Έτσι το διαιτητικό όργανο μπορούσε να την εφαρμόσει παρότι η Ερυθραία δεν ήταν μέλος της Σύμβασης χωρίς να προβληματίζεται αν συγκεκριμένες ρυθμίσεις της είχαν καταστεί τμήμα του εθιμικού δικαίου. Ασχέτως με τις προθέσεις των μερών το διαιτητικό όργανο ερμήνευσε τον αρμόζοντα παράγοντα του άρθρου 2 της συμφωνίας διαιτησίας ως αναφερόμενο στους ποικίλους παράγοντες που είναι γενικά αναγνωρισμένοι ως σχετιζόμενοι με τη διαδικασία της οριοθέτησης.⁴²

Σε πρώτη φάση το διαιτητικό όργανο διευκρίνισε, ότι οι παράκτιες συμφωνίες πετρελαίου Ερυθραίας και Υεμένης ούτε δημιουργούσαν ούτε ενίσχυαν σημαντικά τους σχετικούς ισχυρισμούς των κρατών για τα αμφισβητούμενα νησιά. Παρόλα αυτά συνήγαγε ότι οι συμφωνίες έθεταν βάση υποστήριξης στη μέση γραμμή μεταξύ των ακτών Ερυθραίας Υεμένης που βρίσκονταν απέναντι η μία από την άλλη, η οποία χαράσσονταν χωρίς να ληφθούν υπόψη τα νησιά, διαχωρίζοντας την αντίστοιχη δικαιοδοσία των μερών. Στην δεύτερη φάση το διαιτητικό όργανο απομακρύνθηκε από τα προηγούμενα ευρήματα και τόνισε στην παρ. 84 της απόφασης ότι «ενώ το αρχικό βάρος πρέπει να δοθεί στα παράκτια μέρη των κρατών και στις παρυφές των νησιών ορισμένο βάρος πρέπει να δοθεί και ή δύναται να αποδοθεί στα νησιά ιδιαίτερα αναφορικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη τους». Στην διαφορά αυτή η στενότητα των υδάτων στην υπό οριοθέτηση περιοχή συνεπάγεται και την παράλληλη οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Με τη διασπορά των νησιών και την διαμόρφωση της Ερυθράς Θάλασσας, όπως κατέρχεται προς τα νότια, η οριοθέτηση στο νότιο και σε μέρος του μεσαίου τομέα αφορούσε μόνο στην οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης. Στο βόρειο τμήμα,

⁴⁰ *The Jan Mayen Case (1993)*, ICJ Rep. 1993, 38

⁴¹ *Yemen-Eritrea Arbitration (1999)*, www.pca-cpa.org

⁴² Αναλυτικότερα για την κρίση της διαιτητικής επιτροπής στην διαιτησία Ερυθραία/Υεμένη βλ. W.Michael Reisman, *Eritrea-Yemen Arbitration (Award, Phase II:Maritime Delimitation)*, 94.AJIL 721 (2000), σελ.721-736

αντίθετα, η οριοθέτηση αφορούσε στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ. Το διαιτητικό όργανο, ενώ αναγνώρισε την ισχύ των παραδοσιακών ισχυρισμών αλιείας στην περιοχή, αρνήθηκε να αποδώσει σε αυτούς οποιαδήποτε επιρροή στην προσαρμογή του θαλάσσιου συνόρου. Συνεπώς η οριοθέτηση βασίστηκε κατά κύριο μέρος σε γεωγραφικούς παράγοντες.

Το διαιτητικό όργανο έκρινε ότι το διεθνές σύνορο θα έπρεπε να είναι ένα ενιαίο θαλάσσιο σύνορο για όλες τις ζώνες, και το οποίο θα έπρεπε κατά το τεχνικώς δυνατό να είναι μία μέση γραμμή μεταξύ των ακτών που βρίσκονται απέναντι η μία από την άλλη σε συμφωνία με τους καθιερωμένους κανόνες του εθιμικού διεθνούς δικαίου, ενώ το σύνορο θα έπρεπε να οριοθετεί την περιοχή από το βόρειο ως το νότιο τμήμα, ώστε να εμποδίζεται η καταπάτηση περιοχών, όπου τρίτα κράτη θα μπορούσαν να προβάλουν ισχυρισμούς. Είναι χαρακτηριστικό ότι και τα δύο μέρη επικαλέστηκαν τη μέση γραμμή και την αρχή της αναλογικότητας με εντελώς αντίθετες εκδοχές. Η Ερυθραία ζητούσε η μέση γραμμή να αγνοεί τα νησιά της Υεμένης ανοικτά των ακτών της τελευταίας, ενώ η Υεμένη ζητούσε η μέση γραμμή να χαραχθεί δυτικά όλων των νησιών της.

Στην διαφοροποιημένη κατάσταση στην *Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Κατάρ/Μπαχρέιν (2001)* μετά την επέκταση της αιγιαλίτιδας ζώνης των κρατών στα 12ν.μ. τέθηκε τελικά θέμα οριοθέτησης τριών ζωνών εθνικής κυριαρχίας, της αιγιαλίτιδας ζώνης στο νότιο τμήμα και της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ στο βόρειο. Το Δικαστήριο θεωρώντας ότι η έννοια του θαλάσσιου ορίου προέρχονταν από τη διεθνή πρακτική και την επιθυμία των κρατών για υιοθέτηση μίας συνεχούς γραμμής, που να χωρίζει τις διαφορετικές θαλάσσιες ζώνες υπό τη δικαιοδοσία τους, αναγνωρίζοντας τον εθιμικό χαρακτήρα της Σύμβασης ΔΘ 1982, αφού τα δύο κράτη δεν δεσμεύονταν από αυτή, αποφάνθηκε ότι το πνεύμα των διατάξεων των άρθρων 74 και 83 έχει διαπεράσει και τη διάταξη του άρθρου 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982. Τόσο λοιπόν για την αιγιαλίτιδα ζώνη στο νότο όσο και για την υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ στο βορρά υπάρχει ενότητα δικαίου που υπαγορεύει και στις τρεις περιπτώσεις να χαράσσεται πρώτα μια μέση γραμμή και στη συνέχεια να διορθώνεται, αν χρειαστεί, ώστε η οριοθέτηση να καταλήγει σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα.

Κινούμενο στο ίδιο πλαίσιο και κατόπιν συμφωνίας των διαδίκων για τη χρήση κοινού ορίου υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ στην *Υπόθεση για το Χερσαίο και Θαλάσσιο Όριο Καμερόν/Νιγηρίας (2002)* το Δικαστήριο με εφαρμοστέο δίκαιο τη Σύμβαση ΔΘ 1982 υιοθέτησε μία μέση γραμμή, την οποία δεν μετατόπισε καθόλου απουσία σχετικών περιστάσεων ή παραγόντων που να δικαιολογούν μια τέτοια μετατόπιση, επειδή θεώρησε ότι η μέση γραμμή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, είχε επιεικές αποτέλεσμα.

Στην *Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Νικαράγουα/Ονδούρας στην Καραϊβική (2007)*, όπου και τα δύο κράτη ήταν μέρη της Σύμβασης ΔΘ 1982 η Νικαράγουα ζητούσε από το Δικαστήριο να προσδιορίσει την πορεία του ενιαίου θαλάσσιου ορίου για την αιγιαλίτιδα ζώνη, την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ των περιοχών που αντιστοιχούσαν σε κάθε κράτος στην θάλασσα της Καραϊβικής σύμφωνα με τις αρχές της επιεικειας και τις σχετικές περιστάσεις που είναι αναγνωρισμένες από το γενικό διεθνές δίκαιο και εφαρμοστέες σε μία οριοθέτηση ενιαίου θαλάσσιου ορίου, τονίζοντας ότι το θαλάσσιο όριο μεταξύ των δύο κρατών δεν οριοθετήθηκε ποτέ.⁴³ Η χάραξη, ωστόσο, ξεχωριστών ζωνών έγκειτο στην διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου, στην οποία θα προέβαινε, εφόσον κάτι τέτοιο υπαγόρευε μία δίκαιη οριοθέτηση.

Το Δικαστήριο κατά την άποψη της Ονδούρας κατά τη χάραξη του ενιαίου θαλάσσιου ορίου θα έπρεπε να βασιστεί στο παραδοσιακό θαλάσσιο σύνορο κατά μήκος του 15^{ου} παράλληλου έως εκεί που αρχίζει η δικαιοδοσία ενός τρίτου κράτους. Η Νικαράγουα από τη μεριά της επισήμανε ότι η κυριαρχία της στην επίδικη θαλάσσια περιοχή είχε αναγνωριστεί από τρίτα κράτη και ότι η χαρτογραφία της περιοχής παρότι δεν οδηγούσε σε ασφαλές συμπέρασμα υποστήριζε την κυριαρχία της, επιχείρημα, το οποίο χρησιμοποίησε από τη μεριά της και η Ονδούρα. Το Δικαστήριο απέρριψε την άποψη της Ονδούρας ότι η αρχή *uti possidetis juris* παρείχε την βάση για μία θαλάσσια οριοθέτηση κατά μήκος του 15^{ου} παράλληλου βάσει κάποιας ιστορικής ή παραδοσιακής γραμμής, αφού δεν υπήρχε κάποια ενεργή συμφωνία μεταξύ των μερών το 1982 -ούτε *a fortiori* σε κάποια μεταγενέστερη ημερομηνία- τέτοιας φύσης, ώστε να ιδρύει ένα νομικά δεσμευτικό θαλάσσιο σύνορο. Το Δικαστήριο έθεσε ως αφετηρία το σημείο σε απόσταση 3ν.μ. από τη θάλασσα, ενώ χωρίς να

⁴³ *Case concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea, (Nicaragua v. Honduras) (2007)*, www.icj-cij.org, σελ. 7 παρ. 17

προσδιορίζει κάποιο συγκεκριμένο καταληκτικό σημείο προχώρησε στην οριοθέτηση, η οποία εκτεινόταν πέρα από τον 82° μεσημβρινό κύκλο χωρίς να επηρεάζει τα δικαιώματα τρίτων κρατών.

Παρότι η συμβατική πρακτική και η νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου που συμπορεύεται με τη διμερή πρακτική των κρατών μπορεί να χαρακτηριστεί ότι συγκεντρώνει το αντικειμενικό στοιχείο που είναι απαραίτητο για τη διαπίστωση ενός εθιμικού κανόνα είναι δύσκολο να συμπεράνει κανείς με τρόπο βέβαιο, ότι συνοδεύεται και από το λεγόμενο ψυχολογικό στοιχείο, την *opinio juris*. Σε κάθε περίπτωση κρίνεται νωρίς να διευκρινιστεί, αν πρόκειται για δημιουργία εθιμικού κανόνα ως προς την επιλογή ενιαίου ορίου, ωστόσο, τα επόμενα βήματα της πρακτικής των κρατών και της επιλογής του διεθνή δικαστή δύνανται να λειτουργήσουν καταλυτικά ως προς την συγκεκριμένη κατεύθυνση που θα δοθεί στην επιλογή του ενιαίου ορίου. Εμφανίζεται πάντως ως επιτακτική ανάγκη η δημιουργία ενός ενιαίου κανόνα για την χάραξη θαλάσσιων συνόρων που θα ρυθμίζει όλες τις ενδεχόμενες καταστάσεις και θα εφαρμόζεται τόσο κάτω από το εθιμικό όσο και κάτω από το συμβατικό δίκαιο άσχετα με τη διαφοροποιημένη διατύπωση των σχετικών συμβατικών κειμένων.

XI. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ (ΜΕΣΗ/ΠΛΑΓΙΑ ΓΡΑΜΜΗ) ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Κατόπιν της υιοθέτησης και της θέσης σε ισχύ των Συμβάσεων της Γενεύης του 1958 πολλά κράτη προχώρησαν σε διαπραγματεύσεις για την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών τους. Οι προσπάθειες σε διμερές επίπεδο επίτευξης συμφωνιών οριοθέτησης δεν ήταν πάντοτε επιτυχείς και οι συνεπαγόμενες διαφορές άρχισαν από το τέλος της δεκαετίας του 1960 να υποβάλλονται στο Δικαστήριο. Παρά τη βαρύτητα που έχει αποδώσει η θεωρία στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)*⁴⁴ καθότι τέθηκαν για πρώτη φορά οι κατευθυντήριες αρχές και οι ακολουθητέες μέθοδοι κατά την οριοθέτηση το Διεθνές Δικαστήριο αρνήθηκε στην υπόθεση αυτή να προσδώσει στην ίση απόσταση κάποια σταθερή ή προνομιούχα θέση στο εθιμικό δίκαιο, καθότι θεώρησε ότι η αρχή της ίσης απόστασης μπορούσε να οδηγήσει σε άδικα αποτελέσματα ιδιαίτερα μεταξύ παρακείμενων κρατών. Ειδικότερα αυτή η προσέγγιση «κανόνας της ίσης απόστασης και των ειδικών περιστάσεων» κρίθηκε ότι δεν αντιπροσωπεύει κανόνα του γενικού Διεθνούς Δικαίου. Από την απόφαση αυτή και στη φάση μιας συνεπούς και σταθερής νομολογίας οι σχετιζόμενοι κανόνες του εθιμικού Διεθνούς Δικαίου έλαβαν την μορφή των αρχών επιείκειας, όπως λεπτομερώς αναπτύχθηκαν μέσα από τη σειρά των αποφάσεων του Διεθνούς Δικαστηρίου και άλλων δικαιοδοτικών οργάνων. Η νομολογία μετά την *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)* ακολούθησε τη γραμμή της απόφασης αυτής. Έτσι δεν δέχτηκε την υποχρεωτικότητα της οποιασδήποτε συγκεκριμένης τυπικής μεθόδου οριοθέτησης στο εθιμικό δίκαιο και θεώρησε την ίση απόσταση ως μία από τις πολλές μεθόδους οριοθέτησης.

Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η αρχή του ακριβούς και δικαίου επιμερισμού αντιτίθεται στον πιο βασικό από όλους τους κανόνες δικαίου σχετικά με την υφαλοκρηπίδα, δηλαδή ότι τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους σχετικά με την περιοχή υφαλοκρηπίδας, που συνιστά μια φυσική προέκταση του εδάφους του μέσα και κάτω από τη θάλασσα,

⁴⁴ Η απόφαση της 20^{ης} Φεβρουαρίου 1969 του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετίζονταν με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ τριών κρατών, Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Δανίας και Ολλανδίας. Η φύση της διαφοράς προήλθε από μια σειρά διμερών συμφωνιών αφενός μεταξύ Γερμανίας και αφετέρου Ολλανδίας και Δανίας αντίστοιχα, που αφορούσαν μία εν μέρει οριοθέτηση των τμημάτων υφαλοκρηπίδας βασισμένη στην εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης, η οποία (αρχή) έγινε σύντομα η βάση μιας θερμής αντιδικίας. Προκειμένου να επιλύσουν τις διαφορές τους σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας, η Δυτική Γερμανία, η Δανία και η Ολλανδία διεξήγαγαν διαπραγματεύσεις που δεν απέδωσαν ωστόσο συγκεκριμένα αποτελέσματα. Έτσι στις 2 Φεβρουαρίου 1967 στη Βόννη υπογράφηκαν δύο συνυποσχετικά, ένα μεταξύ της Δυτικής Γερμανίας και της Ολλανδίας και ένα μεταξύ της Δυτικής Γερμανίας και της Δανίας. Τα διάδικα κράτη ζήτησαν από το Διεθνές Δικαστήριο να αποφανθεί: «ποιες είναι οι αρχές και οι κανόνες του Διεθνούς Δικαίου που εφαρμόζονται στην οριοθέτηση μεταξύ των μερών των περιοχών της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας που ανήκουν στο καθένα από αυτά».

Στην υπόθεση αυτή διερευνήθηκε η βάση της νομικής φύσης των δικαιωμάτων του παράκτιου κράτους. Είναι άλλωστε η πρώτη υπόθεση που εκδικάστηκε από το Δικαστήριο μετά από υποβολή δύο παρεμφερών συνυποσχετικών, προκειμένου να οριοθετηθεί μεταξύ τους η υφαλοκρηπίδα της Βόρειας Θάλασσας. Παράλληλα ζητήθηκε από το Δικαστήριο να συνεκδικάσει τις δύο υποθέσεις.

υφίστανται ipso facto και ab initio δυνάμει της κυριαρχίας του κράτους σε αυτό το έδαφος, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε ενέργεια για έρευνα και εκμετάλλευση του φυσικού της πλούτου. Κατά συνέπεια, η οριοθέτηση δεν αποτελεί διανομή αδιαίρετου πράγματος, γιατί με τη διανομή αποκτά κανείς κάτι, ενώ με την οριοθέτηση παύει η αμφισβήτηση σε ό,τι του ανήκει.⁴⁵ Η φυσική προέκταση δύναται να απονέμει δυσανάλογα τμήματα του βυθού στα παρακείμενα κράτη ανεξαρτήτως της ίσης απόστασης μεταξύ αυτών. Το Δικαστήριο συμπλήρωσε ότι η ίση απόσταση δεν δύναται να ταυτιστεί με την φυσική προέκταση, επειδή η χρήση της μεθόδου της ίσης απόστασης δύναται να οδηγήσει περιοχές που συνιστούν την φυσική προέκταση ή επέκταση του εδάφους μίας χώρας να προστεθούν στο άλλο κράτος, όταν η μορφολογία της ακτής του τελευταίου οδηγεί την γραμμή ίσης απόστασης να κινηθεί παράλληλα προς τις ακτές του πρώτου κράτους αποκόβοντας αυτό από περιοχές που βρίσκονται ακριβώς ενώπιόν του. Το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958, σημείωσε το Δικαστήριο, δεν σχετίζονταν με τα δικαιώματα της υφαλοκρηπίδας ως τέτοια παρά μόνο με θέματα συμπτωματικά σε αυτά και έτσι έχει ένα διαφορετικό και λιγότερο θεμελιώδες χαρακτήρα από τα πρώτα τρία άρθρα της Σύμβασης.

Έτσι το Δικαστήριο αφενός αποκλήρυξε την αρχή της ίσης απόστασης από το κανονολογικό της βάθος ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και αφετέρου αποσύνδεσε τις «ειδικές περιστάσεις» από τη συμβατική τους εφαρμογή και τις ανήγαγε σε συγκεκριμένη μέθοδο οριοθέτησης. Κατά το Δικαστήριο στις ειδικές περιστάσεις συγκαταλέγονται οι νησίδες, οι βράχοι ή οι ελαφρές προεξοχές της ακτής. Κατ' αντιδιαστολή τα νησιά δεν αποτελούν αυτά καθεαυτά ειδικές περιστάσεις, αφού το Δικαστήριο δεν τα περιέλαβε αλλά ούτε μπορούσε να τα περιλάβει στην πιο πάνω απαρίθμηση. Το Δικαστήριο επισημαίνοντας ορισμένους κανόνες και αρχές του Διεθνούς Δικαίου που κατά την κρίση του πρέπει να διέπουν τη χάραξη των ορίων της υφαλοκρηπίδας μεταξύ όμορων κρατών τονίζοντας στην παρ. 85(α) της απόφασης την υποχρέωση διαπραγματεύσεων λαμβανόντων χώρα με τρόπο ώστε η διαπραγμάτευση και ο διάλογος να έχει σημασία, προχώρησε σε κριτήρια για την εφαρμογή των αρχών επιείκειας χωρίς να εξαιρείται η χρησιμοποίηση μεθόδων που βασίζονται στην αρχή της ίσης αποστάσεως αρνούμενο ωστόσο τον εθιμικό χαρακτήρα της αρχής της ίσης απόστασης που περιέχει το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 μεταξύ όμορων κρατών. Αντίθετα προκειμένου περί της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών που οι ακτές τους βρίσκονται η μία απέναντι στην άλλη, το Δικαστήριο σημείωσε ότι η μέση γραμμή είναι ο μόνος τρόπος οριοθέτησής. Η μέση γραμμή ανεξάρτητα από το άρθρο 6 της Σύμβασης 1958 αποτελεί τον μόνο τρόπο οριοθέτησης αφού «οι εκατέτωθεν υφαλοκρηπίδες βαίνουν η μία επί της άλλης». Δεν πρόκειται για επιείκεια με τη συναίνεση των διαδίκων *ex aequo et bono*, αλλά για επιείκεια που επιτάσσει ο κανόνας *infra lege*. Σύμφωνα με το Δικαστήριο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι περιστάσεις (γενική διαμόρφωση των ακτών, ειδικά χαρακτηριστικά τους, ενδεχόμενη φυσική και γεωλογική διάθρωση και φυσικοί πόροι) με τρόπο ώστε να αποδοθεί σε κάθε κράτος το σύνολο των ζωνών της υφαλοκρηπίδας που του ανήκει.

Η απόφαση πρόσθεσε ότι κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την οριοθέτηση οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπ' όψη πρέπει να περιλαμβάνουν:

- τη γενική διαμόρφωση των ακτών καθώς και την παρουσία ειδικών ή ασυνήθιστων χαρακτηριστικών,
- τη φυσική και γεωλογική δομή του βυθού και τις φυσικές πλουτοπαραγωγικές πηγές των αμφισβητούμενων περιοχών της υφαλοκρηπίδας,
- τη λογική αναλογία που θα έπρεπε να εμφανίζει μία οριοθέτηση, η οποία διεξάγεται με βάση τις αρχές της επιείκειας μεταξύ της έκτασης των ζωνών της υφαλοκρηπίδας που αναλογούν στο παράκτιο κράτος και του μήκους των ακτών του ακολουθώντας τη φυσική τους κατεύθυνση, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών ή πιθανών αποτελεσμάτων κάθε άλλης οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας μεταξύ παράκτιων κρατών της περιοχής.

Εάν ο τίτλος καθορίζεται με βάση ένα φυσικό φαινόμενο (τη φυσική προέκταση του εδάφους κάτω από τη θάλασσα), είναι λογικό και η οριοθέτηση να λαμβάνει υπόψη της φυσικά χαρακτηριστικά της υπό οριοθέτηση περιοχής π.χ. ρήγματα ή ανυψώσεις του βυθού καθώς επίσης και τον τρόπο με τον οποίο είναι διατεταγμένοι οι πλουτοπαραγωγικοί πόροι (ενότητα των κοιτασμάτων ή αλληλοεπικάλυψή τους). Από την άρρηκτη σχέση μεταξύ τίτλου – φυσικής προέκτασης του εδάφους- και γεωλογικών και γεωμορφολογικών παραμέτρων

⁴⁵ ICJ Rep. 1969, σελ. 22, παρ. 19

συνάγεται ότι αυτές καθίστανται καθοριστικές για την οριοθέτηση.⁴⁶ Όπου η υφαλοκρηπίδα ενός κράτους βαίνει επί εκείνης άλλου όμορου κράτους η διαίρεση πρέπει να γίνεται με κοινή συμφωνία ή κατά ίσα μέρη ή με την εγκαθίδρυση συστημάτων κοινής δικαιοδοσίας, χρήσεως και εκμεταλλεύσεως.⁴⁷ Αυτή η θεώρηση επηρέασε όλο το μεταγενέστερο δίκαιο της υφαλοκρηπίδας και ανιχνεύεται και στον ορισμό της υφαλοκρηπίδας που αναφέρεται στο άρθρο 76 της Σύμβασης ΔΘ 1982, σύμφωνα με το οποίο ως υφαλοκρηπίδα νοείται ο θαλάσσιος βυθός σ' όλη την έκταση της φυσικής προέκτασης του χερσαίου εδάφους του κράτους κάτω από τη θάλασσα.

Στις διστάμενες και ατομικές γνώμες των δικαστών το βάρος δόθηκε στη στάση του Δικαστηρίου απέναντι στον εθιμικό χαρακτήρα των άρθρων της Σύμβασης της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα 1958, και στη χρήση στην απόφαση των αρχών επιείκειας.

Στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* το Διεθνές Δικαστήριο έθεσε τα θεμέλια του σύγχρονου Διεθνούς Δικαίου της οριοθέτησης θαλάσσιων συνόρων, αποτέλεσε σταθμό στην εξέλιξη του θεσμού της υφαλοκρηπίδας και υποθήκευσε το μέλλον του. Επηρέασε μάλιστα τις μετέπειτα αποφάσεις, επί μία οκταετία μέχρι τη Γαλλοβρετανική Διαιτησία το 1977, ενώ ο νομικός κόσμος διεθνώς ασχολήθηκε με την επιδοκιμασία ή την επίκριση των ευρυμάτων του Δικαστηρίου. Κατέχει εξέχουσα θέση στη νομολογία επειδή θεμελίωσε αρχές και επιβεβαίωσε προϋπάρχοντες κανόνες συμβάλλοντας στη διαμόρφωση νέων κανόνων. Ωστόσο, αν και υπήρξε η πρώτη απόφαση στο θέμα της οριοθέτησης, το Δικαστήριο έχασε την ευκαιρία να προωθήσει την ανάπτυξη του Διεθνούς Δικαίου της θάλασσας μέσα στα πλαίσια που είχαν ήδη τεθεί από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου. Η υπόθεση αυτή έγινε αφορμή για τη διχοτόμηση μεταξύ συμβατικού και εθιμικού δικαίου και για τη δημιουργία ομάδων μεταξύ κρατών. Από αρχές 1970 κατά τη νέα διαπραγμάτευση για το δίκαιο της θάλασσας οι διστάμενες απόψεις οδήγησαν, α) σε οπαδούς της μέσης γραμμής β) σε οπαδούς ειδικών περιστάσεων εις βάρος της μέσης γραμμής. Η μετέπειτα εξέλιξη των αρχών οριοθέτησης κατέληξε σε αποστασιοποίηση από τις δηλώσεις της απόφασης του 1969. Οι υποθέσεις μεταξύ των ετών 1969 και 1985 χαρακτηρίζονταν από την έμφαση που δόθηκε στις γεωφυσικές εκφάνσεις της υφαλοκρηπίδας. Επιπλέον η *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)* παρουσίαζε την ανεπιτυχή χρήση παρόμοιων χαρακτηριστικών που βασίζονταν σε ευρύτερες οικολογικές και περιβαλλοντικές θεωρήσεις.⁴⁸

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)*, το διαιτητικό όργανο απέρριψε το επιχείρημα του Ηνωμένου Βασιλείου ότι η Γαλλία έφερε το βάρος της απόδειξης ειδικών περιστάσεων προκειμένου να υπάρξει παρέκκλιση από τη μέση γραμμή τονίζοντας ότι το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 δεν έδινε παρά ξεχωριστό νόημα στον γενικό κανόνα του εθιμικού δικαίου θέτοντας ως προϋπόθεση την εφαρμογή των αρχών επιείκειας. Προχωρώντας σε ερμηνεία του άρθρου 6 το διαιτητικό όργανο τόνισε ότι το άρθρο αυτό αναφερόμενο στην ίση απόσταση και στις ειδικές περιστάσεις δεν διατύπωνε δύο ξεχωριστές έννοιες αλλά ένα μόνο κανόνα, που συνδύαζε την ίση απόσταση με τις ειδικές περιστάσεις. Θεώρησε έτσι ότι το ίδιο ήταν τελείως ελεύθερο στην εκτίμηση των γεωγραφικών και άλλων περιστάσεων που έχουν άμεση σχέση με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας. Το διαιτητικό όργανο δέχτηκε την κυριαρχία της ιδέας της φυσικής προέκτασης, ωστόσο, άσκησε ήπια κριτική στη στάση που τήρησε το Διεθνές Δικαστήριο το 1969, επειδή δεν προσέφερε κάποια ξεκάθαρη οδηγία σχετικά με τον τρόπο που αυτή η ιδέα μπορούσε να επιλύσει στην πράξη ~~απλά διαμορφωθεί~~ πολλά χρόνια αργότερα, όπως διαμορφώθηκε η ΑΟΖ, ως μια ζώνη εκμετάλλευσης πόρων απαραίτητων για την επιβίωση των κρατών, που για το λόγο αυτό επιβάλλει τη θυσία της ελευθερίας των θαλασσών σε συγκεκριμένες μετρήσιμες περιοχές και για σαφώς καθορισμένες λειτουργίες. Έτσι θα είχε αποφευχθεί *inter alia* η ανάπτυξη μιας σχολής οριοθέτησης η οποία εκκινώντας από την αντίληψη ότι η υφαλοκρηπίδα ενός κράτους αποτελεί τη φυσική προέκταση του εδάφους της ξηράς στον υποθαλάσσιο χώρο αναζητάει να την οριοθετήσει με βάση γεωλογικά ή και γεωμορφολογικά γνωρίσματα, δηλαδή φυσικές ταυτότητες ή συγγένειες που να μαρτυρούν την ύπαρξη της σχέσης και κατά συνέπεια τα όρια της κάτω από τη θάλασσα». Παρατίθεται στο Κ. Ιωάννου, Α. Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Β' εκδ., εκδ. Αντ. Ν. Σάκουλα, 2000, σελ. 153-160

⁴⁷ Αυτές οι αρχές επιείκειας έχουν αποκτήσει έναν κανονιστικό χαρακτήρα, συνιστούν τμήμα του γενικού διεθνούς δικαίου και η εφαρμογή τους πρέπει να διαχωρίζεται από μια απόφαση που λαμβάνεται *ex aequo et bono*.

⁴⁸ Jonathan I. Charney & Lewis M. Alexander, *International Maritime Boundaries*, The American Society of International Law, Vol. I, Martinus Nijhoff Publishers, 1993, σελ.171

κάποιο πρόβλημα οριοθέτησης. Θεώρησε ακόμη ως θεμελιώδη αρχή, ότι μία οριοθέτηση πρέπει να γίνεται με την εφαρμογή των αρχών επιείκειας, αρχών που δεν ταυτίζονται με μία οριοθέτηση *ex aequo et bono*, επειδή αυτό που τίθεται υπό αμφισβήτηση είναι η χάραξη ενός συνόρου μεταξύ περιοχών που ανήκουν στο ένα ή στο άλλο μέρος. Το ζήτημα της καταλληλότητας του δίκαιου χαρακτήρα της μεθόδου είναι θέμα της δεδομένης γεωγραφικής κατάστασης. Ειδικότερα η καταλληλότητα της ίσης απόστασης ή κάποιας άλλης μεθόδου που αποσκοπεί σε μια δίκαιη οριοθέτηση πρέπει να καθορίζεται υπό το φως των ειδικών περιστάσεων. Όσο για τις ειδικές περιστάσεις του άρθρου 6 το διαιτητικό όργανο χρησιμοποίησε την έκφραση αυτή ως ένα μέσο ή έναν τρόπο έκφρασης της επιείκειας αποσταθεροποιώντας τον κανόνα της ίσης απόστασης που έτσι εξαρτάται από αμφίβολα και ασταθή γεγονότα. Σταθμίζοντας τους κανόνες του άρθρου 6 και τους κανόνες εθιμικού δικαίου κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οριοθέτηση πρέπει να συγκλίνει με τις αρχές επιείκειας και ειδικότερα ότι «οι κανόνες του εθιμικού Διεθνούς Δικαίου είναι συνάμα ένα σχετικό και αναγκαίο μέσο για την ερμηνεία και την συμπλήρωση των διατάξεων του άρθρου 6».⁴⁹ Αυτή η άποψη ότι η βασική αρχή ήταν η ίδια είτε το ζήτημα καθορίζονταν από τους κανόνες του άρθρου 6 είτε από το εθιμικό δίκαιο αγνοούσε την σημασία του σχεδιασμού του άρθρου, όπου οι διαφορές στην διατύπωση των δύο παραγράφων υποδήλωναν διαφοροποίηση ως προς την νομοθετική πρόθεση που δεν συμβιβάζονταν εύκολα με την ιδέα μιας κοινής προηγούμενης αρχής.

Ωστόσο, στην προσπάθειά τους να καλύψουν το κενό που δημιούργησε η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου του 1969, οι διαιτητές του 1977 υποβάθμισαν τη μέση γραμμή εξισώνοντάς την με τις ειδικές περιστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο 6. Εφαρμόστηκε το δίκαιο της Σύμβασης 1958, γιατί και τα δύο κράτη ήταν συμβαλλόμενα μέρη στη Σύμβαση. Ωστόσο στο άρθρο 6 η Γαλλία είχε θέσει επιφύλαξη, η οποία στον κόλπο της Granville δεν αποδέχονταν την εφαρμογή της μέσης γραμμής του άρθρου 6, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο από την πλευρά του διατύπωσε μια αντίρρηση στην επιφύλαξη. Το διαιτητικό όργανο ακολούθησε τις ρυθμίσεις της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Διεθνών Συνθηκών (άρθρα 19-23), σύμφωνα με τις οποίες, η διατύπωση επιφύλαξης εμποδίζει την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης 1958, στις οποίες αφορά η επιφύλαξη. Δεν εμποδίζονταν η θέση σε ισχύ της Σύμβασης μεταξύ του επιφυλασσόμενου και του κράτους που διατύπωσε την αντίθεση, αλλά αδρανοποιούνταν απλώς η συγκεκριμένη διάταξη, διότι το κράτος που έφερε την αντίρρηση στην επιφύλαξη δεν είχε διευκρινίσει ότι θεωρεί ως μη ισχύουσα όλη τη Σύμβαση. Το διαιτητικό όργανο σε μία προσπάθεια συμφιλίωσης εφάρμοσε για το μισό μέρος της οριοθέτησης το άρθρο 6 της Σύμβασης 1958 και για το άλλο μισό το εθιμικό δίκαιο. Τόσο η μέση γραμμή όσο και η γραμμή με βάση της αρχές επιείκειας όφειλαν να επιτρέπουν μία δίκαιη λύση για τους διαδίκους. Το διαιτητικό όργανο προσπάθησε να εναρμονίσει το εθιμικό δίκαιο με την υποβάθμιση της μέσης γραμμής του άρθρου 6 επισημαίνοντας «ότι η μέση γραμμή θα εφαρμοστεί μόνο αν δεν υπάρχουν ειδικές περιστάσεις οι οποίες δεν συνιστούν εξαιρέσεις». Ο κανόνας, ωστόσο, δεν είχε συνταχθεί με αυτό το πνεύμα.⁵⁰ Το διαιτητικό όργανο θεώρησε ότι η δίκαιη οριοθέτηση δεν ήταν μία διανομή ισοδύναμων μεριδίων της υπό αμφισβήτηση περιοχής αλλά κυρίως ζήτημα επανόρθωσης της ανισομέρειας και ανισότητας από συγκεκριμένα γεωγραφικά χαρακτηριστικά. Η αναλογικότητα αποτελούσε συνεπώς ένα εργαλείο με το οποίο συνεκτιμούνταν συγκεκριμένες γεωγραφικές καταστάσεις και όχι μία γενική αρχή που παρείχε αυτοτελή δικαιώματα σε περιοχές της υφαλοκρηπίδας. Συνεπώς δεν μπορούσε να διορθώνεται κάθε παρέκκλιση που παρήγαγε ανισότητα παρά μόνο εκείνες που παρήγαγαν μη ανάλογα συμπεράσματα ή δημιουργούσαν προφανώς αδικαιολόγητα αποτελέσματα.

Τελικά το δικαστήριο καθόρισε ως γενική αρχή τη μέση γραμμή μεταξύ Μ. Βρετανίας και Γαλλίας στην αμφισβητούμενη περιοχή εξαιρώντας από αυτή τα Αγγλονορμανδικά νησιά που ανήκαν στη Μ. Βρετανία αλλά βρισκόνταν εξ' ολοκλήρου μέσα στον γαλλικό κόλπο της Granville. Η θεωρούμενη ως επιεικής λύση -αποτέλεσμα της προσπάθειας συνδυασμού συμβατικού και εθιμικού διεθνούς δικαίου- επετεύχθη σε βάρος των δικαιωμάτων των νησιών της Βρετανίας. Το Δικαστήριο φάνηκε να έχει ως πρόθεση και προτεραιότητα τον συμβιβασμό όχι μόνο των δύο μορφών του δικαίου, αλλά και των τοποθετήσεων των διαδίκων. Αυτό προέκυψε από την εμφανή διάθεση εξισώσεως της θέσεως των δύο μερών και ισοκατανομής

⁴⁹ *Anglo-French Continental Shelf Arbitration (1977)*, 54 ILR παρ. 70

⁵⁰ *The Continental Shelf of Ireland: the Law and Politics of Delimitation*, James H. Rodgers, *UCLA Journal of International Law and Foreign Affairs* 129 (1998)

των μεριδίων υφαλοκρηπίδας ανεξάρτητα από τα πραγματικά, γεωγραφικά, πολιτικά και δικαιϊκά δεδομένα.

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* το Διεθνές Δικαστήριο επιβεβαίωσε την προηγούμενη απόφασή του αρνούμενο ότι η ίση απόσταση είτε ήταν μία υποχρεωτική νομική αρχή είτε μία μέθοδος με κάποια προνομιακή θέση σε σχέση με άλλες μεθόδους. Αναγνώρισε ότι η ίση απόσταση μπορούσε να εφαρμοστεί αν οδηγούσε σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα αλλά αρνήθηκε στην παρούσα υπόθεση να ερευνήσει τα αποτελέσματα μίας γραμμής που βασίζονταν αποκλειστικά στην ίση απόσταση απορρίπτοντας την μόνο σε περίπτωση που οδηγούσε σε μη δίκαια αποτελέσματα. Στην υπόθεση αυτή η αρχή της ίσης απόστασης απορρίφθηκε πλήρως. Καταλήγοντας τόνισε ότι η λύση βρισκονταν σε μια εκτίμηση και εξισορρόπηση όλων των σχετικών περιστάσεων, ώστε να επιτυγχάνεται ένα δίκαιο αποτέλεσμα επιβεβαιώνοντας την στενή σχέση μεταξύ των αρχών επιείκειας και συγκεκριμένων περιστάσεων. Παράλληλα διακήρυξε την καίρια σημασία των αρχών επιείκειας στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας.

Στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)* το Δικαστήριο δεν αμφισβήτησε ότι η ίση απόσταση υπήρξε βοηθητική σε πολλές δεδομένες καταστάσεις και ότι είναι μία πρακτική μέθοδος, της οποίας η χρήση υπό συγκεκριμένες συνθήκες μπορούσε να προβλεφθεί και να γίνει υποχρεωτική από μια Σύμβαση, όπως αυτή του 1958. Ωστόσο, η μέθοδος της ίσης απόστασης, όπως προέκυψε σε αποφασιστικές περιπτώσεις, δεν είχε καταστεί κανόνας του γενικού διεθνούς δικαίου ως μία αρχή που προέρχεται από μία νομικά δεσμευτική αρχή του εθιμικού Διεθνούς Δικαίου, ούτε είχε υιοθετηθεί από το εθιμικό δίκαιο ως μία μέθοδος που θα έπρεπε να της αποδοθεί κάποια προτεραιότητα. Εξαιτίας της διαμόρφωσης της ακτής του Κόλπου του Maine, το Τμήμα του Δικαστηρίου που επιλήφθηκε της υπόθεσης θεώρησε ότι μία οριοθέτηση με μία μοναδική ευθεία γραμμή ήταν αδύνατη. Το Τμήμα του Διεθνούς Δικαστηρίου στην απόφασή του το 1984 επέλεξε ως διαχωριστική γραμμή τη διχοτόμο της γωνίας που διαμορφώνουν οι δύο γραμμές που αντιπροσωπεύουν τη γενική κατεύθυνση των ακτογραμμών εντός του κόλπου. Σε ένα δεύτερο τμήμα και πάλι εντός του κόλπου χάραξε μία μέση γραμμή και στη συνέχεια την προσάρμοσε, έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη τα διαφορετικά μήκη των αντίστοιχων ακτογραμμών. Σε ένα τρίτο και τελικό τμήμα πέρα από τον κόλπο η διαχωριστική γραμμή χαράχθηκε, ώστε να βαίνει κατακόρυφα προς την υποθετική γραμμή που κλείνει τον κόλπο. Αυτή η γραμμή, που ήταν πρόχειρα μια γραμμή ίσης απόστασης, κρίθηκε ότι δεν ήταν άδικη εφόσον δεν θα επηρέαζε σημαντικά τις οικονομικές δραστηριότητες καθενός από τα μέρη. Παράγοντες όπως η οικονομική και ανθρώπινη γεωγραφία της περιοχής εξετάστηκαν μόνο σε τελευταία φάση όταν το Δικαστήριο κλήθηκε να εκτιμήσει συνολικά το τελικό αποτέλεσμα της οριοθέτησης. Το όριο στο οποίο κατέληξε το Δικαστήριο συνίστατο σε μία τεθλασμένη γραμμή της οποίας μόνο ένα τμήμα ήταν αποτέλεσμα της εφαρμογής της μεθόδου της ίσης απόστασης.

Η πρώτη σημαντική καμπή στη νομολογία του Δικαστηρίου που άρχισε να φανερώνει σταδιακή επαναπροσέγγιση μεταξύ της ίσης απόστασης και των ποικίλων αρχών επιείκειας από το Δικαστήριο πραγματοποιήθηκε στην απόφαση του 1985 για την *Υφαλοκρηπίδα Λιβύη/Μάλτα*. Δεδομένης της μη δέσμευσης των μερών από τη Σύμβαση του 1958 και της μη έναρξης θέσης σε ισχύ της Σύμβασης ΔΘ 1982 το Δικαστήριο κινήθηκε στον χώρο του εθιμικού δικαίου, το οποίο προέβλεπε ότι η οριοθέτηση πρέπει να λάβει χώρα σε συνάφεια με τις αρχές επιείκειας λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις. Το Δικαστήριο σημείωσε, ότι όταν το υφαλοπλαίσιο δεν φθάνει έως τα 200ν.μ. από τις γραμμές βάσης, η υφαλοκρηπίδα του παράκτιου κράτους ορίζεται με βάση την απόσταση ανεξάρτητα από τα φυσικά χαρακτηριστικά του βυθού και του υπεδάφους. Ωστόσο, δέσμιος της προηγούμενης νομολογίας του, απέρριψε την επιχειρηματολογία της Μάλτας, η οποία συνέδεε τον νέο ρόλο που έπαιζε η απόσταση σε σχέση με τον τίτλο με τη μέθοδο της μέσης γραμμής στις περιπτώσεις, όπου η απόσταση που χώριζε τα δύο κράτη δεν ξεπερνούσε τα 400ν.μ. Το Δικαστήριο παραδέχτηκε ότι τα γεωλογικά χαρακτηριστικά ήταν δυνατό να σχετίζονται για την απόδοση του τίτλου σε ξεχωριστά τμήματα υφαλοκρηπίδας που αποτελούσαν τα σύνορα των κρατών που απείχαν περισσότερο από 400 μίλια. Παρόλα αυτά τα γεωλογικά δεδομένα δεν σχετίζονταν ως προς την απόδοση τίτλου στον βυθό εντός 200μιλίων από την ακτή ενός κράτους.

Αρχικά το Δικαστήριο εξέτασε τις αρχές της επιείκειας και τις σχετικές περιστάσεις της υπόθεσης βάσει των οποίων οδηγήθηκε στη μέση γραμμή. Στη συνέχεια αξιολογώντας άλλα κριτήρια αποφάνθηκε αν αυτή χρειαζόνταν διόρθωση έτσι ώστε να καταλήγει σε μία

δίκαιη οριοθέτηση. Το Δικαστήριο οδηγήθηκε στην επιλογή της μέσης γραμμής έχοντας απορρίψει μία σειρά σχετικών περιστάσεων προτεινόμενων από τους διαδίκους, όπως οικονομικούς παράγοντες, λόγους ασφάλειας, τον νησιωτικό χαρακτήρα της Μάλτας, για να επισημάνει, ότι το βασικό στοιχείο για τον τίτλο του παράκτιου κράτους ήταν η ύπαρξη ακτής. Συμπληρωματικά για την αξιολόγηση της αναγκαιότητας διόρθωσης της μέσης γραμμής θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη η διαφορά μήκους των ακτών, η μεγάλη απόσταση μεταξύ Λιβύης και Μάλτας και το γενικότερο γεωγραφικό περιβάλλον. Το Δικαστήριο προσάρμοσε την γραμμή βορείως προς τη Μάλτα επισημαίνοντας το γεγονός ότι η Μάλτα αποτελούσε μόνο ένα μικρής σημασίας χαρακτηριστικό της κεντρικής Μεσογείου καθώς και τονίζοντας την αξιοσημείωτη ανομοιότητα μεταξύ των αντίστοιχων μηκών των ακτών Λιβύης και Μάλτας. Κινήθηκε με τον τρόπο αυτό ορίζοντας πρώτα ότι η γραμμή δεν θα μπορούσε με κανένα τρόπο να είναι πιο κοντά στην Μάλτα από όσο μπορούσε να είναι μια παρόμοια γραμμή οριοθέτησης των δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας μεταξύ Λιβύης και Ιταλίας.⁵¹

Είναι χαρακτηριστικό, ότι το Δικαστήριο βρέθηκε για πρώτη φορά αντιμέτωπο με την εφαρμογή του άρθρου 6 της Σύμβασης 1958 στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης μεταξύ Γροιλανδίας και του νησιού Jan Mayen (1993)*, όπου το Δικαστήριο αρνήθηκε να αποκλείσει την εφαρμογή του άρθρου 6 της Σύμβασης 1958, στην οποία και τα δύο κράτη ήταν συμβαλλόμενα, προς όφελος του εθιμικού δικαίου. Διακρίνοντας το άρθρο 6 εφαρμοστέο δίκαιο για την υφαλοκρηπίδα και το εθιμικό για την ζώνη αλιείας θεώρησε ότι οι γραμμές οριοθέτησης για τις δύο ζώνες είναι μεν εννοιολογικά διαφορετικές μπορούν όμως στην πράξη να συμπέσουν. Ακολουθώντας την απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)*, όπου οι διαιτητές διακηρύττοντας την ενότητα εθιμικού και συμβατικού δικαίου οριοθέτησης υποβάθμισαν την μέση γραμμή εξισώνοντας την με τις ειδικές περιστάσεις του άρθρου 6, το Διεθνές Δικαστήριο στην υπόθεση αυτή επιχείρησε την εναρμόνιση των ειδικών περιστάσεων του άρθρου 6 και των σχετικών περιστάσεων του εθιμικού δικαίου για να τονίσει τον κεντρικό ρόλο της μέσης γραμμής στη διαδικασία της οριοθέτησης. Με τον τρόπο αυτό επιχείρησε συμφιλίωση συμβατικού και εθιμικού δικαίου που το ίδιο είχε διαζεύξει το 1969 στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)*. Συνάμα έδωσε έμφαση στη στενή σχέση του τίτλου του παράκτιου κράτους με την οριοθέτηση. Με δεδομένη την ύπαρξη τίτλου η κρατική κυριαρχία εξασφάλιζε στο παράκτιο κράτος κυριαρχικά δικαιώματα και δικαιοδοσία πάνω στις θαλάσσιες ζώνες, τα οποία ήταν ανεξάρτητα από την έκταση του εδάφους, το μήκος των ακτών, το πολιτικό καθεστώς, την οικονομική ευμάρεια ή άλλους παράγοντες. Έτσι λειτουργώντας αντίστροφα σε σχέση με ό,τι έπραξε το 1985 στην *Υπόθεση Λιβύης/Μάλτας*, ξεκίνησε από τη μέση γραμμή, η οποία κατά την άποψή του ικανοποιούσε από την αρχή την ευθυδικία, χωρίς να ασχοληθεί με τις ειδικές και σχετικές περιστάσεις παρά μόνο σε ένα δεύτερο στάδιο για τη διόρθωση ενδεχόμενων στρεβλωτικών αποτελεσμάτων. Στην *Υπόθεση Jan Mayen*, μία περίπτωση παρακείμενων κρατών, η ίση απόσταση απορρίφθηκε, επειδή θα οδηγούσε σε μία διαίρεση της περιοχής εμφανώς διαφορετική από την ratio της ακτογραμμής και την προέκταση προς τη θάλασσα της καναδικής ακτογραμμής. Παρότι το Δικαστήριο υιοθέτησε την γραμμή ίσης απόστασης προσωρινά, οριοθέτησε στο τέλος το σύνορο χαράσσοντας μία γραμμή μεταξύ της γραμμής ίσης απόστασης και της γραμμής των 200ν.μ., που ήταν το όριο του τίτλου της Δανίας. Έτσι στην Νορβηγία αποδόθηκε περιορισμένη γεωγραφική πρόσβαση στο μέσον της αμφισβητούμενης περιοχής, αποτέλεσμα που μπορούσε να ερμηνευθεί από τις ουσιώδεις διαφορές ως προς τα μήκη των σχετικών ακτογραμμών.

Οι ρυθμίσεις της Σύμβασης ΔΘ 1982 αφήνουν το ζήτημα της οριοθέτησης στους κανόνες του γενικού ή εθιμικού διεθνούς δικαίου. Εισάγεται ένα πολύπλοκο σύστημα καθορισμού των εξωτερικών ορίων της υφαλοκρηπίδας, που δεν ανταποκρίνεται σε γεωλογικά ή άλλα επιστημονικά δεδομένα αλλά εκφράζει πολιτικούς συμβιβασμούς. Εισάγονται δύο νέα κριτήρια, το κριτήριο της αποστάσεως (όχι πια του βάθους) και ένα γεωλογικό που παραμερίζει το κριτήριο της εκμεταλλεύσεως. Η φυσική προέκταση χρησιμοποιείται τόσο ως τίτλος κτήσης όσο και ως αντίληψη έκτασης. Όλα τα παράκτια κράτη ανεξάρτητα από το πλάτος της υφαλοκρηπίδας τους με τη γεωλογική έννοια, έχουν υφαλοκρηπίδα που εκτείνεται σε απόσταση τουλάχιστον 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης που μετρείται η αιγιαλίτιδα ζώνη. Σε αυτή την περίπτωση ο βυθός ταυτίζεται με το βυθό της ΑΟΖ. Αν όμως ο βυθός του παράκτιου κράτους, δηλαδή το υφαλοπλαίσιο ξεπερνά σε έκταση τα 200ν.μ., τότε η Customary International Law-Application of Equitable Principles, 80 AJIL 645 (1986), σελ. 647-648

υφαλοκρηπίδα εκτείνεται ως το ακρότατο σημείο του ηπειρωτικού ανυψώματος με τη διαφορά ότι τα νερά που βρίσκονται πέρα από τα 200ν.μ. και πάνω από την υφαλοκρηπίδα υπάγονται στο καθεστώς της ανοιχτής θάλασσας.

Στην *Υπόθεση διαιτησίας μεταξύ Υεμένης/Ερυθραίας (1999)* το διαιτητικό όργανο δέχτηκε ότι η αρχή της ίσης απόστασης σε συμφωνία με τα άρθρα 74 και 83 της Σύμβασης 1982 ΔΘ οδηγούσε κατά βάση σε επιεικές αποτέλεσμα και πρωτογενώς χάραξε μία και μοναδική μέση γραμμή. Το θαλάσσιο σύνορο στον βόρειο τομέα ήταν μία μέση γραμμή ίσης απόστασης από τις αντίστοιχες ακτές της Ερυθραίας και της Υεμένης. Στον μεσαίο τομέα ακολουθώντας το άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 το διαιτητικό όργανο σχεδίασε μία κατάλληλη μέση γραμμή από την οποία δεν προβλέπονταν καμία απόκλιση ούτε βάσει ιστορικών τίτλων ούτε βάσει άλλων ειδικών παραγόντων. Ως αποτέλεσμα η γραμμή που άφηνε σε κάθε κράτος αιγιαλίτιδα ζώνη 2,5ν.μ. θεωρήθηκε απολύτως δίκαιη. Στον νότιο τομέα του συνόρου η οριοθετική γραμμή συνδέθηκε με την γραμμή στον μεσαίο τομέα μέσω μιας γεωδαιτικής γραμμής. Σχετικά με τα τελικά σημεία στο τέλος κάθε θαλάσσιου συνόρου το δικαστήριο κατέβαλε προσπάθεια να διασφαλίσει ότι, ήταν κατάλληλα σχεδιασμένα από το σημείο όπου το σύνορο μπορούσε να παραβιάσει τον θαλάσσιο χώρο ενός τρίτου κράτους. Τα μέρη συμφώνησαν κατά κύριο λόγο, ότι ένας σχετικός παράγοντας στην θαλάσσια οριοθέτηση ήταν το αντίστοιχο μήκος των ακτογραμμών διαφωνούσαν, ωστόσο, ως προς το ακριβές μήκος αυτών. Αφότου είχε επισημάνει τους υπολογισμούς του το διαιτητικό όργανο τόνισε ότι η γραμμή οριοθέτησης την οποία επέλεξε δεν οδηγούσε σε κανενός είδους δυσαναλογία.

Στην *Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Κατάρ/Μπαχρέιν (2001)*, το Δικαστήριο παραπέμποντας στην προηγούμενη νομολογία του, ιδίως στην *Απόφαση Γροιλανδίας/Jan Mayen(1993)*, χωρίς να αναφέρεται στα σχετικά άρθρα (74 και 83 για την οριοθέτηση της ΑΟΖ και της υφαλοκρηπίδας αντίστοιχα) της Σύμβασης ΔΘ 1982, δήλωσε ότι όπως και για την αιγιαλίτιδα ζώνη έτσι και για την υφαλοκρηπίδα/ζώνη αλιείας, η μέση γραμμή/γραμμή ίσης απόστασης αποτελούσε μία prima facie δίκαιη λύση. Προχώρησε στην χάραξη της μέσης γραμμής και κατόπιν εξέτασε αν υπάρχουν σχετικές περιστάσεις που να επιβάλλουν την διόρθωσή της.

Πρώτη φορά που εφαρμόστηκε η Σύμβαση ΔΘ 1982 ήταν στην *Υπόθεση για το Ηπειρωτικό και Θαλάσσιο Όριο Καμερούν/Νιγηρίας (2002)*, καθώς και τα δύο κράτη ήταν συμβαλλόμενα μέρη σε αυτή. Το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί για ένα ενιαίο όριο μεταξύ δύο κρατών με όμορες ακτές. Η ερμηνεία των διατάξεων της Σύμβασης ΔΘ 1982 από το Δικαστήριο ήταν ιδιαίτερα σημαντική για την εξέλιξη του δικαίου της θαλάσσιας οριοθέτησης. Το Δικαστήριο υπενθυμίζοντας ότι οι κανόνες για την οριοθέτηση με κοινό όριο περισσότερων από μιας ζώνης που συμπίπτουν εκφράζεται με τη μέθοδο των αρχών επιείκειας προχώρησε στην χάραξη προσωρινά μίας μέσης γραμμής, η οποία στη συνέχεια αποτιμήθηκε υπό το φως των παραμέτρων που επιτάσσουν διόρθωση ή μετατόπισή της για να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο επέλεξε για την οριοθέτηση τη μέση γραμμή, επειδή παρήγαγε ένα επιεικές αποτέλεσμα για την οριοθέτηση της περιοχής.⁵² Στη βάση των *Υποθέσεων Γροιλανδίας/Jan Mayen (1993)* και *Κατάρ/Μπαχρέιν (2001)*, όπου το Δικαστήριο χάραξε μία προσωρινή γραμμή ίσης απόστασης στην πρώτη φάση της οριοθέτησης και στη συνέχεια ερεύνησε την ύπαρξη σχετικών περιστάσεων που να οδηγούν σε παρέκκλιση από την αρχική γραμμή, το Δικαστήριο συνήγαγε ότι θα εφαρμόζε και στην υπόθεση αυτή την ίδια μέθοδο. Στην υπόθεση αυτή η διορθωτική μέση γραμμή εφαρμόστηκε για πρώτη φορά κάτω από την ισχύ των διατάξεων 74 και 83 της Σύμβασης ΔΘ 1982.

Έχοντας επιλέξει τη γραμμή ίσης απόστασης ως κοινό όριο υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ το Δικαστήριο εμφανίστηκε πολύ αυστηρό ως προς τη χρήση των διαφόρων κριτηρίων, τα οποία οι διάδικοι επικαλούνταν ως ειδικές περιστάσεις που επέβαλαν μετατόπιση της γραμμής ίσης απόστασης. Το Δικαστήριο τόνισε ότι η επιείκεια δεν αποτελούσε μέθοδο οριοθέτησης αλλά μόνο έναν βοηθητικό παράγοντα που θα έπρεπε να λαμβάνεται υπόψη κατά την πορεία της οριοθέτησης. Η κοιλότητα και η διαμόρφωση των ακτών των δύο κρατών για παράδειγμα, η οποία χαρακτηρίστηκε από το Δικαστήριο το 1969 ως σχετική περίπτωση, απορρίφθηκε από το Δικαστήριο για τον λόγο ότι δεν χαρακτηρίζει τον συγκεκριμένο τομέα των ακτών που σχετίζονται με την οριοθέτηση. Το Δικαστήριο θεώρησε ότι δεν συνέτρεχε θέμα αναλογικότητας. Η γεωγραφική μορφολογία των θαλάσσιων περιοχών την οποία το Δικαστήριο καλούνταν να οριοθετήσει ήταν δεδομένη. Δεν ήταν ένα στοιχείο ανοιχτό σε

τροποποίηση, αλλά ένα δεδομένο στη βάση του οποίου το Δικαστήριο έπρεπε να διαμορφώσει την οριοθέτηση. Όπως τόνισε το Δικαστήριο το 1969, η επιείκεια δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη ισότητα και σε ένα ζήτημα οριοθέτησης δεν μπορεί να τεθεί ποτέ ζήτημα πλήρους αποκατάστασης της φύσης. Παρότι συγκεκριμένες γεωγραφικές ιδιομορφίες των θαλάσσιων περιοχών που πρέπει να οριοθετηθούν δύνανται να ληφθούν υπόψη από το Δικαστήριο, αυτές συνιστούν αποκλειστικά σχετικές περιστάσεις για το σκοπό αναγκαιότητας της προσαρμογής ή διόρθωσης της προσωρινής γραμμής οριοθέτησης.⁵³

Το Δικαστήριο στην *Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Νικαράγουα/Ονδούρας στην Καραϊβική (2007)*⁵⁴ παρατήρησε ότι και τα δύο μέρη είχαν προβάλει ένα σύνολο γεωγραφικών και νομικών παραγόντων αναφορικά με τη μέθοδο οριοθέτησης που θα έπρεπε να ακολουθήσει. Το Cape Gracias a Dios, η περιοχή όπου τελειώνει το εδαφικό σύνορο μεταξύ Νικαράγουα και Ονδούρας, είναι μία απότομα κυρτή εδαφική προβολή που συνορεύει με μία κοίλη ακτογραμμή σε κάθε πλευρά στο βόρειο και νοτιοδυτικό τμήμα. Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 και βάσει της ανωτέρω γεωγραφικής διαμόρφωσης το σύνολο των σημείων βάσης που θα επιλέγονταν σε κάθε πλευρά του ποταμού Coco στην άκρη του ακρωτηρίου θα ήταν καθοριστικό στην κατασκευή μιας γραμμής ίσης απόστασης ιδιαίτερα κατά την έξοδο της από την ακτή. Λόγω της εγγύτητας αυτών των σημείων βάσης μεταξύ τους οποιαδήποτε λάθος τοποθέτηση θα οδηγούσε σε δυσανάλογα αποτελέσματα κατά την χάραξη της γραμμής ίσης απόστασης. Αυτές οι γεωγραφικές και γεωλογικές δυσκολίες επιτείνονταν με την απουσία βιώσιμων σημείων βάσης στα οποία να καταλήγουν τα μέρη στο Cape Gracias a Dios. Βάσει αυτών των χαρακτηριστικών ήταν αδύνατον για το Δικαστήριο να επιλέξει σημεία βάσης και να χαράξει μία προσωρινή γραμμή ίσης απόστασης για την οριοθέτηση του ενιαίου θαλάσσιου συνόρου των παράκτιων ακτών των μερών.⁵⁵ Επιπλέον οποιαδήποτε σημεία και αν επιλέγονταν για την χάραξη της γραμμής ίσης απόστασης, η μορφολογία και ο ασταθής χαρακτήρας των σχετικών ακτών θα καθιστούσε τα συγκεκριμένα σημεία αβέβαια σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Για αυτούς τους λόγους το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι συντρέχει στην περίπτωση αυτή η εξαίρεση του άρθρου 15 της Σύμβασης ΔΘ 1982 περί συνδρομής ειδικών περιστάσεων εξαιτίας των οποίων δεν μπορούσε να εφαρμοστεί η ίση απόσταση. Το Δικαστήριο τάχθηκε υπέρ της μεθόδου της διχοτόμου, λόγω της μορφολογίας και της σχέσης μεταξύ των ακτών, η οποία θεωρείται ότι προσεγγίζει την μέθοδο της ίσης απόστασης. Θεώρησε ως καθοριστικούς παράγοντες την γεωγραφική μορφολογία της ακτής και τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής στο σημείο όπου καταλήγει το εδαφικό σύνορο. Αν το απαιτούν, άλλωστε, οι περιστάσεις το Δικαστήριο δύναται να προσαρμόσει την γραμμή προς επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος.⁵⁶

Τελικά η γραμμή οριοθέτησης ξεκινάει σε απόσταση 3ν.μ. από την ξηρά προς τη θάλασσα στο σημείο της διχοτόμου, συνεχίζει κατά μήκος της διχοτόμου έως το εξωτερικό όριο των 12ν.μ. της αιγιαλίτιδας ζώνης του Bobel Cay και περνά από την αιγιαλίτιδα ζώνη περιμετρικά στο νότιο τμήμα μέχρι τη μέση γραμμή της αλληλοεπικαλυπτόμενης αιγιαλίτιδας ζώνης των επίδικων νησιών. Η γραμμή οριοθέτησης συνεχίζει κατά μήκος της μέσης γραμμής μέχρι την αιγιαλίτιδα ζώνη του South Cay, η οποία στο μεγαλύτερο τμήμα της δεν συμπίπτει με αυτή του Edinburgh Cay (Νικαράγουα). Έπειτα η γραμμή ακολουθεί την κοιλότητα του εξωτερικού ορίου των 12ν.μ. αιγιαλίτιδας ζώνης του South Cay περιμετρικά στο νότιο τμήμα μέχρι να συνδεθεί με τη διχοτόμο, από όπου στη συνέχεια συνεχίζει έως το σημείο που συναντά την περιοχή όπου τα δικαιώματα συγκεκριμένων τρίτων κρατών δύνανται να θίγονται.⁵⁷

Σχετικά με τη σημασία που απέδωσαν τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα στη μέση γραμμής έχει υποστηριχθεί από μερίδα της θεωρίας, ότι το Δικαστήριο έχοντας ξεκινήσει από την πλήρη υποβάθμιση της μεθόδου της μέσης γραμμής, της οποίας η ισχύς είχε αμφισβητηθεί από κάθε είδους ειδικές και σχετικές περιστάσεις, αρχικά γεωλογικές και γεωφυσικές και στη συνέχεια γεωγραφικές, όπως η κατεύθυνση των ακτών ή η θέση των νησιών, το οδηγήθηκε να παραδεχτεί ότι ακόμη και η γεωγραφική διαμόρφωση των υπό οριοθέτηση περιοχών

⁵³ D.J. Harris, *Cases and Materials on International Law*, 6th ed. London 2004, σελ. 484-489

⁵⁴ Case concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras) (2007), www.icj.org

⁵⁵ Ibid. σελ. 75-76, παρ. 278-280

⁵⁶ Ibid. σελ.81, παρ. 298

⁵⁷ Ibid. σελ.90, παρ.320

αποτελούσε δεδομένο που δεν μπορούσε να αλλάξει και βάσει αυτής της πραγματικότητας προχώρησε στη χάραξη της μέσης γραμμής. Σε μία ιδιαίζουσα περίπτωση όπως αυτή του Κόλπου της Γουινέας το Δικαστήριο αποφάσισε ότι καμία σχετική περίπτωση δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη για τη μετατόπιση της γραμμής ίσης απόστασης.⁵⁸ Η ανωτέρω άποψη, ωστόσο, δεν δύναται να υποβαθμίσει τον καταλυτικό ρόλο των αρχών επιείκειας όπως παρουσιάζονται μέσα από ποικίλες ειδικές και σχετικές περιστάσεις, ως κυρίαρχων παραγόντων στη διαδικασία της οριοθέτησης προς επίτευξη ενός δίκαιου αποτελέσματος, υπαγορευόμενη από τα σχετικά άρθρα της Σύμβασης ΔΘ 1982.

XII. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ

Για την αρχή της ίσης απόστασης υπήρχε η αντίληψη ότι είναι υπέρτατη αρχή μεταξύ των άλλων αρχών οριοθέτησης στις θαλάσσιες ζώνες πρώτα απ' όλα επειδή στην περίπτωση των αντικείμενων κρατών η αρχή αυτή είναι έννοια εγγενής με την λογική του ισοδύναμου καταμερισμού και έτσι τείνει να εκφράζει καλύτερα την ιδέα της δίκαιης οριοθέτησης. Επιπλέον εξυπηρετεί καλύτερα τις απαιτήσεις της βεβαιότητας και της ασφάλειας δικαίου. Είναι ακόμη ένας παράγοντας που του έχει αποδοθεί εξέχουσα θέση στην πρακτική των κρατών καθώς και κατά στις διαπραγματεύσεις για την ακριβή οριοθέτηση συνόρων και ορίων.⁵⁹ Ασφαλώς, η αρχή ίσης απόστασης μπορεί να εφαρμόζεται στις θαλάσσιες οριοθετήσεις όπως και στις εδαφικές, αλλά δεν είναι αυτόματη κατά την εφαρμογή της. Η ίση απόσταση έχει μια συγκεκριμένη βαρύτητα που λειτουργεί στις περιπτώσεις αντικείμενων κρατών για να προβλέψει τουλάχιστον μία υποθετική μέση γραμμή με την εκκρεμότητα κάποιων άλλων συνόρων με συμφωνία ή διαιτησία. Όταν πρόκειται για αντικείμενες ακτές το δίκαιο της θαλάσσιας οριοθέτησης ενοποιείται κάτω από τον τριπλό κανόνα «συμφωνία-ίση απόσταση-ειδικές περιστάσεις». Συνεπώς όσον αφορά στις αντικείμενες ακτές χαράσσεται πρώτα η μέση γραμμή και σε δεύτερη φάση αξιολογούνται οι σχετικές περιστάσεις. Έτσι για πρώτη φορά στη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου υιοθετείται η διορθωτική προσέγγιση της επιείκειας (corrective equity approach) ως εθιμικό δίκαιο. Στην περίπτωση των παρακείμενων κρατών η ίση απόσταση δεν έχει την ίδια βαρύτητα, επειδή η οριοθέτηση μεταξύ κρατών με παρακείμενα εδαφικά σύνορα είναι περισσότερο πολύπλοκη, ωστόσο, η ίση απόσταση εξακολουθεί να έχει κεντρικό ρόλο στις διαπραγματεύσεις.

Αυτή η διαφοροποιημένη έμφαση στην ίση απόσταση στις περιπτώσεις αντικείμενων και παρακείμενων κρατών αντανακλάται στο άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Υφαλοκρηπίδα, η παρ. 1 του οποίου περιγράφει ότι στην περίπτωση αντικείμενων κρατών το σύνορο είναι η μέση γραμμή στην περίπτωση απουσίας συμφωνίας ή ειδικών περιστάσεων. Η παρ. 2 σχετικά με τα παρακείμενα κράτη δηλώνει ότι απουσία κάποιας συμφωνίας και εκτός και αν άλλη γραμμή δεν δικαιολογείται από ειδικές περιστάσεις το σύνορο πρέπει να καθορίζεται με την εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης.

Για τα κράτη με παρακείμενες ακτές υπήρχε η τάση των δικαστηρίων και επιτροπών να εφαρμόζουν την προσέγγιση επιείκειας που προσανατολίζεται στο αποτέλεσμα (result-oriented equity approach). Στην *Υπόθεση Κατάρ/Μπαχρέιν* (2001) το Δικαστήριο τόνισε ότι θα ακολουθήσει την ίδια προσέγγιση με αυτή της *Υπόθεσης Γροιλανδία/ Jan Mayen* (1993) και δέχτηκε για πρώτη φορά στην νομολογία του Δικαστηρίου την εφαρμογή της διορθωτικής προσέγγισης της επιείκειας (corrective equity approach), ως εθιμικό δίκαιο σε οριοθέτηση μεταξύ κρατών με παρακείμενες ακτές. Η *Υπόθεση Καμερούν/Νιγηρίας* (2002) επιβεβαίωσε την εγκυρότητα αυτής της προσέγγισης κατά την οριοθέτηση μεταξύ παρακείμενων ακτών. Στην *Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Νικαράγουα/Ονδούρας στην Καραϊβική* (2007) το Δικαστήριο σημείωσε ότι η νομολογία του Δικαστηρίου προβάλλει τους λόγους για τους οποίους η μέθοδος της ίσης απόστασης χρησιμοποιείται ευρέως στην πρακτική της θαλάσσιας οριοθέτησης. Έχει μια δεδομένη ουσιαστική σημασία εξαιτίας του επιστημονικού

⁵⁸ X. Δίπλα, Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών, τ. Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2003, σελ. 291-297

⁵⁹ Για την χρήση της ίσης απόστασης στην πρακτική των κρατών μέσα από συμφωνίες θαλάσσιας οριοθέτησης βλ. αναλυτικότερα το Κεφ.4° Προοδευτική ανάπτυξη του δικαίου της θαλάσσιας οριοθέτησης μέσα από τη νομολογία και την πρακτική των κρατών- εθιμικές προεκτάσεις στο δίκαιο της θαλάσσιας οριοθέτησης

της χαρακτήρα και την σχετική ευκολία εφαρμογής της. Ωστόσο η ίση απόσταση δεν έχει αυτόματα προτεραιότητα σε σχέση με τις άλλες μεθόδους οριοθέτησης και σε δεδομένες περιπτώσεις η συνδρομή παραγόντων μπορούν να την καταστήσουν ακατάλληλη.⁶⁰ Είναι χαρακτηριστικό ότι κανένα από τα μέρη δεν έθεσε ως βάση της επιχειρηματολογίας του στην υπόθεση αυτή τον ισχυρισμό μιας προσωρινής γραμμής ίσης απόστασης ως κατάλληλης μεθόδου οριοθέτησης.

XIII. ΟΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΩΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΣΗ ΓΡΑΜΜΗ

Όταν έγινε φανερό κατά τις εργασίες της Επιτροπής του διεθνούς δικαίου για το Δίκαιο της Θάλασσας το 1953 ότι η μέση γραμμή αποτελούσε τον κανόνα συζητήθηκε το ενδεχόμενο σε ορισμένες περιπτώσεις το γεωγραφικό περιβάλλον να καθιστά πιο πρόσφορη μία άλλη γραμμή οριοθέτησης. Ο κανόνας της ίσης απόστασης (μέση/πλάγια γραμμή), που συναντάται στο άρθρο 12 της Σύμβασης Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη και στο άρθρο 6 της ίδιας Σύμβασης για την Υφαλοκρηπίδα θα κινδύνευε να καταστεί σε ορισμένες περιπτώσεις ανενεργός χωρίς την συμπλήρωση αυτού με τη ρήτρα διαφυγής των ειδικών περιστάσεων, καθότι ήταν υπαρκτό το ενδεχόμενο σε ορισμένες περιπτώσεις το συγκεκριμένο γεωγραφικό περιβάλλον και οι ιδιομορφίες αυτού να καθιστούν πρόσφορη μία άλλη γραμμή οριοθέτησης. Σύμφωνα με τον κανόνα που εμπεριέχεται στα ανωτέρω άρθρα, ελλείψει συμφωνίας τα κράτη έπρεπε να ρυθμίσουν την οριοθέτηση με βάση την αρχή της ίσης απόστασης, η οποία μπορούσε να παρεκκλίνει, εάν αυτό ήταν απαραίτητο, λόγω ειδικών περιστάσεων. Οι ειδικές περιστάσεις που εμφανίζονται απόλυτα συνδεδεμένες με την αρχή της ίσης απόστασης λειτουργούν ως εξαίρεση στον κανόνα της ίσης απόστασης και αποσκοπούν να απαλύνουν την αυστηρή εφαρμογή της μέσης γραμμής και να επιτρέψουν την παρέκκλιση από αυτή στα σημεία εκείνα της οριοθέτησης όπου είναι απαραίτητη η συνδρομή τους. Η οριοθετική γραμμή προσαρμόζεται απλώς στις ειδικές απαιτήσεις του χώρου.

Ειδικότερα ως ειδικές περιστάσεις νοούνται ειδικά γεωμορφολογικά κυρίως στοιχεία της προς οριοθέτηση περιοχής τα οποία συνδέονται άμεσα με την εν λόγω περιοχή και εκτιμώνται κατά την οριοθέτηση ως στοιχεία του πραγματικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο πρέπει να γίνει αυτή σε περίπτωση που η εφαρμογή της αρχής ίσης απόστασης είναι δυνατόν να προκαλέσει ανισότητες πέρα από αυτές που προκύπτουν από τη γεωγραφία. Οι απλές περιστάσεις που παρουσιάζει μία περιοχή γίνονται «ειδικές» όταν η εφαρμογή μίας συγκεκριμένης μεθόδου οριοθέτησης είναι δυνατό να δημιουργεί ανισότητες. Η λειτουργία τους προϋποθέτει ότι χωρίς τη συνεκτίμησή τους το αποτέλεσμα της οριοθέτησης θα είναι άνισο και κατ' επέκταση μη δίκαιο. Παραδείγματα ειδικών περιστάσεων κατά την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου είναι η ναυσιπλοΐα, τα συμφέροντα αλιείας και εξαιρετικά γεωμορφολογικά δεδομένα. Ωστόσο η πρόσφατη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου τους απέδωσε ευρύτερο περιεχόμενο και ουσιαστικά τις εξίσωσε με τις σχετικές περιστάσεις του εθνικού δικαίου.

XIV. ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΑΡΧΗΣ ΙΣΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ

Στην απόφαση του 1969 το Διεθνές Δικαστήριο αρνούμενο τον εθνικό χαρακτήρα του άρθρου 6 δεν προχώρησε στην ανάλυση του συνδέσμου μεταξύ των δύο συστατικών του άρθρου -αρχή ίσης απόστασης και ειδικές περιστάσεις- πλην της προσπάθειάς του να μειώσει την κανονιστική ισχύ της αρχής της ίσης απόστασης εξαιτίας της επίδρασής της στην ιδέα των ειδικών περιστάσεων που σχετίζονταν με αυτή την αρχή. Ομοίως στην απόφασή του το 1982 σχετικά με την *Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης* το Δικαστήριο παρέμεινε σιωπηλό ως προς αυτό το θέμα εφόσον κατέστη αντιληπτό ότι το άρθρο 6 ήταν ανεφάρμοστο μεταξύ των μερών. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε «στις σχετικές περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την περιοχή». Αυτή η φράση περιέχονταν στην Ειδική Συμφωνία κατά την υποβολή της

⁶⁰ Case concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea, (Nicaragua v. Honduras) (2007), σελ. 74, παρ. 273, www.icj-cij.org

υπόθεσης στο Δικαστήριο και έγινε δεκτή όχι μόνο επειδή περιέχονταν στην ειδική συμφωνία αλλά επειδή ήταν ξεκάθαρο ότι κάτι που είναι λογικό και δίκαιο σε οποιαδήποτε υπόθεση πρέπει να συναρτάται με τις ιδιαίτερες περιστάσεις που το συνοδεύουν. Ίσως να μην υπάρχει κάποια ουσιώδης διαφορά μεταξύ των λέξεων ιδιαίτερες και συγκεκριμένες ή ακόμη και σχετικές ωστόσο η έκφραση της λέξης ειδικές ίσως είναι σημαντική ως μια περαιτέρω ένδειξη της απροθυμίας του Δικαστηρίου να διατυπώσει κάποιον κανόνα ή αρχή καθοριστικό κατά την οριοθέτηση.⁶¹

Το άρθρο 12 της Σύμβασης του 1958 για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη αποκαλύπτει ότι η ίση απόσταση και οι ειδικές περιστάσεις είναι στοιχεία που σχετίζονται με διαφορετικές πραγματικές καταστάσεις. Η μέθοδος της ίσης απόστασης χρησιμοποιείται σε περίπτωση απουσίας ειδικών περιστάσεων και δεν δύναται να εφαρμοστεί παρουσία τέτοιων περιστάσεων. Τα δύο στοιχεία είναι αμοιβαία αποκλειστικά έτσι ώστε να μη μπορεί να γίνει λόγος για κάποια ιεραρχία μεταξύ τους. Έγινε ωστόσο παραδεκτό ότι η διατύπωση του άρθρου 6 της Σύμβασης του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα (εκτός και αν κάποια οριοθετική γραμμή δεν αιτιολογείται από ειδικές περιστάσεις) έκανε φανερό, ότι η ίση απόσταση είναι ο κανόνας ενώ οι ειδικές περιστάσεις συνιστούν την εξαίρεση, η οποία αποτελούσε την πρόθεση των σχεδιαστών του άρθρου 6, άποψη που και το ίδιο το Δικαστήριο ασπάστηκε στην απόφαση του 1969 αναφερόμενο στην «εξαίρεση για χάρη των ειδικών περιστάσεων».

Σε αυτά τα επιχειρήματα θα μπορούσε να ειπωθεί ότι είναι με άλλα μέσα βέβαιο ότι οι συνήθεις περιπτώσεις που θα κρίνονταν με βάση τη μέθοδο της ίσης απόστασης είναι πιο συχνές από τις «εξαιρετικές» περιπτώσεις που δικαιολογούν την προσφυγή στον κανόνα των ειδικών περιστάσεων. Έγινε ακόμη προσπάθεια αντιμετώπισης του θέματος από την άποψη του δευτερεύοντος ρόλου των ειδικών περιστάσεων στις εκφάνσεις της ίσης απόστασης από το πεδίο της απόδειξης της παρουσίας ειδικών περιστάσεων στον υπό αμφισβήτηση χώρο. Μία κατάσταση θεωρείται συνήθης για τόσο διάστημα όσο το κράτος που αντιτίθεται στην προσφυγή της ίσης απόστασης δεν έχει αποδείξει την παρουσία των ειδικών περιστάσεων. Η δευτερεύουσα αυτή προσφυγή θα είχε αποτέλεσμα εφόσον το βάρος της απόδειξης των ειδικών περιστάσεων εναπόκειται στο κράτος που ισχυρίζεται την ύπαρξή τους.

Αυτή ωστόσο η ιδέα αντικρούστηκε από την απόφαση του δικαστηρίου *διαιτησίας για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας* της 30^{ης} Ιουνίου 1977. Η απόφαση αυτή αποτέλεσε σταθμό στο δίκαιο της οριοθέτησης χάρη στην προσπάθεια συμφιλίωσης από μέρους των διαιτητών μεταξύ του συμβατικού και του εθιμικού δικαίου της οριοθέτησης προς όφελος των ειδικών περιστάσεων του άρθρου 6 της Σύμβασης 1958 και με σκοπό της υποβάθμιση της μέσης γραμμής. Στην υπόθεση αυτή το διαιτητικό όργανο θεώρησε ότι οι ειδικές περιστάσεις αποτελούσαν έκφανση του κανόνα που σχετίζεται με την οριοθέτηση τόσο από την άποψη του άρθρου 6 όσο και από την άποψη του εθιμικού δικαίου και εφάρμοσε τα θεωρητικά του συμπεράσματα χωρίς διάκριση στις γεωγραφικές περιοχές που καλύπτονταν και δεν καλύπτονταν από αυτό το άρθρο. Με βάση αυτή την εξίσωση των γεωγραφικών περιοχών το δικαστήριο συμπέρανε ότι ο συνδυασμένος κανόνας της «ίσης απόστασης/ειδικών περιστάσεων» έδινε συγκεκριμένη έκφραση σε έναν γενικό κανόνα όπου με την απουσία κάποιας συμφωνίας το σύνορο μεταξύ κρατών που συνορεύουν στην ίδια υφαλοκρηπίδα πρέπει να καθορίζεται με βάση τις αρχές επιείκειας. Αυτός ο κατ' ουσία συνώνυμος χαρακτήρας της δίκαιης οριοθέτησης και των ειδικών περιστάσεων έχει σημαντικές επιπλοκές για την σύγκριση μεταξύ του κανόνα του άρθρου 6 και του κανόνα του εθιμικού δικαίου. Το Δικαστήριο τόνισε ότι δεν παρέβλεπε το γεγονός ότι τελικά στο άρθρο 6 η αρχή της ίσης απόστασης είχε μια υποχρεωτική ισχύ την οποία δεν έχει στον ίδιο βαθμό κάτω από τους κανόνες του εθιμικού δικαίου. Ωστόσο από την ενότητα του κανόνα του άρθρου συνήγαγε ότι, ακόμη και όταν το άρθρο αυτό εφαρμόζεται, το ερώτημα εάν η μέθοδος της ίσης απόστασης ή κάποια άλλη μέθοδος είναι κατάλληλη για την επίτευξη μιας δίκαιης οριοθέτησης είναι σε μεγάλο βαθμό ζήτημα εκτίμησης υπό το φως των γεωγραφικών και άλλων περιστάσεων. Αυτό χαλαρώνει την αυστηρότητα του κανόνα της ίσης απόστασης στον βαθμό που καθίσταται δύσκολο να γίνει κάποιος διαχωρισμός μεταξύ των συμβατικών και των

⁶¹ Ούτε η Τυνησία ούτε η Λιβύη ήταν συμβαλλόμενα μέρη στη σύμβαση της Γενεύης του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα. Για τον λόγο αυτό το άρθρο 1 της ειδικής συμφωνίας που συνάφθηκε στις 10 Ιουνίου 1977 δεν έκανε καμία αναφορά στην ανωτέρω σύμβαση και απλά ζητούσε από το Δικαστήριο «να λάβει υπόψη του τις αρχές επιείκειας και τις σχετικές περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την περιοχή καθώς και τις πρόσφατες τάσεις που είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται στην Τρίτη Συνδιάσκεψη για το Δίκαιο της Θάλασσας.

εθιμικών κανόνων. Και αυτό προέρχεται από την ίδια τη διαπίστωση του Δικαστηρίου ότι στις περιστάσεις της υπόθεσης οι δύο κανόνες οδήγησαν σε μεγάλο βαθμό στο ίδιο αποτέλεσμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: ΟΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ

Οι αρχές που αναγνωρίζονται ως επιεικείς και συνιστούν αντικείμενο επίκλησης τόσο από τα αντιτιθέμενα κράτη όσο και στα πλαίσια της δικαστηριακής πρακτικής είναι γενικής φύσης ως προς τον χαρακτήρα αρχές και οι πιο συχνά διατυπωμένες είναι οι εξής:⁶²

- α) η οριοθέτηση θα πρέπει να λαμβάνει χώρα με συμφωνία στη βάση του διεθνούς δικαίου⁶³
- β) η αρχή της μη καταπάτησης από το ένα μέρος της φυσικής προέκτασης του άλλου⁶⁴
- γ) η αρχή της αποφυγής στα πλαίσια του εφικτού κάθε αποκοπής της θαλάσσιας πρόσβασης των ακτών καθενός από τα αφορούντα κράτη⁶⁵
- δ) η οριοθέτηση θα πρέπει να λαμβάνει χώρα με την εφαρμογή των κριτηρίων της επιείκειας και με την χρήση πρακτικών μεθόδων που είναι σε θέση να διασφαλίσουν σε συσχετισμό με την γεωλογική διαμόρφωση της περιοχής και άλλες σχετικές περιστάσεις ένα δίκαιο αποτέλεσμα⁶⁶
- ε) υφίσταται η υπόθεση ότι η λύση επιείκειας είναι ένας ίσος διαχωρισμός μεταξύ των περιοχών υφαλοκρηπίδας των διάδικων κρατών που αλληλοκαλύπτονται.⁶⁷

Ι. ΤΡΟΠΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ ΣΕ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ-ΟΙ ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΩΣ ΚΙΝΗΤΡΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ

Οι σχετικές αρχές του γενικού Διεθνούς Δικαίου αποτελούνται από τις αρχές επιείκειας. Στην πραγματικότητα οι αρχές επιείκειας είναι αρχές και κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, όπως τόνισε το Διεθνές Δικαστήριο.⁶⁸ Παράλληλα, αυτές οι αρχές και οι κανόνες δύνανται να θεωρηθούν ότι παρέχουν μία δομή εντός της οποίας αναπτύσσονται οι τεχνικές της επιεικούς οριοθέτησης. Η ακριβής εφαρμογή των αρχών επιείκειας περιλαμβάνει την αναφορά σε σχετικές περιστάσεις ή παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη ή βοηθητικά κριτήρια (η ορολογία δύναται να ποικίλλει). Στις σχετικές περιστάσεις που αναγνωρίζονται από το διεθνές δίκαιο συμπεριλαμβάνονται:

- η γενική διαμόρφωση των ακτών των μερών
- με δεδομένη μία γεωγραφική κατάσταση μιας οιωδεί-ισότητας μεταξύ ενός αριθμού κρατών είναι αναγκαίο να μετριάστούν τα αποτελέσματα ενός συμπτωματικού ειδικού χαρακτηριστικού από το οποίο θα συνάγονταν μια αδικαιολόγητη διαφορετική προσέγγιση. Αυτές οι περιστάσεις προέκυψαν για να αποφευχθούν ή τουλάχιστον να μειωθούν τα αποτελέσματα μιας κοίλης ακτής, η θέση των νησιών του κράτους Α κοντά στις ακτές του κράτους Β και η εκκεντρική ευθυγράμμιση των μικρών νησιών που κείτονταν κοντά σε μία χερσόνησο. Σε ορισμένες περιπτώσεις η επήρεια ενός συνόλου νησιών μειώθηκε κατά το ήμισι, όταν η γεωγραφία δεν ήταν ιδιαίτερα εκκεντρική.
- η γεωλογική δομή του βυθού και η γεωμορφολογία του (ή τα χαρακτηριστικά της επιφάνειάς του)

⁶² I. Brownlie, *The Rule of Law in International Affairs*, M. Nijhoff 1998, I. Preliminary Topics σελ. 216

⁶³ Βλ. Σύμβαση ΔΘ 1982 άρθρο 83 παρ.1, *Υπόθεση Βόρειας Θάλασσας*, ICJ Reports(1969), σελ. 46-48, παρ. 85-87, σελ. 53, παρ. 101, *Υπόθεση για την Οριοθέτηση του Κόλπου του Maine*, ICJ Reports (1984) σελ. 292-3, παρ. 90, σελ. 299, παρ. 112, *Υπόθεση Λιβύης-Μάλτας* (1985) ICJ Rep. 1985 σελ.39, παρ. 46

⁶⁴ Βλ. *Υπόθεση Βόρειας Θάλασσας*, ICJ Reports(1969), σελ.46-47, παρ. 85, σελ. 53, παρ. 101, *Υπόθεση για την Οριοθέτηση του Κόλπου του Maine*, ICJ Reports (1984) σελ.312-313, παρ.157, *Υπόθεση Λιβύης-Μάλτας* (1985), ICJ Rep. (1985) σελ. 39, παρ. 46

⁶⁵ Βλ. *Υπόθεση Βόρειας Θάλασσας*, ICJ Reports(1969) σελ. 17-18, παρ. 8, *Υπόθεση για την Οριοθέτηση του Κόλπου του Maine*, ICJ Reports (1984) σελ. 298-299, παρ.110,σελ. 312-13, παρ. 157, σελ. 328, παρ. 196, σελ.335, παρ. 219, *Υπόθεση Γουινέας και Γουινέας-Μπισσάου*, 77 ILR σελ. 635-681, παρ.103

⁶⁶Βλ. *Υπόθεση για την Οριοθέτηση του Κόλπου του Maine*, ICJ Reports (1984) σελ. 299-300, παρ.112, *Υπόθεση Λιβύης-Μάλτας* (1985)σελ. 38-39, παρ. 45, σελ. 57, παρ. 79

⁶⁷ Βλ. *Υπόθεση Βόρειας Θάλασσας*, ICJ Reports(1969) σελ.36, παρ. 57, σελ. 52, παρ. 99, σελ. 53, παρ. 101, *Υπόθεση για την Οριοθέτηση του Κόλπου του Maine*, ICJ Reports (1984) σελ.300-301, παρ. 115, σελ.312-13, παρ. 157, σελ. 327-32, παρ. 195-210, *Υπόθεση Λιβύης-Μάλτας* (1985), ICJ Rep. (1985), σελ. 47, παρ. 62-3.

⁶⁸ *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας*, ICJ Reports 1969, σελ. 48-49, παρ. 88-90, σελ. 53, παρ.101

- η ανομοιότητα του μήκους των ακτών στην εν λόγω περιοχή
- ο γενικότερος γεωγραφικός σκελετός ή το γενικότερο πλαίσιο
- η συμπεριφορά των μερών καθώς και η de facto γραμμή οριοθέτησης ως αποτέλεσμα των διεκδικήσεων πετρελαίου στην περιοχή
- η αρχή της δίκαιης πρόσβασης στους φυσικούς πόρους της αμφιλεγόμενης περιοχής
- οι ανάγκες άμυνας και ασφάλειας των διαμαχόμενων κρατών
- τα ενδιαφέροντα ναυτιλίας των διαμαχόμενων κρατών
- η συνάφεια με το γενικό κριτήριο των κρατικών συνόρων.

Οικονομικοί παράγοντες που περιλαμβάνουν τη διαφορά πλούτου σε φυσικές πηγές έχουν εξαιρεθεί ως παράγοντες μη άμεσα σχετιζόμενοι με την οριοθέτηση, αφού ποικίλλουν από ώρα σε ώρα. Ωστόσο, το κρίσιμο κριτήριο της αποδοχής κάποιας αρχής φαίνεται να είναι η πιθανότητα κατά πόσο η συγκεκριμένη αρχή σχετίζεται με τη νομική ιδέα της υφαλοκρηπίδας.

Στις αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις του το ΔΔ έδωσε έμφαση στο γεγονός ότι θα έπρεπε να υπάρχει μία διαδικασία εξισορρόπησης όλων των αρμόζοντων παρατηρήσεων και ότι το εν προκειμένω βάρος θα έπρεπε να δοθεί στις ποικίλες αρχές και παράγοντες που διαφέρουν ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης. Μέσα από τις αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις του Διεθνούς Δικαστηρίου η επιείκεια χρησιμοποιήθηκε υπό την έννοια των θεωρήσεων της δικαιοσύνης, λογικής και πολιτικής, στοιχεία συχνά αναγκαία για την ορθή εφαρμογή των σαφώς θεμελιωμένων και αναγνωρισμένων κανόνων δικαίου. Από κάποια αυστηρή άποψη η επιείκεια δεν μπορεί να θεωρηθεί πηγή δικαίου αν και δύναται να αποτελεί παράγοντα σημαντικό στην διαδικασία λήψης μιας απόφασης. Η επιείκεια δύναται να διαδραματίσει ρόλο συμπληρωματικό κατά την εφαρμογή του νόμου ή ακόμη να αποτελέσει τμήμα δικαστικής αιτιολογίας.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο αυτές οι αρχές, οι οποίες δεν σχετίζονται με την επίλυση μιας διαφοράς ex aequo et bono, διαμορφώνουν ένα τμήμα του υπάρχοντος θετικού δικαίου. Συνιστούν ένα τμήμα του Διεθνούς Δικαίου εφαρμοζόμενες με αναφορά στις σχετικές περιστάσεις, οι οποίες χαρακτηρίζουν την περιοχή και πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα μια δίκαιη οριοθέτηση. Η πρακτική εφαρμογή των αρχών της επιείκειας συνήθως περιλαμβάνει τη χάραξη μιας οριοθετικής γραμμής και η μέθοδος που έχει επιλεγεί θα είναι η μέθοδος (ή ο συνδυασμός των μεθόδων) που θα παράγουν ένα επιεικές αποτέλεσμα. Οι μέθοδοι που διατίθενται περιλαμβάνουν μία μέση γραμμή, μία μέση γραμμή υποκειμένη στον παράγοντα της επιεικούς διόρθωσης, μία κατακόρυφη χάραξη προς τη γενική κατεύθυνση των ακτών, μία διχοτόμηση της γωνίας των γραμμών που εκφράζουν τη γενική κατεύθυνση των σχετικών ακτών, μία δημιουργία ζώνης κοινής εκμετάλλευσης.

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* το Δικαστήριο έπρεπε να καταφύγει στην διατύπωση των αρχών επιείκειας, όσον αφορά στην οριοθέτηση των παρακείμενων περιοχών της υφαλοκρηπίδας, ως συνέπεια της άποψής του ότι κανένας κανόνας του εθμικού ή συμβατικού δικαίου δεν περιορίζει τις ενέργειες των κρατών μερών της διαφοράς στην διαφορά στον πυθμένα της Βόρειας Θάλασσας. Το Δικαστήριο απέρριψε την αρχή της ίσης απόστασης που παρήγαγε παράλογα αποτελέσματα σε συγκεκριμένες γεωγραφικές καταστάσεις, όπως στην ακτή της Γερμανίας στη Βόρεια Θάλασσα. Επειδή δεν εφάρμοσε το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης δεν μπορούσε να κάνει αναφορά σε ειδικές περιστάσεις, ενώ η αναφορά στην ίδια απόφαση σε δίκαιες αρχές χωρίς συνεκτίμηση του γεωγραφικού περιβάλλοντος θα ήταν χωλή. Κατόπιν της απόρριψης της αρχής της ίσης απόστασης, πρόβαλε έντονη η αναζήτηση κριτηρίων που θα έμπαιναν στη θέση της. Το Δικαστήριο έκανε εκτενή αναφορά στις αρχές της επιείκειας. Αυτές οι αρχές περιλάμβαναν έναν συμβιβασμό μεταξύ των στοιχείων της γεωγραφίας και του ρόλου της επιείκειας στην τροποποίηση των γεωγραφικών συνεπειών. Για το λόγο αυτό το Δικαστήριο υιοθέτησε τον όρο σχετικές περιστάσεις, όρο που εισήγαγε το ίδιο. Έτσι η έννοια των σχετικών περιστάσεων καθιερώθηκε ως ευρύτερη εκείνης των ειδικών, αφού σχετικές περιστάσεις υπάρχουν σε όλες τις περιπτώσεις οριοθέτησης, ενώ ειδικές μόνο σε ορισμένες. Κατά το Δικαστήριο η αναφορά στην επιείκεια δεν υπονοεί ότι η λύση που δίνεται πρέπει να υπερβαίνει τους ισχύοντες κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Οι λύσεις σύμφωνα με την επιείκεια πρέπει να παραμένουν μέσα στα όρια των ισχυόντων κανόνων. Κατ' αυτό τον τρόπο γίνεται διαχωρισμός μεταξύ της έννοιας της επιείκειας που στηρίζεται σε κανόνες του Διεθνούς Δικαίου και αποβλέπει στην απόδοση μιας δίκαιης λύσεως μέσα από αυτούς τους κανόνες και στη δυνατότητα του Διεθνούς Δικαστηρίου όταν του ζητηθεί ρητά από τους διαδίκους να κρίνει ex aequo et bono οπότε μπορεί να υπερβεί τους καθιερωμένους κανόνες. Συνεπώς η επιείκεια δεν επιδιώκει να

ανασκεύασει τη φύση και δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ισότητα των διαδίκων κρατών ως προς την τελική οριοθέτηση των ζωνών της υφαλοκρηπίδας.⁶⁹ Έτσι οι σχετικές περιστάσεις εμφανίζονται μετά από τη διατύπωση των εφαρμοστέων αρχών και κανόνων του διεθνούς δικαίου και αναφέρονται απλώς ως παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την πορεία των διαπραγματεύσεων.⁷⁰ Στην πράξη η εφαρμογή των σχετικών περιστάσεων είναι αποφασιστική για την οριοθέτηση. Αυτή είναι ειδικότερα η περίπτωση, όταν το δικαστήριο έχει υιοθετήσει μία προσωρινή μέση γραμμή (όπως μεταξύ αντικείμενων ακτών) και ασχολείται με την διαδικασία της διόρθωσης ή της προσαρμογής της μέσης αυτής γραμμής.

Από την άλλη η ιδέα των ειδικών περιστάσεων έτσι όπως την εξέλαβε το διαιτητικό δικαστήριο στην απόφασή του για την *Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας (1977)* δεν διευρύνει μόνο τον κατάλογο των ειδικών περιστάσεων αλλά επαυξάνει και την αβεβαιότητα ως προς το περιεχόμενό τους. Δεν είναι μόνο το γεγονός ότι οι ειδικές περιστάσεις αντιφάσκουν ως προς την αναγκαιότητα χρήσης του κανόνα της ίσης απόστασης και συνεπώς επιτείνουν την σύγκρουση ως προς την λειτουργία τους. Δεν μπορεί να ειπωθεί ότι οι ειδικές περιστάσεις διαδραματίζουν ρόλο μόνο όταν η ίση απόσταση θα οδηγούσε σε σημαντική αδικία. Συνεπώς ο κατάλογος σχετικά με το τι θα μπορούσε να αποτελέσει ειδική περίπτωση δεν μπορεί να αποτελέσει παρά μόνο ένα σύνολο από παραδείγματα. Για παράδειγμα η διαμόρφωση των ακτών, η ύπαρξη ορυκτών αποθεμάτων ή διαύλων ναυτιλίας ή αλιείας εκτιμώνται ως ειδικές περιστάσεις, ενώ πολιτικές, οικονομικές ή δημογραφικές περιστάσεις δεν έχουν θεωρηθεί ως ειδικές περιστάσεις.

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* η επίκληση της Τυνησίας ως προς την σχετική ένδεια φυσικού πλούτου σε σχέση με τη Λιβύη απορρίφθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο. Το Δικαστήριο δέχτηκε ότι λόγοι ασφάλειας δύνανται να ληφθούν υπόψη σε έναν ρόλο υποδεέστερο σε σχέση με τα γεωγραφικά κριτήρια. Το Δικαστήριο διακήρυξε ότι οι εφαρμοστέοι κανόνες και αρχές του Διεθνούς Δικαίου που χρησιμοποιούνται στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης ήταν: 1) η οριοθέτηση πρέπει να λάβει χώρα σε συμφωνία με τις αρχές επιείκειας και λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις, 2) η εν λόγω περιοχή συνιστά μια μοναδική υφαλοκρηπίδα σαν να είναι η φυσική προέκταση της ξηράς και των δύο μερών, έτσι ώστε στην παρούσα υπόθεση κανένα κριτήριο οριοθέτησης περιοχών της υφαλοκρηπίδας δεν μπορεί να προέλθει από την αρχή της φυσικής προέκτασης ως τέτοιας και 3) υπό τις συγκεκριμένες γεωγραφικές περιστάσεις της υπόθεσης η φυσική δομή των περιοχών της υφαλοκρηπίδας δεν δύναται να προσδιορίσει μία δίκαιη γραμμή οριοθέτησης.

Η επιείκεια στο παρόν πλαίσιο περικλείεται στο άρθρο 38 παρ. 1 του Καταστατικού και όχι στο άρθρο 38 παρ. 2 το οποίο προβλέπει ότι: «αυτή η ρύθμιση δεν δύναται να βλάψει την εξουσία του Δικαστηρίου να αποφασίζει σε μία υπόθεση *ex aequo et bono*, αν τα μέρη συμφωνούν σε αυτό». Η δύναμη μιας απόφασης που έχει ληφθεί *ex aequo et bono* περιλαμβάνει στοιχεία συμβιβασμού και συμφιλίωσης, ενώ η επιείκεια από την αγγλική άποψη εφαρμόζεται ως μέρος της συνήθους δικαιοδοτικής λειτουργίας. Ορισμένες φορές η επιείκεια θεωρείται ισοδύναμη των γενικών αρχών του δικαίου.⁷¹ Αναφορικά με τον θεμελιώδη ρόλο της επιείκειας ως γενικής αρχής του δικαίου έχουν διατυπωθεί δύο ξεχωριστές απόψεις. Η μία λαμβάνει υπόψη τη διορθωτική προσέγγιση της επιείκειας (*corrective equity approach*), της οποίας ο ρόλος είναι να μειώσει την αυστηρότητα του νόμου μετριάζοντας τα αποτελέσματα της εφαρμογής του κανόνα δικαίου σε συγκεκριμένες περιστάσεις, στις οποίες η αυστηρή εφαρμογή του κανόνα δικαίου θα οδηγούσε σε αδικία. Η εφαρμογή συνεπώς της επιείκειας θα συνεπάγονταν την τροποποίηση του γενικού κανόνα δικαίου, αν αυτό απαιτείται από συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης. Πολλοί σχολιαστές πιστεύουν ότι η εφαρμογή της αρχής της ίσης απόστασης εκφράζει αυτόν τον γενικό κανόνα. Υπό μία άλλη προσέγγιση η επιείκεια λαμβάνει έναν πιο αυτόνομο ρόλο, αφού λειτουργεί ως αναπόσπαστο τμήμα του Διεθνούς Δικαίου. Θεωρείται συνεπώς μια γενική αρχή που εφαρμόζεται άμεσα ως κανόνας δικαίου.⁷²

⁶⁹ *North Sea Continental Shelf Case (1969)*, ICJ Rep. 1969, σελ. 49-50, παρ. 91

⁷⁰ *Ibid.*, σελ. 53-54, παρ. 101

⁷¹ I. Brownlie, *The Rule of Law in International Affairs*, M. Nijhoff 1998, I. Preliminary Topics σελ. 25-26

⁷² L.D.M. Nelson, *The Roles of Equity in the Delimitation of Maritime Boundaries*, 84 *II AJIL* 837 (1990), σελ. 838-839

Σύμφωνα με το Τμήμα του Δικαστηρίου που επιλήφθηκε στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση του Κόλπου του Maine (1984)*, δεν έχει καταστεί δυνατό να υπάρξει κάποιος συστηματικός ορισμός των αρχών επιείκειας εξαιτίας της υψηλής ποικιλίας ως προς την δυνατότητα προσαρμογής τους σε διαφοροποιημένα συγκεκριμένες καταστάσεις. Το ουσιώδες στοιχείο είναι ότι: οι αρχές υπό αμφισβήτηση δεν συνιστούν από μόνες τους κανόνες δικαίου ώστε να είναι κατά συνέπεια υποχρεωτικές σε διαφορετικές καταστάσεις, αλλά είναι λογικά ή δίκαια κριτήρια και αυτό που απαιτεί το διεθνές δίκαιο είναι η προσφυγή σε κάθε περίπτωση στο συγκεκριμένο κριτήριο ή η εξισορρόπηση μεταξύ διαφορετικών κριτηρίων να είναι η πιο κατάλληλη στη συγκεκριμένη περίπτωση. Συνεπώς οι αρχές επιείκειας δεν εντάσσονται ως απαρέγκλιτοι κανόνες δικαίου στην νομική κανονιστική διάρθρωση, αφού το δίκαιο χωρίς να προσδιορίζει και να οριοθετεί τις αρχές της επιείκειας προωθεί την ιδέα του δικαίου αποτελέσματος.

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας (1985)* το Δικαστήριο εγκαταλείποντας τον βυθό και το υπέδαφος της θάλασσας και προσφεύγοντας στην γεωγραφία εισήγαγε στην διαδικασία της οριοθέτησης την διερεύνηση των σχετικών περιστάσεων της περιοχής, οι οποίες κλήθηκαν να βοηθήσουν, ώστε να επιτευχθεί μία δίκαιη οριοθέτηση. Στις σχετικές περιστάσεις, τις οποίες διερεύνησε το Δικαστήριο, εντάσσονταν η προς οριοθέτηση περιοχή σε σχέση με τα τμήματα της υφαλοκρηπίδας τα οποία εκτείνονταν ανοιχτά των ακτών των δύο κρατών, λαμβάνοντας υπόψη το μέλημα να μη θιγούν δικαιώματα τρίτων κρατών, η αλλαγή στη γενική κατεύθυνση της ακτής και η σιωπηρή αποδοχή από μέρος των δύο κρατών μιας *de facto* γραμμής εντεύθεν της οποίας τα δύο μέρη ήταν ελεύθερα να παραχωρήσουν άδειες για εκμετάλλευση και εξερεύνηση πετρελαίου και υγραερίου βάσει ενός *modus vivendi* που είχε προτείνει η Ιταλία το 1919. Το Δικαστήριο ξεκαθάρισε ότι προκειμένου να συνυπολογισθεί ένας παράγοντας ως σχετική περίσταση αυτός έπρεπε να σχετίζεται είτε με τη βάση του τίτλου του παράκτιου κράτους είτε με διάφορους ισχυρισμούς των κρατών ως προς την απονομή περιοχών του βυθού.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το διαιτητικό όργανο στην *Υπόθεση Γουινέας/Γουινέας-Μπισσάου (1985)* και το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση Λιβύης/Μάλτας (1985)* απέρριψαν τα επιχειρήματα ασφάλειας και άμυνας των μερών ως σχετικές περιστάσεις. Το Διεθνές Δικαστήριο παραδέχτηκε ότι οι θεωρήσεις ασφάλειας δεν θεωρούνταν άσχετες με την ιδέα της υφαλοκρηπίδας, αλλά θεώρησαν ότι η γραμμή οριοθέτησης δεν ήταν τόσο κοντά στην ακτή κάθε μέρους, ώστε να θέτει ζητήματα ασφάλειας, ως μία ιδιαίτερη περίπτωση σε αυτή την υπόθεση.

Το ΔΔ στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης της Θαλάσσιας Περιοχής μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen (1993)* αναφερόμενο στην έννοια των ειδικών και σχετικών περιστάσεων επισήμανε ότι: «μολονότι πρόκειται για κατηγορίες που διαφέρουν ως προς την καταγωγή τους και την ονομασία τους θα υπάρξει αναπόφευκτα μια τάση προς την εξομίωση μεταξύ των ειδικών περιστάσεων του άρθρου 6 της Σύμβασης 1958 και των σχετικών περιστάσεων του εθιμικού δικαίου δεδομένου ότι αμφότερες σκοπεύουν στο να καταστήσουν δυνατή την επίτευξη μιας δίκαιης λύσης».

Στην *Υπόθεση δικαιοδοσίας αλιείας Ηνωμένου Βασιλείου κατά Ισλανδίας (1994)* το Διεθνές Δικαστήριο υπογράμμισε τα στοιχεία μιας δίκαιης λύσης των διαφορών σχετικών με τα αλιευτικά δικαιώματα και κατηύθυνε τα μέρη να διαπραγματευθούν αναλόγως. Στην πρακτική του Δικαστηρίου τα ακόλουθα στοιχεία έχουν αναγνωριστεί ως σχετικές ή ειδικές περιστάσεις:

α) ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ

Όπως σημείωσαν κάποιοι αντιπρόσωποι στην συνδιάσκεψη της Γενεύης, υπό μία ευρεία έννοια όλες οι ειδικές περιστάσεις είναι γεωγραφικές περιστάσεις. Όπως πρόβαλε η Γερμανία στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)* ειδικές περιστάσεις είναι πάντα παρούσες όταν η κατάσταση παρουσιάζει αξιοσημείωτες αποκλίσεις από μία συνήθη περίπτωση. Ο παράγοντας της γεωγραφικής διαμόρφωσης των ακτών των μερών εμφανίστηκε στην υπόθεση αυτή ως συνέπεια της πρότασης ότι ο τίτλος εξαρτάται από τον χαρακτηρισμό του καθεστώτος ενός κράτους ως παράκτιου. Όπως τόνισε το Δικαστήριο στην παρ. 96 της απόφασής του, είναι απαραίτητο να εξεταστεί στενά η γεωγραφική ιδιομορφία της περιοχής του κράτους που πρέπει να οριοθετηθεί. Παρότι η ιδέα ότι οι ιδιομορφίες της γεωγραφίας μπορούσαν να συνιστούν ειδικές περιστάσεις δεν σχολιάστηκε από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου κατά τον σχεδιασμό του άρθρου 6, αυτή ήταν η άποψη που κυριάρχησε στο

δαιοδικαστήριο στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)*. Υπό μία έννοια το δαιοδικαστικό όργανο τόνισε ότι το ζήτημα έγκειτο στο γεγονός, εάν η εγγύτητα των νησιών Channel στη Γαλλία συνιστούσε μία ειδική περίπτωση που υποδείκνυε απόκλιση ή διαφοροποίηση από τη μέθοδο της ίσης απόστασης κατά την οριοθέτηση. Όταν αναφερόταν σε αυτό το θέμα, στη συνέχεια, τόνισε ότι η παρουσία των νησιών κοντά στην γαλλική ακτή μπορούσε να οδηγήσει σε μία ουσιώδη συρρίκνωση της περιοχής, η οποία σε διαφορετική περίπτωση θα περιέχονταν στην Γαλλική Δημοκρατία, και έτσι αναζήτησε μια μέθοδο οριοθέτησης, η οποία κατά κάποιον τρόπο αποκαθιστούσε την αδικία. Όπως συμπλήρωσε δεν είχε σημασία αν το θέμα ετίθετο κάτω από το άρθρο 6 ή κάτω από το εθνικό δίκαιο, αφού η παρουσία των ανωτέρω νησιών κοντά στην γαλλική ακτή έπρεπε να θεωρηθεί *prima facie* ως στοιχείο που θεμελιώνει μία ειδική περίπτωση.

Γεωγραφικά, γεωλογικά και γεωμορφολογικά επιχειρήματα τονίστηκαν από τα μέρη και στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)*. Στα επιχειρήματα αυτά το Δικαστήριο θεώρησε τους γεωγραφικούς παράγοντες ως περιστάσεις που θα πρέπει να αξιολογηθούν από την άποψη της επιείκειας. Από τη στιγμή που ο γεωγραφικός συσχετισμός μεταξύ ακτής και βυθού είναι η βάση για την κτήση από το παράκτιο κράτος του νομικού του τίτλου πάνω στην υφαλοκρηπίδα οι ακτές κάθε μέρους θα έπρεπε να συνιστούν την αφετηρία από την οποία πρέπει κάποιος να ξεκινήσει προκειμένου να διαβεβαιώσει την έκταση των υπόγειων ζωνών που αντιστοιχούν στο κάθε μέρος και εκτείνονται σε μία κατεύθυνση προς τη θάλασσα καθώς και σε σχέση με γειτονικά κράτη που βρίσκονται είτε σε μία παρακείμενη είτε σε μία αντικείμενη θέση⁷³. Ωστόσο δεν είναι το σύνολο της ακτής σχετικό προς αυτό τον σκοπό. Επεκτάσεις τμημάτων του βυθού της ακτής που δεν δύνανται να υπερκαλύψουν επεκτάσεις της ακτής των άλλων μερών πρέπει να αγνοηθούν. Το Δικαστήριο προχώρησε στα γεωγραφικά επιχειρήματα που παρουσιάστηκαν και περιλάμβαναν την παρουσία νησιών, νησίδων, την εκδήλωση βαθυμετρικών καμπύλων στην φυσική και γεωλογική δομή της περιοχής, την ασυμμετρία μιας ακτογραμμής συγκρινόμενη με την σχετική συμμετρία μιας άλλης.

Τα γεωγραφικά κριτήρια κρίθηκαν αποφασιστικής σημασίας και στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)* μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά πάνω στα πλούσια αλιευτικά πεδία και στις πηγές πετρελαίου του Georges Bank.⁷⁴ Το κύριο αντικείμενο της διαφοράς αφορούσε συγκρουόμενες διεκδικήσεις των δύο κρατών στους πόρους του πλούσιου αλιευτικού πεδίου του Georges Bank που βρίσκεται μέσα στον Κόλπο του Maine. Σύμφωνα με το Τμήμα η οριοθέτηση πρέπει να γίνεται με συμφωνία μέσα από καλόπιστες διαπραγματεύσεις και με την πραγματική πρόθεση να επιτευχθεί ένα θετικό αποτέλεσμα. Στην περίπτωση κατά την οποία δεν επιτυγχάνεται συμφωνία, η οριοθέτηση πρέπει να γίνεται με τη μεσολάβηση τρίτου προικισμένου με την απαραίτητη αρμοδιότητα. Η οριοθέτηση πρέπει να συμφωνεί με τις αρχές της επιείκειας και να ακολουθεί πρακτικές μεθόδους που μπορούν να εξασφαλίσουν ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Προς το σκοπό αυτό πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η γεωγραφική διαμόρφωση και άλλες σχετικές περιστάσεις. Κρίθηκε ακόμη ότι η γραμμή οριοθέτησης εξαρτάται από τη μορφολογία της ακτής του Κόλπου του Maine.⁷⁵ Το Τμήμα θεώρησε ότι στις κοινωνικοοικονομικές καταστάσεις, όπως η εξάρτηση από την αλιεία, οι εξαγωγές και η επιστημονική έρευνα, δύναται να προσδοθεί πολιτικός και οικονομικός χαρακτήρας, αλλά αυτό μπορούσε να συμβεί μόνο όταν το Τμήμα είχε προχωρήσει στην χάραξη μιας γραμμής οριοθέτησης στη βάση αυτών των κριτηρίων. Στη συγκεκριμένη φάση το Τμήμα μπορούσε να ρίξει το βάρος σε άλλα κριτήρια σε συνάφεια με τον κανόνα δικαίου που μπορούσαν να ληφθούν υπόψη για τη διασφάλιση επίτευξης ενός δίκαιου αποτελέσματος. Στη συνέχεια και ελέγχοντας όλες αυτές τις σχετικές περιστάσεις θα ακολουθούσε επαλήθευση όλων των σχετικών περιστάσεων του δίκαιου διαχωρισμού του Georges Bank.⁷⁶ Όπως και στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας (Τυνησίας/Λιβύης) 1982*, η ιδέα της φυσικής προέκτασης δεν θεωρήθηκε αναγκαία ούτε και η γεωλογική και φυσική δομή της περιοχής και των φυσικών της πόρων. Στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine* η περιφρόνηση των τελευταίων

⁷³ *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)*, ICJ 1982, σελ. 64, παρ. 73

⁷⁴ Το Georges Bank θεωρείται ένα από τα πλουσιότερα αλιευτικά πεδία του κόσμου και θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους προμηθευτές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Η περιοχή του κόλπου υπήρξε αντικείμενο διαμάχης για δεκαετίες.

⁷⁵ ICJ Rep 1984, σελ. 330, παρ. 205

⁷⁶ Thomas J. Trend, *Maritime Delimitation and the Gulf of Maine Case: A Guide for the Future or merely "Slicing the Pie?"*, 12 *Southern Illinois University Law Journal* 599 (1988), σελ.604-605

στοιχείων οφείλονταν στην εντολή του Τμήματος, η οποία ήταν να δημιουργήσει ένα κοινό διαχωριστικό όριο για την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ. Για να επιτευχθεί αυτό το Τμήμα όφειλε να βασιστεί σε ουδέτερα κριτήρια, όπως σε στοιχεία μη συνδεδεμένα ιδιαίτερα με την πρώτη ή την τελευταία θαλάσσια ζώνη. Κατέφυγε σε γεωγραφικούς παράγοντες που έπαιζαν κυρίαρχο ρόλο.⁷⁷ Στην υπόθεση αυτή οι ΗΠΑ όπως και ο Καναδάς επηρεαζόμενες από τη στάση του Δικαστηρίου συνειδητοποίησαν, ότι ο βυθός του Κόλπου συνιστούσε μια μοναδική και ομοιόμορφη, ενιαία υφαλοκρηπίδα⁷⁸ και ότι το Northeast Channel δεν αποτελούσε κάποιο γεωλογικά σημαντικό χαρακτηριστικό του βυθού. Το Τμήμα ανέπτυξε τη θέση ότι το Northeast Channel συνιστούσε ένα αναγνωρίσιμο όριο στο θαλάσσιο περιβάλλον. Κατά συνέπεια παρότι δεν αρνήθηκε ότι μία γραμμή οριοθέτησης μπορούσε να ακολουθήσει ένα ευδιάκριτο φυσικό σύνορο, έλαβε την θέση ότι σε αυτή την υπόθεση δεν υπήρχαν επαρκώς σημαντικοί γεωλογικοί, γεωμορφολογικοί, οικολογικοί ή άλλοι παράγοντες προφανείς και αδιαμφισβήτητοι ώστε να αντιπροσωπεύουν ένα μοναδικό, αδιάσειστο φυσικό σύνορο.⁷⁹

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην *Υπόθεση Λιβύης/Μάλτας (1985)* το Διεθνές Δικαστήριο απέρριψε τον παράγοντα της φυσικής προέκτασης σε σχέση με όλους τους ισχυρισμούς υφαλοκρηπίδας εντός της ζώνης των 200ν.μ. Ο παράγοντας του γενικότερου γεωγραφικού πλαισίου εντός του οποίου η οριοθέτηση θα λάβει χώρα που εισήχθη από το Δικαστήριο στην υπόθεση αυτή είναι προβληματικός και η προσφυγή σε αυτόν οδηγεί στον κίνδυνο του υποβιβασμού συγκεκριμένων ακτών για χάρη άλλων ακτών.⁸⁰ Το Δικαστήριο απορρίπτοντας τον ισχυρισμό της Λιβύης σχετικά με την υπεροχή του μεγέθους της σε σχέση με την Μάλτα σημείωσε ότι δεν μπορούσε να τον αποδεχτεί ως μία σχετική περίπτωση, αφού το μέγεθος της χώρας δεν θεωρήθηκε ποτέ ως η βάση του τίτλου για τα δικαιώματα της υφαλοκρηπίδας. Η ικανότητα απόκτησης δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας δεν προέρχεται από το μέγεθος της ξηράς αλλά από την κυριαρχία επί της ξηράς. Ιδιαίτερα από την θαλάσσια πρόσωση της ξηράς, από το παράκτιο άνοιγμα που αυτή η εδαφική κυριαρχία ενεργοποιεί τα δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα. Συνεπώς η ιδέα του παρακείμενου όπως μετριέται με βάση την απόσταση βασίζεται αποκλειστικά στην ακτογραμμή και όχι στο μέγεθος της ξηράς».⁸¹

Στην *Υπόθεση του νησιού Jan Mayen (1993)* το Δικαστήριο χρησιμοποίησε προσωρινά τη γραμμή ίσης απόστασης που βασίζονταν αυστηρά στην γεωγραφία των ακτών προτού εξετάσει άλλους παράγοντες που του παρείχαν βάση για την προσαρμογή της προσωρινής γραμμής. Τόσο στην υπόθεση αυτή όσο και στην *Υπόθεση των νησιών St. Pierre et Miquelon (1992)* δόθηκε έμφαση στις σχετικές παράκτιες όψεις αυτών των νησιών παρά στο ουσιαστικά μικρότερο μήκος τους σε σχέση με τις απέναντι ακτές. Οι αποφάσεις έμειναν ανεπηρέαστες από το σχετικό μέγεθος, τον πληθυσμό και την οικονομία των νησιών. Ομοίως το μικρό νομικό καθεστώς των νησιών St. Pierre et Miquelon δεν θεωρήθηκε εμπόδιο στις θαλάσσιες αποδόσεις.

Στην *Υπόθεση Οριοθέτησης Καμερούν/Νιγηρίας (2002)* το πρώτο γεωγραφικό στοιχείο που διερεύνησε το Δικαστήριο ήταν η κοιλότητα του κόλπου της Γουνιέας και των ακτών του Καμερούν ειδικότερα. Το Δικαστήριο δεν αρνήθηκε, ότι η κοιλότητα των ακτών μπορούσε να αποτελέσει μια σχετική περίπτωση, ωστόσο, τόνισε ότι αυτή η περίπτωση συνέτρεχε όταν η εν λόγω κοιλότητα βρισκόταν εντός της προς οριοθέτηση περιοχής. Στη συγκεκριμένη περιοχή το Δικαστήριο παρατήρησε ότι τα τμήματα της ακτογραμμής προς οριοθέτηση δεν παρουσίαζαν κάποια ιδιαίτερη κοιλότητα. Κατά συνέπεια στην παρούσα υπόθεση η μορφολογία των ακτών ως σχετική περίπτωση απορρίφθηκε από το Δικαστήριο. Επιπλέον πέραν της κοιλότητας μιας ακτής το Δικαστήριο διερεύνησε και άλλα γεωγραφικά χαρακτηριστικά (μία έλλειψη αναλογικότητας μεταξύ της ακτής ενός κράτους με την περιοχή της ζώνης κυριαρχίας του και την επίδραση των νησιών) καθώς και το δικαίωμα άντλησης πετρελαίου ως σχετικούς παράγοντες, όμως, δεν διαπίστωσε ότι κάποιος από αυτούς είχε άμεση επίδραση, ώστε να οδηγήσει στη μετατόπιση της μέσης γραμμής.

Από τη στιγμή που η εξέλιξη του δικαίου έδωσε τη δυνατότητα σε ένα κράτος να ισχυριστεί, ότι η υφαλοκρηπίδα που του αναλογεί εκτείνεται σε έκταση έως 200 ν.μ. από την ακτή του, οποιαδήποτε κι αν είναι τα γεωλογικά χαρακτηριστικά του αντίστοιχου βυθού και

⁷⁷ Χ. Δίπλα, Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών, τόμος Α', εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα 2003, σελ. 262-289

⁷⁸ ICJ Reports 1984, 274, παρ. 50

⁷⁹ Ibid. σελ. 92, παρ. 56

⁸⁰ ICJ Reports 1985, σελ. 50, παρ. 69 και σελ. 52, παρ. 73

⁸¹ Ibid σελ. 41 παρ. 49

υπεδάφους δεν υπάρχει λόγος να αποδοθεί κάποιος ρόλος στους γεωλογικούς ή γεωφυσικούς παράγοντες εντός αυτής της έκτασης είτε προς επαλήθευση του νομικού τίτλου των σχετιζόμενων κρατών είτε προς την κατεύθυνση μιας διαδικασίας οριοθέτησης υπό το πρίσμα των συγκεκριμένων παραγόντων.

Οι γεωγραφικές θεωρήσεις δεν συνιστούν οπωσδήποτε τον μοναδικό παράγοντα που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εξισορρόπηση των αρχών επείκειας. Ωστόσο, έχουν περισσότερο βαρύνουσα θέση από τους υπόλοιπους σε σημείο που το δίκαιο αποτέλεσμα που πρέπει να επιτευχθεί δεν είναι παρά η χάραξη μιας γραμμής σε μια επαρκή απόσταση και από τις δύο ακτές προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος στα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα των μερών.

β) ΚΟΙΝΑ ΟΡΥΚΤΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ/ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ/ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Στις αρχικές διαφωνίες στην Επιτροπή διεθνούς δικαίου η προσοχή στράφηκε στην πιθανότητα των ορυκτών αποθεμάτων να υπερκαλύπτουν μία γραμμή ίσης απόστασης και στην δυνατότητα αυτό να μπορούσε να αποτελέσει μία περίπτωση που απαιτούσε την τροποποίηση ή την μετατόπιση της γραμμής ίσης απόστασης. Ο Gidel παρατήρησε ότι στην περίπτωση των αποθεμάτων πετρελαίου ο βασικός στόχος θα έπρεπε να είναι η διατήρηση της ενότητας του αποθέματος. Η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της αυτό το στοιχείο και παρότι τονίστηκε στην Συνδιάσκεψη της Γενεύης δεν έπαιξε κανένα ρόλο στις επιμέρους διαφωνίες. Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* το Δικαστήριο ανέφερε την ενότητα των φυσικών πόρων ως παράγοντα που πρέπει να ληφθεί υπόψη στις διαπραγματεύσεις μεταξύ των μερών, πάντως δεν κατέστη σαφές εάν αυτό θεωρήθηκε με κάποιον τρόπο ότι συνιστά μία ειδική περίπτωση, και όχι απλώς ένα στοιχείο του πραγματικού περιβάλλοντος.⁸² Ο δικαστής Ammoun στη δισταμένη γνώμη του στην ανωτέρω υπόθεση τόνισε ότι «αν η διατήρηση της ενότητας ενός αποθέματος είναι θέμα που πρέπει να απασχολήσει τα μέρη, αυτά πρέπει να ασχοληθούν με αυτή με την σύναψη κάποιας προαιρετικής συμφωνίας». Με αυτό τον τρόπο θα αποφεύγονταν ένας επιτακτικός κανόνας πάνω σε αυτό το ζήτημα.

Η μόνη περίπτωση που η ύπαρξη ορυκτών αποθεμάτων μπορούσε να θεωρηθεί ως ειδική περίπτωση θα ήταν όταν τα ενδιαφέροντα πάνω στο ορυκτό απόθεμα είχαν αναπτυχθεί ανεξάρτητα από την υφαλοκρηπίδα. Εάν μία χώρα που έκανε έρευνες, εύρισκε πετρέλαιο και άνοιγε ένα φρεάτιο σε μία περιοχή που βρίσκεται στη λάθος μεριά της γραμμής ίσης απόστασης, παρότι bona fide αυτό δεν μπορούσε να γίνει αντιληπτό εκείνη τη στιγμή, δύναται η χώρα αυτή να προβάλει κάποιο ισχυρισμό σχετικά με τη συγκεκριμένη ενέργεια που να θεμελιώνεται στις ειδικές περιστάσεις. Ίσως ακόμη ισχυρότερη είναι η περίπτωση ενός κράτους που θέτει έναν ισχυρισμό σε καθιστικά αλιεύματα. Ωστόσο, στην περίπτωση αυτή οι ειδικές περιστάσεις δύναται να είναι μια παράφραση της περίπτωσης των παραχωρημένων δικαιωμάτων, των οποίων η αυθεντικότητα προέρχεται από άλλες αρχές του δικαίου. Στις προτεινόμενες λύσεις μέσα από την πρακτική των κρατών που παρουσιάστηκαν συμπεριλαμβάνονταν μία πρόβλεψη για κοινή επιχείρηση ή συνδυασμένη εκμετάλλευση με κατά το ήμισι διαχωρισμό του εισοδήματος ή του εξορυχθέντος πετρελαίου, μία δίκαιη διανομή, όταν μέρος του αποθέματος περιέχεται αποκλειστικά σε υγρή μορφή ή σε τμήμα μόνο της διαχωρισμένης περιοχής, μία αποτελεσματική εξόρυξη και διανομή υποκειμένη σε συμφωνία ή σε διαιτησία σε περίπτωση αθέτησης της συμφωνίας κ.α.

Αυτές οι διαφορετικές λύσεις στο ερώτημα των κοινών ορυκτών αποθεμάτων απέτρεψαν την τροποποίηση του συνόρου και συνεπώς δεν συνηγορούν υπέρ της θεώρησης τέτοιων αποθεμάτων ως ειδική περίπτωση με το συγκεκριμένο νόημα της έκφρασης αυτής στο άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 ή μέσα από το εθιμικό δίκαιο. Παρότι το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησία/Λιβύη (1982)* ήταν προετοιμασμένο να αξιολογήσει την παρουσία των κοιτασμάτων πετρελαίου στην προς οριοθέτηση περιοχή ως στοιχείο που έπρεπε να ληφθεί υπόψη στην διαδικασία της εξισορρόπησης όλων των σχετικών παραγόντων προκειμένου να επιτευχθεί ένα δίκαιο αποτέλεσμα ανάλογα με τους παράγοντες, έκρινε ότι οι de facto διαχωριστικές γραμμές των ενεργών λιβυανών και τυνησιακών δικαιωμάτων αντλήσεως πετρελαίου στην περιοχή δεν είχαν κάποια αντανάκλαστική επίδραση σε μία δίκαιη λύση.⁸³

⁸² ICJ Rep. 1969, σελ. 52 παρ. 97

⁸³ ICJ Reports 1982, σελ. 83-84, παρ. 117-118

Η απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου στην *Υπόθεση Γροιλανδίας/Jan Mayen*(1993) αποκάλυψε ότι η αξία της σταθερότητας πρέπει να έρχεται σε εξισορρόπηση σε σχέση με την δύναμη των εμπλεκόμενων κρατών να αποφασίσουν κατά πόσο τα ίδια θα δεσμευθούν σε μία συγκεκριμένη γραμμή οριοθέτησης. Παρότι απομονωμένο το Jan Mayen με καθόλου μόνιμο πληθυσμό ή οικονομία ήταν ο αποδέκτης μιας οριοθέτησης που βασιζόταν προσωρινά στην παράκτια όψη του, όπως τροποποιήθηκε από την αναλογικότητα και μία διαίρεση προκειμένου να αποδώσει στη Νορβηγία ίση πρόσβαση σε μία περιοχή εκλεκτής αλιείας. Το Δικαστήριο, τονίζοντας την ανάγκη διασφάλισης της δίκαιης πρόσβασης στους φυσικούς πόρους της διαμαχόμενης περιοχής, επισήμανε ότι η περιοχή στην οποία το αλίευμα εμφανίζονταν σε μεγάλες ποσότητες έπρεπε να διαμοιραστεί κατά ίσο μέρος μεταξύ των μερών. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε υπό αυτή την έννοια στην δίκαιη πρόσβαση στους φυσικούς πόρους αλιευμάτων.⁸⁴ Τόσο η Δανία όσο και η Νορβηγία παρουσίασαν βαρυσήμαντα επιχειρήματα για να τονίσουν τη σημασία των φυσικών πόρων στα αμφιλεγόμενα ύδατα μεταξύ Γροιλανδίας και Jan Mayen από οικονομικής, κοινωνικής πλευράς και από άποψη ασφάλειας. Παρουσιάστηκε ακόμη επιχειρηματολογία σύμφωνα με γεωλογικά κριτήρια. Το Δικαστήριο στηρίξε την οριοθέτηση στην παράκτια γεωγραφία, έχοντας απορρίψει επιχειρήματα βασισμένα σε κοινωνικοοικονομικά και πληθυσμιακά κριτήρια. Η περιοχή που περιέκλειε το σημαντικότερο εμπορικά είδος ψαριού, το capelin, διαιρέθηκε στο μισό για να αποδώσει σε κάθε κράτος ίση πρόσβαση στην αλιεία. Η οριοθέτηση σε αυτό το σημείο φαίνεται να επανεισάγει κοινωνικοοικονομικές θεωρήσεις στο δίκαιο της θαλάσσιας οριοθέτησης άποψη που έχει δεχτεί κριτική. Από την άλλη οι κοινωνικοοικονομικές θεωρήσεις δύνανται να έχουν ορισθεί για να τονίσουν τις οικονομικές δυνάμεις και ανάγκες του πληθυσμού σε μέρη παρακείμενα στην αμφιλεγόμενη περιοχή. Το Δικαστήριο επιχείρησε να μοιράσει τον πολυτιμο φυσικό πόρο ισοδύναμα μεταξύ των διαμαχομένων. Ενώ αυτό δύναται να μην αποτελέσει κοινωνικοοικονομική θεώρηση είναι σίγουρα μία οικονομική θεώρηση που αποσκοπεί να επηρεάσει άμεσα τους πληθυσμούς με κάποιο ενδιαφέρον στους σχετικούς φυσικούς πόρους.⁸⁵

Στην *Υπόθεση Καμερόν/Νιγηρίας* (2002) το Δικαστήριο επισήμανε ότι από το σύνολο της νομολογίας του παρότι η παρουσία μιας ρητής ή σιωπηρής συμφωνίας μεταξύ των μερών σχετικά με τα αντίστοιχα δικαιώματα άντλησης πετρελαίου δύναται να υποδηλώνει μία συναίνεση στις θαλάσσιες περιοχές που πρέπει να διανεμηθούν, τα αποθέματα πετρελαίου και τα δικαιώματα εξόρυξης αυτού από μόνα τους δεν θεωρούνται ως σχετικές περιστάσεις που να δικαιολογούν την προσαρμογή ή την διόρθωση μιας προσωρινής γραμμής οριοθέτησης. Μόνο αν βασίζονται σε ρητή ή σιωπηρή συμφωνία των μερών μπορούν να ληφθούν υπόψη.⁸⁶ Στην παρούσα υπόθεση αφού δεν υφίστατο κάποια συμφωνία μεταξύ των μερών για την άντληση του πετρελαίου το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η πρακτική πετρελαίου των μερών δεν αποτελούσε παράγοντα που έπρεπε να ληφθεί υπόψη.

γ) ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ

Στην Συνδιάσκεψη της Γενεύης και τα δύο αυτά είδη ενδιαφέροντος αναφέρθηκαν ως ειδικές περιστάσεις. Ο δικαστής Padillo Nervo πρόσθεσε από τότε στον κατάλογο αυτό τις απαιτήσεις ασφάλειας και άμυνας.

Το διαιτητικό όργανο στην *Διαφορά μεταξύ Υεμένης/Ερυθραίας* (1999) τόνισε ότι η αλιεία δεν ήταν βασική επιδίωξη των μερών παρότι και τα δύο χρησιμοποίησαν επιχειρήματα αλιείας -θεαματικά ανεπιτυχή- για να πείσουν το διαιτητικό όργανο, ότι στο καθένα θα έπρεπε να αποδοθεί εδαφικός και θαλάσσιος χώρος αντίστοιχος του αντικειμένου τους. Όπως σημείωσε το διαιτητικό όργανο «μπορεί να συναγάγει ότι η αλιεία ως παροντική και μελλοντική πιθανή πηγή είναι σημαντική για τον πληθυσμό κάθε μέρους σε κάθε πλευρά της Ερυθράς Θάλασσας. Μπορεί ακόμη να συναγάγει, ως ζήτημα κοινής λογικής και νομικής παρατήρησης, ότι το ενδιαφέρον και η ανάπτυξη της αλιείας ως πηγή διατροφής είναι μία σημαντική και αξιόπαινη ασχολία. Ωστόσο, από τα δύο αυτά συμπεράσματα το διαιτητικό όργανο δεν μπορούσε να βρει κάποιο σημαντικό λόγο επί τη βάσει αυτών για την αποδοχή ή την απόρριψη των επιχειρημάτων κάθε μέρους ως προς την επίδρασή τους στη γραμμή

⁸⁴ ICJ Reports 1993, σελ. 70-72, παρ. 72-76, σελ. 79-80, παρ. 91-92.

⁸⁵ Jonathan I. Charney, Progress in International Maritime Boundary Delimitation Law, 88 *AJIL* 227 (1994), σελ. 232-233

⁸⁶ ICJ Rep. 2002, σελ. 448, παρ. 304

οριοθέτησης που προτάθηκε από τα μέρη ή από το ίδιο. Η θαλάσσια οριοθέτηση κατά το όργανο διαιτησίας ήταν κατά βάση γεωγραφική και ως τέτοια συναφής με την πρόοδο της νομολογίας του Διεθνούς Δικαστηρίου. Σημείωσε ακόμη ότι οι κατά καιρούς πρακτικές αλιείας των μερών δεν είναι συναφείς με το θέμα του σχεδιασμού της γραμμής οριοθέτησης. Το διαιτητικό όργανο όχι μόνο παρέκαμψε τελείως ορισμένες τάσεις αλλά δημιούργησε κάποιες σημαντικές καινοτομίες και κατηγοριοποιήσεις. Τελικώς ανεξαρτήτως της περιοχής στην οποία αλιεύουν πολίτες των δύο κρατών αναγνωρίστηκε η συνέχιση του δικαιώματος αλιείας. Το διαιτητικό όργανο έλαβε ακόμη σοβαρά υπόψη περιοχές, όπου υπήρχε εκχώρηση αδειών έρευνας και εκμεταλλεύσεως πετρελαίου σε πολυεθνικές εταιρείες. Αναφερόμενο στην υπόθεση 1969 επικαλέστηκε τη λύση της συνδιαχείρισεως των κοιτασμάτων.

Η Επιτροπή του Διεθνούς Δικαστηρίου στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)* τόνισε, ότι οι ΗΠΑ και ο Καναδάς είχαν παραδοσιακά και επιτυχώς επιλύσει από κοινού τα θέματα διαχείρισης της αλιείας μέσω διεθνών συμφωνιών.

δ) ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ

Στη θεωρία το γεγονός ότι ένα κράτος έχει αναπτύξει για μεγάλο χρονικό διάστημα αποκλειστικά ή ιδιαίτερα οφέλη στην περιοχή μπορεί να θεωρηθεί ως ένα μέσο δικαιοδοσίας πάνω στην περιοχή σε απόκλιση από τους καθιερωμένους κανόνες και γι' αυτό το λόγο να αποτελέσει μία ειδική περίπτωση. Η δυσχέρεια έγκειται στο γεγονός ότι το δόγμα του έμφυτου της υφαλοκρηπίδας τίθεται αντίθετο στον συνήθη κανόνα σχετικά με τα δικαιώματα ιστορικού τίτλου έτσι ώστε σε κάτι που αποκλείεται από τη θεωρία δεν δύναται να επιτραπεί να ξαναγίνει αποδεκτό ως θέμα εξαιρέσεως. Κατά γενική αρχή ιστορικός τίτλος στο διεθνές δίκαιο ονομάζεται ο τίτλος εκείνος που η δημιουργία και η ισχύς του συνιστούν εξαίρεση από τους ισχύοντες κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Η αναγνώριση, όμως, ενός ιστορικού τίτλου πρέπει να προβλέπεται από το διεθνές δίκαιο ως εξαιρετική περίπτωση. Ο ιστορικός τίτλος προϋποθέτει α) μακρά και ειρηνική πρακτική και β) έλλειψη διαμαρτυρίας από τα άλλα κράτη.

Αυτή η άποψη φαίνεται να έχει αναγνωριστεί από την Τυνησία στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)*, όταν δήλωσε ότι οποιαδήποτε οριοθέτηση δεν θα έπρεπε να καταπατά ιστορικά δικαιώματα σε συνδυασμό με δικαιώματα αλιείας και σφογγαλιείας. Δεν θεμελίωσε το επιχείρημα αυτό στα ίδια τα ιστορικά δικαιώματα αλλά στο σύστημα ευθειών γραμμών βάσης στο οποίο περιλαμβάνονται οι κόλποι του Tunis και Gabes. Εφόσον ούτε ο βυθός της αιγιαλίτιδας ζώνης ούτε των εσωτερικών υδάτων συνιστά νομικά την υφαλοκρηπίδα, η Τυνησία τόνισε ότι οι περιοχές αυτές θα έπρεπε να εξαιρεθούν από οποιαδήποτε θεώρηση ζητήματος αναλογικότητας. Το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα αυτό χωρίς να προβαίνει σε κάποιο σχόλιο σχετικά με την εγκυρότητα ή μη της αντίθεσης της Λιβύης στις γραμμές βάσης της Τυνησίας. Παρότι επαναδιατύπωσε την άποψη ότι η υφαλοκρηπίδα υπό νομική έννοια δεν περιλαμβάνει τις περιοχές του βυθού κάτω από το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης, το Δικαστήριο θεώρησε ότι το ερώτημα ήταν θέμα αναλογικότητας ως λειτουργία της επιείκειας και ότι όλες οι περιοχές του βυθού θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη έτσι ώστε να συμφωνούν με τις αρχές επιείκειας, όπως κάποιος θα έπρεπε να συγκρίνει κάτι ίσο προς κάτι ίσο. Το ζήτημα, εάν τα δικαιώματα ιστορικού τίτλου μπορούσαν να συστήσουν σχετικές περιστάσεις, απεφεύχθη από τη στιγμή που κατά την οριοθέτηση αυτές οι περιοχές δεν καταπατήθηκαν.

Ένα παράδειγμα ιστορικής ειδικής περίπτωσης θα υφίστατο στην περίπτωση μιας συμφωνίας που οριοθετεί την αιγιαλίτιδα ζώνη μεταξύ παρακείμενων ακτών. Μία ασυνέπεια μεταξύ της γραμμής της ίσης απόστασης και της τεχνικής οριοθέτησης του συνόρου της αιγιαλίτιδας ζώνης είναι μία πιθανότητα. Εάν το σύνορο της αιγιαλίτιδας ζώνης αποτελεί μία προβολή του εδαφικού συνόρου ή για κάποιον άλλο λόγο αναχωρεί από μία αριστερή γωνία στη γραμμή βάσης στο σημείο όπου το εδαφικό σύνορο προσεγγίζει τη θάλασσα θα υπάρχει μία διάσταση μεταξύ των δύο αυτών γραμμών οριοθέτησης. Το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 εδώ απαγορεύει κατηγορηματικά μία διόρθωση προκειμένου να συμπέσουν οι δύο γραμμές, ωστόσο, είναι προφανές ότι δεν μπορούν να παραμείνουν σε ασυμφωνία. Δύνανται να συστήσουν μία ειδική περίπτωση εγγυόμενες την χάραξη της γραμμής από το σημείο όπου το όριο της γραμμής βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης φθάνει το εξωτερικό όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης. Ωστόσο, παραμένει ασαφές εάν η γραμμή θα είναι μια γραμμή ίσης

απόστασης σε σχέση με τη γραμμή βάσης της αιγιαλίτιδας ζώνης ή το εξωτερικό όριο αυτής ή μία προέκταση του συνόρου της αιγιαλίτιδας ζώνης.⁸⁷

ε) Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΜΗ ΚΑΤΑΠΑΤΗΣΗΣ

Η έννοια αυτή που εισήχθη στο δίκαιο των οριοθετήσεων από το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* εφαρμόζεται στις περιπτώσεις εκείνες όπου υπάρχει κοινή υφαλοκρηπίδα και στις οποίες η έννοια της φυσικής προέκτασης δεν παίζει σημαντικό ρόλο, αφού η κοινή υφαλοκρηπίδα αποτελεί τη φυσική προέκταση καθενός από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Συνεπώς σημασία δεν έχει τόσο η φυσική προέκταση όσο η μη καταπάτηση επί της προέκτασης της ακτής. Η έννοια της μη καταπάτησης ή μη αποκοπής τμήματος της υφαλοκρηπίδας εμφανίζεται στη νομολογία του Διεθνούς Δικαστηρίου τόσο ως αρχή επιείκειας όσο και ως σχετική περίπτωση.

στ) ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΥΦΑΛΟΚΡΗΠΙΔΑΣ ΚΑΙ ΜΗΚΟΥΣ ΑΚΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Το κριτήριο της αναλογικότητας εντάσσεται και αυτό στις αρχές επιείκειας που διέπουν την οριοθέτηση και αναφέρεται κυρίως στην συνεκτίμηση του παράγοντα «έκταση των ακτών των αντίστοιχων κρατών στην προς οριοθέτηση περιοχή». Με την εφαρμογή δίκαιων κριτηρίων επιχειρείται πρώτα η χάραξη της γραμμής οριοθέτησης και στη συνέχεια ελέγχεται το αποτέλεσμα αυτό υπό το φως των σχετικών περιστάσεων, που επιλέγει το δικαιοδοτικό όργανο να εφαρμόσει. Η κύρια χρήση του κριτηρίου της αναλογικότητας γίνεται προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσο το προσωρινό αποτέλεσμα στο οποίο έχει καταλήξει ένα δικαιοδοτικό όργανο είναι δίκαιο από την άποψη της συγκρισιμότητας του μήκους των ακτών. Υπό μία δευτερεύουσα σημασία η αναλογικότητα αξιοποιείται ως κριτήριο βοηθητικό της οριοθέτησης.

Παρότι δεν υπάρχει κάποια αναφορά στο άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 ως προς τα ανάλογα τμήματα της υφαλοκρηπίδας που πρέπει να διανεμηθούν αντίστοιχα στα γειτονικά κράτη, η ιδέα της αναλογικότητας είναι συμφυής με αυτή της δίκαιης οριοθέτησης. Αν τα δεδομένα της γεωγραφίας και της τοποθεσίας αποσκοπούσαν στην απόδοση σε κάποιο γειτονικό κράτος ενός τμήματος του βυθού που θα ήταν δυσανάλογο με την ακτή θα προέκυπτε μία αδικία που θα έπρεπε να διορθωθεί. Τέτοια θα ήταν η περίπτωση όταν, εξαιτίας του ασταθή άξονα της γραμμής βάσης σε ένα εδαφικό σύνορο, η γραμμή ίσης απόστασης μεταξύ παρακείμενων κρατών κείτονταν ως εφαπτομένη γραμμή έτσι ώστε να αποδίδει δυσανάλογες περιοχές.

Η απόφαση του Δικαστηρίου στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* επισήμανε ότι ένας από τους παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την οριοθέτηση είναι: «ο βαθμός ενός ικανοποιητικού βαθμού αναλογικότητας, τον οποίο μία οριοθέτηση που διεξάγεται σε συμφωνία με τις αρχές επιείκειας οφείλει να φέρει εις πέρας μεταξύ της έκτασης των περιοχών υφαλοκρηπίδας που ανήκουν στο παράκτιο κράτος και του μήκους της ακτής που μετριέται από τη γενική κατεύθυνση της ακτογραμμής, υπολογισμός που μετριέται για αυτό το σκοπό από την επίδραση, πραγματική ή ενδεχόμενη, οποιωνδήποτε άλλων οριοθετήσεων υφαλοκρηπίδας μεταξύ παρακείμενων κρατών στην ίδια περιοχή»⁸⁸.

Η αναλογικότητα δεν διαμορφώνει μία από τις αρχές και τους κανόνες δικαίου που εφαρμόζονται σε μία οριοθέτηση, αλλά είναι απλά ένας σχετικός παράγοντας που δύναται να συνυπολογισθεί κατά την οριοθέτηση, όπως τόνισε το Δικαστήριο στην *Υπόθεση Λιβύης/Μάλτας (1985)*. Πρέπει ακόμη να επισημανθεί, ότι η αναλογικότητα δεν παράγει ευθυγράμμιση. Ασχολείται με συγκρίσεις του χώρου και όχι με την τοποθεσία. Στην *Υπόθεση Λιβύης/Μάλτας (1985)*⁸⁹ ήταν ιδιαίτερα οξεία και βοηθητική η διερεύνηση του Δικαστηρίου ως προς τον ακριβή ρόλο της αναλογικότητας. Το κεντρικό χαρακτηριστικό αυτής της υπόθεσης ήταν ότι έχοντας αποδώσει έναν δεδομένο βάρος στην αναλογικότητα συνολικά το Δικαστήριο προχώρησε ενεργοποιώντας την ανομοιομορφία στο μήκος των ακτών ως σχετική περίπτωση και έτσι ουσιαστικά επανησήγαγε πλαγίως την έννοια της αναλογικότητας.⁹⁰ Σε πρώτο βαθμό

⁸⁷ Βλ. αναλυτικά D. P. O'Connell, *The International Law of the Sea*, Vol. II, ed. by I.A. Shearer, Oxford University Press (Clarendon) 1984, Κεφ. 16 σελ. 684-714

⁸⁸ ICJ Reports 1969, σελ. 52-53, παρ. 101 (D) (3)

⁸⁹ ICJ Reports 1985, σελ. 43-46, παρ. 55-59

⁹⁰ I. Brownlie, *The Rule of Law in International Affairs*, M. Nijhoff 1998, κεφ. XII, σελ. 173-174

η αναλογικότητα δεν είναι ανεξάρτητη από την οριοθέτηση συνεπώς δεν μπορεί να παράσχει μία ανεξάρτητη αρχή οριοθέτησης βασισμένη στην ratio του μήκους των ακτών αφού σε μια τέτοια περίπτωση δεν θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη άλλοι παράγοντες, αλλά συνιστά μόνο ένα τεστ επιείκειας ενός αποτελέσματος στο οποίο κανείς φθάνει με άλλα μέσα.

Στην νομολογία ο παράγοντας ή το κριτήριο της αναλογικότητας, που έχει εφαρμοστεί συνήθως ως μια διαδικασία επαλήθευσης ex post facto της δίκαιης φύσης μιας γραμμής οριοθέτησης, που έχει ήδη τεθεί υπό την βάση άλλων παραγόντων και αρχών προκειμένου να διορθωθεί οποιοδήποτε αποτέλεσμα δυσαναλογίας, δύναται να λάβει δύο μορφές. Κατ' εξαίρεση μπορεί να πάρει τη μορφή μιας ratio που βασίζεται στο μήκος των αντίστοιχων ακτογραμμών, ενώ γενικότερα παίρνει τη μορφή της οριοθέτησης που περνάει από έλεγχο για προφανή μη αναλογικότητα, που προκύπτει ως αποτέλεσμα συγκεκριμένων γεωγραφικών χαρακτηριστικών. Τόσο στην *Υπόθεση Λιβύης/Μάλτας (1985)* όσο και στην *Υπόθεση του Jan Mayen (1993)* τονίστηκε ότι λαμβάνοντας υπόψη την ανομοιομορφία του μήκους των ακτών δεν συνάγονταν μία άμεση μαθηματική σχέση μεταξύ της υφαλοκρηπίδας και του μήκους των σχετικών ακτών.

Αφότου η *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* είχε εισαγάγει την αναλογικότητα των ακτών ως παράγοντα καθορισμού αν μία προσωρινή γραμμή συνιστούσε μία δίκαιη λύση, οι συνήγοροι των διαδίκων στις μετέπειτα υποθέσεις φιλονικούσαν για το θέμα της αναλογικότητας παραβλέποντας συχνά ότι το Διεθνές Δικαστήριο δεν προέβλεπε αυστηρή αναλογικότητα, αλλά έναν λογικό βαθμό αναλογικότητας. Όπως τοποθετήθηκε το διαιτητικό όργανο στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Γαλλίας (1977)* πρόκειται για την δυσαναλογία παρά για κάποια αρχή αναλογικότητας, που αποτελεί τον σχετικό παράγοντα⁹¹. Επιπλέον, το δικαστήριο τόνισε ότι «η αναλογικότητα πρέπει να χρησιμοποιείται ως κριτήριο ή σχετικός παράγοντας προς εκτίμηση του δικαίου συγκεκριμένων γεωγραφικών καταστάσεων σε σχέση με το επιεικές ή όχι ορισμένης οριοθέτησης και όχι ως γενική αρχή που παρέχει μία αυτοτελή πηγή δικαιωμάτων σε περιοχές της υφαλοκρηπίδας». Η Γαλλία σημείωσε ότι τα νησιά της Μάγχης δεν είχαν δικαίωμα σε υφαλοκρηπίδα, επειδή κάτι τέτοιο θα απέδιδε στην Αγγλία μία δυσανάλογη περιοχή αξιολογώντας τις ανόμοιες ακτές της Αγγλίας και της Γαλλίας. Το διαιτητικό όργανο σημείωσε ότι το κριτήριο της αναλογικότητας δεν εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις. Αν επρόκειτο να καθορισθούν περιοχές της υφαλοκρηπίδας σε αναλογία προς το μήκος των ακτών αυτό θα έφερνε ρήξη μεταξύ της διανομής και της οριοθέτησης εισάγοντας για την χάραξη ενός συνόρου μία επιμεριστική διανομή των μεριδίων, κατάσταση διαφορετική από την θεραπεία των άδικων αποτελεσμάτων της δυσαναλογίας που δημιουργούνται από ζητήματα γεωγραφίας.

Η νομολογία στην περίπτωση της αναλογικότητας προτείνει ότι μόνο μία σημαντική δυσαναλογία ως προς το μέγεθος των ακτών θα επηρέαζε μία προσωρινή μέση γραμμή. Εκτός από την *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)*, την *Υπόθεση Λιβύης/Μάλτας (1985)*, όπου οι σχετικές ακτές είχαν μήκος 192ν.μ. και 24ν.μ. αντίστοιχα, και την *Υπόθεση του Jan Mayen (1993)*, όπου η ανομοιότητα ήταν επίσης πολύ μεγάλη, τα διεθνή δικαστήρια δεν μετέβαλαν την προσωρινή μέση γραμμή για μικρότερες ανομοιότητες.

Ο παράγοντας της αναλογικότητας χρησιμοποιήθηκε από το Δικαστήριο το 1982 στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης* για να επαληθεύσει τον δίκαιο χαρακτήρα της οριοθέτησης στα δύο τμήματα της προς οριοθέτηση περιοχής. Προκειμένου να υπολογιστεί η σχέση μεταξύ του μήκους των ακτών και των τμημάτων των ζωνών που κατανέμονται στα μέρη θα έπρεπε το Δικαστήριο είτε να ακολουθήσει το επιχείρημα της Λιβύης και να λάβει υπόψη του όλες τις περιοχές του βυθού που ανήκουν στο κάθε κράτος, είτε όπως προτάθηκε από την Τυνησία, να περιοριστεί στην υφαλοκρηπίδα υπό την νομική έννοια του όρου εξαιρώντας συνεπώς την αιγιαλίτιδα ζώνη και ακόμη περισσότερο τις περιοχές που σύμφωνα με την άποψη της Τυνησίας χαρακτηρίζονται ως ιστορικά εσωτερικά ύδατα. Το Δικαστήριο ασπάστηκε την πρώτη άποψη δίνοντας έμφαση στο γεγονός ότι η ερώτηση που του υποβλήθηκε δεν ήταν ζήτημα ερμηνείας της υφαλοκρηπίδας υπό νομική έννοια, αλλά ζήτημα αναλογικότητας ως έκφανση της επιείκειας και ότι το επίπεδο αναλογικότητας σχετιζόταν με τα μήκη των ακτών των αφορούντων κρατών και όχι με ευθείες γραμμές βάσης που σχεδιάζονταν γύρω από τις ακτές. Η αναλογικότητα θεωρήθηκε στοιχείο αναγκαίο για την διασφάλιση μιας δίκαιης οριοθέτησης μεταξύ των αντιπαλόμενων κρατών. Για τον λόγο αυτό το Δικαστήριο έλαβε υπόψη όλες τις περιοχές του βυθού στην

περιοχή υπό αμφισβήτηση και όχι μόνο τις περιοχές που υπό αυστηρή νομική έννοια θεωρούνταν υφαλοκρηπίδα. Στην υπόθεση αυτή ένας μαθηματικός υπολογισμός αναλογικότητας χρησιμοποιήθηκε για να αξιολογήσει το δίκαιο μιας προσωρινής γραμμής ex post facto.

Στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)* η μαθηματική ratio για το μήκος των σχετικών ακτών διαμόρφωσε το εσωτερικό τμήμα της μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε για να προσδιορίσει την πορεία της γραμμής στο αποφασιστικό μεσαίο τμήμα και τα εξωτερικά τμήματα του ορίου.⁹² Η ευρεία συγκρισιμότητα των ακτών θεωρήθηκε ως ένας σχετικός παράγοντας και στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση του Θαλάσσιου Συνόρου Γουινέας/Γουινέας-Μπισσάου (1985)*.

Στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας (1985)* το Διεθνές Δικαστήριο δεν δέχθηκε την αυτόματη μαθηματική λειτουργία της αναλογικότητας. Ωστόσο διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε προφανής δυσαναλογία μεταξύ των ακτών και των περιοχών της υφαλοκρηπίδας. Το ίδιο έπραξε και στην *Υπόθεση Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας Γροιλανδίας/Jan Mayen (1993)*, στην οποία το Δικαστήριο υποβάθμισε την σημασία της αναλογικότητας, αφού υιοθέτησε μία λύση σύμφωνα με την οποία ο καταμερισμός της θαλάσσιας περιοχής μεταξύ των αντιδίκων κρατών απείχε πολύ από την αναλογία των αντίστοιχων ακτογραμμών.

Στην *Διαφορά μεταξύ Υεμένης/Ερυθραίας (1999)* οι διάδικοι διαφωνούσαν ως προς την αναλογικότητα σχετικά με τον τρόπο μετρήσεως των επιφανειών των ακτών. Το διαιτητικό όργανο υπέθεσε ότι το τεστ της αναλογικότητας των ακτών ήταν αρμόζον σε οριοθετήσεις μεταξύ ακτών που βρίσκονται η μία απέναντι από την άλλη καθώς και σε οριοθετήσεις της αιγιαλίτιδας ζώνης, αφού η επιδίκαση δεν υποδηλώνει, εάν το κριτήριο της αναλογικότητας εξαιρούσε τα τμήματα της οριοθέτησης της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Η αναλογικότητα είναι γενικότερα μία αρχή περιορισμένης αξιοπιστίας, διότι θεωρείται εξαιρετικά άστατη και ασαφής ως προς την παραγωγή σαφών αποτελεσμάτων. Εάν το ζήτημα είναι η εξισορρόπηση των πρωταγωνιστικών παράκτιων ακτών, η ασάφεια δύναται να έγκειται στην αγνόηση των κοιλοτήτων ή στην παρουσία των νησιών ή στην απόδοση μεγαλύτερων περιοχών εξαιτίας της κυρτότητας των ακτών, που διαφορετικά δε θα ήταν αποδοτέα. Αν επρόκειτο να μετρηθεί κάθε τμήμα της ακτής καθώς και αν η περιφέρεια των νησιών προστίθετο στα μήκη της βασικής ακτογραμμής, η ασάφεια θα εντοπιζόταν στον υπέρμετρο πολλαπλασιασμό των τίτλων. Παρότι εντός του ορίου των 200ν.μ. η θεώρηση της αναλογικότητας είναι ιδιαίτερα χρήσιμη, είναι γενικά παραδεκτό ότι ο παράγοντας της αναλογικότητας μπορεί να έχει επίρεια μόνο σε περιπτώσεις φανεράς δυσαναλογίας μεταξύ του μήκους των ακτών και των περιοχών της υφαλοκρηπίδας.

ζ) ΕΓΓΥΤΗΤΑ

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* το Διεθνές Δικαστήριο τόνισε ότι η έκφραση «παρακείμενος σε» του άρθρου 1 σχετικά με τον ορισμό της υφαλοκρηπίδας της Σύμβασης της Γενεύης 1958 δεν είχε το νόημα «κοντά σε»⁹³ και συνεπώς κατά την ερμηνεία του άρθρου 6 η εγγύτητα δεν σχετίζονταν σε μεγάλο βαθμό με τον καθορισμό της περιοχής του εδάφους στην οποία η υφαλοκρηπίδα παράκειται για τον σκοπό της οριοθέτησης. Το ζήτημα τμήμα του εδάφους να βρίσκεται στην λάθος πλευρά της ενδεχόμενης μέσης γραμμής δεν σημαίνει ότι δεν έχει δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα.

Αναφερόμενο στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)* στο σχόλιο του Διεθνούς Δικαστηρίου για το παρακείμενο που δεν καθορίζεται αποκλειστικά με βάση την εγγύτητα, η Γαλλία αντέτεινε ότι η εγγύτητα δεν απονέμει κάποιον τίτλο για τα δικαιώματα επί της υφαλοκρηπίδας. Το ζήτημα της συνέχειας της περιοχής του παράκτιου κράτους και όχι της εγγύτητας θεωρήθηκε αποφασιστικό για τον προσδιορισμό του τίτλου στην υφαλοκρηπίδα. Το διαιτητικό όργανο σημείωσε ότι το Διεθνές Δικαστήριο αρνήθηκε να θεωρήσει την εγγύτητα ως επαρκές έρεισμα για την απόδοση του τίτλου. Στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση Θαλάσσιων Ζωνών και Εδαφικών Ζητημάτων Κατάρ/Μπαχρέιν (2001)* κατά την διαμάχη μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατών σχετικά με τα νησιά Hawar, τα οποία αποτέλεσαν αντικείμενο οξείας πολιτικής διαμάχης λόγω της οικονομικής σημασίας τους και της διακινήσεως πολιτών των δύο κρατών, το Κατάρ επικαλέστηκε, εκτός των άλλων, λόγους γειτνιάσεως με τις ακτές του. Ωστόσο ήδη στην *Υπόθεση του νησιού Palmas* ο διαιτητής Max

⁹² ICJ Reports 1984, σελ.334-337, παρ. 218-23

⁹³ ICJ Rep. 1969, παρ. 41-42, σελ. 30-31

Huber είχε σημειώσει ότι η γειτνίαση δεν αποτελεί τίτλο και δεν έχει καμία βάση στο διεθνές δίκαιο.

η) ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΥΝΕΧΕΙΕΣ/ΔΙΑΚΟΠΕΣ

Ο ορισμός της υφαλοκρηπίδας περικλείει την ιδέα της φυσικής προέκτασης και αυτό σημαίνει ότι η υφαλοκρηπίδα είναι υπό νομική έννοια συνεχής τόσο όσο το πλαίσιο της υφαλοκρηπίδας υπό γεωφυσική έννοια δεν διακόπτεται. Αν η βαθυμετρία θεωρείται ότι δεν σχετίζεται με το ζήτημα της έκτασης της υφαλοκρηπίδας, τότε οι ασυνέχειες υπό μία γεωμορφολογική όσο και υπό μία γεωφυσική έννοια είναι άσχετες με τον προσδιορισμό των ορίων της φυσικής προέκτασης. Είναι λογικό να υποτεθεί ότι με την προϋπόθεση ότι υφίσταται υφαλοκρηπίδα υπό αυτή την έννοια όταν τίθεται ζήτημα διανομής της περιοχής μεταξύ γειτονικών κρατών οι ασυνέχειες δεν θεωρούνται σχετικές.

Ωστόσο, ορισμένες φορές τα κράτη προσπαθούν να εξαρτήσουν το ζήτημα της οριοθέτησης από την ύπαρξη ασυνεχειών. Μέχρι τώρα καμία συναφής υπόθεση δεν έχει αναφερθεί σε κάτι τέτοιο, όταν οι ασυνέχειες δεν επηρεάζουν την ομοιότητα του υπόγειου τμήματος του εδάφους, και το ζήτημα φαίνεται να έχει τεθεί περισσότερο για να προκαλέσει σύγχυση παρά για να παράσχει ένα σαφές κριτήριο οριοθέτησης.

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* η Τυνησία τόνισε ότι συγκεκριμένες διακοπές επισήμαιναν το τέλος της φυσικής προέκτασης της Λιβύης. Το Δικαστήριο θεώρησε το Tripolitanian φρέαρ ως το μόνο στοιχείο άξιο παρατήρησης, αλλά αυτό απορρίφθηκε ως μη έχον κάποια σχέση με το ζήτημα της επέκτασης, από τη στιγμή που δεν συνεισέφερε κάτι έως το ανατολικό τμήμα της περιοχής που σχετίζονταν με την οριοθέτηση. Το Δικαστήριο αναγνώρισε κατά βάση ότι τέτοια χαρακτηριστικά μπορούσαν να σχετίζονται με την εφαρμογή της επιείκειας, αλλά στις περιστάσεις αυτής της υπόθεσης όπου το φρέαρ βρισκόταν σχετικά κοντά και παράλληλα με την ακτή της Λιβύης θα ήταν ένα στοιχείο ακατάλληλο να συμπεριληφθεί στους παράγοντες που έπρεπε να εξισορροπηθούν υπό το πρίσμα της δίκαιης οριοθέτησης.

Ο ρόλος των γεωφυσικών παραγόντων έφτασε στο απόγειό του στα χρόνια κατόπιν της *Υπόθεσης της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)*. Στην περίοδο κατόπιν της Τρίτης Συνδιάσκεψης για το Δίκαιο της Θάλασσας και της *Υπόθεσης Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας (1985)* η προσοχή στους γεωφυσικούς παράγοντες άρχισε να μειώνεται, ενώ έμφαση εξακολούθησε να δίνεται στην γεωγραφία.

Πιο συγκεκριμένα το Δικαστήριο τόνισε στην *Υπόθεση Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας (1985)* ότι από τη στιγμή που η ανάπτυξη του δικαίου επιτρέπει σε ένα κράτος να υποστηρίξει, ότι η υφαλοκρηπίδα που του αντιστοιχεί εκτείνεται σε έκταση πέραν των 200ν.μ. από την ακτή του άσχετα με τα γεωλογικά χαρακτηριστικά του αντίστοιχου βυθού και υπεδάφους, δεν υπάρχει λόγος να αποδοθεί κάποια σημασία στους γεωλογικούς ή γεωφυσικούς παράγοντες εντός αυτής της απόστασης είτε επαληθεύοντας τον νομικό τίτλο των αφορούντων κρατών είτε προχωρώντας σε μία οριοθέτηση βάσει των ισχυρισμών τους.⁹⁴ Συνεπώς τα γεωλογικά και γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά αυτής της περιοχής (εντός των 200 μιλίων της αμφισβητούμενης περιοχής) καθίστανται άνευ σημασίας.⁹⁵

θ) Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΗΣ

Η ακριβής συνάφεια αυτής της ιδέας θεωρείται προβληματική. Η αρχική της σημασία, που αντικατοπτρίστηκε στην *Απόφαση για την Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)*, ήταν η έμφαση στην γεωλογική διάρθρωση της υφαλοκρηπίδας ως τμήμα της εδαφικής περιοχής και ως φυσικής προέκτασης του εδάφους προς και κάτω από τη θάλασσα.⁹⁶ Αυτό ενίσχυε την άποψη ότι οι γεωλογικοί παράγοντες θα έπρεπε να λάβουν μια συγκεκριμένη υπεροχή στη διαδικασία της οριοθέτησης. Στην πράξη αυτές οι απόψεις δεν στοιχειοθετούσαν παρά μία απλή μικρογραφία της ιδέας της υφαλοκρηπίδας και την καταγωγή του τίτλου των παράκτιων κρατών. Το Διεθνές Δικαστήριο υπέδειξε την αρχή της απόστασης ως τη βάση για την τιτλοφορία και συνήγαγε ότι εντός των περιοχών σε μία απόσταση μικρότερη των 200 μιλίων από καθεμιά από τις αμφισβητούμενες ακτές δεν παίζουν κανένα ρόλο οι γεωλογικοί ή γεωφυσικοί παράγοντες είτε προς τον σκοπό της επιβεβαίωσης του τίτλου είτε ως παράγοντες οριοθέτησης.

⁹⁴ ICJ Reports 1985, σελ. 36, παρ. 40

⁹⁵ Ibid. σελ.35, παρ. 39

⁹⁶ ICJ Reports 1969, σελ. 31, παρ. 43

Το Δικαστήριο επισημαίνοντας ότι η αρχή της ίσης απόστασης δεν καλύπτονταν από το εθιμικό δίκαιο και ότι δεν υπήρχε κάποια ξεχωριστή μέθοδος οριοθέτησης εφαρμοστέα σε όλες τις περιπτώσεις σημείωσε ότι « η οριοθέτηση πρέπει να λαμβάνει χώρα με συμφωνία σε συνάφεια με τις αρχές της επιείκειας και λαμβανόντων υπόψη όλων των σχετικών περιστάσεων με τέτοιο τρόπο ώστε να αφήνει όσο το δυνατό περισσότερο σε κάθε μέρος τμήμα από τις περιοχές της υφαλοκρηπίδας που συνιστούν την φυσική προέκταση της ξηράς κάτω από τη θάλασσα χωρίς ωστόσο να γίνεται καταπάτηση της φυσικής προέκτασης του εδάφους άλλου κράτους.»⁹⁷ Εάν η εφαρμογή αυτών των κανόνων οδηγούσε στην αλληλοεπικάλυψη περιοχών υφαλοκρηπίδας των μερών το Δικαστήριο τόνισε ότι «αυτές οι περιοχές θα έπρεπε να διαχωριστούν σε μερίδια κατόπιν συμφωνίας, ή σε περίπτωση μη επίτευξης συμφωνίας κατά ίσα μέρη εκτός και αν έχει ληφθεί απόφαση για συνδυασμένη δικαιοδοσία χρήσης και εκμετάλλευσης των αλληλοεπικαλυπτόμενων ζωνών των μερών. Η οριοθέτηση, πρόσθεσε το Δικαστήριο, δεν είναι μία διαδικασία επιμερισμού de jure μιας υποθαλάσσιας περιοχής στοχεύει απλώς στην απόδοση στο κάθε παράκτιο κράτος των περιοχών που αποτελούν φυσική προέκταση του εδάφους του κάτω από τη θάλασσα και οι οποίες του ανήκουν εκ του γεγονότος και μόνο ότι ασκεί κυριαρχία στο έδαφός του.»⁹⁸ Η υφαλοκρηπίδα είναι παρακολούθημα του κυρίου πράγματος -του εδάφους- και η οριοθέτησή της έχει απλώς δηλωτικό χαρακτήρα ως προς τα όρια του παρακολουθήματος χωρίς να το διαιρεί εξ αρχής.⁹⁹

Εάν ένα παράκτιο κράτος επιλέγει να μην εξερευνήσει ή να μην εκμεταλλευθεί τις ζώνες της υφαλοκρηπίδας που του ανήκουν κανείς δεν μπορεί να προβεί στις ενέργειες αυτές χωρίς τη ρητή συγκατάθεσή του. Έκρινε συνεπώς ότι «η οριοθέτηση πρέπει να γίνει με βάση συμφωνία στη βάση των επεικόν αρχών λαμβανομένων υπόψη όλων των σχετικών περιστάσεων».¹⁰⁰ Αναζητώντας ομοιόμορφη και γενική κρατική πρακτική ως απόδειξη ύπαρξης εθιμικών κανόνων το Δικαστήριο τάχθηκε κατά της πρόσδωσης στο άρθρο 6 εθιμικού χαρακτήρα. Το Δικαστήριο ωθούμενο στην αναζήτηση εθιμικών αρχών και κανόνων τους οποίους θα τοποθετήσει εκτός συμβατικού δικαίου, εισήγαγε στο κανονιστικό στερέωμα του δικαίου της υφαλοκρηπίδας την έννοια των αρχών της επιείκειας κατά την οριοθέτηση της ζώνης της υφαλοκρηπίδας μεταξύ των κρατών. Από την άρρηκτη σχέση μεταξύ τίτλου-φυσικής προέκτασης του εδάφους- και γεωλογικών και γεωμορφολογικών παραμέτρων συνάγεται ότι αυτές καθίστανται καθοριστικές για την οριοθέτηση.

Προκρίθηκε επίσης ότι η φυσική προέκταση δεν συνιστά ένα τεστ σχετικά με το τι θεωρείται επιεικές. Ακόμη και όταν ο βυθός περιέχει συγκεκριμένες αποκρημνίσεις αυτό δεν

⁹⁷ Ibid. σελ. 53, παρ. 101

⁹⁸ Ibid. παρ. 18, σελ.21-22

⁹⁹ Σύμφωνα με το Δικαστήριο: « Τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους που αναφέρονται στην περιοχή της υφαλοκρηπίδας, που αποτελεί φυσική προέκταση του εδάφους κάτω από τη θάλασσα, υπάρχουν ipso facto και ab initio, με βάση την αρχή της κυριαρχίας του κράτους σ' αυτό το έδαφος και με επέκτασή της κυριαρχίας αυτής υπό τη μορφή της ασκήσεως κυριαρχικών δικαιωμάτων για την εξερεύνηση του βυθού της θάλασσας και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Πρόκειται για συμφυές δικαίωμα. Δεν είναι καθόλου αναγκαίο για την άσκηση αυτού του δικαιώματος να εφαρμόζεται κάποια ειδική διαδικασία ή να πραγματοποιούνται ειδικές δικαιοπραξίες. Το δικαίωμα αυτό είναι αποκλειστικό», ICJ Rep. 1969, παρ.19, σελ.22

¹⁰⁰ Συγκεκριμένα το Διεθνές Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι: Οι θεμελιωμένοι κανόνες και αρχές του διεθνούς δικαίου που εφαρμόζονται απουσία συμφωνίας μεταξύ των μερών βρίσκονται στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)* σύμφωνα με την οποία:

-η εφαρμογή της μεθόδου οριοθέτησεως που βασίζεται στην ίση απόσταση δεν είναι υποχρεωτική μεταξύ των διαδίκων

-δεν υπάρχει άλλη μοναδική μέθοδος οριοθέτησεως που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλες τις περιστάσεις

-οι εφαρμοστέες στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας αρχές και οι κανόνες του διεθνούς δικαίου είναι οι εξής: η οριοθέτηση πρέπει να γίνει με συμφωνία αφού ληφθούν υπόψη όλες οι περιστάσεις, σε συσχετισμό με τις αρχές επιείκειας αφού ληφθούν υπόψη όλες οι σχετικές περιστάσεις με τέτοιο τρόπο ώστε να αφήνει όσο το δυνατό περισσότερο σε κάθε μέρος τα τμήματα της υφαλοκρηπίδας που συνιστούν την φυσική προέκταση της ξηράς κάτω από τη θάλασσα χωρίς να καταπατάται η φυσική προέκταση του εδάφους του άλλου κράτους. Αν η οριοθέτηση διανέμει στους διαδίκους περιοχές που επικαλύπτονται μεταξύ τους θα πρέπει τα Μέρη κατόπιν συμφωνίας να μοιράσουν τη ζώνη εκτός αν επιθυμούν να υιοθετήσουν ένα κοινό σύστημα χρήσης κι εκμεταλλεύσεως για μέρος ή για το σύνολο των εν λόγω περιοχών.(ICJ Rep. 1969, σελ. 53, παρ. 101)

έχει κάποιον ή κάποιον σημαντικό ρόλο ως κριτήριο της επιείκειας εκτός και αν αυτές οι αποκηρμίνσεις διασπούν την αναγκαία ενότητα της υφαλοκρηπίδας (στην πράξη κάτι τέτοιο συμβαίνει σπάνια) καθώς και εκτός και αν βρίσκονται στις εξωτερικές περιοχές εντός των 200 μιλίων ή λιγότερο από τις αμφισβητούμενες ακτές. Προκειμένου να αντιμετωπίσει την έννοια της φυσικής προέκτασης μετονόμασε αυθαίρετα τις διάφορες παραμέτρους και στοιχεία της υπόθεσης σε σχετικές περιστάσεις και έκρινε ως απαραίτητη τη συνεκτίμησή τους σε κάθε μέθοδο οριοθέτησης. Στην παράγραφο 31 σημειώνεται ότι: «περισσότερο θεμελιακή από την έννοια της εγγύτητας φαίνεται να είναι η αρχή της φυσικής προεκτάσεως ή επεκτάσεως του εδάφους ή της εδαφικής κυριαρχίας του παράκτιου κράτους κάτω από την ανοικτή θάλασσα πέρα από και δια του εδάφους της αιγιαλίτιδας ζώνης που υπάγεται στην πλήρη κυριαρχία του κράτους αυτού.....μπορεί να λεχθεί ότι οι σχετικές υποθαλάσσιες ζώνες ως καλυμμένες από θάλασσα αποτελούν μια προέκταση, μια συνέχεια, μια επέκταση του εδάφους αυτού κάτω από τη θάλασσα». Κατά το Δικαστήριο οι λύσεις που δίνονται κατ' επιείκεια πρέπει να παραμένουν μέσα στα όρια των ισχυόντων κανόνων του Διεθνούς Δικαίου και να αποβλέπουν σε δίκαιη λύση μέσα από αυτούς, περίπτωση διαφορετική από τη δυνατότητα που έχει το Διεθνές Δικαστήριο, όταν του ζητηθεί ρητά από τους διαδίκους να κρίνει ex aequo et bono, οπότε μπορεί να βαδίσει πέρα από τους ισχύοντες κανόνες.

Η αρχή της φυσικής προέκτασης που τονίστηκε στην ανωτέρω υπόθεση άρχισε να χάνει την ισχύ της στην απόφαση του Ιουνίου 1977 στην Γαλλοβρετανική Διαφορά σχετικά με την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας καθώς και με την αναφορά της Επιτροπής Διαβούλευσης σχετικά με την Υφαλοκρηπίδα του νησιού Jan Mayen.

Αυτή η εξασθένιση της αρχής εξακολούθησε στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* όπου το Δικαστήριο ανέπτυξε, ερμήνευσε και συμπλήρωσε τα ανωτέρω συμπεράσματα αναφορικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, λαμβάνοντας συνάμα υπόψη τις νέες παραδεκτές τάσεις της Τρίτης Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Έμφαση δόθηκε στον όρο τάσεις δηλαδή σε ένα προχωρημένο στάδιο επεξεργασίας της Σύμβασης ΔΘ 1982. Στην υπόθεση αυτή η Λιβύη υποστήριξε ότι οποιαδήποτε οριοθέτηση βασισμένη στην αρχή της φυσικής προέκτασης ήταν eo ipso δίκαιη. Η Τυνησία από την άλλη υποστήριξε ότι μόνο οι περιοχές που πρόσκεινται σε ένα κράτος ως αποτέλεσμα μιας δίκαιης οριοθέτησης μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστούν τμήμα της φυσικής προέκτασης του εδάφους του. Για την Τυνησία η φυσική προέκταση κατευθυνόταν ανατολικά της Τυνησίας, ενώ για τη Λιβύη εκτεινόταν βόρεια της Λιβύης. Τα δύο μέρη θεμελίωσαν τους ισχυρισμούς τους στην ιδέα ότι η οριοθέτηση θα έπρεπε σε συμφωνία με την απόφαση του 1969 να απονεμίει σε κάθε μέρος όλα εκείνα τα τμήματα της υφαλοκρηπίδας που συνιστούσαν μια φυσική προέκταση του εδάφους μέσα και κάτω από τη θάλασσα.

Η απόφαση επικεντρώθηκε στο γεγονός ότι η ιδέα της φυσικής προέκτασης θα έπρεπε να εξεταστεί στο πλαίσιο του εθιμικού δικαίου και της πρακτικής των κρατών. Ενώ η ιδέα αυτή φαινόταν να είναι καινοτόμα στην απόφαση του 1969 αποτελούσε ήδη μέρος του υπάρχοντος εθιμικού διεθνούς δικαίου ως βάση του τίτλου του παράκτιου κράτους. Το Δικαστήριο απέδωσε στην ιδέα αυτή έναν συγκεκριμένο ρόλο στην οριοθέτηση περιοχών της υφαλοκρηπίδας σε περιπτώσεις όπου η γεωγραφική κατάσταση το απαιτούσε. Αλλά ενώ η φυσική προέκταση της ξηράς προσδιόριζε σε γενικές γραμμές το φυσικό αντικείμενο ή την θέση των δικαιωμάτων των παράκτιων κρατών, δεν ήταν επαρκής ή κατάλληλη από μόνη της να προσδιορίσει την ακριβή έκταση των δικαιωμάτων ενός κράτους σε σχέση με εκείνα ενός γειτονικού κράτους. Το Δικαστήριο απορρίπτοντας και τα δύο επιχειρήματα αρνήθηκε να θεμελιώσει τους ισχυρισμούς του στην ιδέα της φυσικής προέκτασης ιδιαίτερα εξαιτίας κυρίως της απουσίας οποιουδήποτε στοιχείου, το οποίο θα μπορούσε να διακόψει την συνέχεια της υφαλοκρηπίδας. Εξετάζοντας τη γεωμορφολογία του πελαγικού μπλοκ το οποίο είναι μεν ευρύτερο από το τμήμα που οριοθετείται αλλά παρουσιάζεται συμπαγές και συνεχόμενο το Δικαστήριο απέρριψε το κριτήριο της φυσικής προέκτασης ως καθοριστικό στοιχείο για την οριοθέτηση. Συνάμα τόνισε ότι σημασία για την εφαρμογή των αρχών επιείκειας έχει η κατάληξη σε αποτέλεσμα επιείκειας. Συνεπώς πρέπει να εφαρμοστούν οι αρχές της επιείκειας όχι ως διορθωτικές αρχές του διεθνούς δικαίου, αλλά ως αρχές που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του για να καταλήξει το Δικαστήριο σε δίκαιο αποτέλεσμα.¹⁰¹

¹⁰¹ Το Δικαστήριο ερχόμενο για δεύτερη φορά αντιμέτωπο με την έννοια της φυσικής προέκτασης αναγκάζεται να αναγνωρίσει ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση τα φυσικά χαρακτηριστικά του βυθού αποδεικνύονται άνευ χρησιμότητας για τον ενδεχόμενο εντοπισμό ενός φυσικού ορίου της

Η Τριμελής Επιτροπή Συνδιαλλαγής στην οποία παραπέμφθηκε το ζήτημα οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας μεταξύ της Ισλανδίας και του νορβηγικού νησιού Jan Mayen (1981) στην έκθεσή της τον Μάιο 1981 ακολούθησε κατά βάση τις αρχές επιεικειας έχοντας εγκαταλείψει την έννοια της φυσικής προέκτασης και αναζητώντας την επιεική λύση στα συγκεκριμένα δεδομένα και στα ειδικά χαρακτηριστικά της υπό οριοθέτηση περιοχής. Έχοντας ιδρύσει, όμως, η Ισλανδία ΑΟΖ 200 μιλίων είχε ήδη προχωρήσει στην εκμετάλλευση πέρα από τη μέση γραμμή της αιγιαλίτιδας ζώνης γι' αυτό το λόγο η Επιτροπή Συνδιαλλαγής πρότεινε μία ιδιόμορφη συνεκμετάλλευση των φυσικών πόρων της υφαλοκρηπίδας επειδή η ζώνη συνεκμετάλλευσης Ισλανδίας-Νορβηγίας είναι επάλληλη σε μέρος της ΑΟΖ της Ισλανδίας.

Το Διεθνές Δικαστήριο άρχισε να υποχωρεί ως προς την ιδέα της φυσικής προέκτασης στην *Υπόθεση Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* και ιδιαίτερα στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας (1985)*. Η προσωρινή συμφωνία για την υφαλοκρηπίδα μεταξύ Αυστραλίας και Ινδονησίας που ίδρυε μια ζώνη συνεργασίας στο Timor Gap¹⁰² καθώς και η προσωρινή διευθέτηση ως προς την επιτήρηση και την εφαρμογή αλιείας¹⁰³ αποκαλύπτουν μια ουσιώδη υποχώρηση από την επίδραση της γεωμορφολογίας στην προηγούμενη συμφωνία για την υφαλοκρηπίδα.

Η ίδια προσέγγιση υιοθετήθηκε από το Δικαστήριο στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)*. Στην υπόθεση αυτή το Τμήμα απομακρύνθηκε ακόμη περισσότερο από την έννοια της φυσικής προέκτασης αφού βρέθηκε αντιμέτωπο με το αίτημα των δύο κρατών να οριστεί ένα κοινό όριο τόσο για την υφαλοκρηπίδα όσο και για τη ζώνη αλιείας. Κατά το Τμήμα του Δικαστηρίου τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στην ζώνη αλιείας είναι τελειώς ανεξάρτητα από την φυσική προέκταση του εδάφους κάτω από τη θάλασσα, αλλά ορίζονται σε σχέση με μια γεωγραφική πραγματικότητα την ιδιότητα ενός κράτους ως παράκτιου και οριοθετούνται προς τα έξω με βάση το κριτήριο της απόστασης (200ν.μ.). Στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας στη Γαλλοβρετανική διαφορά (1977)* το διαιτητικό δικαστήριο έφτασε στο ίδιο συμπέρασμα παρά την παρουσία κάποιας ασυνέχειας των περιοχών της υφαλοκρηπίδας. Στις παραγράφους 116-117 η διαιτητική επιτροπή αναφερόμενη στην *Οριοθέτηση του Θαλάσσιου Σνόρου Γουινέας/Γουινέας Μπισάου (1985)* εντάσσει την ιδέα της φυσικής προέκτασης στις περιστάσεις που δύνανται να σχετίζονται χωρίς να απονέμει σε αυτή μια ιδιαίτερη θέση.

Η φυσική προέκταση μια ιδέα που χρησιμοποιήθηκε παλιότερα από τα κράτη σαν ιδεολογική βάση για την θεμελίωση των ισχυρισμών σχετικά με τα δικαιώματα πάνω στον πυθμένα που πρόσκειται στις ακτές τους¹⁰⁴, στην οποία δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην απόφαση του 1969 προκειμένου να αποδειχθεί ο εθιμικός χαρακτήρας των κανόνων της Σύμβασης του 1958 σχετικά με τη φύση, τη νομική υπόσταση και το εξωτερικό όριο της υφαλοκρηπίδας και η οποία εξακολουθεί να παίζει κάποιον ρόλο για τον καθορισμό του τελευταίου είναι μικρής σημασίας στην διαλεύκανση ζητημάτων οριοθέτησης. Η ιδέα της φυσικής προέκτασης αποτέλεσε πηγή σύγχυσης και η επίδρασή της στην πρακτική είναι πλέον περιορισμένη. Θεωρείται ότι μία επιεικής οριοθέτηση δεν είναι συνώνυμη με τον καθορισμό των ορίων της φυσικής προέκτασης. Επιπλέον όταν οι σχετικές ακτές απέχουν λιγότερο από 400 ν.μ. τα γεωλογικά χαρακτηριστικά δεν σχετίζονται. Σε πολλές διαφορές όπως στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* η δομή του βυθού είναι κατά βάση συνεχής. Σε μία τέτοια κατάσταση σχετικά με τα όρια της υφαλοκρηπίδας η ιδέα της φυσικής προέκτασης καθίσταται πλεονάζουσα. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι όπου οι ακτές των μερών απέχουν περισσότερο από 400ν.μ. μια σημαντικής έκτασης γεωλογική

υφαλοκρηπίδας, και ότι αυτή η δυσκολία αναφέρεται τόσο στην κατεύθυνση που ακολουθεί η φυσική προέκταση των εδαφών των κρατών κάτω από τη θάλασσα όσο και στις διάφορες ρωγμές του βυθού της θάλασσας οι οποίες δεν είναι αρκετά σημαντικές ώστε να συνιστούν ένα πραγματικό ρήγμα της μιας φυσικής προέκτασης σε σχέση με την άλλη.

¹⁰² Αυστραλία-Ινδονησία (1989), No. 6-2(5)

¹⁰³ Αυστραλία-Ινδονησία (1981), No. 6-2(4)

¹⁰⁴ Βλ. αναλυτικά Διακήρυξη Truman 24/9/1945, σχετικά με την υφαλοκρηπίδα, η οποία δεν περιείχε διεκδίκηση πλήρους εδαφικής κυριαρχίας επί της υφαλοκρηπίδας, αλλά αναφερόταν σε δικαιοδοσία και έλεγχο θεμελιώνοντας τα δικαιώματα του παράκτιου κράτους στο γεγονός ότι η υφαλοκρηπίδα θεωρήθηκε ως η φυσική προέκταση του εδάφους του και συνεπώς αναγκαίο συστατικό αυτού. Η διακήρυξη Truman σχετικά με τα δικαιώματα αλιείας στη θάλασσα και τα δικαιώματα έρευνας, ελέγχου και εκμετάλλευσης του βυθού πέρα από την αιγιαλίτιδα ζώνη αποτέλεσε τον πυρήνα για την μετέπειτα εξέλιξη του δικαίου της θάλασσας.

ασυνέχεια δύναται να έχει επίδραση. Ως προς τις περιπτώσεις ξεκάθαρης αναγνώρισης της φυσικής προέκτασης οι αποφάσεις των δικαστηρίων εμφανίζονται συγκεχυμένες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ - ΕΘΙΜΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ

Είναι εξαιρετικά δυσχερές αναφορικά με ζητήματα δικαίου της θαλάσσιας οριοθέτησης να διαχωριστούν ερωτήματα σχετικά με την κωδικοποίηση της προοδευτικής ανάπτυξης του δικαίου της οριοθέτησης και την αναζήτηση εθιμικών προεκτάσεων σε αυτό. Οι συμφωνίες οριοθέτησης μεταξύ των κρατών, οι Τρεις Διεθνείς Συνδιασκέψεις, οι περίπου 20 αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων και διαιτητικών οργάνων και οι διάφορες αναλύσεις νομομαθών υπερβαίνουν την αναγκαία ποσότητα αποδεικτικών στοιχείων για την δημιουργία κανόνων εθιμικού διεθνούς δικαίου.

Οι συμφωνίες θαλάσσιας οριοθέτησης συνιστούν εκδήλωση της πρακτικής των κρατών σχετικά με την οριοθέτηση συνόρων μεταξύ αντικείμενων και παρακείμενων κρατών. Συστηματική πρακτική των κρατών σχετικά με την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων παρατηρήθηκε στην περίοδο μετά το 1940, όπου τα κράτη προέβαιναν σε εκτεταμένες διακηρύξεις υφαλοκρηπίδας και ζωνών αποκλειστικής αλιείας. Καταλυτική στροφή στο θέμα δόθηκε με τη διακήρυξη Truman το 1945. Η πρώτη συμφωνία θαλάσσιας οριοθέτησης, η συμφωνία του 1942 μεταξύ Trinidad και Tobago/Βενεζουέλας στον Κόλπο της Παρία (No 2-13(1)), χαρακτηρίστηκε από το ενδιαφέρον αξιοποίησης των πόρων της περιοχής. Στην συμφωνία αυτή το σύνορο προσαρμόστηκε σε σχέση με μία γραμμή ίσης απόστασης. Από το 1940 τα παράκτια κράτη επιχείρησαν την οριοθέτηση περισσότερων από 130 συνόρων κάποια, ωστόσο, παραμένουν ακόμη ανεπίλυτα. Υπάρχουν συνεπώς πάνω από 130 τέτοιες συμφωνίες και συνεχίζουν να συνάπτονται νέες. Επιπλέον ένας αριθμός διαφορών υποβλήθηκε προς επίλυση σε διεθνή δικαστήρια, διαιτησίες και επιτροπές, τα οποία δεν έδωσαν ιδιαίτερο βάρος στην πρακτική των κρατών, παρότι οι διάδικοι υπέβαλαν στις προσφυγές τους στο Διεθνές Δικαστήριο αποσπάσματα από τα υπομνήματά τους, που περιείχαν το κείμενο πολλών συμφωνιών και αντιπροσωπευτικών χαρτών.

Στην περίπτωση της κρατικής πρακτικής κατά τη διερεύνηση της διαδικασίας οριοθέτησης και της σύναψης συμφωνίας μεταξύ των κρατών πρέπει προηγουμένως να διερευνηθούν εφόσον συντρέχουν: πολιτικές, στρατηγικές και ιστορικές θεωρήσεις (κατά πόσο πολιτικοί παράγοντες, θέματα ασφαλείας, στρατιωτικές ή γεωπολιτικές δυνάμεις, σχέσεις μεταξύ των μερών, ενδιαφέροντα υπερπτήσεως και ναυσιπλοίας, δραστηριότητες εξόρυξης πόρων επηρεάζουν την διαπραγμάτευση ή τον προσδιορισμό ενός συνόρου), θεωρήσεις τοπικών καθεστώτων, κατά πόσο η κίνηση από την υφαλοκρηπίδα στην ΑΟΖ ή σε μια ζώνη αλιείας επηρεάζουν το θαλάσσιο σύνορο, οικονομικές και περιβαλλοντικές θεωρήσεις (βιολογικά, οικολογικά και επιστημονικά στοιχεία, ενότητα των φυσικών πόρων, ζώνες συνεκμετάλλευσης), γεωγραφικές θεωρήσεις (γενική κατεύθυνση των ακτών, ιδιομορφίες της ακτής), νησιά, βράχοι και νησίδες και χρήση αυτών ως σημείων βάσης για την οριοθέτηση, γεωλογικές και γεωμορφολογικές θεωρήσεις, στις οποίες περιλαμβάνεται η ιδέα της φυσικής προέκτασης, οι χρησιμοποιούμενες μέθοδοι για την οριοθέτηση και κατά πόσο αυτές επηρεάζονταν από το παρακείμενο ή αντικείμενο των ακτών και την αναλογικότητα, τεχνικές θεωρήσεις (θέματα σχετικά με τον σχεδιασμό των χαρτών, απλοποιήσεις, μετρήσεις περιοχών).

Λόγοι ασφάλειας, συχνά συνδεδεμένοι με την εγγύτητα, τη ναυσιπλοία και την υπέρπτηση δύνανται να οδηγήσουν τα κράτη στην υιοθέτηση γραμμής ίσης απόστασης, ενώ ζητήματα ναυσιπλοίας δύνανται να εφαρμοστούν άμεσα ως σχετικές περιστάσεις στην γραμμή οριοθέτησης σε ορισμένες συμφωνίες οριοθέτησης. Σχετικά με τις συμφωνίες οριοθέτησης στην Βαλτική Θάλασσα σημειώνεται ότι μόνο τα ενδιαφέροντα ναυτιλίας ήταν αρκετά ισχυρά ώστε να κυριαρχήσουν στην χρήση της ίσης απόστασης στην περιοχή εκείνη. Στην οριοθέτηση Αργεντινής-Χιλής (1984, No. 3-1) η ίση απόσταση προσαρμόστηκε τμηματικά για λόγους καλύτερης ναυσιπλοίας μεταξύ των μερών, ενώ το σύνορο Αργεντινής-Ουρουγουάης (1973, No. 3-2) εμφανίστηκε να ακολουθεί ένα κανάλι ναυσιπλοίας.

Τα διεθνή δικαστήρια και επιτροπές έχουν διυλίσει την ιδέα της επιείκειας στην εφαρμογή της στην θαλάσσια οριοθέτηση απορρίπτοντας τις οικονομικές περιστάσεις εκτός από τις περιπτώσεις όπου τέτοια απόρριψη μπορούσε να συνεπάγεται καταστροφικές συνέπειες για την επιβίωση και οικονομική ευημερία των σχετικών κρατών. Από την άλλη οι

συμφωνίες οριοθέτησης δεν αποδίδουν τόσο περιορισμένο ρόλο στις οικονομικές περιστάσεις χωρίς ωστόσο να τις υπερεκτιμούν ως απολύτως καθοριστικό παράγοντα. Οι πολιτικοί παράγοντες εμφανίζονται καθοριστικοί στο ερώτημα κατά πόσο ένα θαλάσσιο σύνορο θα τεθεί υπό διαπραγμάτευση ή θα τεθεί στην κρίση δικαστηρίου προς επίλυση. Ωστόσο δεν υπάρχει κάποια απόδειξη ότι τα δικαστήρια λαμβάνουν υπόψη πολιτικούς παράγοντες ως τέτοιους κατά την οριοθέτηση. Οι ιστορικοί παράγοντες μπορούν να έχουν επίδραση τόσο για επιδικασθέντα όσο και για σύνορα υπό διαπραγμάτευση.

Στο ένα τρίτο των συμφωνιών, όπου γεωλογικοί και γεωμορφολογικοί παράγοντες ήταν παρόντες αυτοί λήφθησαν υπόψη από τα μέρη στην οριοθέτηση και στα δύο τρίτα περίπου των περιπτώσεων αγνοήθηκαν. Αναφορικά με την αντιμετώπιση των νησιών έχει αποδοθεί σε αυτά πλήρες, μερικό ή καθόλου αποτέλεσμα, ενώ σε ορισμένες περιστάσεις το ίδιο νησί έτυχε διαφορετικής μεταχείρισης σε διαφορετικές συμφωνίες. Ασχέτως με τις αντίστοιχες παράκτιες σχέσεις μεταξύ των νησιών και των ακτών της ξηράς υπάρχει μία ποικιλία λύσεων στις οποίες περιλαμβάνονται και λύσεις ίσης απόστασης. Είναι χαρακτηριστικές οι εξής συμφωνίες: Κολομβία-Κόστα Ρίκα 1977, No. 2-1, Γαλλία-Ιταλία 1986, No. 8-2, καθώς και λύσεις μη ίσης απόστασης Ινδία-Ταϊλάνδη 1978, No. 6-11.

Από τη στιγμή που οι κυβερνήσεις των κρατών δύνανται να συμφωνήσουν σε μια γραμμή που θεωρούν ικανοποιητική και να βασίσουν την συμφωνία σε οποιαδήποτε θεώρηση θεωρούν αρμόζουσα, είναι δύσκολο να διαφανεί ο ακριβής ρόλος των γεωγραφικών θεωρήσεων στις συμφωνίες οριοθέτησης ως σύνολο. Από τη φύση τους όλες οι συμφωνίες που χαράσσουν μια γραμμή ίσης απόστασης είτε κατ'όνομα είτε ορίζοντας μία σειρά από σημεία που είναι σημεία ίσης απόστασης θεωρούνται ότι είναι γεωγραφικά εμπνευσμένες. Σε συμφωνίες που βασίζονται κυρίως στην ίση απόσταση αυτός ο ρόλος εμφανίζεται προφανής, ενώ σε άλλες ο γεωγραφικός παράγοντας είναι ένας από το σύνολο των παραγόντων που συντρέχουν. Παραδείγματα είναι πολυάριθμες συμφωνίες που χαράσσουν μία γραμμή ίσης απόστασης μεταξύ αντικείμενων ακτών συγκρίσιμου μεγέθους. Τέτοιες είναι οι συμφωνίες Καναδάς-Δανία (Γροιλανδία) 1973, No. 1-1, Ιαπωνία-Νότια Κορέα 1974, No. 5-12, Κολομβία-Δημοκρατία της Δομινίκης 1978, No. 2-2. Επιπλέον σε ορισμένες περιπτώσεις η αναχώρηση από την γραμμή ίσης απόστασης προέρχεται από τη συγκεκριμένη σύνθετη γεωγραφική κατάσταση. Συμφωνίες Γαλλία-Ισπανία 1974, No. 9-2, Σουηδία-Σοβιετική Ένωση 1989, No. 10-10, Κολομβία-Ονδούρα 1986, No. 2-4, Κολομβία-Παναμάς 1976, No. 2-5, Αυστραλία-Νέα Γουινέα 1978, No. 5-3. Από το σύνολο των ανωτέρω περιστάσεων που δύνανται να συντρέχουν συνάγεται ότι κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται διεξοδικά στα πλαίσια της σπουδαιότητας του ιστορικού παράγοντα, του ζητήματος ασφάλειας καθώς και του πολιτικού, γεωγραφικού, οικονομικού αντικτύπου, που οφείλει να ληφθεί υπόψη ή όχι.

Μεταξύ αντικείμενων ακτών περισσότερο ή λιγότερο παράλληλων και με συγκρίσιμη μορφολογία και μήκος φαίνεται να κυριαρχούν ξεκάθαρα λύσεις ίσης απόστασης ή ιωνεί ίσης απόστασης. Τέτοιες είναι οι συμφωνίες Καναδάς-Δανία (Γροιλανδία) 1973 No. 1-1, Κούβα-Μεξικό 1976, No. 2-8, Ελλάδα-Ιταλία 1977 No. 8-4, Κούβα-Αιτή 1977 No. 2-7, Νορβηγία-Ηνωμένο Βασίλειο 1965, No. 9-15, Φιλανδία-Σοβιετική Ένωση 1965, No. 10-4(1), Δανία-Νορβηγία 1965, No. 9-9, Φιλανδία-Σουηδία 1972, No. 10-3. Μεταξύ αντικείμενων ακτών με διαφορετική μορφολογία και μήκος βρίσκει κανείς λύσεις που δεν βασίζονται στην ίση απόσταση Ινδία-Μαλβίδες 1976 No. 6-8, Ιρλανδία-Ηνωμένο Βασίλειο 1988, No. 9-5, αλλά και λύσεις που βασίζονται στην ίση απόσταση ή στην ιωνεί ίση απόσταση. Ολλανδία-Ηνωμένο Βασίλειο 1965, No. 9-13.

Μεταξύ παρακείμενων ακτών με συγκρίσιμη μορφολογία και μήκος μία οριοθέτηση ίσης απόστασης συναντάται συχνά είτε αυτούσια είτε ως μία κατακόρυφη στη γενική κατεύθυνση της ακτής. Συμφωνίες Βραζιλία-Ουρουγουάη 1972, No. 3-4, Κόστα Ρίκα-Παναμάς 1980, No. 2-6. Ωστόσο, κάποια σύνορα χαράσσονται κατά μήκος μιας παράλληλης της τομής του εδαφικού συνόρου με την ακτή. Αυτή η γραμμή απέχει συνήθως πολύ από την ίση απόσταση. Τέτοιες είναι ποικίλες συμφωνίες στις ειρηνικές ακτές της Νότιας Αμερικής, καθώς και άλλες συμφωνίες όπως Γκάμπια-Σενεγάλη 1975, No.4-2, Κένυα-Τανζανία 1976, No. 4-5, Πορτογαλία-Ισπανία 1976, No. 9-7. Αντίθετα σε παρακείμενες ακτές με διαφορετική μορφολογία επικρατούν λύσεις μη ίσης απόστασης. Κολομβία-Παναμάς 1976, No. 2-5, Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας-Ολλανδία 1971, No. 9-11, Γαλλία-Ισπανία 1974, No. 9-2, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να προκύψει και λύση ίσης απόστασης. Κόστα Ρίκα-Παναμάς 1980, No. 2-6.

Η μέθοδος της ίσης απόστασης, οινωθεί ίσης απόστασης ή τροποποιημένης ίσης απόστασης ακολουθήθηκε ακόμη στις συμφωνίες Χιλή-Περου 1952, No. 3-5, Περού-Εκουαδόρ 1952, No. 3-9, Νορβηγία-Σοβιετική Ένωση 1957, No. 9-6, Σενεγάλη-Γουινέα Μπισσάου 1960, No. 4-4, Κύπρος-Ηνωμένο Βασίλειο 1960, No. 8-1, Νορβηγία-Ηνωμένο Βασίλειο 1965, No. 9-15, Πολωνία-Σοβιετική Ένωση 1969, No. 10-8, Μαλαισία-Ινδονησία 1969, No. 5-9, Ηνωμένο Βασίλειο-Δανία 1971, No. 9-10, Πολωνία-Σοβιετική Ένωση 1969, No. 10-8, Μαλαισία-Ταυλάνδη 1971, No. 5-13(1), Ιταλία-Ισπανία 1974, No. 8-5, Κολομβία-Εκουαδόρ 1975, No. 3-7, Ινδία-Ινδονησία 1977, No. 6-6(2), Γαλλία-Ηνωμένο Βασίλειο 1982, No. 9-3, Κόστα Ρίκα-Εκουαδόρ 1985, No. 3-8, Κολομβία-Ονδούρα 1986, No. 2-4, Γαλλία-Ηνωμένο Βασίλειο 1988, No. 9-3, Αυστραλία-Ινδονησία 1989, No. 6-2(5).¹⁰⁵

Σε νεότερες διακηρύξεις αξίζει να σημειωθεί ότι στην σειρά νομοθεσίας που εξήγγειλε το Ιράν το 1993 περιέχονταν η μετατροπή της ζώνης αλιείας 50 μιλίων σε ΑΟΖ, το εξωτερικό όριο της οποίας θα καθορίζονταν με διμερή συμφωνία ενώ απουσία αυτής με μία γραμμή κάθε σημείο της οποίας θα απείχε ίση απόσταση από το πλησιέστερο σημείο της γραμμής βάσης των δύο κρατών. Είναι χαρακτηριστικό ακόμη ότι η Ιαπωνία μεταξύ των οκτώ τμημάτων νομοθεσίας που υιοθέτησε το 1996 για την εφαρμογή της Σύμβασης ΔΘ 1982 και την συμφωνία εφαρμογής του 1994 σχετικά με το μέρος XI προέβλεπε, ιδρύοντας συνορεύουσα ζώνη 24ν.μ., τη χρήση (εφόσον δεν έχει συμφωνηθεί διαφορετικά) μιας μέσης γραμμής όταν η συνορεύουσα ζώνη της Ιαπωνίας συναντά την συνορεύουσα ζώνη κάποιου άλλου κράτους. Στο ίδιο πλαίσιο κινούμενη η Διακήρυξη της Δημοκρατίας της Κορέας για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη του 1977, όπως τροποποιήθηκε το 1995, όριζε ότι σε σχέση με άλλα κράτη με παρακείμενες ή αντικείμενες ακτές η οριοθέτηση θα καθορίζεται με βάση τη μέση γραμμή εκτός και αν συμφωνείται διαφορετικά μεταξύ των κρατών. Είναι χαρακτηριστικό ότι μεταγενέστερες συμφωνίες οριοθέτησης στην πλειοψηφία τους κάνουν ειδική αναφορά στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος εισάγοντας πολλές από αυτές καθεστώτα ειδικά προστατευμένων θαλάσσιων περιοχών.¹⁰⁶

Έχει υποστηριχθεί ότι τα στοιχεία μέσα από την πρακτική των κρατών είναι τόσο ποικίλα, ώστε η πρακτική δεν έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση κάποιου επιτακτικού κανόνα. Εξαιτίας του απεριόριστου αριθμού των γεωγραφικών και άλλων περιστάσεων που επηρεάζουν την οριοθέτηση δεν φαίνεται να συνάγεται με ασφάλεια κάποιος σταθερός κανόνας που να επιτρέπει σε κάποιον την ακριβή πρόβλεψη ενός θαλάσσιου συνόρου. Επιπλέον φαίνεται να απουσιάζει, τουλάχιστον στις περιπτώσεις όπου τα συμβαλλόμενα κράτη υιοθέτησαν τη μέση γραμμή χωρίς παρέκκλιση, επειδή τους εξυπηρετούσε, μία οριπιο *juris* που να οδηγεί στην διαμόρφωση κάποιου συγκεκριμένου εθιμικού κανόνα. Από την άλλη καθίσταται ακόμη φανερό ότι στο μεγαλύτερο μέρος των συμφωνιών τα εμπλεκόμενα κράτη επέλεξαν την επίλυση της θαλάσσιας οριοθέτησης σύμφωνα με την γραμμή ίσης απόστασης (μέση/πλάγια γραμμή), έχοντας προηγουμένως αξιολογήσει το σύνολο των σχετικών περιστάσεων, επειδή αυτή είχε επεικέες αποτέλεσμα. Οι συμφωνίες αυτές, όπως απέδειξε, η μετέπειτα πορεία των κρατών, τηρήθηκαν από αυτά με συνέπεια και δεν καταπατήθηκαν από κανένα από τα μέρη, συμπεριφορά διακηρυκτική της εμφάνισης κανόνα εθιμικού δικαίου. Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι, αδιαφορώντας για τις νομολογιακές τάσεις, η πρακτική των κρατών έχει αναγάγει την ίση απόσταση σε πρωταρχικό κανόνα της οριοθέτησης.

Η ελλιπής ανάπτυξη και συστηματοποίηση του δικαίου της οριοθέτησης τουλάχιστον στον χώρο της πρακτικής των κρατών δύναται να οφείλεται στο γεγονός ότι κατά τις διεργασίες για την σύναψη συμφωνιών οι διαπραγματευτές ενεργούσαν χωρίς επίγνωση της πρακτικής σε παγκόσμιο επίπεδο. Επιπλέον τα κράτη δεν μπορούσαν να αποδεχτούν ότι κάποιος συγκεκριμένος κανόνας θα μπορούσε να εφαρμοστεί στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, εξαιτίας της μεγάλης ποικιλομορφίας στις περιπτώσεις οριοθέτησης. Συνεπώς στις ανωτέρω περιπτώσεις δεν μπορεί να ειπωθεί ότι η πρακτική των εν λόγω κρατών υπήρξε δημιουργική εθιμικού δικαίου, παρά μόνο ότι υπήρξε πρακτική και τίποτε άλλο. Τα μέρη στις

¹⁰⁵ Για τις επιμέρους λεπτομέρειες και τον αναλυτικό τρόπο οριοθέτησης στις διακρατικές συμφωνίες θαλάσσιας οριοθέτησης βλ. Jonathan I. Charney & Lewis M. Alexander, *International Maritime Boundaries*, The American Society of International Law, Martinus Nijhoff Publishers, 1993, σελ.267επομ.

¹⁰⁶ βλ. αναλυτικότερα για ειδικές συμφωνίες της θαλάσσιας οριοθέτησης, Site of the United Nations, www.un.org/Depts/los/index.htm

περιπτώσεις αυτές συμφωνούσαν σε ένα σύνορο επειδή το θεωρούσαν κατάλληλο, και όχι επειδή το θεωρούσαν ως νομικά δεσμευτικό. Στις περιπτώσεις, όμως, που τα μέρη υιοθετούσαν την μέση γραμμή με βάση το επιεικές αποτέλεσμα το οποίο προέκυπτε υπό το φως των περιστάσεων της υπόθεσης κατόπιν εξέτασης κάθε συντρέχουσας σχετικής και ειδικής περίπτωσης επρόκειτο για πρακτική που έθεσε στέρεα θεμέλια στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης του εθιμικού δικαίου και επηρέασε άμεσα την κατεύθυνση της νομολογίας των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων. Στην περίπτωση αυτή η επιλογή της μέσης γραμμής στηρίζονταν στην δικαιολογία ότι η συγκεκριμένη αυτή χάραξη με βάση τη μέση γραμμή ήταν αυτή που παρήγαγε ένα δίκαιο αποτέλεσμα στη συγκεκριμένη περίπτωση, αποτέλεσμα το οποίο όπως απέδειξε η πρακτική ακολουθήθηκε από τα περισσότερα συμβαλλόμενα κράτη με συνέπεια.

Παρότι σε ορισμένες περιπτώσεις το Διεθνές Δικαστήριο προχώρησε στην παραδοχή και αναγνώριση της ύπαρξης *opinio juris* στη βάση της ύπαρξης μιας γενικευμένης πρακτικής ή μιας συναίνεσης σε θεωρητικό επίπεδο ή με βάση προηγούμενους προσδιορισμούς της έννοιας από το ίδιο το Δικαστήριο ή άλλα διαιτητικά όργανα, σε μία σημαντική μειοψηφία περιπτώσεων το Δικαστήριο υιοθέτησε μια πιο αυστηρή προσέγγιση της αναγνώρισης της εγκυρότητας των αμφισβητούμενων κανόνων στην πρακτική των κρατών, επιλογή που σε μεγάλο βαθμό εξαρτιόταν από την φύση των θεμάτων και την κρίση του Δικαστηρίου. Στο χρονικό διάστημα μεταξύ των Συμβάσεων της Γενεύης 1958 και της σύναψης της Σύμβασης ΔΘ 1982 το Διεθνές Δικαστήριο είχε τη δυνατότητα να συνεισφέρει έναν κανόνα του εθιμικού διεθνούς δικαίου στο αναπτυσσόμενο σώμα του δικαίου της θάλασσας και συγκεκριμένα μέσω της διακήρυξης του το 1969 ότι μία ρύθμιση της Σύμβασης της Γενεύης 1958 δεσμεύει όλα τα μέλη της διεθνούς κοινότητας στο γεγονός ότι συγκεντρώνει ή αποκρυσταλλώνει προυπάρχον ή αναπτυσσόμενο εθιμικό δίκαιο.

Στην Υπόθεση της *Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* το Διεθνές Δικαστήριο ήταν ιδιαίτερα αυστηρό ως προς την απαίτηση της απόδειξης της *opinio juris*. Η απόφαση αυτή σηματοδότησε την αναζήτηση των κανόνων του εθιμικού δικαίου της οριοθέτησης εφόσον το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την Υφαλοκρηπίδα δεν ήταν εφαρμοστέο δίκαιο δεδομένου ότι η Γερμανία δεν ήταν συμβαλλόμενο μέρος σε αυτήν. Το Δικαστήριο έχοντας διαπιστώσει ότι οι ρυθμίσεις της Σύμβασης της Γενεύης 1958 ήταν ανεφάρμοστες μεταξύ των μερών ασχολήθηκε περαιτέρω με την διερεύνηση των εφαρμοστέων αρχών και κανόνων τονίζοντας το γεγονός ότι η οριοθέτηση έχει νόημα με ειδική συμφωνία, σύμφωνα με τις αρχές επιεικειας. Παρότι η Σύμβαση της Γενεύης προϋπέθετε αποκλειστικά την οριοθέτηση με βάση τις αρχές αυτές, όπως ερμηνεύτηκε από το Δικαστήριο η οριοθέτηση προϋπέθετε αυτούς τους περιορισμούς.¹⁰⁷ Η φύση της διαφοράς οφείλονταν σε ένα σύνολο παραγόντων ιδιαίτερα στην έννοια της αρχής ίσης απόστασης -η οποία στα μάτια των Δανών και Ολλανδών είχε καταστεί κανόνας του γενικού Διεθνούς Δικαίου- ένας κανόνας τον οποίο εμπεριείχε το άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 με την επιτρεπτική συμπλήρωση των ειδικών περιστάσεων. Κατά την ερμηνεία του άρθρου 6 παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης για το Δίκαιο της Θάλασσας το Διεθνές Δικαστήριο διακήρυξε στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας (1969)* ότι συγκεκριμένες από τις ρυθμίσεις της Σύμβασης -συμπεριλαμβανομένης της ολότητας των πρώτων τριών άρθρων- έχουν αποκτήσει κανονιστικό χαρακτήρα αποκρυσταλλώνοντας κανόνες εθιμικού διεθνούς δικαίου σχετικά με την υφαλοκρηπίδα δεδομένου και του γεγονότος ότι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο επιφύλαξης. Όταν διακηρύττονταν η αποφασιστική σημασία των τριών πρώτων άρθρων της Σύμβασης 1958, το Δικαστήριο του 1969 αναγνώριζε το συμφυές δικαίωμα των παράκτιων κρατών επί της υφαλοκρηπίδας που πρόσκειται στις παράκτιες ακτές ή των νησιών που ανήκαν στην περιοχή τους. Όπως θα διαφανεί στη συνέχεια μεταγενέστεροι της απόφασης αυτής κανόνες αποκρυστάλλωσαν εθιμικό διεθνές δίκαιο πάνω στο θέμα αυτό.

Σε αντίθεση με τα πρώτα τρία άρθρα της Σύμβασης σε άλλα άρθρα όπως στην προαναφερόμενη παρ. 2 του άρθρου 6 δεν απεδόθησαν ανάλογα χαρακτηριστικά. Το Δικαστήριο δεν έλαβε ως δεδομένη την ύπαρξη της *opinio juris* τόσο στο κείμενο της επιχειρηματολογίας ότι δηλαδή η αρχή της ίσης απόστασης σε συνδυασμό με ειδικές συνθήκες σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας είχαν καταστεί μέρος του γενικού εθιμικού δικαίου από την ημέρα της έναρξης ισχύος της Σύμβασης της Γενεύης 1958 ή σε σχέση με την πρόταση ότι η μεταγενέστερη πρακτική των κρατών που βασίζονταν στην ανωτέρω Σύμβαση είχαν παράγει έναν κανόνα εθιμικού δικαίου. Το Δικαστήριο δεν δέχτηκε συνεπώς τον εθιμικό

χαρακτήρα του άρθρου διαχωρίζοντας το συμβατικό δίκαιο (άρθρο 6 Σύμβασης Γενεύης 1958) από το εθιμικό που έκρινε ότι είχε διαφορετικό περιεχόμενο, αναζήτησε τις αρχές και τους κανόνες που πρέπει να διέπουν την οριοθέτηση. Το γεγονός ότι τα μέρη μπορούσαν να διατυπώσουν επιφυλάξεις ως προς το άρθρο 6 (αλλά όχι ως προς τα άρθρα 1 και 3 που θεωρήθηκε ότι ενσωματώνουν εθιμικό δίκαιο) λήφθηκε από το Δικαστήριο ως περαιτέρω απόδειξη της στάσης της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου, ότι η μέθοδος της ίσης απόστασης (μέση/πλάγια γραμμή) δεν συνιστούσε ακόμη έναν αναδυόμενο εθιμικό κανόνα.¹⁰⁸ Το Δικαστήριο αρνήθηκε τον εθιμικό χαρακτήρα της αρχής ίσης απόστασης που περιέχει το άρθρο 6 μόνο προκειμένου περί όμορων κρατών. Αντίθετα προκειμένου περί της υφαλοκρηπίδας μεταξύ κρατών που οι ακτές τους βρίσκονται η μία απέναντι από την άλλη υπογράμμισε ότι η μέση γραμμή είναι ο μόνος τρόπος οριοθέτησης.

Όσον αφορά την αρχή της ίσης απόστασης στην κατάσταση πριν από την Σύμβαση υπήρχε περιορισμένη πρακτική εκτός από τις αναφορές της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου που αποκάλυπταν την εμπειρική χρήση της αρχής πριν από το 1958. Σχετικά με το επιχείρημα ότι η βασιζόμενη στη Σύμβαση πρακτική είχε παράγει εθιμικό κανόνα το Δικαστήριο θεώρησε ότι η πρακτική των κρατών μελών της Σύμβασης της Γενεύης 1958 δεν μπορούσε να θεωρηθεί από μόνη της αποδεικτικό στοιχείο εθίμου. Διευκρίνισε μάλιστα ότι η αντίθετη άποψή του σε αυτό το επιχείρημα βασιζόταν σε δύο παράγοντες: η περίεργη διατύπωση της αρχής της ίσης απόστασης στο άρθρο 6 της Σύμβασης ήταν τέτοια που οι διατάξεις της δεν μπορούσαν να αποκτήσουν έναν κανονιστικό χαρακτήρα και επιπλέον η Σύμβαση είχε τεθεί σε ισχύ λιγότερο από τρία χρόνια όταν ξεκίνησαν οι διαδικασίες συνεπώς: «παρότι η πάροδος ενός περιορισμένου χρονικού διαστήματος δεν συνιστά από μόνη της έναν περιορισμό στην διαμόρφωση ενός νέου κανόνα εθιμικού δικαίου στη βάση ενός παραδοσιακού κανόνα μία αναγκαία προϋπόθεση είναι ότι μέσα στην αμφισβητούμενη περίοδο όσο σύντομη κι αν ήταν αυτή η πρακτική των κρατών συμπεριλαμβανομένης αυτής των κρατών των οποίων τα συμφέροντα θίγονται ιδιαίτερα θα έπρεπε να είναι εκτεταμένη και ουσιαστικά άτυπη σχετικά με την επικληθείσα πρόβλεψη και θα έπρεπε να έχει λάβει χώρα με τέτοιο τρόπο, ώστε να υποδηλώσει ότι σε αυτή συμπεριλαμβάνεται μία γενικευμένη αναγνώριση ενός κανόνα δικαίου ή μιας νομικής υποχρέωσης».¹⁰⁹ Τονίστηκε δηλαδή ότι όταν η Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου περιέλαβε αυτό το στοιχείο στο προσχέδιο της Σύμβασης που αποτέλεσε τη βάση συζήτησης στη Γενεύη, η αρχή της επιείκειας είχε προταθεί με διστακτικότητα και όχι σαν ένας επείγων κανόνας Διεθνούς Δικαίου. Το Δικαστήριο στην επιχειρηματολογία του δεν βασίστηκε στην βούληση αλλά στην πεποίθηση που είναι έννοια ευρύτερη και υποδηλώνει ένα στοιχείο συντονισμού μεταξύ των κρατών. Έχει υποστηριχθεί ότι αναφερόμενο στις αρχές της επιείκειας το Δικαστήριο λειτούργησε ως οίονομοθετικό όργανο.

Με αφορμή την ανωτέρω υπόθεση το Δικαστήριο τόνισε ότι προκειμένου να διαμορφωθεί ένας νέος κανόνας εθιμικού διεθνούς δικαίου δεν θα πρέπει μόνο οι δεδομένες εν προκειμένω ενέργειες να ανέρχονται σε μια συγκεκριμένη πρακτική αλλά αυτές θα πρέπει να συνοδεύονται από πεποίθηση δικαίου (*opinio juris sine necessitatis*). Ακόμη και αν αυτά τα περιστατικά ήταν πολύ πιο αναρίθμητα απότι είναι στην πραγματικότητα δεν θα ήταν ακόμη και συνολικά επαρκή για να θεμελιώσουν *opinio juris*- διότι προκειμένου να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα έπρεπε να ικανοποιηθούν δύο βασικές προϋποθέσεις. Είτε τα κράτη που πραγματοποιούν τις συγκεκριμένες ενέργειες είτε τα κράτη που είναι σε θέση να αντιδράσουν απέναντι στις ανωτέρω ενέργειες θα πρέπει να έχουν συμπεριφερθεί με τέτοιο τρόπο ώστε η στάση τους να αποτελεί απόδειξη μιας πεποίθησης, ότι αυτή η πρακτική καθίσταται υποχρεωτική μέσω της ύπαρξης ενός κανόνα που την απαιτεί. Η αναγκαιότητα για αυτή την πεποίθηση είναι η ύπαρξη του υποκειμενικού στοιχείου και περιλαμβάνεται στην έννοια της *opinio juris sine necessitatis*.¹¹⁰

Στις *Υπόθεσεις του Κόλπου του Maine (1984)*¹¹¹ και *Υφαλοκρηπίδας Λιβύης-Μάλτας (1985)*¹¹² η Επιτροπή και η Ολομέλεια του Δικαστηρίου αντίστοιχα «έριξαν το βάρος απόδειξης σε συγκεκριμένα θέματα της Σύμβασης ΔΘ 1982».¹¹³ Η Επιτροπή του Διεθνούς

¹⁰⁸ ICJ Rep. 1969, σελ. 37-41, παρ. 60-69

¹⁰⁹ Ibid. σελ. 41-43, παρ. 70-74

¹¹⁰ Ibid. σελ. 44-45, παρ. 75-80

¹¹¹ ICJ Rep. (1982) σελ. 294-295, παρ. 94-96

¹¹² ICJ Rep. (1985) σελ. 29-34, παρ. 27-34

¹¹³ I. Brownlie, *The Rule of Law in International Affairs*, M. Nijhoff 1998, I. Preliminary Topics σελ. 8-14

Δικαστηρίου που αποφάσισε στην *Υπόθεση του Κόλπου του Maine (1984)* αναγνώρισε ειδικότερα το συσχετισμό των κωδικοποιητικών συνθηκών όπως τη Σύμβαση της Γενεύης για την Υφαλοκρηπίδα του 1958, τις Αποφάσεις του Δικαστηρίου και άλλων διεθνών επιτροπών και τη Σύμβαση ΔΘ 1982 μέχρι του σημείου που οι διαδικασίες της Τρίτης Διεθνούς Συνδιάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας υποδείκνυαν ότι συγκεκριμένες ρυθμίσεις αντανάκλυναν μία συναίνεση μεταξύ των συμμετεχόντων. Στην απόφασή του στην *Υπόθεση σχετικά με την Υφαλοκρηπίδα Λιβύης-Μάλτας (1985)* το σύνολο του Δικαστηρίου υιοθέτησε μία παρόμοια προσέγγιση και έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα σε συγκεκριμένα θέματα της Σύμβασης ΔΘ 1982 ως απόδειξη της ύπαρξης εθιμικού διεθνούς δικαίου. Στην ίδια απόφαση το Δικαστήριο έδωσε έμφαση στην σημασία της πρακτικής των κρατών. Στην υπόθεση αυτή υποβλήθηκαν στο ΔΔ πάνω από 70 διακρατικές συμφωνίες οριοθέτησης με βάση τη μέση γραμμή, ωστόσο, κατά το Δικαστήριο «η πυκνή πρακτική δεν αποδεικνύει την ύπαρξη ενός κανόνα που να υπαγορεύει την χρήση της ίσης απόστασης ή οποιασδήποτε άλλης μεθόδου ως υποχρεωτικής»¹¹⁴. Το Δικαστήριο τόνισε ότι: «είναι βεβαίως αξιωματικό ότι το υλικό στοιχείο του εθιμικού διεθνούς δικαίου πρέπει πρωτευτόντως να αναζητηθεί στην ενεργή πρακτική και την *opinio juris* των κρατών παρότι πολυμερείς συνθήκες (όπως η Σύμβαση ΔΘ 1982) δύνανται να παίζουν σημαντικό ρόλο στην καταγραφή και ερμηνεία κανόνων που προέρχονται από έθιμο ή συνεισφέρουν στην ανάπτυξή του».¹¹⁵

Υπό το ίδιο σκεπτικό το Διεθνές Δικαστήριο εκδίδοντας την απόφασή του για την *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* διακήρυξε ότι αδυνατούσε να παραβλέψει προσχέδια προτάσεων στην Σύμβαση ΔΘ 1982 εκτός και αν από αυτά συνάγονταν ότι το περιεχόμενό τους λειτουργούσε ενοποιητικά για όλα τα μέλη της διεθνούς κοινότητας μέσω της αποκρυσταλλοποίησης ενός προϋπάρχοντα ή αναπτυσσόμενου κανόνα εθιμικού Διεθνούς Δικαίου. Το Δικαστήριο υπήρξε επιφυλακτικό και για το λόγο αυτό θεώρησε ότι θα μπορούσε να έχει λάβει υπόψη διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ 1982 μόνο αν αυτές αποκρυστάλλωναν «κανόνα του Διεθνούς Δικαίου προϋπάρχοντα ή υπό διαμόρφωση». Στην *Υπόθεση του νησιού Jan Mayen (1993)* το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ρητά ότι το εθιμικό δίκαιο της οριοθέτησης εφαρμοζόταν στις ζώνες αλιείας και στην ΑΟΖ. Υπό αυτό το πλαίσιο το εθιμικό δίκαιο συνιστούσε πρωταρχικά μία αναφορά στις αρχές της επιείκειας που εφαρμόστηκαν και αναπτύχθηκαν στις αποφάσεις των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων από το 1969.¹¹⁶

Αναφορικά με την περίπτωση η Σύμβαση ΔΘ 1982 να αποτελεί έκφραση εθιμικού διεθνούς δικαίου, σημασία θα πρέπει να δοθεί στη σημαντική διεθνή υποστήριξη που απέσπασε, πολλές ρυθμίσεις της οποίας προέρχονται από τις κανονιστικές ρυθμίσεις από τις τέσσερις συμβάσεις της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 σχετικά με την αιγιαλίτιδα ζώνη, τη συνορεύουσα ζώνη, την υφαλοκρηπίδα και την ανοιχτή θάλασσα. Η αθρόα συμμετοχή κρατών στη Σύμβαση ΔΘ 1982 ενισχύει τον εθιμικό χαρακτήρα πολλών διατάξεών της. Το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης στις *Υποθέσεις της Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)*, *Λιβύης/Μάλτας (1985)*, *Κατάρ/Μπαχρέιν (2001)*, επισήμανε την εθιμική ισχύ ορισμένων θεσμών της Σύμβασης, ενώ τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των κρατών στην υφαλοκρηπίδα, που αποτέλεσαν αντικείμενο εξαγγελιών του Δικαστηρίου ήδη από το 1969 (*Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Βόρειας Θάλασσας*), μεταφέρθηκαν γενικώς στην Σύμβαση ΔΘ 1982. Η Σύμβαση ΔΘ 1982 περιέχει αριθμό διατάξεων που εκφράζουν ήδη ισχύον κατά την ψήφισή της εθιμικό δίκαιο (όπως λ.χ. δικαιώματα των κρατών στην αιγιαλίτιδα ζώνη, ελευθερίες της ανοικτής θάλασσας, νομικό καθεστώς της υφαλοκρηπίδας), αλλά και νέους θεσμούς του δικαίου της θάλασσας (όπως λ.χ. η ΑΟΖ, τα αρχιπελαγικά κράτη, ο «πλους εν διελεύσει», η περιοχή του διεθνούς βυθού (Area) και ο πολύπλοκος μηχανισμός επίλυσης των διαφορών). Ωστόσο το νόημα του εθιμικού δικαίου της θάλασσας στην Σύμβαση ΔΘ 1982 είναι δύσκολο να προσδιοριστεί, αφού απαιτείται η συνδρομή πολλών παραγόντων, μεταξύ των οποίων κυρίως η νομολογία των διεθνών δικαστηρίων, η οποία θεωρείται ότι έχει θέση επικουρικής πηγής εθίμου στο ζήτημα της οριοθέτησης. Για το λόγο αυτό το ζήτημα σχετικά με τη σχέση μεταξύ της Σύμβασης ΔΘ 1982 και του εθιμικού δικαίου υπόκειται σε διαρκή διαμάχη και επανερμηνεία.¹¹⁷

¹¹⁴ *Libya-Malta Continental Shelf Case*, ICJ Rep. 1985, παρ. 44

¹¹⁵ Maurice Mendelson, *The Subjective Element in Customary International Law*, *LXVI BYIL* 177 (1995) σελ. 177-208

¹¹⁶ I. Brownlie, *The Rule of Law in International Affairs*, M. Nijhoff 1998, κεφ. XII, σελ. 172-173

¹¹⁷ Η Σύμβαση ΔΘ 1982 άνοιξε για υπογραφή τον Δεκέμβριο 1982 και τέθηκε σε ισχύ στις 16 Νοεμβρίου 1994, ενώ από την Ελλάδα η Σύμβαση ΔΘ 1982 επικυρώθηκε και κυρώθηκε με τον νόμο

Από τη μελέτη της νομολογίας συνάγεται η καταλυτική σημασία που αποδόθηκε από τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα στις αρχές τις επιείκειας μέσα από ποικίλες σχετικές και ειδικές περιστάσεις ως καθοριστικών στοιχείων προσδιοριστικών της κατεύθυνσης της γραμμής οριοθέτησης. Η γραμμή ίσης απόστασης δεν απορρίφθηκε εφαρμόστηκε, ωστόσο, σπανιότερα από το Δικαστήριο σε σχέση με την χρήση της στην πρακτική των κρατών, αφού στις υποθέσεις που διερεύνησε σπανίως ηδύνατο να οδηγήσει σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Σε κάθε περίπτωση για αυτούς που καλούνται να λάβουν αποφάσεις η επιλογή της μεθόδου για τη μετατροπή των σχετικών γεωγραφικών και άλλων περιστάσεων σε μια συγκεκριμένη γραμμή είναι το δυσκολότερο θέμα στο δίκαιο της θαλάσσιας οριοθέτησης.

Αντίθετα από τη μελέτη της πρακτικής των κρατών συνάγεται μία γενικευμένη χρήση της αρχής της ίσης απόστασης. Η σημαντική χρήση της αρχής ίσης απόστασης παρατηρήθηκε στην περίπτωση των αντικείμενων ακτών και στο 1/3 των περιπτώσεων παρακείμενων ακτών. Στη συντριπτική πλειοψηφία των συμφωνιών οριοθέτησης η ίση απόσταση διαδραμάτισε κύριο ρόλο στην ανάπτυξη μιας γραμμής ή στην θέση της γραμμής που τελικά υιοθετήθηκε. Αν λοιπόν η πρακτική των κρατών συνέβαλε στην διαμόρφωση του θετικού δικαίου για τη θαλάσσια οριοθέτηση, τότε η ίση απόσταση θα έπρεπε να συμπεριληφθεί σε αυτή.

Τεχνικές ίσης απόστασης και άλλοι διαχωρισμοί προτείνουν μια περιορισμένη ποικιλία αποδεκτών λύσεων σε πολλά θαλάσσια σύνορα. Μέσω της διαπραγμάτευσης κατά την προσπάθεια επίλυσης ζητημάτων θαλάσσιας οριοθέτησης τα κράτη θα έπρεπε να προσέξουν την γεωγραφία της ακτογραμμής. Η ίση απόσταση δύναται να θεωρηθεί σε πολλές περιπτώσεις η βάση για την χάραξη της γραμμής οριοθέτησης χρησιμοποιούμενη αυτούσια ή σε παραλλαγή.

Στην περίπτωση της οριοθέτησης μεταξύ νησιών μικρού μεγέθους η γραμμή ίσης απόστασης φαίνεται να αποτελεί μία ευέλικτη λύση, ενώ στην περίπτωση συμμετρικά ομαλών ακτών παρακείμενων κρατών, που έχουν την ίδια γενική κατεύθυνση, δύναται να χρησιμοποιηθεί είτε μία γραμμή ίσης απόστασης είτε μία γραμμή κατακόρυφη προς τη γενική κατεύθυνση της ακτής (που στην πράξη συνιστά μία γραμμή ίσης απόστασης τροποποιημένη ώστε να αγνοεί τις ανομοιομορφίες της ακτής). Αυτός ο γενικός τύπος προσέγγισης χρησιμοποιήθηκε από τη Χιλή, το Εκουαδόρ και το Περού στην Διακήρυξη του Σαν Ντιέγκο 1952.

Συνεπώς η ίση απόσταση ή μία ισοδυναμία της, εφόσον οδηγεί σε δίκαιο αποτέλεσμα, δύναται να χρησιμοποιηθεί όταν η επιθυμία επίτευξης συμφωνίας και από τις δύο πλευρές είναι ισχυρότερη από το ενδιαφέρον για μεγιστοποίηση των ισχυρισμών των μερών, την περίπτωση όπου ειδικότεροι φυσικοί πόροι ή ιδιόμορφες περιοχές δεν συνιστούν καθοριστικά σημεία, καθώς και όπου τα χαρακτηριστικά της ακτής είναι τέτοια που ένας επακόλουθος διαχωρισμός των ισχυρισμών που συμπίπτουν φαίνεται δίκαιος. Σε άλλες περιπτώσεις δύναται να ειπωθεί, ότι η χρήση της ίσης απόστασης δεν υποδηλώνει την παρουσία ενός ισχυρού πολιτικού ενδιαφέροντος στην επίτευξη συμφωνίας από τη πλευρά του ενός ή και των δύο μερών ή ότι η αποτυχία της χρήσης της ίσης απόστασης υποδηλώνει κατ' ανάγκη την απουσία ενός κυρίαρχου πολιτικού ενδιαφέροντος για την επίτευξη συμφωνίας τουλάχιστον ενός από τα μέρη. Στις περιπτώσεις αυτές το ερώτημα της δίκαιης οριοθέτησης είναι πιο σύνθετο σε σημείο η ίση απόσταση να συνιστά νίκη για το ένα μέρος και ήττα για το άλλο. Σε κάθε περίπτωση που η αναζήτηση μιας βάσης για κάποια αρχή της οριοθέτησης περιλαμβάνει τουλάχιστον κατά ένα τμήμα της την αναζήτηση μιας πρότασης που συνιστά μία δίκαιη επίλυση, το κείμενο των συμφωνιών οριοθέτησης απαριθμεί την προσφυγή των μερών στις αρχές της επιείκειας ή στην ίση απόσταση.¹¹⁸

Ενώ οι δικαστικές αποφάσεις όπως και η Σύμβαση ΔΘ 1982 αξιολόγησαν την ίση απόσταση ως μία από τις μεθόδους οριοθέτησης στην πρακτική των κρατών τα κράτη έδειξαν μια προτίμηση της ίσης απόστασης σε σχέση με άλλες μεθόδους. Πιθανόν αυτό συνέβη επειδή διαπίστωσαν ότι αυτή οδηγούσε σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα σε έναν μεγάλο αριθμό διαφορετικών περιπτώσεων. Επιπλέον έως την απόφαση της Βόρειας Θάλασσας 1969 υπήρχε μία συνεκτική υπόθεση υπέρ της μεθόδου της ίσης απόστασης είτε κάτω από το συμβατικό είτε κάτω από το εθιμικό δίκαιο, η οποία οδηγούσε στην κυριαρχία της ίσης απόστασης στις συμφωνίες που συνάπτονταν πριν από το 1969. Ακόμη και κατόπιν του 1969 παρέμεινε προφανής μία προτίμηση στην πρακτική στην ίση απόσταση σε συμφωνίες μεταξύ κρατών μερών της Σύμβασης της Γενεύης για την υφαλοκρηπίδα 1958 τουλάχιστον έως την Υπόθεση

2321/1995 (ΦΕΚ Α' 136, 23 Ιουνίου 1995).

¹¹⁸ Συμφωνία Ελλάδας - Ιταλίας (1977), No. 8-4

Τυνησίας/Λιβύης (1982). Επιπλέον εκτός από οικονομικές θεωρήσεις, όπως η εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου ή η αλιευτική δραστηριότητα, που συνηγορούσαν υπέρ μιας όσο το δυνατόν συντομότερης χρονικά οριοθέτησης, τα κράτη διαπραγματεύονταν για την οριοθέτηση των συνόρων τους, όπου οι γεωγραφικές και άλλες περιστάσεις δεν ήταν ασυνήθιστες και όπου συνεπώς τα μέρη μπορούσαν να αποδεχτούν την μέθοδο της ίσης απόστασης. Σε τέτοιες περιπτώσεις οι συμφωνίες που βασίζονταν στην ίση απόσταση μπορούσαν πιο εύκολα να συναφθούν. Όπου, όμως, οι συνθήκες ήταν περισσότερο σύνθετες και περιλάμβαναν ισχυρισμούς ειδικών περιστάσεων μία λύση ήταν πιο δυσχερές να βρεθεί και το θέμα ήταν πιο πιθανό να καθυστερήσει ή να παραπεμφθεί προς διευθέτηση σε τρίτο μέρος.

Συνεπώς δεν θα μπορούσε να γίνει λόγος για κάποια αντίφαση ως προς την κατεύθυνση που ακολουθήθηκε μεταξύ της πρακτικής των κρατών και της διεθνούς νομολογίας των δικαστηρίων, αλλά θα μπορούσε μόνο να ειπωθεί ότι οι δύο φαινομενικά αντιτιθέμενες προσεγγίσεις, ίση απόσταση από την πλευρά της πρακτικής «αρχές επιείκειας/ειδικές περιστάσεις» από την πλευρά της νομολογίας, αλληλοσυμπληρώνονται. Στην ανωτέρω ανάλυση κατέστη φανερό ότι στον χώρο της πρακτικής των κρατών η προσφυγή και τελική επιλογή της γραμμής ίσης απόστασης στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων έπονταν ενός ενδελεχούς ελέγχου ποικίλων γεωγραφικών, ιστορικών, οικονομικών, πολιτικών κ.α. περιστάσεων, περιστάσεων σχετικών και ειδικών που, όπως έχει ανωτέρω σχολιασθεί, συνιστούσαν την βάση της επιχειρηματολογίας του Δικαστηρίου κατά την χάραξη της γραμμής οριοθέτησης στις υποθέσεις που το ίδιο κλήθηκε να διερευνήσει. Η επιλογή της γραμμής ίσης απόστασης κατόπιν του σχετικού ελέγχου κάθε συντρέχουσας σχετικής περιστάσης ακολουθήθηκε, επειδή τελικώς προκρίθηκε, ότι η συγκεκριμένη αυτή γραμμή ήταν αυτή που είχε επιεικές αποτέλεσμα στην συγκεκριμένη υπόθεση και συνεπώς επεπλάσσονταν επομένως μια δίκαιη λύση. Από την άλλη πλευρά το σύνολο των δυσχερειών και ιδιαιτεροτήτων που παρουσίαζε κάθε υπόθεση, που τελικώς οδηγήθηκε προς δικαστηριακή επίλυση, και καθιστούσαν ιδιαίτερα πολύπλοκη την πορεία προς την οδό της επίλυσης συνεπάγονταν την αναγνώριση και λήψη υπόψη από το Δικαστήριο στις περισσότερες περιπτώσεις κάποιας αρχής επιείκειας προκειμένου να επιτευχθεί μία αναγκαία συναίνεση που θα ικανοποιεί έστω και τμηματικά τα αιτήματα των αντίδικων μερών. Μέσα από τις παραδειγματικές κατευθύνσεις της νομολογίας και την αναγκαία σύμπλευση νομολογίας και πρακτικής αναμένεται συνεπέστερη προσέγγιση των ζητημάτων οριοθέτησης που θα οδηγήσουν στην διαμόρφωση του εθιμικού δικαίου σε πιο στέρεες βάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο: ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΩΣ ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΑΣΚΗΘΕΙΣΑ ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 121 της Σύμβασης ΔΘ 1982 «νησί είναι φυσικά σχηματισμένη περιοχή της ξηράς που περιβρέχεται από νερό και βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια του νερού κατά τη μέγιστη πλύμη». Από τις διατάξεις του άρθρου 121 της Σύμβασης ΔΘ 1982 προκύπτει το δικαίωμα των νησιών σε θαλάσσιες ζώνες. Το άρθρο αυτό υπογραμμίζει ότι τα νησιά αξιολογούνται ως έδαφος του κράτους, αφού διέπονται από το ίδιο με την ηπειρωτική περιοχή ενός κράτους καθεστώς (βλ. ακόμα άρθρο 10 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την Αιγιαλίτιδα και τη Συνορεύουσα Ζώνη). Τα νησιά δύνανται συνεπώς να έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη και υφαλοκρηπίδα καθώς και ΑΟΖ, στοιχείο που συνηγορεί υπέρ της πληρότητας και της αυτοτέλειας που παρουσιάζει από την άποψη του Διεθνούς Δικαίου και του δικαίου της θάλασσας ειδικότερα η ύπαρξη του κάθε νησιού. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 121 η αιγιαλίτιδα ζώνη, η ΑΟΖ και η υφαλοκρηπίδα ενός νησιού καθορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ 1982, που εφαρμόζονται στις ηπειρωτικές περιοχές.

Το άρθρο 1 της Σύμβασης 1958 για την υφαλοκρηπίδα ορίζει σαφώς τον όρο υφαλοκρηπίδα σε σχέση με τις υποθαλάσσιες περιοχές που πρόσκεινται στις ακτές των νησιών. Αυτό από μόνο του φαίνεται να προσθέτει δικαιώματα υφαλοκρηπίδας σε νησιωτικές περιοχές των μερών της Σύμβασης και από τη στιγμή που το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* εξέφρασε την άποψη, ότι αυτό το άρθρο ήταν διακηρυκτικό εθνικού Διεθνούς Δικαίου, είναι παραδεκτό ότι το ίδιο συμβαίνει και με χώρες που δεν δεσμεύονται από την Σύμβαση. Αυτό δύναται να επιβεβαιωθεί από τον σχεδιασμό του άρθρου 1, τη νομοθετική και διπλωματική πρακτική των κρατών και από την άποψη διάφορων συγγραφέων. Είναι σαφές ότι καμία θεωρητική διάκριση μεταξύ των νησιών στη βάση του μεγέθους, της σημασίας, του πληθυσμού ή άλλων παραγόντων δεν επηρέασαν την εξέλιξη του άρθρου 1 και καμία τέτοια διάκριση δεν παρατηρήθηκε στην νομοθετική πρακτική σχετικά με την υφαλοκρηπίδα. Τα νησιά θεωρείται ότι κατέχουν δικαιώματα στην υφαλοκρηπίδα αντίστοιχα με τον γεωλογικό τους χαρακτήρα. Στην πράξη πολλά πράγματα εξαρτώνται από τις ιδιαίτερες γεωγραφικές σχέσεις του νησιού παρά από την κατάταξή του ως τέτοιο.

Με τη διάταξη αυτή δεν θίγεται ο ρόλος των νησιών σε περίπτωση κατά την οποία τίθεται θέμα επικάλυψης ζωνών. Όταν το νησί βρίσκεται μέσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη του κράτους, το εσωτερικό όριο της ζώνης μετριέται από την ακτή του νησιού, που βρίσκεται προς την ανοικτή θάλασσα. Όταν η απόσταση ανάμεσα στην ηπειρωτική ακτή και την απέναντι από αυτό ακτή του νησιού είναι διπλάσια της αιγιαλίτιδας ζώνης, τότε το νησί έχει καθαρό δηλαδή πλήρες ολόκληρο το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης γύρω του. Όταν η απόσταση ανάμεσα στην ηπειρωτική ακτή και την απέναντι από αυτό ακτή του νησιού είναι μεγαλύτερη από το πλάτος της αιγιαλίτιδας ζώνης, τότε η περιοχή που βρίσκεται ανάμεσα στην αιγιαλίτιδα ζώνη της ηπειρωτικής περιοχής και σε εκείνη του νησιού είναι ανοικτή θάλασσα.

Η μόνη εξαίρεση που εισάγεται με τη Σύμβαση ΔΘ 1982 αφορά στους βράχους που καίτοι έχουν τα χαρακτηριστικά του νησιού (άρθρο 121) στερούνται οικονομικής ζωής ή που δεν μπορούν να διατηρήσουν μόνιμο πληθυσμό. Σε αυτούς τους βράχους η Σύμβαση ΔΘ 1982 αναγνωρίζει μόνο δικαιώματα αιγιαλίτιδας ζώνης, αλλά όχι ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας. Στην παράγραφο 3 του άρθρου ορίζεται ότι: «οι βράχοι, οι οποίοι δεν μπορούν να διατηρήσουν ανθρώπινη παρουσία ή οικονομική ζωή από μόνοι τους δεν θα πρέπει να έχουν ΑΟΖ ή υφαλοκρηπίδα», διατύπωση που δημιουργεί σημαντικά προβλήματα ερμηνείας και εφαρμογής.

Η δυσχέρεια του σαφή προσδιορισμού της σχέσης μεταξύ υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ αποκαλύπτεται και μέσα από τον ρόλο των νησιών ως προς την διαμόρφωση και την οριοθέτηση των αντίστοιχων σε αυτά περιοχών. Και η ιδέα της φυσικής προέκτασης στην περίπτωση της υφαλοκρηπίδας υποδηλώνει ότι να νησιά που μπορεί να ειπωθεί ότι συνιστούν φυσικές προεκτάσεις έχουν δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα ακόμη και αν η θετική πρακτική των κρατών δεν έχει υιοθετήσει τον κανόνα ότι όλα τα νησιά, όποια κι αν είναι η γεωλογική τους δομή διαθέτουν υφαλοκρηπίδα. Ωστόσο, το ερώτημα, εάν κάθε νησί διαθέτει ΑΟΖ ή όχι, δεν μπορεί να συναχθεί από γενικές αρχές, αφού κάτι τέτοιο προκύπτει από την πρακτική των κρατών.

Στο ζήτημα αν θα πρέπει να αποδοθεί στα νησιά το ίδιο αποτέλεσμα, όπως στις παράκτιες περιοχές ως προς την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, έχει προταθεί η άποψη το ενδεχόμενο κάτι τέτοιο να μην τους αναγνωριστεί ιδιαίτερα όταν είναι μικρά και βρίσκονται κοντά στην μέση γραμμή, ή είναι απομονωμένα ή μακριά από την ξηρά και σχεδόν ακατοίκητα.

Αναφορικά με τον ρόλο των νησιών στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας υπάρχουν τρεις πιθανές θεωρητικές τοποθετήσεις. Η πρώτη θα ήταν η χάραξη μιας γραμμής ίσης απόστασης μεταξύ ή από τις παράκτιες ακτές αγνοώντας συνολικά την παρουσία των νησιών. Η δεύτερη θα ήταν η χάραξη της γραμμής μεταξύ των νησιών και των αντικείμενων ή παρακείμενων ακτών, ώστε να αποδίδεται στα νησιά πλήρες αποτέλεσμα. Η τρίτη θα ήταν να αποδοθεί σε αυτά είτε πλήρες είτε μερικό αποτέλεσμα στην βάση της ιδιομορφίας, η οποία περικλείει όχι μόνο τους παράγοντες του μεγέθους και του τόπου αλλά και άλλους όπως ο πληθυσμός, το πολιτικό καθεστώς και η οικονομική σημασία.

Τα νησιά δύνανται να συνιστούν ειδική περίπτωση για τον σκοπό της οριοθέτησης περιοχών υφαλοκρηπίδας ή ΑΟΖ μεταξύ παρακείμενων ή αντικείμενων κρατών και μέσα σε αυτό το πλαίσιο δύναται να τους αποδοθεί πλήρης ή μειωμένη επιρροή ή δύνανται να παραμερισθούν και να μη ληφθούν υπόψη (enclaved). Ως επιρροή νοείται η επίδραση των νησιών στον συνυπολογισμό του μετώπου του παράκτιου κράτους στο οποίο ανήκουν στην προς οριοθέτηση περιοχή. Στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)* το διαιτητικό όργανο αναφερόμενο στην έννοια της μισής επιρροής στο πλαίσιο εφαρμογής της μεθόδου ίσης απόστασης στην παρ. 251 σημείωσε: «η μέθοδος του μισού αποτελέσματος συνίσταται στη χάραξη της γραμμής της ίσης απόστασης μεταξύ των δύο ακτών, πρώτα χωρίς συνεκτίμηση του συγκεκριμένου νησιού ως σημείου βάσης. Στη συνέχεια στη χάραξη της ίδιας γραμμής με το νησί ως σημείο βάσης. Η γραμμή που δίνει το μισό αποτέλεσμα στο νησί είναι πλέον η γραμμή που χαράσσεται στο μέσο μεταξύ των δύο γραμμών της ίσης απόστασης». Στη συγκεκριμένη υπόθεση το διαιτητικό όργανο αναγνώρισε μειωμένη επήρεια στα επίδικα αγγλονορμανδικά νησιά (Channel Islands) και τους απέδωσε έναν θύλακα υφαλοκρηπίδας 12 μιλίων, επειδή θεωρήθηκαν απομονωμένα από το Ηνωμένο Βασίλειο και δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως μία προέκταση της αγγλικής ακτής.

Στο σχόλιο που έκανε το Διεθνές Δικαστήριο σχετικά με τα νησιά στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)*, στην οποία άλλωστε τα νησιά δεν αποτέλεσαν κεντρικό στοιχείο της υπόθεσης, ούτε εθίγησαν από τα διάδικα κράτη, μολονότι στα πλαίσια εφαρμογής του άρθρου 6 της Σύμβασης 1958 θα μπορούσαν να θεωρηθούν ειδικές περιπτώσεις, το Δικαστήριο τόνισε ότι μία μέση γραμμή πρέπει να διαχωρίζει την περιοχή μεταξύ των κρατών κατά ίσο μέρος αγνοώντας τις νησίδες, τους βράχους και τις μικρές προεξοχές της ακτής, των οποίων τα δυσανάλογα ενοχλητικά αποτελέσματα μπορούσαν να ρυθμιστούν με άλλα μέσα. Το σύνορο που χαράχτηκε μεταξύ των μερών, αρχικά μία γραμμή ίσης απόστασης και έπειτα μία γραμμή ως αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης μετρήθηκε από τα παράκτια νησιά της Ολλανδίας και της Γερμανίας.

Στην *Υπόθεση των νησιών Minquiers και Ecrehos (1953)* το Δικαστήριο απέτυχε να χειριστεί την ευκαιρία να αποσαφηνίσει περαιτέρω το νομικό καθεστώς των νησιών και του αρχιπελάγους. Στην απόφασή του το 1953 το Δικαστήριο περιορίστηκε σε έναν καθορισμό της κυριαρχίας των νησίδων και των βράχων του συμπλέγματος των *Minquiers και Ecrehos*. Στο ζήτημα της απόδοσης κυριαρχίας στις νησίδες και στους βράχους στην Γαλλία ή στην Αγγλία, το Δικαστήριο τάχθηκε συνολικά υπέρ της κυριαρχίας της Αγγλίας.

Το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)*, όπου η ύπαρξη νησιωτικών μονάδων και συμπλεγμάτων θεωρήθηκε από τα μέρη και το Δικαστήριο ως μία από τις σχετικές περιπτώσεις που πρέπει να ληφθεί υπόψη, το Δικαστήριο κατέληξε σε μία τεθλασμένη γραμμή αποτελούμενη από δύο τμήματα εκ των οποίων το πρώτο αγνόησε τελειώς τη νήσο Djerba (η οποία έπεσε θύμα της κοντινής απόστασης σε σχέση με την ακτή) και το δεύτερο απέδωσε μόνο μισό αποτέλεσμα στα νησιά Kerkennah από την ακτή της Τυνησίας, επειδή σε κάθε περίπτωση ένα πλήρες αποτέλεσμα θα απέδιδε υπερβολικό βάρος σε αυτά τα νησιά. Το Δικαστήριο ανέφερε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων από την πρακτική των οριοθετήσεων των κρατών στις οποίες μόνο μερικό αποτέλεσμα μπορούσε να δοθεί σε νησιά που βρίσκονταν κοντά στις ακτές.

Στην *Υπόθεση της Οριοθέτησης του Κόλπου του Maine (1984)* τα νησιά δεν αντιμετωπίστηκαν ως αυτοτελής παράγοντας οριοθέτησης αλλά εντάχθηκαν ως γεωγραφικές ιδιομορφίες στις σχετικές περιπτώσεις, τις οποίες το Τμήμα του Δικαστηρίου θεώρησε ότι

έπρεπε να λάβει υπόψη κατά την οριοθέτηση. Σημαντικό κριτήριο θεωρήθηκε η θέση τους σε σχέση με την ακτή, που λήφθηκε υπόψη για τον καθορισμό της γενικής κατεύθυνσής της, ενώ ανάλογα με τη θέση αυτή και τη σημασία τους αποδίδονταν στα νησιά άλλοτε πλήρες και άλλοτε μειωμένο αποτέλεσμα.

Σε τελείως διαφορετικό επίπεδο κινήθηκε το Δικαστήριο στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας* (1985), όπου κλήθηκε να αποφανθεί κατά πόσο ένα νησί που έχει την ιδιότητα του ανεξάρτητου κράτους έχει πλήρη δικαιώματα σε υφαλοκρηπίδα και πώς αντιμετωπίζεται το θέμα όταν τίθεται ζήτημα επικάλυψης αυτής με την υφαλοκρηπίδα ενός άλλου κράτους με ακτές απέναντι από τις δικές του. Εφαρμοστέο δίκαιο ήταν το εθιμικό κατά το οποίο η οριοθέτηση έπρεπε να λάβει χώρα σε συνάφεια με τις αρχές της επιείκειας λαμβάνοντας υπόψη όλες τις σχετικές περιστάσεις. Η Μάλτα ισχυριζόμενη ότι η γραμμή οριοθέτησης θα έπρεπε να χαραχθεί σε ίση απόσταση μεταξύ των κρατών είχε διατυπώσει την άποψη ότι το Δικαστήριο θα έπρεπε να λάβει υπόψη του, ότι η Μάλτα συνιστούσε ως νησί ένα ανεξάρτητο κράτος και όχι ένα νησί συνδεδεμένο πολιτικά με το ηπειρωτικό τμήμα ενός κράτους. Ωστόσο ο νησιωτικός χαρακτήρας της Μάλτας δεν την ωφέλησε, αφού το Δικαστήριο χωρίς να τον λαμβάνει υπόψη μετατόπισε την μέση γραμμή προς την πλευρά της αποδίδοντάς της μειωμένη υφαλοκρηπίδα. Η Μάλτα εμφανίστηκε έτσι ως ένα περιορισμένο γεωγραφικό χαρακτηριστικό στο οποίο έπρεπε να δοθεί μειωμένο αποτέλεσμα κατά τη χάραξη της μέσης γραμμής. Συγκεκριμένα σύμφωνα με το Δικαστήριο: «δεν τίθεται ζήτημα εάν ένα νησί που συνιστά κράτος έχει κάποιο είδος ξεχωριστού καθεστώτος σε σχέση με τα δικαιώματά του σε υφαλοκρηπίδα. Ασφαλώς η Μάλτα επέμεινε ότι δεν υποστηρίζει ένα τέτοιο καθεστώς. Απλώς το γεγονός ότι οι ακτές της Μάλτας ήταν ανεξάρτητες σε σχέση με τις ακτές των γειτόνων της ήταν διαφορετικό από την περίπτωση αυτή να συνιστούσε τμήμα του εδάφους ενός από τα γειτονικά αυτά κράτη. Τα θαλάσσια σύνορα σε αυτή την περιοχή θα διέφεραν αν τα νησιά της Μάλτας δεν συνιστούσαν ένα ανεξάρτητο κράτος αλλά τμήμα του εδάφους ενός από τα γειτονικά κράτη. Αυτή η άποψη του θέματος σχετιζόταν όχι μόνο με τις περιστάσεις της Μάλτας που συνιστούσαν ένα σύνολο νησιών και ένα ανεξάρτητο κράτος αλλά και με τη θέση των νησιών στο ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο ιδιαίτερα την θέση τους σε μια ημίκλειστη θάλασσα».¹¹⁹ Ο παράγοντας που αναφέρθηκε από το Δικαστήριο ως το ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο στο οποίο αποδόθηκε αποτέλεσμα ως σχετική περίπτωση αναγκαία μείωσε την σημασία των νησιών.

Στην *Διαφορά Γαλλίας/Καναδά για τις θαλάσσιες ζώνες των νησιών Saint Pierre et Miquelon* (1992) το αντικείμενο διενέξεως αφορούσε στη δυνατότητα των δύο κρατών να ορίζουν ελεύθερα τον όγκο του ετήσιου αλιεύματος ζήτημα το οποίο ήταν δυσμενές για τους Γάλλους.¹²⁰ Η Γαλλία στηριζόμενη στις αρχές της ισότητας των κρατών ενώπιον του νόμου και του ίσου δικαιώματος νησιών και ηπειρωτικών εδαφών σε θαλάσσιες περιοχές σε όλη την επιτρεπόμενη από το διεθνές δίκαιο έκταση υποστήριξε πως το καναδικό ηπειρωτικό έδαφος και το γαλλικό νησιωτικό έδαφος είχαν ίσα δικαιώματα σε τίτλο και άρα η οριοθέτηση έπρεπε να συντελεστεί με αφετηρία την μέση γραμμή κατά το άρθρο 6 της Σύμβασης 1958. Ο Καναδάς υποστήριξε ότι τα νησιά αυτά δεν διαθέτουν δική τους υφαλοκρηπίδα επειδή από γεωλογική άποψη επικάθονται στην υφαλοκρηπίδα του Καναδά, ενώ δικαιούνται ζώνη έκτασης μόνο 12ν.μ. Σύμφωνα με την λογική αυτή θεωρήθηκε πως όλη η περιοχή υφαλοκρηπίδας έξω από τις καναδικές ακτές ανήκει στον Καναδά και η όποια υφαλοκρηπίδα απενέμετο στα ανωτέρω νησιά θα αποτελούσε αποκοπτόμενο τμήμα καναδικής υφαλοκρηπίδας. Για το θέμα της απόστασης των νησιών η καναδική πλευρά δήλωσε ότι επρόκειτο για μια ομάδα νησιών όχι απλώς στην λάθος πλευρά της μέσης γραμμής αλλά στην λάθος πλευρά του ωκεανού, άρα ήταν επιβεβλημένο να τους απονεμηθεί μειωμένο αποτέλεσμα. Το πενταμελές διαιτητικό όργανο στο οποίο παραπέμφθηκε το ζήτημα της οριοθέτησης εξέδωσε απόφαση που βασίστηκε σε πολλαπλές εκτιμήσεις επιείκειας λαμβάνοντας κυρίως υπόψη την δυσαναλογία των επιφανειών των καναδικών ακτών και των ακτών των δύο γαλλικών νησιωτικών κτήσεων. Αναγνώρισε ακόμη ότι τα γεωγραφικά

¹¹⁹ ICJ Reports 1985, σελ. 42, παρ.53

¹²⁰ Τα δύο κράτη υπέγραψαν συνυποσχετικό το 1989 για τη σύσταση διαιτητικού οργάνου επιφορισμένου με το καθήκον της οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών των ανωτέρω νησιών, καθήκον που ολοκληρώθηκε το 1992. Το Δικαστήριο κλήθηκε σύμφωνα με τους εφαρμοστέους κανόνες και αρχές του διεθνούς δικαίου να διεξάγει την οριοθέτηση μεταξύ των μερών των θαλασσιών περιοχών που αντιστοιχούσαν στη Γαλλία και αυτών που αντιστοιχούσαν στον Καναδά.

χαρακτηριστικά βρισκόταν στην καρδιά κάθε διαδικασίας οριοθέτησης. Το διαιτητικό όργανο αναγνωρίζοντας ότι δεν υπήρχε κανένας λόγος που να απαγορεύει εξ αρχής στα νησιά να απολαύουν πλήρων δικαιωμάτων σε υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ σε όλη την επιτρεπόμενη έκταση των 200ν.μ., έκρινε ότι στην περιοχή εκείνη η υφαλοκρηπίδα αποτελούσε μία τεράστια συνεχή υποθαλάσσια έκταση και συνεπώς δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως καναδική ή άλλου κράτους χωρίς οριοθέτηση. Διαίρεσε την περιοχή γύρω από τα νησιά σε τρεις τομείς ανατολικώς, δυτικώς και νοτιώς αυτών. Στον ανατολικό τομέα αναγνωρίστηκε στα ανωτέρω νησιά μόνο το δικαίωμα αιγιαλίτιδας ζώνης πλάτους 12ν.μ. (αναφορικά με υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ μηδενικό αποτέλεσμα σε αυτόν τον τομέα). Στον δυτικό τομέα απονεμήθη περιοχή πλάτους 24ν.μ. (12 ν.μ. αιγιαλίτιδα και 12ν.μ. ΑΟΖ). Λόγω της εγγύτητας της έναντι κείμενης ακτής της καναδικής νήσου Newfoundland, όπου η μεταξύ των ακτών απόσταση ήταν μικρότερη των 24ν.μ. το όριο θα ήταν η μέση γραμμή. Στον νότιο και νοτιοανατολικό τομέα το δικαστήριο απένειμε στα νησιά οικονομική ζώνη μήκους 200ν.μ. και πλάτους 10,5 ν.μ. σύμφωνα προς το μήκος της νότιας πρόσοψης των ακτών των St. Pierre και Miquelon. Απέρριψε την αντίληψη περί μειωμένου αποτελέσματος και αναγνώρισε στα νησιά θαλάσσιες και υποθαλάσσιες ζώνες 200 μιλίων προς την γεωγραφική κατεύθυνση όπου δεν υπήρχε ζήτημα ίσης απόστασης με τις ακτές του Καναδά.

Η τελική οριοθετική ρύθμιση του δικαστηρίου υπήρξε σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα συμβιβασμού των θέσεων των δύο μερών. Με την συναίνεση των διαδίκων το διαιτητικό όργανο χάραξε μία ενιαία οριοθετική γραμμή «για όλες τις θαλάσσιες ζώνες επί των οποίων το διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει δικαιώματα και δικαιοδοσίες». Τελικώς γύρω από τα νησιά Saint Pierre et Miquelon αναγνωρίστηκαν ζώνες 24 και 12 μιλίων σε μια προέκταση 150 μιλίων προς τα ανοικτά του Ατλαντικού.

Από το 1982 και έπειτα είναι αδιαμφισβήτητο ότι τα νησιά δικαιούνται ελλείψει ανταγωνιστικών διεκδικήσεων ζώνες δικαιοδοσίας μέχρι του εξωτερικού ορίου των 200ν.μ. Αυτό έγινε *prima facie* δεκτό από το Δικαστήριο και μάλιστα εφαρμόστηκε ακόμη και στην περίπτωση εξαρτημένων απομακρυσμένων νησιών κείμενων έναντι του κύριου ηπειρωτικού όγκου άλλου κράτους. Στην περίπτωση αυτή τα νησιά αυτά έχουν τουλάχιστον πλευρικός και οπισθίως δικαιώματα υφαλοκρηπίδας πέρα από το όριο της αιγιαλίτιδας ζώνης.

Στην *Υπόθεση περί της χερσαίας, νησιωτικής και θαλάσσιας διαφοράς μεταξύ Ονδούρας και Ελ Σαλβαδόρ (1992)*, η οποία σε ένα μέρος της αφορούσε και στην οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων μεταξύ των διαδίκων, το Δικαστήριο αποδεχόμενο ότι υπάρχει αμφισβήτηση κυριαρχίας για τρία νησιά Meanguera, Meanguerita και El Tigre και λαμβάνοντας ως αφετηρία την αρχή *uti possidetis juris*, προχώρησε στην εκτίμηση της πραγματικής κατάστασης αμέσως μετά την ανεξαρτησία των διαδίκων κρατών στις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Έτσι αναγνώρισε την κυριαρχία της Ονδούρας ως προς το El Tigre, ενώ ως προς το Meanguera διαπίστωσε τη μακρά και ειρηνική άσκηση αρμοδιοτήτων από το Ελ Σαλβαδόρ και την επί μακρόν έλλειψη αντιδράσεων από την Ονδούρα και αναγνώρισε κυριαρχία στο Ελ Σαλβαδόρ. Ως προς τη θαλάσσια περιοχή Fonseca το δικαστήριο αρνήθηκε να προβεί σε οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών και υπέδειξε μόνο γενικές κατευθύνσεις. Έκρινε ότι η ανωτέρω θαλάσσια περιοχή είναι ιστορικός κόλπος χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ως προς το καθεστώς του δεν εντάσσεται αναγκαιώς στις διατάξεις της Σύμβασης ΔΘ 1982. Συνεπώς περικλείει εσωτερικά ύδατα των τριών παρακτίων κρατών και εδώ ίσως πρόκειται για τη μοναδική περίπτωση συγκυριαρχίας στη θάλασσα. Επισήμανε την απόφαση του 1917 στις σχέσεις μεταξύ των τριών διαδίκων κρατών τονίζοντας ότι ο κόλπος αυτός αποτελεί κλειστή θάλασσα η οποία δεν υπάγεται στο διεθνές δίκαιο. Πρωτοτυπία της απόφασης αποτέλεσε το γεγονός ότι το δικαστήριο έκρινε ότι η γραμμή που ενώνει τα δύο στόμια του κόλπου Fonseca αποτελεί τη γραμμή βάσεως για τη χάραξη της αιγιαλίτιδας ζώνης στον Ειρηνικό όχι μόνο των παρακτίων Ελ Σαλβαδόρ και Νικαράγουας αλλά και της Ονδούρας, γεγονός που δείχνει ότι λήφθησαν υπόψη τα συμφέροντα των τριών κρατών.

Στην *διαφορά μεταξύ Υεμένης/Ερυθραίας (1999)* παρότι στην πρώτη φάση το διαιτητικό όργανο εφάρμοσε το άρθρο 121 της Σύμβασης ΔΘ 1982 αρκετά αυστηρά στην δεύτερη φάση οριοθέτησης το δικαστήριο απέδωσε αξία σε παράγοντες όπως το μέγεθος, η δυνατότητα οίκησης, και η πραγματική οίκηση για σκοπό επίδρασης αυτών στην τοποθεσία του συνόρου. Στην υπόθεση αυτή σε πρώτη φάση το διαιτητικό δικαστήριο δικαίωσε ομόφωνα με απόφαση της 9^{ης} Οκτωβρίου 1998 την κυριαρχία της Υεμένης στα περισσότερα υπό αμφισβήτηση νησιά στην Ερυθρά Θάλασσα. Αλλά με άλλη απόφαση της 17^{ης} Δεκεμβρίου 1999 έκρινε ομόφωνα υπέρ των θέσεων της Ερυθραίας ως προς την οριοθέτηση των

θαλασσίων ζωνών. Η διαιτητική επιτροπή περιέκοψε την αιγιαλίτιδα ζώνη δυτικά του Jabal Zuqar της Υεμένης. Το πρακτικό αποτέλεσμα ήταν να δημιουργηθεί μία συνοριακή γραμμή που διαιρούσε την αιγιαλίτιδα ζώνη της Υεμένης από την ΑΟΖ της Ερυθραίας. Κατά συνέπεια σύμφωνα με το σύνορο αυτό η θαλάσσια περιοχή που βρίσκονταν εντός 12ν.μ. από τις ακτές της Υεμένης καθώς και 12ν.μ. από τις ακτές της Ερυθραίας έγινε ΑΟΖ της Ερυθραίας. Κατά την έκδοση της απόφασής του το διαιτητικό όργανο τόνισε ότι δεν επιδοκίμαζε τα σύνορα που ισχυρίστηκε κάθε μέρος. Το κύριο θέμα δεν ήταν η καταλληλότητα κατά κανόνα της χρήσης της μέσης γραμμής ως σύνορο αλλά κατά πόσο η θέση συγκεκριμένων νησιών θα επηρέαζε την τοποθέτησή της. Συγκεκριμένο το ζήτημα επικεντρώνονταν στο γεγονός «αν η επίδραση που θα έπρεπε να επιτραπεί στα νησιά που βρίσκονταν στην μέση της Ερυθράς Θάλασσας αναφορικά με αυτή τη μεσαία θέση τους και εφόσον θα τους αποδίδονταν πλήρης επιρροή θα οδηγούσε σε δυσανάλογο αποτέλεσμα, ή ασφαλώς σε ένα δικαιολογημένο και αναλογικό αποτέλεσμα, ανάλογα με το μέγεθος τη σημασία και άλλες θεωρήσεις ως προς το γενικό γεωγραφικό περιεχόμενο».

Σε σχέση με τα νησιά που βρίσκονταν στη μέση της θάλασσας οι παράγοντες ήταν το μέγεθος, η σπουδαιότητα και παρόμοιοι ισχυρισμοί του γενικότερου γεωγραφικού πλαισίου. Με ποιόν τρόπο αυτά τα κριτήρια, κάποια από τα οποία δεν διακρίνονται από την καθαρότητα ή την ακρίβεια τους, εφαρμόστηκαν στην πραγματικότητα δεν είναι απολύτως σαφές από την άποψη της απόδοσης πλήρους αποτελέσματος, αλλά φαίνεται ότι το διαιτητικό όργανο ξεκίνησε αξιολογώντας την μέση γραμμή μεταξύ των ακτών του εδάφους και έπειτα ήλεγξε τις ανάλογες ή δυσανάλογες συνέπειες της απόδοσης πλήρους αποτελέσματος στα μεσοπέλαγα νησιά. Έχοντας προσπαθήσει η υδάτινη περιοχή που απονεμήθηκε στο κάθε μέρος να είναι περίπου ισοδύναμη επιδίωξε την απόδοση ενός ανάλογου αποτελέσματος που έπρεπε να αποδοθεί στα νησιά. Έχοντας διαιρέσει τη θαλάσσια περιοχή σε ζώνες (βορρά, κέντρο, νότου) απέδωσε κατά περίπτωση πλήρες αποτέλεσμα, αποτέλεσμα κατά το ήμισυ, ή καθόλου αποτέλεσμα στα νησιά, αναγνωρίζοντας σε όλα τα νησιά αιγιαλίτιδα ζώνη 12 μιλίων.

Ιδιαίτερες δυσχέρειες προκάλεσε στο Δικαστήριο ο ρόλος των νησιών κατά την διαδικασία της οριοθέτησης στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση Εδαφικών Ζητημάτων και Θαλάσσιων Ζωνών μεταξύ Κατάρ και Μπαχρέιν (2001)* αφενός γιατί αποτελούσαν αναπόσπαστο τμήμα της γεωγραφίας της περιοχής συνιστώντας περιοχές διεκδίκησης και για τα δύο αντιπαλόμενα κράτη καθένα από τα οποία διεκδικούσε την κυριότητα επ' αυτών με τους δικούς του ξεχωριστούς τίτλους διεκδίκησης αφετέρου γιατί το ίδιο το Δικαστήριο έπρεπε κατ' ανάγκη να προσδιορίσει την εθνικότητα καθενός από αυτά προκειμένου να καθορίσει τον συνυπολογισμό τους ή μη κατά τη διαδικασία της οριοθέτησης. Με δεδομένο το θετικό συμβατικό και εθιμικό δίκαιο για τα νησιά, όπως εκφράζεται στο άρθρο 121 της Σύμβασης ΔΘ 1982 που τα εξισώνει με ηπειρωτικά εδάφη, τα νησιά αντιμετωπίστηκαν με τρόπο αναμενόμενο.

Πιο συγκεκριμένα το νότιο τμήμα της υπό οριοθέτηση περιοχής είχε διάσπαρτα νησιά, νησίδες, κοραλλιογενείς υφάλους και αβαθή. Το ζήτημα επικεντρωνόταν στον καθορισμό της ακτής από την πλευρά του Μπαχρέιν μετά την απόδοση των νησιών Hawar (που πρόσκεινται στο έδαφος του Κατάρ) στο Μπαχρέιν. Το Κατάρ υποστήριζε ότι η μέση γραμμή έπρεπε να υπολογιστεί από τις ηπειρωτικές ακτές, χωρίς να ληφθούν υπόψη οι παρακείμενοι νησιωτικοί σχηματισμοί, που θεωρούσε ότι αποτελούν «ελάσσονα γεωγραφικά χαρακτηριστικά». Το Μπαχρέιν από την άλλη υποστήριζε ότι μπορούσε να κάνει χρήση αρχιπελαγικών ή ευθειών γραμμών βάσης. Το Δικαστήριο απορρίπτοντας τους ισχυρισμούς και των δύο κρατών εκκινώντας από τον ορισμό του νησιού κατά το άρθρο 121 της Σύμβασης 1982 ΔΘ, στον οποίο εμπεριέχεται και το δικαίωμα αυτών σε δικές του θαλάσσιες ζώνες, αποφάνθηκε για το ρόλο των νησιών κατά την χάραξη της μέσης γραμμής. Αποδίδοντας προηγουμένως τα νησιά Hawar στο Μπαχρέιν και Japan στο Κατάρ το Διεθνές Δικαστήριο αποφάσισε ότι εφόσον τα ανωτέρω αποτελούσαν νησιά από νομικής απόψεως, η μέση γραμμή θα έπρεπε να περάσει ανάμεσα από αυτά. Εφόσον δεν αναγνωρίστηκε στο Μπαχρέιν η εφαρμογή των ευθειών ή αρχιπελαγικών γραμμών βάσεως τα ύδατα στην ανατολική πλευρά των νησιών Hawar μεταξύ αυτών και των άλλων νησιών του Μπαχρέιν, αποτελούσαν αιγιαλίτιδα ζώνη και όχι εσωτερικά ύδατα και σε αυτά ίσχυε το καθεστώς αβλαβούς διελεύσεως υπέρ των πλοίων του Κατάρ, όπως ίσχυε και για τα πλοία του Μπαχρέιν μέσα από την αιγιαλίτιδα ζώνη του Κατάρ. Η ύπαρξη νησιών (εξάρσεις του βυθού) από το έδαφος του Μπαχρέιν που παρέμεναν για λίγο έξω από την επιφάνεια της θάλασσας και η κυριαρχία του Μπαχρέιν επί των οποίων δεν

αμφισβητούνταν, αποτελούσαν κατά το Δικαστήριο «κατάλληλα σημεία για τους σκοπούς της οριοθέτησης».

Σχετικά με το νησιωτικό μόρφωμα Fasht al Azm, που εκκινούσε από την ακτή του Μπαχρέιν και εκτεινόταν μέχρι τη μέση γραμμή, το Δικαστήριο δεν μπόρεσε να αποφανθεί με βεβαιότητα ως προς τη νομική του φύση και τελικά θεωρώντας το ως ειδική περίπτωση χάραξε τη μέση γραμμή μεταξύ αυτού και του Qit' at ash Shajarah, νησιού κατά την άποψη του Δικαστηρίου, από την πλευρά του Κατάρ. Ως προς το Qit' at Jaradah το Δικαστήριο μολονότι αποφάσισε ότι επρόκειτο για νησί που ανήκε στο Μπαχρέιν και κανονικά θα έπρεπε να έχει επιρροή πάνω στη μέση γραμμή το αγνόησε στη φάση της αποτίμησης των αποτελεσμάτων της προσωρινής μέσης γραμμής, θεωρώντας την περιορισμένη του έκταση, το γεγονός ότι ήταν ακατοίκητο και δεν είχε βλάστηση καθώς και τη θέση του στη μέση της ζώνης ως ειδική περίπτωση που επέβαλε μετατόπιση της μέσης γραμμής.

Σχετικά με το νομικό καθεστώς των αβαθών επισημάνθηκε ότι τα αβαθή παρότι δεν αποτελούσαν έδαφος και το Διεθνές Δικαστήριο δεν τα εξομοίωνε με νησιά η κυριαρχία του παράκτιου κράτους στην αιγιαλίτιδα ζώνη του συμπαρέσυρε και τα αβαθή που βρίσκονταν μέσα σε αυτή. Όσον αφορά στα αβαθή, τα οποία βρίσκονταν στη ζώνη επικάλυψης της αιγιαλίτιδας ζώνης δύο κρατών, αυτά αγνοούνταν μεν για τη χάραξη της μέσης γραμμής, ανήκαν ωστόσο σε εκείνο εκ των δύο κρατών από την πλευρά του οποίου βρίσκονταν σε σχέση με τη μέση γραμμή.¹²¹

Στην *Υπόθεση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Νικαράγουα/Ονδούρας στην Καραϊβική* (2007), πριν την μελέτη του ζητήματος οριοθέτησης, ζητήθηκε από το Δικαστήριο να κρίνει επί της κυριαρχίας των νησιών Bobel Cay, South Cay, Savanna Cay και Port Royal Cay, που βρίσκονταν στην περιοχή. Το Δικαστήριο τονίζοντας ότι τα θαλάσσια δικαιώματα προέρχονται από την κυριαρχία του παράκτιου κράτους πάνω στην ξηρά σημείωσε ότι η κυριαρχία πάνω στα νησιά πρέπει να καθορίζεται προηγουμένως και ανεξάρτητα από την θαλάσσια οριοθέτηση.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της Ονδούρας στην περιοχή υφίστατο ήδη ένα αναγνωρισμένο θαλάσσιο σύνορο μεταξύ των δύο κρατών σύμφωνα με την αρχή *uti possidetis juris*, που εντοπίζονταν στην πρακτική των κρατών και επιβεβαιώνονταν από τρίτα κράτη. Η Νικαράγουα δίνοντας έμφαση στην γεωγραφική εγγύτητα των νησιών στην ακτογραμμή της τόνισε ότι θα έπρεπε να αποδοθεί σ' αυτή ο νομικός τους τίτλος σύμφωνα με την αρχή του παρακείμενου. Κατά τους ισχυρισμούς της δεν υπήρχε κάποιο αποδεικτικό στοιχείο που να αποδίδει τον τίτλο είτε υπέρ του ενός είτε υπέρ του άλλου κράτους στα νησιά στην βάση της αρχής *uti possidetis juris*, γεγονός που δεν το θεωρούσε απίθανο δεδομένης της έλλειψης στρατηγικής και οικονομικής σημασίας. Συνεπώς θα έπρεπε να διερευνηθεί η θέση των νησιών. Το Δικαστήριο αποδεχόμενο την εφαρμογή της αρχής *uti possidetis juris* στο ζήτημα της εδαφικής οριοθέτησης μεταξύ των δύο κρατών σημείωσε ότι αυτή μπορούσε να εφαρμοστεί σε παράκτιες κτήσεις και θαλάσσια τμήματα¹²², ωστόσο, παρατήρησε ότι με την αποαποικιοποίηση από την Ισπανία δεν υπήρξε κάποιος σαφής διαχωρισμός σχετικά με τα νησιά, συνεπώς δεν μπορούσε να ειπωθεί ότι η εφαρμογή της αρχής σε αυτά τα νησιά που δεν παράκτιοι ακριβώς σε κάποιο από τα κράτη θα έλυνε το ζήτημα της κυριαρχίας τους. Ενώ το δικαστήριο δεν έδωσε βάση στην έννοια του παρακείμενου, παρατήρησε ότι τα εν λόγω νησιά βρίσκονται πλησιέστερα στην Ονδούρα παρά στη Νικαράγουα. Συνεπώς δοθείσης της θέσης των αμφισβητούμενων νησιών και της απουσίας κάποιας ιδιαίτερης στρατηγικής ή οικονομικής σημασίας τους εκείνη την εποχή θεώρησε ότι δεν μπορούσε να επιβεβαιώσει κάποιον τίτλο κυριαρχίας σε αυτά. Συνεπώς η ανωτέρω αρχή παρείχε ελάχιστη χρησιμότητα για τον καθορισμό της κυριαρχίας σε αυτά τα νησιά.

Το Δικαστήριο σημείωσε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προβλήθηκαν από την Ονδούρα σχετικά με τις δραστηριότητες αλιείας αποδεικνύει ότι αυτές διαδραματίστηκαν κάτω από την εξουσία της Ονδούρας στα ύδατα που περικλείουν τα νησιά. Συνεπώς οι αρχές της Ονδούρας εξέδωσαν άδειες αλιείας με την πεποίθηση ότι είχαν νομική δικαιοδοσία στις περιοχές γύρω από τα νησιά, ενώ τα στοιχεία σχετικά με τους κανονισμούς ως προς τα αλιευτικά σκάφη υπόκεινται στην κατηγορία του διοικητικού και νομικού ελέγχου. (παρ. 195 σελ. 53) Ακόμη οι αναφορές και των δύο μερών σε ναυτικές περιπολίες γύρω από τα νησιά ήταν σποραδικές και δεν αποκάλυπτε κάποια άμεση σχέση μεταξύ αυτών με τα νησιά ούτε

¹²¹ X. Δίπλα, Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών. Τ. Α', Σάκουλας, 2003, σελ.262-277

¹²² *Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening)* (1992), ICJ Rep. (1992) σελ. 558, παρ. 333, σελ. 589, παρ. 386

ήταν αποδεικτικές της δικαιοδοσίας πάνω στα νησιά. Ενώ το Δικαστήριο θεώρησε ότι οι δραστηριότητες εξόρυξης πετρελαίου δεν είχαν κάποια σχέση με τα νησιά, παρατήρησε ότι η τοποθέτηση μιας κεραίας στο Bobel Cay το 1979, τμήμα του γεωδαιτικού δικτύου προς υποβοήθηση των δραστηριοτήτων εξόρυξης πετρελαίου, καθώς και η πληρωμή φόρων για την λειτουργία τέτοιων δραστηριοτήτων μπορούσε να θεωρηθεί ως συμπληρωματική απόδειξη άσκησης αρμοδιότητας από την Ονδούρα θεμελιωτική της κυριαρχίας της Ονδούρας στα νησιά.

Έχοντας αξιολογήσει τα επιχειρήματα και τις θέσεις που προβλήθηκαν και από τα δύο μέρη το Δικαστήριο θεώρησε ότι η άσκηση δικαιοδοσίας που προβλήθηκε από την Ονδούρα αποδείκνυε «μία πρόθεση και μία επιθυμία να ασκεί κυριαρχία και συνιστούσε μία περιορισμένη αλλά πραγματική άσκηση εξουσίας στα τέσσερα νησιά. Οι δραστηριότητες άσκησης αρμοδιότητας από την πλευρά της Ονδούρας που τεκμαίρονται όταν έγιναν γνωστές από την Νικαράγουα δεν οδήγησαν σε κάποια διαμαρτυρία από την πλευρά της τελευταίας».¹²³ Αναφορικά με την Νικαράγουα το Δικαστήριο δεν βρήκε κάποια απόδειξη της πρόθεσης ή της επιθυμίας της να λειτουργήσει ως κυρίαρχη καθώς και καμία απόδειξη κάποιας πραγματικής άσκησης ή ενέργειας δικαιοδοσίας στα νησιά. Έχοντας εξετάσει το σύννομο των αποδεικτικών στοιχείων που σχετίζονταν με τους ισχυρισμούς των μερών ως προς την κυριαρχία πάνω στα νησιά Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay, South Cay, συμπεριλαμβανομένου του θέματος της αποδεικτικής αξίας των χαρτών και της αναγνώρισης από τρίτα κράτη, το Δικαστήριο συνήγαγε ότι η Ονδούρα είχε την κυριαρχία πάνω στα νησιά βάσει της μεταποικιακής άσκησης αρμοδιότητας.¹²⁴

Όπως παρατήρησε το Δικαστήριο θα έπρεπε να καθορίσει το εύρος της αιγιαλίτιδας ζώνης που θα έπρεπε να αποδοθεί στα νησιά ώστε να έχει μία ξεκάθαρη εκτίμηση της οριοθέτησης στην περιοχή. Καθώς στα νησιά αυτά απονεμήθηκε αιγιαλίτιδα ζώνη 12ν.μ. καθίσταται φανερό ότι η αιγιαλίτιδα ζώνη που απονεμήθηκε στα νησιά Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay και South Cay(Ονδούρα) και Edinburgh Cay (Νικαράγουα) θα οδηγούσε σε αλληλοεπικάλυψη στην αιγιαλίτιδα ζώνη της Νικαράγουα και Ονδούρας στην περιοχή τόσο στη βόρεια όσο και στη νότια πλευρά του 15^{ου} παράλληλου. Η οριοθέτηση αυτής της σχετικά περιορισμένης περιοχής μπορούσε να πραγματοποιηθεί επιτυχώς με τη χάραξη μιας προσωρινής γραμμής ίσης απόστασης με τη χρήση συντεταγμένων για τα ανωτέρω νησιά ως σημείων βάσης για την αιγιαλίτιδα ζώνη τους στις περιοχές αλληλοεπικάλυψης μεταξύ της αιγιαλίτιδας ζώνης των Bobel Cay, Port Royal Cay και South Cay(Ονδούρα) και της αιγιαλίτιδας ζώνης του Edinburgh Cay (Νικαράγουα) αντίστοιχα. Στην περιοχή αυτή το Δικαστήριο δεν διαπίστωσε την συνδρομή κάποιας νομικά σχετιζόμενης ειδικής περίπτωσης που θα δικαιολογούσε την προσαρμογή της προσωρινής γραμμής.¹²⁵

Σε περίπτωση οριοθέτησης θαλάσσιων ζωνών δύνανται να παρουσιαστούν ειδικότερα οι ακόλουθες περιπτώσεις αναφορικά με την θέση των νησιών:

i) νησιά στη μέση γραμμή

Η πρακτική της απόδοσης αποτελέσματος κατά το ήμισι στα νησιά συναντάται περισσότερο στις περιπτώσεις όπου τα νησιά βρίσκονται σε ακατάλληλη θέση κοντά στη μέση γραμμή που θα μπορούσε να χαραχθεί εάν είχε υποθεθεί ότι αυτά είχαν παντελώς αγνοηθεί. Η τοποθεσία έχει μια ασταθή επίδραση πάνω στον χειρισμό της αρχής της ίσης απόστασης και είναι προφανές ότι απαιτείται κάποια προσαρμογή. Μία λύση είναι η χάραξη μιας μέσης γραμμής αγνοώντας το νησί, στη συνέχεια η χάραξη μιας άλλης δίνοντας σε αυτό πλήρες αποτέλεσμα και τελικά ο διαχωρισμός σε ίσα μέρη της περιοχής μεταξύ των δύο αυτών μέσων γραμμών. Μία άλλη είναι η παραχώρηση στα νησιά που κείτονται πάνω σε ότι μπορούσε να θεωρείται μέση γραμμή μόνο ενός ορίου αιγιαλίτιδας ζώνης προς την υφαλοκρηπίδα, ωστόσο αγνοώντας τα νησιά που είναι κοντά στην απέναντι ακτή κατά τον συνυπολογισμό της μέσης γραμμής. Πιθανή είναι ακόμη η αμοιβαία εξουδετέρωση του αποτελέσματος των νησιών μεταξύ τους. Η περίπτωση ασήμαντα νησιά να έχουν αγνοηθεί είναι σπάνια.

ii) νησιά στην λάθος πλευρά της μέσης γραμμής

Αν κατά γενική αρχή τα νησιά κατέχουν αυτοτελή τμήματα υφαλοκρηπίδας, τότε τα νησιά που κείτονται κοντινότερα στην ακτή ενός γειτονικού κράτους παρά στη μέση γραμμή δεν αποστερούνται από αυτόν τον τίτλο μόνο από αυτή την περίπτωση, διότι αυτό θα σήμαινε

¹²³ Case concerning Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea, (Nicaragua v. Honduras) (2007), www.icj.cij.org, σελ.56, παρ.108

¹²⁴ Ibid. σελ. 62, παρ. 227

¹²⁵ Ibid. σελ. 82-83, παρ. 300-304

σύγχυση της διανομής με το ειδικό ζήτημα της οριοθέτησης που ανακύπτει στην περίπτωση αυτή. Ο βασικός κανόνας παραμένει αυτός της ίσης απόστασης, ενώ το μέγεθος, ο πληθυσμός και η τοποθεσία μπορούν να εισέλθουν στην οριοθέτηση υπό μία δευτερεύουσα ιδιότητα. Όπου βρίσκονται στην ανωτέρω θέση πολλά νησιά κάθε ένα από αυτά δικαιούμενο μία περιοχή του βυθού και τις αντίστοιχες περιοχές που ενώνονται αμοιβαία με την προϋπόθεση ότι δεν δημιουργείται αδικία ενώνονται συνάμα με την υφαλοκρηπίδα που επεκτείνεται από την κυρίως ξηρά του κράτους.

Είναι χαρακτηριστική η περίπτωση του νησιού Jan Mayen το οποίο σύμφωνα με τη νομολογία και τη θεωρία βρίσκεται στη λάθος πλευρά της μέσης γραμμής, πιο μακριά από το κράτος στο οποίο ανήκει σε σχέση με τη μέση γραμμή που χαράσσεται μεταξύ των ηπειρωτικών ακτών του κράτους αυτού και του κράτους που βρίσκεται απέναντί του. Η νησιωτική ιδιότητα του νησιού με την έννοια του άρθρου 121 παρ.1 της Σύμβασης ΔΘ 1982 δεν αμφισβητήθηκε από τους διαδίκους. Η Επιτροπή Συνδιαλλαγής που συστήθηκε το 1981 για την υφαλοκρηπίδα μεταξύ Jan Mayen και Ισλανδίας είχε αποφανθεί ότι σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 121 το νησί είχε πλήρη δικαιώματα σε θαλάσσιες ζώνες. Όπως και σε άλλες περιπτώσεις το Δικαστήριο κατασκεύασε μία τεθλασμένη γραμμή που αποτελείτο από τρία τμήματα. Το πρώτο τμήμα διαίρεσε την περιοχή στα δύο επιτρέποντας δίκαιη πρόσβαση και των δύο κρατών στους θαλάσσιους πόρους, το δεύτερο τμήμα αποτελούνταν από μία μετατοπισμένη μέση γραμμή προς την πλευρά του Jan Mayen λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορά μήκους των ακτών μεταξύ του νησιού και της Γροιλανδίας, ενώ το τρίτο ένωσε το τελικό σημείο του δεύτερου τμήματος με ένα σημείο τομής της γραμμής των 200ν.μ. από το νησί και της γραμμής ίσης απόστασης μεταξύ της ανατολικής ακτής της Γροιλανδίας και της δυτικής ακτής του Jan Mayen. Αν και δεν αποδόθηκε πλήρες αποτέλεσμα στο νησί το Δικαστήριο του παρείχε ευρύτατες ζώνες βυθού και υδάτων, θεωρώντας ότι ούτε το μέγεθος του νησιού ούτε ο περιορισμένος πληθυσμός του ούτε άλλοι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες αποτελούσαν παράγοντες σχετικούς με την οριοθέτηση.

Στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)* το διαιτητικό όργανο χάραξε μία μέση γραμμή μεταξύ της Αγγλίας και της Γαλλίας και συμπεριέλαβε τα νησιά της Μάγχης και τον βυθό σε μία απόσταση 12μιλίων γύρω από αυτά θεωρώντας ότι ειδικές περιστάσεις δεν επέτρεπαν την γενική αναγνώριση υφαλοκρηπίδας γι' αυτά. Η εκτίμηση του δικαστηρίου βασίστηκε στις συγκεκριμένες περιστάσεις των νησιών της Μάγχης. Έπρεπε να αξιολογηθούν σε συσχέτισμό με το περιεχόμενο όλου του πορθμού, όπου από κάθε άποψη οι αντίστοιχες ακτογραμμές εκτείνονταν ισότιμα κατά προσέγγιση. Και η θέση τους εντός ενός κόλπου της γαλλικής ακτής κοντά στην περιοχή αυτή και απομακρυσμένα από την αγγλική ήταν μία ειδική περίπτωση που απαιτούσε επιφύλαξη ως προς την ιδέα της φυσικής προέκτασης.

Αυτή η απόφαση περιέλαβε την απόρριψη του ισχυρισμού της Αγγλίας ότι η θέση είναι άσχετη με την διανομή και ότι η αρχή της ίσης απόστασης θα έπρεπε να λειτουργεί αυτόματα έτσι ώστε η μέση γραμμή στα ανωτέρω νησιά να διαμορφώνει μια θηλειά ενώνοντας τα νησιά της Μάγχης σε μία συνεχή γραμμή μεταξύ όλων των σημείων της περιοχής της Αγγλίας και της ακτής της Γαλλίας. Περιλάμβανε, ωστόσο, και την απόρριψη του γαλλικού ισχυρισμού ότι η τοποθεσία δύναται να καταργήσει εντελώς τα δικαιώματα υφαλοκρηπίδας των νησιών.

Το δικαστήριο χάραξε αυθαίρετα ζώνη 12 μιλίων γύρω από τα νησιά της Μάγχης με την αιτιολογία ότι αυτό ήταν το όριο για την δικαιοδοσία αλιείας και μπορούσε να είναι το υποστηριζόμενο όριο και για την αιγιαλίτιδα ζώνη. Το διαιτητικό όργανο θεώρησε ότι έπρεπε να αξιολογήσει τα νησιά της Μάγχης μόνο σαν νησιά του Ηνωμένου Βασιλείου.¹²⁶ Σε άλλα σημεία της απόφασης τα νησιά αξιολογήθηκαν από την άποψη του γεωγραφικού παράγοντα της θέσης τους μεταξύ δύο απέναντι ακτών και οι δύο εκ των οποίων μοιράζονταν μία κοινή υφαλοκρηπίδα.¹²⁷ Σε κάθε περίπτωση τα νησιά της Μάγχης θα έπρεπε να αξιολογηθούν ως νησιά που δικαιούνται της απόδοσης τίτλου ως ανήκοντα σε ένα κράτος αλλά βρισκόμενα σε στενότερη εγγύτητα με το έδαφος ενός άλλου κράτους.

Η απόρριψη της ίσης απόστασης συνδέονταν με το γεγονός ότι τα παράκτια νησιά είχαν μεγαλύτερη δυνατότητα παρέκκλισης από μία γραμμή ίσης απόστασης σε περιπτώσεις παρακείμενου παρά σε αντικείμενες καταστάσεις. Επισημάνθηκε ακόμη αναφορικά με τις ιδιαιτερότητες των νησιών της Μάγχης, μία περίπτωση νησιών πρακτικά μέσα στον κόλπο κάποιου άλλου κράτους, ότι η υπόθεση θα ήταν διαφορετική και τα νησιά θα είχαν πλήρη

¹²⁶ Απόφαση 20^{ης} Ιουνίου 1977, Cmnd. 7438, παρ. 186

¹²⁷ Id. παρ.187

υφαλοκρηπίδα αν ήταν πολυάριθμα και εκτεινόταν το ένα μετά το άλλο σε σειρά έστω και σε μεγάλη απόσταση από τις ηπειρωτικές ακτές

iii) νησιά που επηρεάζουν τον άξονα της γραμμής ίσης απόστασης

Η γεωγραφική επιρροή που μπορεί να έχει η θέση των νησιών στον άξονα της ίσης απόστασης κατέστη σαφής με το παράδειγμα της επίδρασης της νήσου Scilly στην γραμμή της ίσης απόστασης στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)*. Η Γαλλία υποστήριξε ότι αν οι ακτές της Αγγλίας και της Γαλλίας σταματούσαν να είναι αντίθετες στην περιοχή του Ατλαντικού δεν θα είχε εφαρμογή το άρθρο 6 της Σύμβασης 1958 για την υφαλοκρηπίδα επειδή δεν θα αποτελούσε ούτε ένα από τα αντικείμενα ούτε ένα από τα παρακείμενα κράτη. Κατά την Γαλλία επρόκειτο για μία τρίτη περίπτωση που υπόκειτο στο εθιμικό δίκαιο αφήνοντας το διαιτητικό όργανο ελεύθερο να επιλέξει οποιαδήποτε μέθοδο οριοθέτησης μπορούσε να έχει ένα δίκαιο σύνορο. Παρότι το διαιτητικό όργανο αρνήθηκε ότι υπάρχει ένα *casus omissus* που δεν καλύπτεται από το άρθρο 6 της Σύμβασης 1958 δέχτηκε ότι υπήρχε μια σαφής ανομοιότητα μεταξύ των αγγλικών και γαλλικών ακτών εξαιτίας της επίδρασης των νήσων Scilly κατά την επέκταση του θαλάσσιου ορίου της Αγγλίας στον Ατλαντικό. Αυτή η επέκταση ανάγκασε την αγγλική ακτή να περάσει πάνω από την υφαλοκρηπίδα στην θαλάσσια έκταση της δυτικής ακτής της Γαλλίας.

Το διαιτητικό όργανο θεώρησε ότι η αυστηρή χρήση της μέσης γραμμής δίνοντας πλήρες αποτέλεσμα στα νησιά Scilly θα ήταν αναπόφευκτη όχι εξαιτίας της θέσης τους ως τέτοια, αλλά εξαιτίας αυτής της θέσης σε σχέση με όλη τη γεωγραφική κατάσταση συμπεριλαμβανομένου του άξονα της Βρετανίας. Αυτό τα καθιστούσε μία ειδική περίπτωση που έρχοζε αποκατάσταση της κατάστασης που προέκυψε από τη μέση γραμμή. Το διαιτητικό όργανο αποφάσισε να πετύχει αυτή τη διόρθωση με ελάττωση των μη ανάλογων αποτελεσμάτων. Ακολουθώντας τη γενική αρχή που υιοθετήθηκε από την πρακτική των κρατών που απέδιδε αποτέλεσμα κατά το ήμισι στα νησιά, υπέδειξε ένα σύνορο που θα διχοτομούσε τη γωνία ανάμεσα στις γραμμές που παρέχουν πλήρες και καθόλου αποτέλεσμα στα νησιά.

Η γενικότητα της προσέγγισης του δικαιοδοτικού οργάνου σχετικά με τα νησιά Scilly υπήρξε αμφιλεγόμενη εξαιτίας των ποικίλων αποτελεσμάτων της ιδέας της επιείκειας. Όταν τίθεται ζήτημα ορίου στην υφαλοκρηπίδα μεταξύ παρακείμενων κρατών, των οποίων οι ακτογραμμές είναι νησιωτικές, η επίδραση των νησιών δύναται να οδηγήσει σε ανισορροπία έτσι ώστε να μην υπάρχει αδικία. Ωστόσο το αποτέλεσμα μπορεί να είναι διαφορετικό αν μόνο ένα κράτος έχει νησιά που επηρεάζουν την γραμμή της ίσης απόστασης. Οι διάφορες προτάσεις σχετικά με τα κριτήρια για την παραχώρηση πλήρους ή αποτελέσματος κατά το ήμισι στα νησιά αντιπροσωπεύουν μία προσπάθεια να μειωθούν οι πολλαπλές καταστάσεις σε μια σειρά κανόνων. Παρόλα αυτά όπως υποδηλώνει η *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Μάγχης (1977)* τα δικαστήρια δύναται να τείνουν λιγότερο στην κατηγοριοποίηση καταστάσεων από το να εκτιμούν υπό το φως ποικίλων παραγόντων τον χειρισμό της ιδέας της επιείκειας ως την γενική αρχή που διαχέεται στην αρχή της «ίσης απόστασης-ειδικών περιπτώσεων». Είναι προφανές ότι αυτή η εκτίμηση είναι θέμα ερμηνείας και όχι επιστήμης και η υποκειμενικότητά της δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Αυτό υποδηλώνεται και από το γεγονός ότι η έκταση των νησιών της Μάγχης σε 12 μίλια θεωρήθηκε από το δικαστήριο αναγκαία για να αποφευχθεί η αδικία, ενώ όπως είχε ειπωθεί από μια τεκμηριωμένη γραπτή σειρά τεχνικών οριοθέτησης αυτή η λύση θα παρήγαγε μη δίκαιο αποτέλεσμα.¹²⁸

Στην *Υπόθεση για το ηπειρωτικό και θαλάσσιο όριο μεταξύ Καμερούν και Νιγηρίας (2002)* το Δικαστήριο βρέθηκε αντιμέτωπο με το νησί Βιοκο στον Κόλπο της Γουινέας, το οποίο βρίσκονταν απέναντι από τις ακτές του Καμερούν και μάλιστα πλησιέστερα στις ακτές του ανήκε όμως σε ένα τρίτο κράτος την Ισημερινή Γουινέα, η παρουσία του οποίου είχε ως αποτέλεσμα τη σοβαρή μείωση της προβολής των ακτών του Καμερούν ανοιχτά του κόλπου. Το Δικαστήριο αρνούμενο να ακολουθήσει την άποψη του Καμερούν, θεώρησε ότι το νησί Βιοκο δεν αποτελούσε περίπτωση που να δικαιολογεί μετατόπιση της γραμμής ίσης απόστασης. Το Δικαστήριο δέχτηκε ότι τα νησιά έχουν θεωρηθεί κάποιες φορές ως σχετική περίπτωση, όταν αυτά κείτονται στην ζώνη που πρέπει να οριοθετηθεί και υπόκεινται στην κυριαρχία ενός από τα δύο μέρη. Στην παρούσα υπόθεση το νησί Βιοκο ήταν περιοχή ενός τρίτου κράτους και δεν αποτελούσε ζήτημα μεταξύ Καμερούν και Νιγηρίας, κατά συνέπεια δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως σχετική περίπτωση.

¹²⁸ Βλ. Αναλυτικά για τον ρόλο των νησιών, D. P. O'Connell, *The International Law of the Sea*, Vol. II, ed. by I.A. Shearer, Oxford University Press (Clarendon) 1984, Κεφ. 16 σελ. 714-723

Συμπερασματικά το Δικαστήριο σε ζητήματα σχετικά με την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών των νησιών δεν δέχτηκε την επιχειρηματολογία ότι η κάθε υπό οριοθέτηση περιοχή ήταν *sui generis* σε σχέση με την προηγούμενη νομολογία. Ισχυρίστηκε ακόμη ότι για το διεθνές δίκαιο δεν υπάρχουν νησιά και νησίδες, παρά μόνο νησιά όπως ορίζει το άρθρο 121 της Σύμβασης ΔΘ 1982, τα οποία εφόσον καλύπτουν τις προϋποθέσεις του άρθρου 121 έχουν αιγιαλίτιδα ζώνη, ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδα δίνοντας βάση στο γεγονός ότι η ξηρά δεσπόζει επί της θάλασσας και όχι το αντίθετο. Ξεκινώντας από τη μέση γραμμή μεταξύ των οποιονδήποτε ακτών των έναντι αλλήλων ευρισκομένων κρατών, λαμβάνοντας υπόψη ενδεχομένως ειδικές περιστάσεις, το Δικαστήριο προχώρησε στις αναγκαίες προσαρμογές που δύνανται να δώσουν πλήρη, μερική ή καθόλου υφαλοκρηπίδα στα νησιά και με διορθωτικές κινήσεις μετακίνηση σε οριοθετική γραμμή ώστε να ανταποκρίνεται στην έννοια της επείκειας (*equity*).

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι το ζήτημα αν τα νησιά συνιστούν μια ιδιαίτερη κατηγορία για τους σκοπούς της οριοθέτησης παρουσιάστηκε συνήθως με τη μορφή ενός ισχυρισμού ότι τα νησιά *per se* συνιστούσαν συμπτωματικά στοιχεία στα οποία δεν θα έπρεπε να αποδοθεί ένας συνήθης τίτλος στο πλαίσιο της οριοθέτησης. Δεν υπάρχει επιπλέον καμία απόδειξη ότι τα δικαστήρια μεταχειρίστηκαν τα νησιά ως ανήκοντα σε μια ξεχωριστή κατηγορία. Το καθοριστικό στοιχείο θεωρήθηκε η γεωγραφική διαμόρφωση και οι συσχετισμοί συνολικά. Συνεπώς σε μια μεγάλη ομάδα νησιών ήταν δυνατό να αποδοθεί λιγότερο από ένα πλήρες αποτέλεσμα σε ένα γεωγραφικό πλαίσιο και απολύτως καθόλου αποτέλεσμα σε ένα άλλο.

Ενώ η γενικότερη αρχή καθίσταται ευδιάκριτη η πρακτική των δικαστηρίων είχε την τάση να ζημιώνει τα νησιά ως ένα βαθμό, παρά το γεγονός ότι οι ακτές των νησιών *prima facie* είχαν τον ίδιο τίτλο όπως οι άλλες ακτές. Τα νησιά που βρίσκονταν στην λάθος πλευρά της προσωρινής μέσης γραμμής ή διαφορετικά δεν συνιστούσαν τμήμα του γεωγραφικού πλαισίου της οριοθέτησης έτειναν να ζημιώνονται ή ίσως να αγνοούνται. Ακόμη και νησιά που συνιστούσαν τμήμα του πλαισίου της οριοθέτησης, όπως το Jan Mayen, ήταν δυνατό να έχουν τον τίτλο τους ως προς το αποτέλεσμα μειωμένο εξαιτίας του συνυπολογισμού της ανομοιότητας του μήκους των ακτών ως σχετική περίπτωση.

Σε κάθε περίπτωση η παρουσία νησιών, βράχων και νησίδων αποτελεί έναν συνήθη και σύνθετο παράγοντα στην οριοθέτηση. Οι περιπτώσεις είναι τόσο ποικίλες που οι γενικεύσεις, έστω και κατά προσέγγιση, είναι επισφαλείς και κάθε προσπάθεια διαμόρφωσης κανόνων θα οδηγούσε σε σφάλμα κάτι που τα δικαστήρια προσπάθησαν επανειλημμένα να αποφύγουν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών, ζήτημα εξαιρετικά δαιδαλώδες, πολιτικοποιημένο και συχνά αμφισβητούμενο, συνδέεται στενά με ζητήματα κυριαρχίας και οικονομικών συμφερόντων. Από τις εφαρμοστέες συμβατικές ρυθμίσεις και την σχετική νομολογία καθίσταται φανερό ότι παρά τους ειδικούς συμβατικούς όρους και τον μεγάλο αριθμό υποθέσεων, ήταν δύσκολο να γίνει λόγος για σαφείς κανόνες οριοθέτησης, εφόσον το ΔΔ στις αποφάσεις του αρνήθηκε να αποδώσει κάποια ισχύ στον κανόνα της «ίσης απόστασης-ειδικών περιστάσεων» του άρθρου 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958. Η Σύμβαση ΔΘ 1982 διατήρησε τον κανόνα «της ίσης απόστασης-ειδικών περιστάσεων» μόνο για τη θαλάσσια οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης (άρθρο 15 Σύμβασης ΔΘ 1982). Στον κανόνα αυτό, η διεθνής νομολογία και πρακτική απέδωσαν ισχύ εθιμικού δικαίου. Κρίθηκε, ακόμη, ότι η οριοθέτηση της αιγιαλίτιδας ζώνης πρέπει να καταλήγει σε δίκαιο αποτέλεσμα, όπως αυτό της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ.

Τα άρθρα της Σύμβασης ΔΘ 1982 (άρθρα 74 παρ.1 και 83 παρ.1) σχετικά με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ παραπέμπουν στο διεθνές δίκαιο, το οποίο έχει διαμορφωθεί κυρίως μέσα από τη νομολογία και την πρακτική των κρατών. Με το νέο περιεχόμενο των ρυθμίσεων της Σύμβασης ΔΘ 1982, ο γενικός χαρακτήρας της οποίας αποσκοπούσε στο να ρυθμίζει όσο το δυνατόν περισσότερα πράγματα, το Δικαστήριο, τηρώντας επιφυλακτική στάση απέναντι στην ίση απόσταση (μέση/πλάγια γραμμή), φάνηκε να θέτει σε πρωταρχική θέση τη διερεύνηση του συνόλου των περιστάσεων, ειδικών και σχετικών. Από τη μελέτη της νομολογίας δύναται να επισημανθεί η προτεραιότητα που αποδόθηκε από τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα στις αρχές της επιείκειας, οι οποίες μέσα από ποικίλες σχετικές και ειδικές περιστάσεις, διαδραμάτισαν καταλυτικό ρόλο για τον προσδιορισμό της κατεύθυνσης της γραμμής οριοθέτησης κατά την τελική χάραξη της τελευταίας. Η γραμμή ίσης απόστασης εφαρμόστηκε σπανιότερα από το Δικαστήριο σε αντίθεση με την ευρεία χρήση της στην πρακτική των κρατών, αφού στις υποθέσεις που διερεύνησε το Δικαστήριο δεν μπορούσε να οδηγήσει σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα. Το Δικαστήριο διακηρύσσοντας μέσω της νομολογίας του, ότι η γραμμή ίσης απόστασης δεν επιτάσσεται από το δίκαιο συνέβαλε στην απελευθέρωση του δικαίου και της πρακτικής από κάθε υποχρέωση ή υπόθεση υπέρ της ίσης απόστασης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο και τα παράκτια κράτη είναι ελεύθερα να κάνουν χρήση της ίσης απόστασης ως γραμμής οριοθέτησης ή ως μία αρχική βάση για την θαλάσσια οριοθέτηση χωρίς η ενέργειά τους αυτή να επιβάλλεται από κάποιον υποχρεωτικό κανόνα δικαίου.

Το Δικαστήριο με αφετηρία τον κανόνα της ίσης απόστασης, που ήταν ήδη κωδικοποιημένος στο άρθρο 6 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα, διήλθε μια μακρά περίοδο αμφισβητήσεων. Ο εν λόγω κανόνας φάνηκε να εξασθενεί από την ισχύ ποικίλων σχετικών και ειδικών περιστάσεων, καθοριστικών σε κάθε περίπτωση, με αποτέλεσμα την αποκήρυξη της ίσης απόστασης. Ανεξάρτητα, συνεπώς, από την ένταξη σε συμβατικά κείμενα η αναφορά από το Δικαστήριο σε συγκεκριμένες περιστάσεις (που δύνανται να έχουν επίδραση στη διαδικασία της οριοθέτησης τόσο στην περίπτωση κρατών με αντικείμενες όσο και στην περίπτωση κρατών με παρακείμενες ακτές) πρέπει να θεωρείται ότι έχει εισέλθει στο εθιμικό δίκαιο ως μια ειδικότερη συνισταμένη της δίκαιης λύσης.

Οι αρχές της επιείκειας που πρωτοαναγνωρίστηκαν το 1969 και ο κανόνας του άρθρου 6 της Σύμβασης της Γενεύης του 1958 για την υφαλοκρηπίδα «συμφωνία/ίση απόσταση, ειδικές περιστάσεις» σύμφωνα με την *Απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου το 1977* ταυτίζονταν ως ένα μεγάλο βαθμό από τη στιγμή που ο σκοπός του άρθρου 6 καθώς και των αρχών επιείκειας του εθιμικού δικαίου ήταν αυτός της παραγωγής μιας δίκαιης λύσης. Εντούτοις ο συνδυασμός της *Υπόθεσης για την Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* και της *Υπόθεσης του διαιτητικού δικαστηρίου για Οριοθέτηση της Υφαλοκρηπίδας μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γαλλίας (1977)* οδήγησε στο συμπέρασμα ότι από άποψη συμβατικού και εθιμικού δικαίου δεν υπήρχε κανένα τεκμήριο υπέρ της ίσης απόστασης. Οποιαδήποτε τεχνική μπορούσε να αναπτυχθεί εφόσον ήταν σε θέση να παράγει κάποιο δίκαιο αποτέλεσμα. Σε μία σειρά επόμενων υποθέσεων το Δικαστήριο τόνιζε ότι αυτή ήταν η κυρίαρχη θέση στα πλαίσια του εθιμικού δικαίου καθώς και των άρθρων 74 και 83 της Σύμβασης ΔΘ 1982, που σχετίζονται αντίστοιχα με την ΑΟΖ και την υφαλοκρηπίδα.

Η ομοιότητα των κανόνων για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ (άρθρα 74 και 83 Σύμβασης ΔΘ 1982) δεν οδηγεί απαραίτητα σε ταυτόσημες γραμμές οριοθέτησης, αφού η δίκαιη λύση για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας δύναται να οδηγήσει σε μη δίκαιο αποτέλεσμα για την οριοθέτηση της ΑΟΖ. Από τον συνδυασμό των ανωτέρω άρθρων συνάγεται με βεβαιότητα ότι: α) οποιαδήποτε λύση για την οριοθέτηση πρέπει να βασίζεται στο διεθνές δίκαιο (εκτός και αν τα ενδιαφερόμενα κράτη αποφασίζουν διαφορετικά) και συνάμα να υπηρετεί την βεβαιότητα και την προβλεψιμότητα του δικαίου και β) η επιείκεια (equity) και η δικαιοσύνη αποτελούν τον τελικό στόχο, στον οποίο πρέπει να αποσκοπεί η διαδικασία της οριοθέτησης και όχι το μέσο για την επίτευξη μιας λύσεως.

Η εφαρμογή των σχετικών περιστάσεων δύναται να οδηγήσει σε διόρθωση ή προσαρμογή της προσωρινής μέσης γραμμής ενώ ο παράγοντας της αναλογικότητας δύναται να εφαρμοστεί «ex post facto» για να ελέγξει συνολικά τον δίκαιο χαρακτήρα του αποτελέσματος της οριοθέτησης. Η επιλογή της μέσης γραμμής, ως μία από τις δυνατές μεθόδους οριοθέτησης, δεν απορρίπτεται, ωστόσο, η αυτούσια και απαρέγκλιτη εφαρμογή της συνεπάγεται ότι η επίκλησή της πρέπει να οδηγεί σε δίκαιο αποτέλεσμα. Στην *Υπόθεση για την Οριοθέτηση Εδαφικών και Θαλάσσιων Ζητημάτων Καμερούν/Νιγηρίας 2007* το Δικαστήριο επέλεξε για την προς οριοθέτηση περιοχή τη μέση γραμμή χωρίς την ανάγκη τροποποίησής της, επειδή θεώρησε ότι είχε επιεικές αποτέλεσμα.

Το Δικαστήριο έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στα χαρακτηριστικά και τις συγκεκριμένες γεωγραφικές πραγματικότητες κάθε υπόθεσης, που απαιτούσαν τροποποίηση της μέσης γραμμής, ώστε να καταλήξει η οριοθέτηση σε ένα δίκαιο όριο. Τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα έδωσαν έμφαση στη γεωγραφία των ακτών και ανέλυσαν αυτές τις πληροφορίες με την χρήση λεπτομερών και συνεκτικών διαδικασιών. Αυτή η εξέλιξη ενδυναμώθηκε από το Διεθνές Δικαστήριο μέσω της συγχώνευσης του κανόνα «ίση απόσταση/ειδικές περιστάσεις» του άρθρου 6 της Σύμβασης της Γενεύης 1958 για την υφαλοκρηπίδα με τον κανόνα «σχετικές περιστάσεις/επιεικές αποτέλεσμα» του γενικού Διεθνούς Δικαίου, της διερεύνησης του συνόλου των περιστάσεων που συντρέχουν στην προς οριοθέτηση περιοχή, όχι όμως σε βάρος της γραμμής ίσης απόστασης και της εφαρμογής του ενιαίου θαλάσσιου συνόρου σε περιπτώσεις πολλαπλής οριοθέτησης.

Το Δικαστήριο, καλούμενο να αντιμετωπίσει διαφορές που συνδέονται με την πρόσβαση σε αλιεύματα, δύναται, αν το θεωρήσει αναγκαίο και ως έναν έλεγχο «ex post facto», να διερευνήσει τον δίκαιο ή μη χαρακτήρα του συνολικού αποτελέσματος. Συγχρόνως, οφείλει να ελέγξει την πιθανότητα οι αποφάσεις του να έχουν καταστροφικές συνέπειες για την επιβίωση και την οικονομική ευημερία του πληθυσμού των αντίδικων κρατών.

Η ιδέα της φυσικής προέκτασης υπήρξε αμφιλεγόμενη και η επίδρασή της στην πρακτική είναι πλέον περιορισμένη, αφού μια επιεικής οριοθέτηση δεν ταυτίζεται κατ' ανάγκη με τα όρια της φυσικής προέκτασης. Ως προς τις περιπτώσεις αναγνώρισης κάποιας ξεκάθαρης επίδρασης της φυσικής προέκτασης στην διαδικασία οριοθέτησης οι αποφάσεις των δικαστηρίων εμφανίζονται συγκεχυμένες. Οι αρχές επιείκειας που αναγνωρίστηκαν από το Διεθνές Δικαστήριο στην *Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (1969)* επιβεβαιώθηκαν κατά βάση με την απόφασή του 1982 από το ίδιο Δικαστήριο στην *Υπόθεση Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης*. Ενώ, όμως, οι αρχές παρέμειναν οι ίδιες, η αντίστοιχη σημασία τους αξιολογήθηκε διαφορετικά στις δύο αποφάσεις. Η ιδέα της φυσικής προέκτασης της υφαλοκρηπίδας, που διατυπώθηκε από το Δικαστήριο το 1969, έτυχε λιγότερης προσοχής το 1982. Ανάλογη ήταν και η εξέλιξη στην περίπτωση της φυσικής ή γεωλογικής δομής της υφαλοκρηπίδας και των φυσικών πηγών της. Η απόφαση του 1982 τόνισε, ωστόσο, την απαίτηση για ένα δικαιολογημένο βαθμό αναλογικότητας ή για την απαγόρευση μιας αδικαιολόγητης μη αναλογικότητας μεταξύ του μήκους των ακτών και της έκτασης των περιοχών υφαλοκρηπίδας που ανήκαν σε κάθε κράτος. Δίνεται πλέον έμφαση στην έννοια της υφαλοκρηπίδας, περισσότερο έτσι όπως χαρακτηρίζεται με την έννοια της απόστασης (200μίλια από της γραμμές βάσης) παρά σε σχέση με τον γεωλογικό της χαρακτήρα ως μια φυσική προέκταση του εδάφους του παράκτιου κράτους. Συνεπώς σε ισχυρισμούς οριοθέτησης το Δικαστήριο δεν θα ερευνά τη γεωλογική ή τη γεωφυσική μορφολογία, αλλά αντίθετα θα επιχειρεί να οριοθετήσει την απόσταση μεταξύ των αντίστοιχων ακτών.

Η παρουσία νησιών στην προς οριοθέτηση περιοχή, χαρακτηριστικό της *Υπόθεσης Υφαλοκρηπίδας Τυνησίας/Λιβύης (1982)* καθώς και των γαλλοβρετανικών διαφορών του 1977 κ.α., παρήγαγε πολύ διαφορετικά αποτελέσματα, γεγονός που δυσχέρανε την πορεία της προβλεψιμότητας σε ζητήματα οριοθέτησης νησιών. Στις περιπτώσεις των νησιών ελάχιστος

παρανομαστής φαίνεται να είναι η χορήγηση θαλάσσιων ζωνών 24ν.μ. γύρω τους. Μικρά νησιά, ύφαλοι και αβαθή δεν ελήφθησαν υπόψη σε περιβάλλον ημίκλειστης θάλασσας και πλούσιων πετρελαϊκών κοιτασμάτων. Το Δικαστήριο αποδεχόμενο τη μοναδικότητα κάθε περίπτωσης οριοθέτησης, στην οποία εμπλέκονται νησιά, που προσδιορίζονται από το άρθρο 121 της Σύμβασης ΔΘ 1982, και συνυπολογίζοντας ειδικές περιστάσεις, προχώρησε στην οριοθέτηση αποδίδοντας πλήρη, μερική ή καθόλου υφαλοκρηπίδα στα νησιά, προσαρμόζοντας κατάλληλα την γραμμή οριοθέτησης, ώστε να ανταποκρίνεται στην έννοια της επιείκειας (equity).

Στον χώρο της πρακτικής των κρατών τα περισσότερα θαλάσσια σύνορα που συνάπτονται με συμφωνία αποτελούν προϊόν διμερών διαπραγματεύσεων. Η ανάλυση της πρακτικής των κρατών αποδεικνύει ότι στις οριοθετήσεις θαλάσσιων ζωνών επικρατεί η διπλή φόρμουλα της Σύμβασης ΔΘ 1982: αφενός διεθνές δίκαιο, δηλ. βεβαιότητα δικαίου μέσω της αρχής ίσης απόστασης (μέσης γραμμής/πλάγιας γραμμής) που θα ισχύει κατ' αρχήν και για τα νησιά και αφετέρου ο στόχος του δικαίου αποτελέσματος της οριοθέτησης μέσω της εφαρμογής των αρχών επιείκειας. Η συμβατική πρακτική των κρατών φαίνεται να κλίνει υπέρ της εφαρμογής ενός ενιαίου ορίου μέσω της υιοθέτησης ενός κοινού συνόρου για περισσότερες από μία θαλάσσιες ζώνες, πρακτική που έρχεται σε συμφωνία με τα άρθρα 74 και 83 Σύμβασης ΔΘ 1982. Η πρακτική των κρατών έχει σε πολλές περιπτώσεις αγνοηθεί ενώ τα δικαστήρια έχουν χρησιμοποιήσει πληροφορίες από την πρακτική επιφανειακά. Στην *Υπόθεση Οριοθέτησης μεταξύ Γροιλανδίας/Jan Mayen (1993)* τα μέρη κατέφυγαν σε μια ποικιλία διευθετήσεων θαλάσσιων συνόρων αντιπροσωπευτικών των θέσεων που υποστήριζαν. Αυτή η πρόσβαση στη σχετική πρακτική των κρατών έθεσε το Δικαστήριο σε πλεονεκτική θέση στην *Υπόθεση Οριοθέτησης Υφαλοκρηπίδας Λιβύης/Μάλτας(1985)*, όπου οι διακηρύξεις του βασιζόνταν σε αποτελέσματα βεβαιωθέντα από μια αναγνωρισμένη ανάλυση της πρακτικής των κρατών. Με αυτό το βήμα το Δικαστήριο προσέκλυσε την προσοχή σε προγενέστερη πρακτική των κρατών προωθώντας την συνέπεια και την προβλεψιμότητα.

Παράλληλα με την μελέτη της πρακτικής προβάλλει επιτακτική η μελέτη της νομολογίας των διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων, που επέχει θέση δικαίου, αφού προσπάθησε να διευκρινίσει άλλοτε με επιτυχία και άλλοτε όχι τις αρχές και τους κανόνες που διέπουν την οριοθέτηση των θαλάσσιων ζωνών ιδιαίτερα της υφαλοκρηπίδας. Κατά τη διερεύνηση της ύπαρξης εθιμικού διεθνούς δικαίου το Δικαστήριο καλείται να σκιαγραφήσει συνδέσεις μεταξύ της νομολογιακής πορείας και της πρακτικής των κρατών. Οι αποφάσεις των δικαστηρίων από την άλλη αποφεύγουν να αναλύσουν την κρατική πρακτική πριν να διακηρύξουν εθιμικό δίκαιο. Μία σημαντική παράμετρος αυτού του δικαίου είναι ότι άτυπες διασυνδέσεις μπορούν να χαραχθούν μεταξύ διαμαχόμενων κρατών, στοιχείο δυσχερές για την επιεική οριοθέτηση καθότι όλες οι ενέργειες των κρατών έχουν συνήθως πολιτικές ή άλλες διαστάσεις. Όμως, αυτές οι διαστάσεις δεν τις υποβαθμίζουν από το να συμπεριληφθούν στην κρατική πρακτική.

Από τις ανωτέρω διαπιστώσεις καθίσταται φανερό ότι η επιείκεια σε κάθε περίπτωση λαμβάνει αυτόνομα υπόψη της κριτήρια και αρχές προς επίτευξη δικαίας λύσης. Το Δικαστήριο στα πλαίσια της διακριτικής του ευχέρειας δύναται να επιστρατεύσει οποιαδήποτε περίπτωση σχετική ή ειδική ως κίνητρο για να εφαρμοστούν οι αρχές επιείκειας, ακόμη και αν αυτή αξιολογείται ως περίπτωση ήσσονος σημασίας στον χώρο του γενικού διεθνούς δικαίου. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή των παραπάνω αρχών είναι ο ρόλος τους, που θεωρείται καταλυτικός στην συγκεκριμένη διαφορά, να προσφέρει τα εχέγγυα, ότι το αποτέλεσμα που θα προκύψει θα είναι δίκαιο. Το διεθνές δίκαιο, άλλωστε, δεν απαιτεί τα θαλάσσια σύνορα να οριοθετηθούν σύμφωνα με μία συγκεκριμένη μέθοδο. Παρότι οι πραγματικές και πολιτικές περιστάσεις ποικίλλουν υπάρχουν κοινά στοιχεία εντός των θαλάσσιων συμφωνιών οριοθέτησης που δύναται να αξιοποιηθούν από διπλωμάτες, δικαστές και διαιτητές, οι οποίοι καλούνται να επιλύσουν ανάλογες διαφορές.

Συνεπώς, το Δικαστήριο αναγνώρισε και απέδωσε στις αρχές επιείκειας κυρίαρχο και πρωτεύοντα ρόλο στην διαδικασία της οριοθέτησης, ρόλο, όμως, που δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να οδηγήσει σε αυθαίρετη εφαρμογή τους παρά σε χρήση τέτοια, που δεν θα υπερβαίνει τα όρια του δικαίου. Τα διεθνή δικαιοδοτικά όργανα με κυρίαρχο το Διεθνές Δικαστήριο στα πλαίσια της συνέπειας και ως ένα βαθμό της προβλεψιμότητας εξακολουθώντας να αντιμετωπίζουν με σχολαστικότητα τις ξεχωριστές περιστάσεις κάθε υπόθεσης θα έπρεπε να αναζητούν πίσω από αυτές και αρχές γενικότερης εφαρμογής, αρχές

που θα δύνανται να συμβάλλουν στη θεμελίωση του δικαίου της οριοθέτησης θαλασσιών ζωνών σε πιο στέρεες βάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ

- Εμμανουήλ Ρούκουνα, Διεθνές Δίκαιο, τεύχος δεύτερο, δεύτερη έκδοση, εκδ. Αντώνη Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006
- Χ. Δίπλα, Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών. τόμος Α', εκδ. Σάκκουλα 2003
- Κ. Ιωάννου - Α. Στρατή, Δίκαιο της Θάλασσας, Β' έκδοση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 2000
- Κ. Ιωάννου-Σ. Περράκη, Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη, τεύχος Ι: γενική θεωρία και θεσμικές εφαρμογές, τεύχος ΙΙ: διεθνής νομολογία και πρακτική, πίνακες, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1984
- Μιχαήλ Κουλούρη, Το Διεθνές Δίκαιον της Υφαλοκρηπίδος και αι Τάσεις του Δικαίου της Θαλάσσης, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1976
- Γεωργίου Παπαδημητρίου, Η Διαφορά για την Υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου και το Κυπριακό Πρόβλημα, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1975
- Χάρη Γ. Τζήμητρα, Η υφαλοκρηπίδα των νησιών στη διεθνή νομολογία, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997
- Ελληνική Εταιρεία Διεθνούς Δικαίου και Διεθνών Σχέσεων, Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας-Εφαρμογές και Εξελίξεις είκοσι χρόνια από την υπογραφή της, επιμέλεια: Στέλιος Περράκης, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2005
- D. J. Harris, Cases and Materials on International Law, 6th ed. London: Sweet & Maxwell 2004
- I. Brownlie, The Rule of Law in International Affairs, M. Nijhoff 1998
- I. Brownlie, Principles of Public International Law, 6th ed. Oxford: Oxford University Press (Clarendon), 2003
- R.R. Churchill & A. V. Lowe, The Law of the Sea, 2nd ed. Manchester: Manchester University Press 1988
- Jonathan I. Charney & Lewis M. Alexander, International Maritime Boundaries, Vol I, II, The American Society of International Law, Dordrecht, Boston & London: Martinus Nijhoff Publishers 1993
- Francisco Orrego Vicuna, The Exclusive Economic Zone: Regime and Legal Nature under International Law, Cambridge University Press 1989
- Kriangsak Kittichaisaree, The Law of the Sea and Maritime Boundary Delimitation in South-East Asia, Oxford University Press 1987
- D. P. O'Connell, The International Law of the Sea, Vol. II, ed. by I.A. Shearer: Oxford University Press (Clarendon) 1984
- Academie de droit international de la Haye, Hague Academy of International Law, A handbook on the new Law of the Sea, ed. by Rene-Jean Dupuy, Daniel Vignes, Martinus Nijhoff Publishers 1991

- Site of the United Nations, Oceans and Law of the Sea, www.un.org/Depts/los/index.htm

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΔΙΕΘΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Yoshifumi Tanaka, Reflections on Maritime Delimitation in the Cameroon/Nigeria Case, *53 ICLQ* 369 (2004)
- W. Michael Reisman, Eritrea-Yemen Arbitration (Award, Phase II: Maritime Delimitation), *94 AJIL* 721 (2000)
- Jonathan I. Charney, Progress in International Maritime Boundary Delimitation Law, *88 AJIL* 227 (1994)
- L.D.M. Nelson, The roles of Equity in the Delimitation of Maritime Boundaries, *84 II AJIL* 837 (1990)
- Thomas J. Trend, Maritime Delimitation and the Gulf of Maine Case: a Guide for the Future or merely “Slicing the pie”?, *12 Southern Illinois University Law Journal* 599 (1988)
- Philip Allott, Power sharing in the Law of the Sea, January, *77 AJIL* 1 (1983)
- Jonathan I. Charney, Ocean Boundaries between Nations: a Theory for Progress, *78 AJIL* 582 (1984)
- Mark B. Feldman, The Tunisia-Libya Continental Shelf Case: Geographic Justice or Judicial Compromise?, *77 AJIL* 219 (1983)
- Rainer Lagoni, Interim Measures Pending Maritime Delimitation Agreements, *78 AJIL* 345 (1984)
- Katherine N. Guernsey, The North Sea Continental Shelf Cases, *Ohio Northern University Law Review* 141 (2000)
- M.D. Blecher, Equitable Delimitation of Continental Shelf, *73 I AJIL* 60 (1979)
- Alona E. Evans, North Sea Continental Shelf Cases, *63 AJIL* 591 (1969)
- David A. Colson, The Delimitation of the Outer Continental Shelf between neighboring states, *97 I AJIL* 91 (2003)
- Maurice Mendelson, The curious case of Qatar v. Bahrain in the International Court of Justice, *LXXII BYIL* 183 (2001)
- Maurice Mendelson, The Subjective Element in Customary International Law, *LXVI BYIL* 177 (1995)
- T. L. McDorman, The Canada-France Maritime Boundary Case: Drawing a Line around St. Pierre and Miquelon, *84 AJIL* 157 (1990)
- L. H. Legault and B. Hankey, From Sea to Seabed: The Single Maritime Boundary in the Gulf of Maine Case, *79 AJIL* 961 (1985)
- M. Leigh, Delimitation of Continental Shelf between Opposite Coasts-Law of the Sea Convention- Customary International Law- Application of Equitable Principles, *80 AJIL* 645 (1986)
- Pieter H.F. Bekker, Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria, *97 II AJIL* 387 (2003)

- Malcolm D. Evans, Case concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain, *51 ICLQ* 709 (2002)
- Mark Osa Igiehon, Present International Law on Delimitation of the Continental Shelf, *National Energy Law and Taxation Review* (2006)
- Monroe Leigh, Delimitation of Continental Shelf between Opposite Coasts, *80 AJIL* 645 (1986)
- David A. Colson & Robert W. Smith, International Maritime Boundaries, *100 AJIL* 978 (2006)
- Donald E. Karl, Islands and the Delimitation of the Continental Shelf: A Framework for Analysis, *71 AJIL* 642 (1977)
- James H. Rodgers, The Continental Shelf of Ireland: the Law and Politics of Delimitation, *UCLA Journal of International Law and Foreign Affairs* 129 (1998)
- Dr. Erik Franckx, Maritime Boundaries in the Baltic SEA: Post-1991 Developments, *GJICL* 249 (2000)